ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿವಿನ ಕಲ್ಪನೆ

(ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ)

ಸಂಶೋಧಕರು

ಪ್ರಭುಗೌಡ ವೀ. ಸಂಕಾಗೌಡಶಾನಿ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು

ಡಾ. ಶಿವಾನಂದ ಈ ಕಳಕಣ್ಣವರ

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು / ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು

ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ನೆಹರು ಕಲಾ, ವಿಜ್ಞಾನ

ಹಾಗೂ ವಾಣಿಜ್ಯ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ

ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

ಮಾನ್ಯತಾ ಸಂಸ್ಥೆ

ಜೆ.ಎಸ್.ಎಸ್.ಡಾ.ಡಿ.ವೀರೇಂದ್ರ ಹೆಗ್ಗಡೆ

ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ, ಧಾರವಾಡ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ

ಭಾಷಾ ನಿಕಾಯ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ೫೮೩ ೨೭೬

೨೦೧೯

993

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿವಿನ ಕಲ್ಪನೆ

(ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ
ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ)

ಸಂಶೋಧಕರು
ಪ್ರಭುಗೌಡ ವೀ. ಸಂಕಾಗೌಡಶಾನಿ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು
ಡಾ. ಶಿವಾನಂದ ಈ ಕಳಕಣ್ಣವರ
ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು / ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು
ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ನೆಹರು ಕಲಾ, ವಿಜ್ಞಾನ
ಹಾಗೂ ವಾಣಿಜ್ಯ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ
ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

ಮಾನ್ಯತಾ ಸಂಸ್ಥೆ
ಜೆ.ಎಸ್.ಎಸ್.ಡಾ.ಡಿ.ವೀರೇಂದ್ರ ಹೆಗ್ಗಡೆ
ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ, ಧಾರವಾಡ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ
ಭಾಷಾ ನಿಕಾಯ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ೫೮೩ ೨೭೬
೨೦೧೯

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರ ದೃಢೀಕರಣ ಪತ್ರ

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿವಿನ ಕಲ್ಪನೆ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗದ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ **ಪ್ರಭುಗೌಡ ವೀ. ಸಂಕಾಗೌಡಶಾನಿ** ಅವರು ನನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವು ಮೂಲವಾಗಿದ್ದು, ಈ ಮೊದಲು ಯಾವುದೇ ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು

ಡಾ. ಶಿವಾನಂದ ಈ ಕಳಕಣ್ಣವರ

ದಿನಾಂಕ : ೨೦-೦೮-೨೦೧೯

ಸ್ಥಳ : ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು/ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು
ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ನೆಹರು ಕಲಾ, ವಿಜ್ಞಾನ
ಹಾಗೂ ವಾಣಿಜ್ಯ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ
ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

ಸಂಶೋಧಕರ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರ

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿವಿನ ಕಲ್ಪನೆ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಮಹಾ ಪ್ರಬಂಧದವನ್ನು **ಡಾ. ಶಿವಾನಂದ ಈ. ಕಳಕಣ್ಣವರ,** ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಭಾಷಾ ನಿಕಾಯದ **ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ** ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವು ಮೂಲವಾಗಿದ್ದು, ಈ ಮೊದಲು ಯಾವುದೇ ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

(ಪ್ರಭುಗೌಡ ವಿ. ಸಂಕಾಗೌಡಶಾನಿ)
ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ
ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ-೫೮೩೨೭೬

ದಿನಾಂಕ: ೨೦-೦೮-೨೦೧೯
ಸ್ಥಳ: ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ

ಪರಿವಿಡಿ

ಅಧ್ಯಾಯ : ಒಂದು

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

೧.೧ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ

೧.೨ ಅಧ್ಯಯನದ ಮಹತ್ವ

೧.೩ ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ

೧.೪ ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನ ಮತ್ತು ವಿನ್ಯಾಸ

ಅಧ್ಯಾಯ: ಒಂದು

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅದರದೇ ಆದ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನವು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಹಾಗೂ ಸಂಕ್ರಮಣದ ಕಾಲಘಟ್ಟವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಧರ್ಮದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಹತ್ತು ಹಲವು ರೀತಿಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಶರಣರು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದ ಈ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಮಾನವ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುಂದರ ಸಮಾಜದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಕಾಣುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಶರಣರು ನಡೆಸಿದ ಆಂದೋಲನ ಹಾಗೂ ಅವರ ಸಾಧನೆ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಬದುಕಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ಹೋರಾಟವನ್ನೇ ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕಿದ ಶರಣರು 'ಅರಿವೇ ಗುರು'ವೆಂಬ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ತಮ್ಮ ಜನ್ಮ ಸಾರ್ಥಕ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಜಿಡ್ಡುಗಟ್ಟಿದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು ಹೊಸ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಮುಂದಾದ ಶರಣರು, ಬಸವಣ್ಣನ ಮುಂದಾಳತ್ವದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟಕ್ಕಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತ ಶಾಹಿಯ ಕುತಂತ್ರದಿಂದಾಗಿ ಮಾನವ ನಿರ್ಮಿತ ಧರ್ಮಗಳು ತಮ್ಮ ದಾರ್ಶನಿಕ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ದೂರ ಸರಿದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಂಧಾಚರಣೆ, ಕಂದಾಚಾರ ಮಡಿವಂತಿಕೆಗಳಂಥ ಮೌಢ್ಯಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಜನರನ್ನು ವಂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಂಥ ಹೀನ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ವೈಚಾರಿಕತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಶಿವಶರಣರು ಮುಂದಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವಚನಕಾರರ ಬದುಕು ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಅವಿರ್ಭಾವದ, ಒಳಸ್ತರಗಳ ಬದುಕನ್ನು ಬದುಕಿದ ಅವರು ತಾವು ಬದುಕಿದಂತೆ ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಅವರ ರಚನೆಗಳು ವಸ್ತು ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದವು. ಈ ಗುಣದೊಂದಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಮನಗಂಡು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ವಿಚಾರ, ವಿಮರ್ಶೆ ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳಿಂದ ಹತ್ತು ಹಲವು ರೀತಿಯ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ನಿರಂತರ ಚಲನಶೀಲತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ

ಆ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ವಚನಾಕಾರರ ಪೂರ್ವದ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಅಂದಿನ ಜನರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಇತರ ಅಂಶಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ವಾಮಾಚಾರದಂತಹ ಯಜ್ಞ ಯಾಗಾದಿಗಳ ಕಪಿಮುಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಸಿಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪೂಜಿಸುವ ಪರಿಪಾಠವನ್ನು ಈ ಜನರು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧ ಹಾಗೂ ವಿಷಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿಯೂ ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಹೋರಾಟವನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಧರ್ಮದ ಸಂಕುಚಿತ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ ಮೌಢ್ಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದು ನಿಜವಾದ ಮಾನವ ಧರ್ಮದ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಿದರು. ಗೊಡ್ಡು ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಜನ ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕದೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಪರಂಪರೆಯ ಜೀವನ ಸತ್ವವನ್ನು ಪೋಷಿಸಿಕೊಂಡು, ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಆದರ್ಶ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಾನವ ಧರ್ಮದ ಸೌಧವನ್ನು ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಹೋರಾಟದ ಮೂಲಕ ವಚನಕಾರರು ಕಟ್ಟಿದರು. ಅದರ ಪ್ರತಿಫಲವೆಂಬಂತೆ ಒಡಮೂಡಿ ಬಂದದ್ದೇ 'ವೀರಶೈವ'(ಲಿಂಗಾಯತ–ಲಿಂಗವಂತ) ಎಂಬ ವಿನೂತನವಾದ ಮಾನವಧರ್ಮ, ಇಷ್ಟಲಿಂಗ–ಶಿವಯೋಗ–ಸಮಾನತೆ, ಕ್ರಿಯೆ–ಜ್ಞಾನ–ಸಮನ್ವತೆಯ ಸಂಕೇತವಾದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ನೀಡಿ ಶಿವಯೋಗದಿಂದಾರಾಧಿಸುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಮಾನತೆಗೆ ಮೈಲುಗಲ್ಲಾದವರು ಶರಣರು. ಮಾನವ ಯಾವ ಕುಲದವನಾದರೂ, ಇಷ್ಟಲಿಂಗವಿದ್ದರೆ ಅವನೇ ನಿಜವಾದ ಕುಲಜನು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ತನ್ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೆಲ್ಲ ಸರಿಸಮಾನರೆಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ವೃತ್ತಿಯ ಜಾಡನ್ನು ಹಿಡಿದು ದಾಸ್ಯದ ಹೊರೆಹೇರಿ ಶುದ್ಧ ಅಶುದ್ಧ, ಮೇಲು–ಕೀಳು ಎಂಬ ಭೇದ ಭಾವ ಮಾಡುವುದು ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮವಲ್ಲ. ದಾಸ್ಯ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಗಳೆರಡೂ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧಿಗಳೆಂಬುದನ್ನು ವಚನಕಾರರು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದರು.

೧.೧. ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ

* ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರದ ಜೊತೆಗೆ ಲೋಕೋದ್ಧಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.
* ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆ ನುಡಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.
* ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.
* ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗ–ಲಿಂಗ ಎರಡು ಒಂದೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಾಣಲಾಗಿದೆ.
* ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಸಮಾನತೆಯ ಜ್ಞಾನ ಬೆಳೆಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿರುವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

* ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಮತಾ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅರಿವು ಮೂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.
* ಸಿದ್ಧರಾಮರ ಅರಿವೆ ಗುರು ಹಾಗೂ ಆಧಾತ್ಮಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.
* ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂಶವನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.
* ಸಿದ್ಧರಾಮರು ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾಗಿದ್ದವರು, ಶಿವಯೋಗಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಜಾಗತಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಬೇಕಾದ ಶರಣ-ಶರಣೆಯರ ಸಾಹಿತ್ಯ(ವಚನ ವಾಙ್ಮಯ) ಕುರಿತು, ಅದರ ಸಂದೇಶ ಮನುಕುಲಕ್ಕೆ ಏನು? ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲು ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಶಿವ ಶರಣ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರ ಅರಿವಿನ ಕಲ್ಪನೆಯೊಂದಿಗೆ ಅವರ ಬದುಕಿನ ಸಂದೇಶ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಸ್ತುತತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಶೋಧನ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಮನಗಾಣಲಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ದೊರೆಯುವ ಆಕರ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ಸಂಶೋಧನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

'ಸಮಾಜೋ ಧಾರ್ಮಿಕ' ಸಾಧಕರಾದ ವಚನಕಾರರು ಈ ಲೋಕದ ದಿವ್ಯ ಮಾನವರೆನಿಸಿ ದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಬದುಕು, ಸಾಧನೆ, ಬೋಧನೆ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮಾದರಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ಒಂದು ಸಾಧನೆ ಈ ಜಗತ್ತು ಕಂಡ ವಿಸ್ಮಯವೇ ಆಗಿದೆ. ೮೦೦ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಇತಿಹಾಸ ಹೊಂದಿರುವ ಬಸವಾದಿ ಶರಣರ ಈ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಈಗಾಗಲೇ ವಿವಿಧ ಮಗ್ಗಲುಗಳಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಶೋಧನ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಸರ್ವಕಾಲಿನ ಸತ್ಯವೆನಿಸಿದ ಬಸವಾದಿ ಶರಣರ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಅವರ ರಚನೆಗಳು ಕಾಲಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಹೊಸದಾದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಬಯಸುವಂತಹವುಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿ ಬದುಕಿದ ವಚನಕಾರ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರವರ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಅವರ ರಚನೆಗಳು ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ಸಂಶೋಧನ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಬಯಸುವಂತಹ ತಿರುಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಈ ಕುರಿತು ಆಗಾಗ ಬಿಡಿಬಿಡಿ ಅಧ್ಯಯನಗಳು, ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಅವರ ಸಾಧನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಓದುಗರ ಗಮನ ಸೆಳೆದರೂ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ವಿವಿಧ ಗುಣಧರ್ಮಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಒಂದು ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಮನಗಂಡು ಈ ಸಂಶೋಧನ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಅರಿವಿನ ಪರಿಭಾವನೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೧.೨ ಅಧ್ಯಯನದ ಮಹತ್ವ

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿ ಬದುಕಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ಯೋಗ ಮತ್ತು ಕರ್ಮ ಗುಣಗಳಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದವನು. ಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವ ಮತ್ತು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ತನ್ನ ಬದುಕಿನ ಸಾಧನೆ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಮಹಾನ್ ವಚನಕಾರ "ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಯೋಗಿಯೂ, ಕರ್ಮಿಯೂ ಆಗಿದ್ದು ಪ್ರಭುದೇವ ಚೆನ್ನಬಸವಾದಿಗಳ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಯಾದನು. ಕರ್ಮಯೋಗಿ-ಶಿವಯೋಗಿಯಾದನು. ಅವನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಿಕಾಸವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. 'ಭಕ್ತನಾದರೆ ಬಸವಣ್ಣನಾಗಬೇಕು, ಜಂಗಮನಾದರೆ ಪ್ರಭುವಿನಂತಾಗಬೇಕು, ಭೋಗಿಯಾದರೆ ನಮ್ಮ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಂತಾಗಬೇಕು, ಯೋಗಿಯಾದರೆ ನನ್ನಂತಾಗಬೇಕು" ಎಂಬಂತಹ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ 'ಸಿದ್ಧರಾಮನು' ತನ್ನ ಮತ್ತು ಇತರರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಬಸವಣ್ಣನವರು ಸಂಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಶೂನ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಏರಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವ ನಂತರ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರು ಈ ಪೀಠಕ್ಕೆ ಬರುವರು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಈ ಶೂನ್ಯಪೀಠವನ್ನೇ ಕಲ್ಯಾಣದಿಂದ ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ (ಸೊನ್ನಲಿಗೆ) ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ತರುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಶೂನ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೂರನೆಯ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ'ನು ಶರಣ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕಿನ ಒಂದು ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯಾಗಿಯೂ ಕಂಡಿದೆ.

ಮನವೇ ಸರ್ಪ, ತನುವೇ ಹೇಳಿಗೆ;
ಹಾವಿನೊಡತನ ಹುದುವಾಳಿಗೆ!
ಇನ್ನಾವಾಗ ಕೊಂದಹುದೆಂದರಿಯೆ;
ಇನ್ನಾವಾಗ ತಿಂದುಹುದೆಂದರಿಯೆ!
ನಿಚ್ಚಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಪೂಜಿಸಬಲ್ಲೊಡೆ
ಅದೇ ಗಾರುಡ, ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ!

ಬಸವಣ್ಣನವರು ತಮ್ಮ 'ಸಮತಾ ಭಾವ'ವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದರು. ಅದೇ ರೀತಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ 'ಸಮತಾ ಗಾರುಡಿಗತನ'ವನ್ನು, ಸಮತಾದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸಾರಿ ಸಾರಿ ಹೇಳಿದ್ದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಆರೇನೆಂದರೂ ಓರಂತಿಪ್ಪುದೇ ಸಮತೆ;
ಆರು ಜರಿದರೂ ಅವರೆನ್ನ ಮನದ ಕಾಳಿಕೆಯ
ಕಳೆದರೆಂಬುದೇ ಸಮತೆ;

ಆರು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದರೂ ಅವರೆನ್ನ ಜನ್ಮದ
ದಗೋಳೆಂಬುದೇ ಸಮತೆ;
ಇಂತಿದು ಗುರುಕಾರುಣ್ಯ, ಮನ ವಚನ
ಕಾಯದಲ್ಲಿ ಅಹಿತವಿಲ್ಲದೆ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯ,
ನಿಮ್ಮವರ ನೀವೆಂಬುದೇ ಸಮತೆ.

ಶರಣ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡ ಸಮತೆಯ ಭಾವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ. ಇದು ಅವನ ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೂ ಆಗಿದೆ. ತನಗೆ ಯಾರಾದರೂ ತೊಂದರೆ ಕೊಡದಿದ್ದಾಗ ಮನವಚನಕಾಯದಲ್ಲಿ ಅಹಿತವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರನ್ನು 'ಶಿವಾಂಶಿಕ'ರೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ತೊಂದರೆದಾಯಕವೇನಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ತಣ್ಣಗಿರುವೆಂದರೂ, ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನೇ ತೋರುತ್ತಾ ಇರುವೆವೆಂದರೂ ಕೆಲವರು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಡುತ್ತಾರೆ, ಪೀಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಸಂಧರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಮತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯರ ಸ್ವತ್ತಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನಂಥ ಶಿವಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧಯೋಗರಿಗೆ ಅದು 'ಅರಿದೇವ'ನಲ್ಲವೆಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ 'ಸಿದ್ಧರಾಮನು' ಉಸುರಿದ ಸಮತೆಯ ಭಾವ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅರಿತ ಸಿದ್ಧಿ ಪುರುಷರು ಎಂಥ ಕಠಿಣ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲೂ ತಮ್ಮತನವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತಾರೆಂಬ ಅರಿವಿನ ಮಹತ್ವವಿದೆ.

ಬಸವಣ್ಣನವರಂತೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಾಗಿ ಕೈಗೊಂಡ ಕಾರ್ಯಗಳು ಸರ್ವಕಾಲೀಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಈ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕೈಂಕರ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನೆಂಬುದು ಈ ವಚನವು ಅಷ್ಟೇ ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿ. "ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಪಾತ್ರ ಅಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾದುದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಕ್ಕೆ ತಹತಹಿಸುವ ವೈಚಾರಿಕ ಮನೋಭಾವದ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಕ್ರೀಯಾಶೀಲನಾಗುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮನ ವಚನ ಕಾಯ ಶುದ್ಧವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಜನತೆಯ ನಡುವೆ ನಿಂತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ತೊಡಗಿದಾಗ ಜನ ಸಹಜವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ಪಂದಿಸುವರು. ಇದು ಎಲ್ಲ ಕಾಲದ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ವಾಸ್ತವ ಸತ್ಯ. ಸಾಮಾಜಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆ ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಗುವಂತಹದ್ದಲ್ಲ, ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಜಿಡ್ಡುಗಟ್ಟಿದ ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿದ್ದಬೇಕು. ಮಾನಸಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ನಡೆಸಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ತಾಳ್ಮೆಬೇಕು ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹಿತವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸಿ ತಿದ್ದಬೇಕು ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ ಜಾಣ್ಮೆ, ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಮಾತುಗಾರಿಕೆ ಬೇಕು" ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಮಾಜವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ಗುಣವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು.

ಇನ್ನು ಮಾನವನ ಅಹಂಕಾರ, ಸ್ವಾರ್ಥಪರ ಗುಣವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಡಂಬಿಸಿದ್ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಮಾಡಿದರು ಮಾಡಿದರು ತಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕಲ್ಲದೆ
ಮತ್ತಾರ ಹಿತಕ್ಕಲ್ಲ ನೋಡಯ್ಯಾ
ನೋಡಿದರು ನೋಡಿದರು ತಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕಲ್ಲದೆ
ಮತ್ತಾರ ಹಿತಕ್ಕಲ್ಲ ನೋಡಯ್ಯಾ
ತನ್ನ ಬಿಟ್ಟನ್ಯ ಹಿತವ ನೋಡಿದಡೆ
ಕೂಡಿಕೊಂಬ ನಮ್ಮ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಯ್ಯನವರ

ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಾನವನಲ್ಲಿ ನಾನು, ನನ್ನದು, ನನ್ನವರು, ನನ್ನಿಂದ ಎಂಬ ಸಂಕುಚಿತ ಮಾತುಗಳೇ ಕೇಳಿಬರುತ್ತವೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಮಾಡುವ ಮಾಟಗಳು, ನಾವು ನೋಡುವ ನೋಟಗಳು. ಕೇವಲ ನಮಗಾಗಿ, ನಮ್ಮನ್ನೇ ನಾವು ನೋಡಿಕೊಂಡೆವು. ಇಂತಹ ಸಣ್ಣತನದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕಳವಳವಾಗಿದೆ. ಇದು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಒಪ್ಪದ ವಿಚಾರ, ಮನುಷ್ಯನು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿರಬೇಕು, ಪರಹಿತಯಿರಬೇಕು, ಪರೋಪಕಾರ ಗುಣಯಿರಬೇಕು ಅಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಮನುಷ್ಯನ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಬರುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಬೆಳಕಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಮಹಾದೇವನ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಕರ್ಮಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಾನವನ ಬದುಕು ಶಾಂತಿಮಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿವಮಯವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಮಹತ್ವದ ಭಾವನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನದಾಗಿತ್ತು.

"ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರಿಗೆ–'ವಚನ'ವು ಕೇವಲ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿಲ್ಲ, ಅದು 'ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ' ನೆರವಾಗುವ ಸಾಧನ. ವಚನವು ಅವರ ಪಾಲಿಗೆ 'ಆದ್ಯರ ಆಜ್ಞೆ', 'ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಬೆಳಗುವ ಜ್ಯೋತಿ'. ಮಾತಿಗಿಂತ ನಡೆಗೆ, ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ನೀಡುವ ಅವರು 'ಅನುಭಾವವೆಂಬುದು ಅನುಭಾವಿಕಗಲ್ಲದೆ ಹೊತ್ತಗೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ ನೋಡಾ, ಎಂದಿರುವರು. ಪುಸ್ತಕ ವಿದ್ಯೆಯೆ ವಿದ್ಯೆ ಎನ್ನುವ ಪರಂಪರೆಯ ಹುಸಿ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು 'ವಿದ್ಯೆ ಎಂದಡೆ ಭಾರತ–ರಾಮಾಯಣವಲ್ಲ' ಎನ್ನುವ ಮೂಲಕ ಖಂಡಿಸುವರು". ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಚನಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷರ್ಥವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು ಮಹತ್ವವಾಗಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಹತ್ತು–ಹಲವು ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳಿಂದಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳು ಓದುಗರ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ, ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದುಕಿನ ಆದರ್ಶಮಯ ಗುಣ ಧರ್ಮಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಐತಿಹಾಸಿಕ ನಂಬಿಕೆಯ ಅನುಸಾರ

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ೬೦೦೦ ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಉಪಲಬ್ದ ವಾಗಿಲ್ಲ. ಅದೇನಿದ್ದರೂ ಈಗ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಸಾವಿರದವರೆಗೆ ಅವನ ವಚನಗಳು ಸಂಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಬರೀ ವಚನಗಳನ್ನಲ್ಲದೇ 'ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ'ಗಳೆಂಬ ಪ್ರಕಾರದ ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ಸಂಶೋಧನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅವರ ಈ ಮುಖ್ಯ ವಚನಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆಕರವಾಗಿರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಅವರ ಇನ್ನಿತರ ಪ್ರಕಾರದ ವಚನಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಅವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ 'ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ'ಯನ್ನು ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಈ ಸಂಶೋಧನ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿ ಬದುಕಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಆ ಕಾಲದ ಶರಣರಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲ ತಾರೆಯಾಗಿ ಬೆಳಗಿದವನು. ಬಹುಮುಖದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಪಡೆದವನು ಧರ್ಮ, ಸಮಾಜ, ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ರಚಿಸಿದ ವಚನಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ಅಷ್ಟೇಕೆ ಆ ವಚನಗಳ ಮಾರ್ಮಿಕತೆ ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಜಿಡ್ಡುಗಟ್ಟಿದ ಅಂದಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಎತ್ತಿದ ಹತ್ತು ಹಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಅವನ ವಚನಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದೊಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕವಾಗಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಚನವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು.

ಭೂಷಣವುಳ್ಳ ಜಂಗಮವ ಭೂಪಾಲ ಪೂಜಿಸುವ;
ವೇಷವುಳ್ಳ ಜಂಗಮವ ವೇಶಿ ಪೂಜಿಸುವಳು;
ವೇಷಧಾರಿ ಜಂಗಮವ ಲೋಕವೆಲ್ಲ ಪೂಜಿಸುವುದು;
ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಜಂಗಮವನಾರು ಪೂಜಿಸರು ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪುಟ ೩೨೩)

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವೇಷ ಭೂಷಣಗಳಿಗೆ ಸಿಗುವ ಗೌರವ ನಿಜವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಜಂಗಮನಿನಿಗೆಸಿಗಲಾರದು, ಯಾರು ಕೂಡ ಅವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಾರರೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹಾಕಿದ್ದು ಮಹತ್ವದ ಅಂಶವಾಗಿದೆ.

೧.೩ ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ

೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಪಡೆದವನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ. ಕರ್ಮಯೋಗದಿಂದ ಮಹಾಪುರುಷನಾಗಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬೆಳಕು ನೀಡಿದವನು. ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮವಹಿಸಿ, ತನ್ನ ಸೇವೆಯಲ್ಲೇ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಮಹಾ ಪುರುಷನೆನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಕರ್ಮಯೋಗದಿಂದ ಶಿವಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆದ ಮಹಾನುಭಾವ

ನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆತನು ರಚಿಸಿದ ವಚನಗಳು ಸಾರ್ವಕಾಲೀಕ ಜೀವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಆರು ಸಾವಿರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ವಚನಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ವಚನಗಳು ಉಪಲಬ್ದಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಈಗ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸುಮಾರು ೧೫೦೦ ವಚನಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಗಹನವಾದ ವಿಷಯ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಈ ವಚನಗಳ ಶೈಲಿ ಮಾತ್ರ ಸರಳ ಮತ್ತು ತುಂಬಾ ಸುಲಲಿತವಾದುದಾಗಿದೆ. ಈ ವಚನಗಳಲ್ಲದೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಅದೇನೆ ಇರಲಿ 'ಸಿದ್ಧರಾಮನ, ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ' ಎಂಬ ತಲೆ ಬರೆಹದ ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ಅಧ್ಯಯನವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರಿಕೃತವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಅವನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಸಿಗುವ, ಅರಿವಿನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ಪರಿಭಾವನಾತ್ಮಕ ಅರ್ಥದ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಾಗಿದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸ್ಥಾನ-ಮಾನವನ್ನು ಅರಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಹಾಗೂ ಪ್ರಮುಖ ಆಕರಗಳಾಗಿ ಡಾ. ಆರ್.ಸಿ. ಹಿರೇಮಠರ ೧೯೬೮ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ವಚನಗಳು, ಮಹಾಕವಿ ರಾಘವಾಂಕ, ಡಾ.ಎಸ್. ವಿದ್ಯಾಶಂಕರರ ಸಿದ್ಧರಾಮರ ವಚನ ಸಂಪುಟ ೪, ೧೯೯೩, ಪಿ.ಎಮ್. ಗಿರಿರಾಜು, ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವರು ಸತ್ಯ ಶುದ್ಧ ಠೀಕಿನ ಸಮಗ್ರ ವಚನಾಗಮ ೨೦೧೪, ಡಾ.ಎಂ.ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿ, ವಚನಸಂಪುಟ-೧, ೨೦೧೬, ಶಿವಶರಣ ವಚನ ಸಂಕಲನ, ಎಂ.ಬಿ. ಕೊಟ್ರಶೆಟ್ಟಿ, ಶಿವಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಈ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೧.೪. ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನ ಮತ್ತು ವಿನ್ಯಾಸ

ಈ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಕೈಗೊಂಡ ಸ್ಥಳ ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆ, ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ, ಸಂದರ್ಶನ ಚರ್ಚೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಚಾರಿತ್ರಿಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪದ್ಧತಿ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪದ್ಧತಿ ಅಳವಡಿಸಿ ಈ ಸಂಶೋಧನ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಒಟ್ಟು ಎಂಟು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಮೊದಲ ಅಧ್ಯಾಯವು ಅಧ್ಯಯನದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ, ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ, ಅಧ್ಯಯನದ ಮಹತ್ವ, ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನ ಮತ್ತು ವಿನ್ಯಾಸ ಈ ವಿಚಾರಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತವೆ.

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಇದುವರೆಗಿನ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ತಾತ್ವಿಕ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಎಂಬ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧಕರು, ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಸಾಹಿತಿಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಮರ ಕುರಿತು ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೂ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಅವರ ವಚನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು 'ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನಾತ್ಮಕ ಚರ್ಚೆ' ಎಂಬುದು ಅರಿವಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥ, ವಿಶೇಷ ಅರ್ಥಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ ಅದರ ಪಾರಿಭಾಷಿಕತೆ, ವಿವಿಧ ವಚನಕಾರರ ಪಾರಂಪರಿಕ ವಿಚಾರ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಅರಿವಿನ ಪರಿಭಾವನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಹುಟ್ಟು-ಬಾಲ್ಯ-ಬೆಳವಣಿಗೆ, ಕಾಯಕ ಅವನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆ, ಜೊತೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಾಧನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಲೋಕೋದ್ಧಾರ ಕಾಯಕ, ಸತಿಪತಿಭಾವ ಹಾಗೂ ಸಮತಾಭಾವಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಪರಿಚಯಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು 'ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ' ಎಂಬುದಾಗಿದೆ. ಇದೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ಕೇಂದ್ರ ಬಿಂದುಯೆನಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಅರಿವಿನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೊಂದಿಗೆ ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳ ಚಿಂತನೆಯಿದೆ. ಅದನ್ನೇ – 'ಅರಿವು ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳು' ಎಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮ, ವಿಭೂತಿ-ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ-ಮಂತ್ರ ಹಾಗೂ ಪಾದೋದಕ-ಪ್ರಸಾದ ಎಂಬಂತೆ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಂಡು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳನ್ನು ಪ್ರಮುಖ ಆಕರಗಳನ್ನಾಗಿ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ರಚಿಸಿದ 'ವಿವಿಧ ತ್ರಿವಿಧಿ ಸ್ತೋತ್ರ'ಗಳ ಹಾಗೂ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯ ಅವನ ಅರಿವಿನ ಸಂವಾದದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು 'ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅನುಭಾವದ ಸ್ತರಗಳು' ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅನುಭಾವದ ಸ್ತರಗಳೊಂದಿಗೆ ಅವನ ಸಮತಾದೃಷ್ಟಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರಿವು, ವೈಚಾರಿಕ ಮನೋಭಾವದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಶೋಧಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾರೋಪ ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲಿತಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತದೆ. ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹಾಗೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

❖❖❖

ಅಧ್ಯಾಯ : ಎರಡು

ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ತಾತ್ವಿಕ ಸಮೀಕ್ಷೆ

ಅಧ್ಯಾಯ: ಎರಡು

ಇದುವರೆಗಿನ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ತಾತ್ವಿಕ ಸಮೀಕ್ಷೆ

ಶಿವಶರಣರ ಜೀವನ ಬಹುಮುಖವಾದುದು, ಅವರು ಒಂದೆಡೆ ಸಾಧಕರಾಗಿ ಕಂಡರೆ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಪಕರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ವರ್ಣ-ವರ್ಗ-ಲಿಂಗ ಭೇದವಿಲ್ಲದ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದು ಅವರ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನೆಯಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಶೋಷಣೆ ಮುಕ್ತವಾದ ಸುಂದರ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಶಿವಶರಣರು ಸರ್ವರಿಗೂ ಲೇಸನ್ನೇ ಬಯಸಿದ್ದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ, ಸಮಾಜ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರ ಮತ್ತು ಅಮೋಘವಾದದ್ದಾಗಿದೆ. ಆತ್ಮಕಲ್ಯಾಣದ ಜೊತೆಗೆ ವಚನಕಾರರು ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಬಯಸಿದ್ದರು. ಜನರಾಡುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಉಸುರಿದ ಅವರ ನುಡಿಗಳೇ ವಚನಗಳಾಗಿ ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಬೆಳಗಿದವು. ಅರಿವನ್ನೇ ಗುರುವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕಿದ ಅವರು ನುಡಿದಂತೆ ನಡೆದರು. ನಡೆದಂತೆ ನುಡಿದರೆಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕೊಡುಗೆಯೂ ಕೂಡ ಅಷ್ಟೇ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು.

'ಜಂಗಮ'ವನ್ನು ಜ್ಞಾನದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು, ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ವಚನಕಾರರಲ್ಲೇ ವಿಭಿನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವ ಹಾಗೂ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋಗಿ ತನ್ನ ಬದುಕಿಗೊಂದು ಬೆಳಕನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಮಹಾನ್ ಚೇತನ ಸಿದ್ಧರಾಮನೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅವನ ಬದುಕಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಷ್ಟೋ ಸಂಗತಿಗಳು ಆತನ ವಚನಗಳಲ್ಲೇ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತವೆಂಬುದೊಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.

ಸಾವಿರಾರು ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ಬದುಕಿನ ಹೋರಾಟದೊಂದಿಗೆ ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಬಯಸಿದವನು. ಧರ್ಮ, ದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಗುಣ ಧರ್ಮದೊಂದಿಗೆ ಅವನು ರಚಿಸಿದ ವಚನಗಳು ಓದುಗರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ-ಸಿದ್ಧಾಂತ, ತತ್ವಾದರ್ಶಗಳ ಅನಾವರಣವು ಅವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಗೋಚರಿಸುವ ಸಂಗತಿ. ಅದೇನಿದ್ದರೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ 'ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ' ಒಡಮೂಡಿರುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಸಂಶೋಧನ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು

ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅರಿವೆಂದರೆ ಅದು ಸಾಮಾನ್ಯ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಜ್ಞಾನದ ಸಂಕೇತವೂ (Self Realization)ಆಗಿದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ರಚಿಸಿದ ವಚನಗಳು ವಿಶಾಲ ಅರ್ಥದ ದ್ಯೋತಕಗಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ(ಉದಾ: ದೇವರ ಆರುಮುಖ, ಎಸ್.ವ್ಹಿ. ಅಯ್ಯನಗೌಡ್ರ ಲೇಖನ).

ಈಗಾಗಲೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಅವನ ವಚನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವ ಗ್ರಂಥವೆಂದರೆ ಷಟ್ಪದಿಯ ಹರಿಕಾರನೆಂದು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದ ಕವಿ ರಾಘವಾಂಕ ಬರೆದ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ' ಈ ಕಾವ್ಯದ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರವೇ ಈ ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತು. ಇದು ೯ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತೃತಗೊಂಡಿದೆ. 'ಬಯಲು ಬಲಿದಾಕಾರವಾದಂತಿಹ ಮಹಾಂತ' ಎಂಬಂತೆ ರಾಘವಾಂಕನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ರಂ.ಶ್ರೀ ಮುಗುಳಿಯವರು ಹೇಳುವಂತೆ, "ಅವರ ಜನನ, ಬಾಲ್ಯ, ಸಿದ್ಧಿ, ಕಾರ್ಯ ಎಲ್ಲವೂ ಲೋಕ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಅವನು ವಿಶ್ವ ಕುಟುಂಬಿಯಾಗಿ ಕೆರೆ-ಗುಡಿ-ತೋಟಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತ ಪಾತಕಿಗಳನ್ನು, ನಾಟಕಿಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತ ಬಾಳಿದ ಪವಾಡ ಪುರುಷನೆಂಬ ಚರಿತ್ರೆ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ವಿಶ್ವ ಪ್ರೇಮಿಯೂ ಕರ್ಮಯೋಗಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನೆಂಬ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸತ್ಯದ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯ ಸುವರ್ಣಮಂದಿರದಂತೆ ಇದು ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ" ಎಂಬ ಮಾತು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ವಚನ ಪಿತಾಮಹ ಫ.ಗು.ಹಳಕಟ್ಟಿಯವರು ಮೊದಲಿಗೆ ಸಿದ್ದರಾಮನ ೮೫೦ ವಚನಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಆರ್.ಸಿ ಹಿರೇಮಠರು ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದರಾಮೇಶ್ವರರ ವಚನಗಳನ್ನು ೧೯೬೮ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ೧೫೦೦ ವಚನಗಳನ್ನು ಷಟಸ್ಥಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಪರಿಚಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರದ ಸಮಗ್ರ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಜನಪ್ರೀಯ ಆವೃತ್ತಿ ಪ್ರಕಟಣಾ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ೧೬೭೦ ವಚನಗಳು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿವೆ. ಅಮುಗಿದೇವಯ್ಯನ ಒಟ್ಟು ೩೦ ವಚನಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರದ ಜನಪ್ರೀಯ ಆವೃತ್ತಿಯ ಸಂಕಿರ್ಣ ವಚನ ಸಂಪುಟ-೧ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಹಾವಿನಾಳ ಕಲ್ಲಯ್ಯನ ೧೦೩ ವಚನಗಳು ಜನಪ್ರೀಯ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಧ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬಾಲಬೊಮ್ಮಣ್ಣನ ೧೧ ವಚನಗಳು ಅದೇ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ರಚನೆಗೊಂಡ ಕೃತಿ ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಚರಿತ್ರೆ ಹಾಗೂ ಜಯದೇವಿ ತಾಯಿಯವರ "ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ಪುರಾಣ" ಪ್ರಮುಖವಾದವುಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ೨೨ ಶಾಸನಗಳು ಒಟ್ಟಾರೆ ೩೧

ಕಾವ್ಯಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರ ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾಗಿವೆ. ಅಮುಗಿದೇವನನ್ನು ಕುರಿತು ಎಂ.ಎಸ್.ಲಠ್ಠೆ, ಎಂ.ಎಂ.ಕಲಬುರ್ಗಿ, ತಿಪ್ಪೆರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಮುಂತಾದವರ ಲೇಖನಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ, ಪ್ರಭಾವ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ವಿವೇಚಿಸುವ ಕೊಟ್ರಶೆಟ್ಟಿಯವರ ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಬಂಧ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಜಯದೇವಿ ತಾಯಿಯವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಸರೋಜಿನಿ ಚಾವಲಾರರ ಪ್ರಬಂಧ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಶಾಸನ ಸಂಪುಟ, ಗ್ಯಾಝೆಟಿಯರ್ಸ್, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದ್ದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಮಗ್ರ ವಚನಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈವರೆಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಸಂಪಾದಿತ ಗ್ರಂಥಗಳು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿವೆ.

೧. ೧೯೬೮ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಆರ್.ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ 'ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ವಚನಗಳು' ಮೊದಲ ಸಂಪಾದಿತ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಇದು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಧಾರವಾಡ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದೆ.

೨. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಸಮಗ್ರ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಜನಪ್ರಿಯ ಆವೃತ್ತಿಯ ೪ನೇ ಸಂಪುಟವು 'ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ವಚನ ಸಂಪುಟ'ವಾಗಿದೆ. ಇದು ೧೯೯೩ರಲ್ಲಿ ಎಸ್. ವಿದ್ಯಾಶಂಕರ ಅವರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥಸಂಪಾದನೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಅದರ ಆಕರ ಮತ್ತು ವಿಧಾನವವನ್ನು ಕುರಿತು ಎಸ್. ವಿದ್ಯಾಶಂಕರ ಅವರು ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ವಚನ ಸಂಪುಟ'ದಲ್ಲಿ ಅವರ ವಚನಗಳನ್ನು ಎರಡು ಕಾಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಕಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಾಂಡ ಒಂದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂಕಲನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ವಚನಗಳನ್ನು ಅಕಾರಾದಿಯಾಗಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಕಾಂಡ ಎರಡು ಷಟಸ್ಥಲ ವಚನಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಪೀಠದ ಕಾಗದದ ಪ್ರತಿ ೭೫೭ನ್ನು ಷಟಸ್ಥಲ ವಚನಗಳ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ವಚನಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ 'ಸಮಗ್ರ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣ ಯೋಜನೆ'ಯದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ವಿರಚಿತ ತ್ರಿಪದಿ ರೂಪದ 'ಯೋಗಿನಾಥಾಂಕಿತ'ದ ಸಂಕೀರ್ಣ ತ್ರಿವಿಧಿ, ಬಸವಸ್ತೋತ್ರದ ತ್ರಿವಿಧಿ, ಮಿಶ್ರ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ, ಅಷ್ಟಾವರಣ ಸ್ತೋತ್ರದ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳು– ಈ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಂಕಲಿತಗೊಂಡಿಲ್ಲ.

೩. ಪಿ.ಎಂ. ಗಿರಿರಾಜು ಸಂಪಾದಿಸಿದ 'ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸತ್ಯ ಶುದ್ಧ ಟೀಕಿನ ಸಮಗ್ರ ಮಹಾವಚನಾಗಮ'ಎಂಬ ಬೃಹತ್ ಗ್ರಂಥವೊಂದು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದೆ. ೧೯೯೬ರಲ್ಲಿ

ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ ಕಂಡ ಈ ಗ್ರಂಥವು ೨೦೧೪ರಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣವನ್ನು ಕಂಡಿದೆ. ರಾಮದುರ್ಗದ ಕಾಯಕ ಸಂಜೀವಿನಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಹೊರತಂದಿದೆ. "ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವರು ಶರಣ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮಹಾನುಭಾವಿ, ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಪುಣ್ಯದೈವ. ಅವರ ತತ್ವ ಚಿಂತನೆಗಳು ಅವರಿಂದ ಪ್ರತೀತವಾದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿವೆ! ಅನ್ಯರ, ಈಚಿನವರ ಪುರಾಣ ಪವಾಡ ಕಥೆಗಳಿಗಿಂತ ಶರಣರೇ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ವಚನಗಳು ತತ್ವ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ, ತೂಕವಾದ ಆಧಾರವವೆನ್ನಿಸುತ್ತವೆ. ಅವರು ಬೋಧಿಸಿದ ವಚನಗಳು ಹಲವರು ದಯಾಶೀಲರಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಕಾಲಾನುಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಬೋಧಗಳನ್ನು ವಿಕೃತಗೈಯಲೆಂದೇ ವಿರೋಧಿ ಜನರು ತಮ್ಮ ಹಳೆಯ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ಬೆರಸಿದ್ದೂ ಉಂಟು. ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಆಯಿತು. ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ವಚನಗಳೂ ಸ್ವಹಿತಾಸಕ್ತರಿಂದ 'ಬೆರೆತದ್ದೂ ಉಂಟು. ಅದನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಕಾಯಕವೂ ಆಯಿತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಸೇವೆಯಾಗಿಯೇ ಹಳೆಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ವಚನಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಈಗಾಗಲೇ ಮಹನೀಯರ ನೆರವಿನಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ" ಎಂದು ಪಿ.ಎಂ.ಗಿರಿರಾಜು ಅವರು ತಮ್ಮ ಈ ಗ್ರಂಥ ಸಂಪಾದನೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದ ನೋವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮೊದಲ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳ ಸಮಗ್ರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಎಲ್ಲ ವಿಧದ ವಚನಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಕಲನಗೊಂಡಿರುವುದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಸಂಶೋಧನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಎಸ್. ವಿದ್ಯಾಶಂಕರ ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ 'ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ವಚನ ಸಂಪುಟ'ವನ್ನು ಪ್ರಮುಖ ಆಕರ ಗ್ರಂಥವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ವಚನಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳ ಅಧ್ಯಯನವೇ ಈ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪ್ರಮುಖ ಆಕರ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಶೋಧಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಈ ಸಂಶೋಧನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಪ್ರಮುಖ ಆಕರ ಗ್ರಂಥವಾಗುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ. ಇನ್ನಿತರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಪಿ.ಎಂ. ಗಿರಿರಾಜು ಅವರ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿನ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧರಾಮನ 'ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ'ಯನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಅನೇಕರು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತಹ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನ ಸಾಧನೆ

ಕುರಿತು ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆದಿದ್ದರೂ, "ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿವಿನ ಕಲ್ಪನೆ" ಎಂಬ ಸಂಶೋಧನ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಒಂದು ಕೊರತೆಯನ್ನು ಮನಗಂಡು ಈ ವರೆಗಿನ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ "ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿವಿನ ಕಲ್ಪನೆ" ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

❖❖❖

ಅಧ್ಯಾಯ : ಮೂರು

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನಾತ್ಮಕ ಚರ್ಚೆ

ಅಧ್ಯಾಯ: ಮೂರು

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನಾತ್ಮಕ ಚರ್ಚೆ

ಅರಿವು ಅನುಭಾವಕ್ಕೆ ಮೂಲ
ಆತ್ಮಂಗೆ ಅರಿವೆ ಚೆಲುವು
ದೇವರು ಅರಿವಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತೋರುವನು
"ಅರಿವಿನ ತೃಪ್ತಿಗೆ ಅನುಭಾವವೇ ಆಶ್ರಮ"

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನವು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸುವರ್ಣ ಯುಗವೆಂದು ಸರ್ವವಿದೀತ ವಾಗಿದೆ. ಈ ಒಂದು ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆಂದೂ ಕಂಡರಿಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳು ಸಂಭವಿಸಿವೆ. ಮಾನವನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಎಂಬಂತೆ ಹತ್ತು-ಹಲವು ರೀತಿಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳತ್ತವೆ. ಧರ್ಮ, ಸಮಾಜ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸತನವೆಂಬುದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಜಿಡ್ಡುಗಟ್ಟಿದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಜೀವ ತುಂಬುವ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಒಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬಸವಣ್ಣ ನಾಂದಿ ಹಾಡುತ್ತಾನೆ.

"ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರರು ಅವೈದಿಕವಾದ ಜೈನ ಮತದ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೂ ವೈದಿಕ ಸನಾತನಿಗಳ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಬಂಡೆಬ್ಬಿಸಿ, ವರ್ಣಗಳ ಸಂಕೋಲೆಗಳನ್ನು ಕಡಿದೊಗೆದು, ಸಮಾಜವನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತ ಮಾಡಿದನು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮದ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಎಂದೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಜಾತಿ, ಸಂಕೋಲೆಗಳಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಹೆಣ್ಣು-ಗಂಡುಗಳ ಭೇದವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಸಾರಿ, ಸಮಾಜವನ್ನೇ ಕಲುಕು-ಮಲಕು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು. ವೈದಿಕ ಮುಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸರ್ವಮಾನವರಿಗೆ ತೆರೆದುಬಿಟ್ಟನು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಟ್ಟ ಕಟ್ಟಳೆಗಳಿಂದ ಹತ್ತಿಕ್ಕಲ್ಪಟ್ಟ ಆತ್ಮಿಕ ಶಕ್ತಿಗೆ ಪುಟಸಿಕ್ಕಂತಾಗಿ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳ ತೃಕ್ಷೆಯು ಭುಗಿಲೆಂದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ, ಪುರುಷರಲ್ಲಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ, ಹೊಲೆಯರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಆತ್ಮಿಕ ಶಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ಪಿಪಾಸೆಯ ಬೆಳಕು ಕಾಣಹತ್ತಿತು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮವಾದಿಗಳ ಗುಂಪೇ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಹತ್ತಿದವು"[1] ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ ಅಡಗಿದೆ. ಆ

ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನು ನಡೆಸಿದ ಈ ವೈಚಾರಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಸಂಚಲನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ್ದಂತೂ ಸತ್ಯ. ಹಾಗಾಗಿ ಇದನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಯುಗವೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಾಧಕರ, ಶಿವಶರಣರ, ಅನುಭಾವಿಗಳ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರನುಸುಳಿದ ಮಾತುಗಳೇ 'ವಚನ'ಗಳಾಗಿ ಕಂಡವು.

೩.೧. ವಚನ

ವಚನದ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಕ್ಷೆಯ ಮೂಲಕ ಈ ರೀತಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ವಚನ

- ವ್ಯಾಖ್ಯಾನುಭಾವಗಳು (ಟಿ.ಟಿ.ಪು.೨).
- ಧರ್ಮ (ವಚನ ಧರ್ಮಸಾರ).
- ಶಾಸ್ತ (ವಚನ ಶಾಸ್ತ ರಹಸ್ಯ).
- ಅನುಭಾವ (ವಚನಾನುಭಾವ).
- ರೂಪ (Form) ವಚನ ಗದ್ಯ, ಪದ್ಯ, ತ್ರಿಪದಿ, ಶಾಸನ, ವಚನ, ಚಂಪೂ ವಚನ, ಯಕ್ಷಗಾನ, ಬೈಲಾಟ, ವಚನ, ಬಿಡಿ ಮುಕ್ತಕ.
- ಭಾಷೆ, ಭಾಷೆಕೊಡು, ಮಾತುಕೊಡು, ಸೂಳ್ನುಡಿ.
- ಗೀತೆ (ಶಿವದಾಸ, ಗೀತಾಂಜಲಿ, ಸ್ವರ ವಚನ, ಗೀತೆ, ಪದ್ಯ ಹಾಡು) ಆನು ಒಲಿದಂತೆ ಹಾಡುವೆ.
- ತ್ರಿಪದಿ – ಅಕ್ಕನ ಯೋಗಾಂಗ ತ್ರಿವಿಧಿ, ಸರ್ವಜ್ಞನ ತ್ರಿವಿಧಿ.
- ಗದ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರ.
- ಚಳವಳಿ (ಚಲನ ವಲನದ ತದ್ಭವ ರೂಪ, ಕ್ರಾಂತಿ).
- ಮುಕ್ತ ಛಂದ (ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ಮುಕ್ತಕ).
- ಕನ್ನಡ ಉಪನಿಷತ್ತು.
- ಆತ್ಮ ತೃಪ್ತಿಯನರೆಯ ಬಲ್ಲಡೆ ವಚನ.
- ಶುದ್ಧ ನಡತೆಯವನ ನೇರ ನುಡಿ.
- ನಡೆ–ನುಡಿಯನೇಕೀಕರಿಸಿಕೊಂಡವರ ಬದುಕು, ಅವರಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡ ಸಾಹಿತ್ಯ.
- (ಡಾ. ಎಸ್.ವ್ಹಿ. ಅಯ್ಯನಗೌಡರ – ಆಧುನಿಕ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಬಸವೇಶ್ವರರ ಹೊಸ ಸಂದೇಶ, ಪುಟ ೯೬)

"ವಚನ' ಎಂದರೆ 'ಮಾತು' ಎಂದರ್ಥ. ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗದ್ಯಕ್ಕೂ 'ವಚನ'ವೆಂದೇ ಹೆಸರು. ಗದ್ಯ ರಚನೆಗೆಲ್ಲ ಇದೇ ಹೆಸರಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಗದ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ವೀರಶೈವರ ಬೋಧೆಯನ್ನು 'ವಚನ'ವೆಂದು ಕರೆದಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಇಂದು

ಶಿವಶರಣರ 'ವಚನ'ವನ್ನು ಒಂದು 'ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರ' ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಇದಕ್ಕೆ 'ಷಟ್‌ಸ್ಥಲಶಾಸ್ತ್ರ'ವೆಂದೂ ಹೆಸರಿದೆ"[೨] ಎಂದು 'ತ.ಸು.ಶಾಮರಾಯರು 'ವಚನ' ಪದದ ಅರ್ಥವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇನೆ ಇರಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವರ್ಗದ ಸ್ವತ್ತಾಗಿದ್ದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಅದರ ಪರಿಚಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು ವಚನಕಾರರ ಬಲುದೊಡ್ಡ ಸಾಧನೆಯಾಗಿದೆ. "ತಪೋವನದ ಸಹಜ ಶಾಂತಿ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮ, ಸಮತಾಭಾವ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ-ಇವು ಮೂರ್ತಿವತ್ತಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅರಣ್ಯಕಗಳಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕಂಡಂತೆ, ಇಲ್ಲಿ ವಚನ ಧರ್ಮದ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಸತ್ಯದ ಹಂಬಲು ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿ, ಸತ್ಯಾನ್ವೇಷಣ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿ, ಸತ್ಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರವೇ ದರ್ಶನವಾಗಿ ನಮಗೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ."[೩] ಎಂಬ ಎಂ.ಆರ್.ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿಯವರ ಮಾತು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರದ ಜೊತೆಗೆ ಲೋಕೋದ್ಧಾರವನ್ನು ಬಯಸಿದ ವಚನಕಾರರು ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದರು. ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು-ಗಂಡುಗಳೆಂಬ ಭೇದ ಹೇಗಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಈ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡುಗಳೆಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಸರ್ವರೂ ಮೋಕ್ಷಸಾಧಕರೆಂಬ ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವನೆಯೊಂದಿಗೆ ವಚನಕಾರರು ಜನರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ್ದು ವಿಶೇಷ. 'ಮೊಲೆ ಮೂಡಿ ಬಂದರೆ ಹೆಣ್ಣೆಂಬ; ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆ ಬಂದರೆ ಗಂಡೆಂಬರು, ನಡುವೆ ಸುಳಿವಾತ್ಮನು ಗಂಡೂ ಅಲ್ಲ, ಹೆಣ್ಣು ಅಲ್ಲ ಕಾಣಾ ರಾಮನಾಥಾ' ಎಂಬ ವಚನಕಾರ ಜೇಡರ ದಾಸಿಮಯ್ಯನ ವಚನದ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಈ ಭಾವನೆಯಿಂದಾಗಿ ವೇದಗಳ ಕಾಲದ ಶಾಂಡಲಿ, ಗಾರ್ಗಿ ಮೊದಲಾದವರಂತೆ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಇನ್ನಿತರ ವಚನಕಾರ್ತಿಯರು ತಮ್ಮನ್ನು ಆತ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

"ಜ್ಞಾನ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತಳಹದಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದ ಉಪನಿಷತ್ಕರ್ತೃಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮಕಾಂಡ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಹೊಸ ಬೆಳಕನ್ನು ಕಂಡವರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಸಾರಿದವರಲ್ಲಿ, ಈ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ ಮೊದಲಿಗರು. ವಚನಕಾರರು ತಲೆಯೆತ್ತುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಹಿನ್ನೆಲೆ ಯಾಗಿದ್ದವು. ಆದುದರಿಂದ ಪರವಸ್ತು, ಜೀವ ಸೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲಾದ ವಿಚಾರಗಳೆಲ್ಲ ಚರ್ಚೆಯಾಗಿ ಹೊಸ ಬೆಳಕು ಹರಸಿ, ಎಲ್ಲವೂ ಕಾಣುವಂತಿದ್ದವು. ಇವುಗಳನ್ನು ಕೆಲವರು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ವಚನಕಾರರು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಸತ್ಯ ಶೋಧನೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟವರಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ವಚನಗಳು ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ವಚನಗಳನ್ನು ಹೋಲುತ್ತವೆ. ಈ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಪಂಥವನ್ನು ಹಿಡಿದವರಲ್ಲ. ಒಂದೇ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿದವರೂ ಅಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಹೇಗೆ ವಿವಿಧ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ

ಮೊದಲಿನ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೂ ವಿವಿಧ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮನೋಭಾವ, ಅಂತರಂಗದ ಹೋರಾಟ, ಧರ್ಮಬೋಧೆ, ಹೃದಯದಿಂದ ಹೊರಟು ನೇರವಾಗಿ ಹೃದಯವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಸರಳ ಶೈಲಿ. ಇವು ವಚನಗಳಲ್ಲಿರುವದರಿಂದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜೀವಕಳೆಯಿದೆ. ಮತ್ತು ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಮೂಲ್ಯವಾಗಿದೆ"[೪] ಎಂಬ ಎಮ್. ಆರ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿಯವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ ಅಡಗಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ನಿತ್ಯಸತ್ಯದ ಶೋಧನೆಯನ್ನು ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿಯೇ ಅವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅವು ಯಾವಾಗಲೂ ಸರ್ವಕಾಲಕ್ಕೂ ಜೀವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸಾತ್ವಿಕತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ.

ವಚನಕಾರರಗಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಲುಷಿತ ವಾತಾವರಣವಿತ್ತು. ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಲವು ರೀತಿಯ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳು ಗೋಚರಿಸಿದವು. ಕರ್ನಾಟಕ ಮಹಾಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಅಳಿದು ಅದರ ಮಾಂಡಲಿಕರೇ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಬಹುದೊಡ್ಡ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಚಾಲ್ಯುಕ್ಯರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಕಲಚೂರ್ಯ ವಂಶಜನಾದ ಬಿಜ್ಜಳನ ಕೈವಶವಾಗಿತ್ತು. ಅದೇಷ್ಟೋ ಜನ ಮಾಂಡಲಿಕರೂ ಪ್ರಜೆಗಳು ಚಾಲುಕ್ಯರ ಬಗೆಗೆ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ತಳಿದಿದ್ದರು. ಭಕ್ತಿ, ರಾಜನಿಷ್ಠೆಗಳ ಫಲವಾಗಿ, ಪ್ರಾಣಾರ್ಪಣ ಮಾಡಲೂ ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಿಜ್ಜಳನು ಚಾಲುಕ್ಯರ ಮನೆತನದ ಮೊಮ್ಮಗನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಮೋಸದಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಮಾಂಡಲಿಕನಾಗಿ, ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆಂದು ಘೋಷಣೆ ಮಾಡುವವರೆಗೆ, ಆತನು ಮಾಡಿದ ತಂತ್ರಗಳು ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಅದ್ಭುತವೆನಿಸುವಂಥವು. ಇಂತಹ ತಂತ್ರಗಳಿಂದ ಬಿಜ್ಜಳನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೇರಿದ್ದಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೇ ಆತನು ಪರಾಕ್ರಮಿಯು, ಚಾಣಾಕ್ಷನೂ ಆದುದರಿಂದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಭದ್ರವಾದ ಆಡಳಿತವನ್ನೇನೊ ನೀಡಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಜನಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾ ಪುರುಷನೊಬ್ಬನ ಆಗಮನವನ್ನು ಅವನು ಬಯಸಿದ್ದನು. ಅವನ ಈ ಬಯಕೆ ಈಡೇರಿದ್ದೇ ಬಸವಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿ.

೧೨ನೇ ಶತಮಾನವದ ಈ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಹತ್ತು ಹಲವು ರೀತಿಯ ಮೌಢ್ಯಾಚರಣೆಗಳು ತಾಂಡವಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ನರಬಲಿ, ಪಶುಬಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಡಕೆ ದೈವ, ಮಣ್ಣುದೈವ, ಕಲ್ಲು ದೈವವೆಂದು ನಂಬಿ ಸಾವಿರ ದೈವಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಪರಿಪಾಠವಿತ್ತು. ಇದು ಕರ್ಮ, ದುಷ್ಕರ್ಮವಾಗಿ ಜನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಿತು. 'ಅಹಿಂಸಾ ಪರಮೋಧರ್ಮ' ಎಂಬ ಪತಾಕೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದ ಧರ್ಮಗಳೂ ಸಹ ಮತ ಮತಗಳ ಘರ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂಸಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ನೀತಿಯೆಂಬುದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸಹ ಉಳಿಯದೆ, ಕೃತಿಯಲ್ಲ ಕೃತ್ರಿಮವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ನಿಜಭಕ್ತಿ, ನಿಜಧರ್ಮಗಳು ಮಾಯವಾಗಿದ್ದವು. ನೀರಕಂಡಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ, ಮರವ ಕಂಡಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುವ ವೇಷಧಾರಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ

ಅತಿಯಾಗಿದ್ದಿತು. ನೀಚ-ಉಚ್ಚವೆಂಬ ಭಾವವಂತೂ ತಾರಕ್ಕೇರಿತ್ತು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮೇಲು ಕೀಳೆಂಬ ಭಾವನೆಗಳ ತಿಕ್ಕಾಟ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಕಾಣುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ದೃಶ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಸಂದಿಗ್ಧ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜ ಕಾರಣಪುರುಷನ ಬರುವಿಕೆಯಾಗಿ ಕಾದು ಕುಳಿತಿತ್ತು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸಿ ಬಂದವನೇ ಮಹಾ ಮಾನವತಾವಾದಿ ಬಸವಣ್ಣನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ: ಶಾಸ್ತ್ರವೋ? ಸಾಹಿತ್ಯವೋ?

ಕಲಚೂರಿ ವಂಶದ ಬಿಜ್ಜಳನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಮಹಾಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಿವಶರಣರು ತಮ್ಮ ಅನುಭಾವ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಶಿವಶರಣೆಯರು ಇದ್ದರೆಂಬುದು ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿ. "ಕರ್ಮಕಾಂಡವನ್ನುಳಿದು, ನಿಜ ಅನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣವೂ ತೊಡಗಿದ್ದ ಅನನ್ಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯೇ ಜೀವಾಳವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಧರ್ಮದ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯ ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದಿತ್ತು. ಈ ಶರಣರೆಲ್ಲ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಅನಿಸಿಕೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಾನುಭಾವವನ್ನು, ದರ್ಶನವನ್ನು ವಚನಗಳ ಮೂಲಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿದರು. ಕಾವ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಅವರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ನಿಜ, ಕಾವ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ನಿಲುವನ್ನು ಅವರೆಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿ ಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅನಿರ್ವಾಚ್ಯವಾದ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮಾತಿನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೀಯುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಶರಣರ ಅರಿವು ಪ್ರಖರವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಅವರ ಈ ಅರಿವು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾದೃಶವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಚನಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ."[೫] ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತುಕೋಟಿಯವರ ಮಾತು ವಿಚಾರ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ.

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಧರ್ಮ ಗ್ರಂಥವೋ ಅಥವಾ ಸಾಹಿತ್ಯವೋ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಇನ್ನೂ ನಿಖರವಾದ ಉತ್ತರ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ವಚನಗಳ ಸ್ವರೂಪವು ವಿಶೇಷವಾದುದ್ದಾಗಿದೆ. ಈಗಿರುವಂತೆ ವಚನ ಗದ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ, ಪದ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲ. ಶರಣರು ಬಾಯಿ ಮಾತನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿ ತಮ್ಮ ಅನುಭಾವಕ್ಕೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟವರು. ಶರಣರ ವಚನಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಾಯಿಮಾತಿನ ರೂಪಗಳಾಗಿವೆ. ಅದೇನೆ ಇರಲಿ, ತ.ಸು. ಶಾಮರಾಯರು ಹೇಳಿದಂತೆ, "ವಚನ ವಾಙ್ಮಯವು ಧರ್ಮಗ್ರಂಥವೋ, ಸಾಹಿತ್ಯವೋ? ಇದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಉತ್ತರ ಇಷ್ಟೆ ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳೋ ಸಾಹಿತ್ಯವೋ? ವಚನಕಾರರು ಸಾಹಿತ್ಯೋಪಾಸಕರಾದ ಸಾಧಕರು ಅವರ ವಚನಗಳು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಉಪದೇಶಾತ್ಮಕವಾದವು. ಪ್ರಾರ್ಥನಾತ್ಮಕವಾದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ವಿಚಾರವೆಂದರೆ ಷಟ್‌ಸ್ಥಲಶಾಸ್ತ್ರ ನಿರೂಪಣೆ, ಸದಾಚಾರ ಸದ್ಭಕ್ತಿಗಳ ನಿರೂಪಣೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಚನ ವಾಙ್ಮಯ ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಿಯೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥ, ಅದು ವಚನಶಾಸ್ತ್ರ. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಾಗ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗುಣ ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಕಿರಿದರಲ್ಲಿ ಹಿರಿದನ್ನು-ಅಲ್ಪರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದರೆ ವಚನಗಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು.

ನಿರಾಡಂಬರವಾದ ಅಲ್ಲಿನ ನುಡಿಯ ಕಿಡಿ ಅಜ್ಞಾನದ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷಗೊಳಿಸುವಷ್ಟು, ಉಜ್ವಲವಾಗಿದೆ; ಕೆಲವು ವಚನಗಳಂತೂ ಪಾದಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸುವಷ್ಟು ಛಂದೋಬದ್ಧವಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರಾಸ, ತಾಳ, ಲಯಗಳೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಇವು ಹಾಡಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಬಹುದು. ಆದರೂ ಇವು ಹಾಡುಗಳಲ್ಲ, ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲ, ಗದ್ಯವೇ, ಕಾವ್ಯಮಯವಾದ ಗದ್ಯ. ಹಾಗೆ ಗದ್ಯವಾದುದರಿಂದಲೇ ಅದು ಅತಿಶಯವಾದ ಮಹತ್ತಿಗೆ ಅರ್ಹವಾಗಿದೆ. 'ಗದ್ಯಂ ಕವಿನಾಂ ನಿಕಷಂ ವದನ್ತಿ' ಎಂಬ ಸೂಕ್ತಿಗೆ ಈ ಗದ್ಯ ಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ. ಪದ್ಯ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಲ್ಲ ಭಾವಾನ್ಯತ್ಯವನ್ನು ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂದಿರುವುದು ವಚನಗಳ ಮಹತ್ತು!"[೬] ಎಂಬಂತಹ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತ.ಸು. ಶಾಮರಾಯರು ತಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ವಚನದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗುಣ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗುಣ ಇವೆರಡೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿರುವುದಂತೂ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ವಚನಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಅನುಭವದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಬಹುದು, ಅನುಭವದ ವಿವರಣೆಯಾಗ ಬಹುದು, ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಬಹುದು, ಉತ್ತರವಾಗಬಹುದು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದಾಗ ಕೆಲವರು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೊಂದಿಗೆ ವಚನಗಳ ಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇವರೆಡರಲ್ಲೂ ಅಂತರವಿದೆ. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಕಥೆಗಳು ಕಾಣಸಿಗುತ್ತವೆ. ಕತೆಗಳ ಮೂಲಕ ತತ್ವ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮೂಡಿಸುವುದು ಇವುಗಳ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ವಚನಗಳು ಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚೆಂದರೆ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಪ್ರಭಾವ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡರೂ ವಚನಗಳು ದೇಶಿ ಸತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಹಾಗಂತ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾದುದ್ದಲ್ಲ. "ವಚನಗಳು ಕತೆ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥ ಪ್ರತೀತಿ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿಲ್ಲ. ವಚನಗಳನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡಾಗ ತಿಳಿಯುವ ಅರ್ಥ ಅವುಗಳ ಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಾಗಲಿ, ಬಸವಣ್ಣನಾಗಲಿ ಯಾವುದೋ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಡಿದ ಮಾತು ಆ ಸಂಧರ್ಭ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗದು. ಅಲ್ಲದೆ ವಚನಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದು ಧರ್ಮವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಸಲು ಉಪಯುಕ್ತವಾದವುಗಳು, ಆದ್ದರಿಂದ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳು, ಪ್ರತೀಕಗಳು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. 'ಬಯಲು' ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ವಚನಕಾರರು 'ಶೂನ್ಯ' ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ 'ಬಯಲು' ಶಬ್ದದ ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ಉಪಯೋಗದಿಂದಲೇ ಬೇರೆ ಅರ್ಥ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ಬೆಡಗಿನ ವಚನಗಳಂತೂ ವ್ಯಾಕರಣದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮುರಿದುಬಿಡುತ್ತವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಮುಂದೆ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಹಲವು ಆವೃತ್ತಿಗಳು, ಕಲ್ಲು ಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವರ ಲಿಂಗ ಲೀಲಾ ವಿಲಾಸ ಚಾರಿತ್ರ್ಯದಂತಹ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ಈ ಗ್ರಂಥಗಳು ವಚನಗಳನ್ನು ವಿಷಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಪುನ: ಸೃಷ್ಟಿಸಿದವು. ವಚನಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ

ದೊರೆಯುವ ಸಹಾಯ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ವಚನಗಳ ಭಾಷೆ ಆಡುಮಾತಿನಂತೆ ಕಂಡರೂ ಅದು ಒಂದು ಶೋಧ್ಧಿಶ್ಯವಾದ ಅತಿಭಾಷೆ, ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶವೇನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದರಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಭಾಷೆ”[೭] ಎಂದು ಕುರ್ತಕೋಟಿಯವರು ವಚನಗಳ ಭಾಷಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ.

ವಚನಗಳು ಕೇವಲ ನೀರಸವಾದ ತರ್ಕಗಳ ಕಟ್ಟುಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ, ಭಕ್ತಿಯ ಭಾವಾವೇಶದಿಂದ, ತಲ್ಲೀನರಾದ ಶಿವಶರಣರ ಹೃದಯದಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಈ ವಚನಗಳು ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿವೆ. ಅಂತರಂಗದ ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಕವಿ ಹೃದಯವು ಕಾತುರಗೊಂಡಾಗ ಹೊರಬಂದ ದಿವ್ಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಕಾವ್ಯಗಳಂತೆ ಇವು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಪುಲವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತುಂಬುವ ವಚನಕಾರರ ರೀತಿ, ಬಾಣದಂತೆ, ನೇರವಾಗಿ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಗಲುವ ಅವರ ಮಾತಿನ ಸರಣಿ, ತಿಳಿಯಾದ ದೇಸಿಗನ್ನಡದ ಬೆಡಗುಗಳು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಹಕವಾಗಿವೆ. ಈ ಮುಂಚೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಯಂತೆ ತೋರುವ ಸಾಹಿತ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ವಚನಗಳು ಅವರವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ. ಇದು ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು.

ಕಾವ್ಯವು ಕವಿಯ ದಿವ್ಯ ದರ್ಶನದ, ಅನುಭವದ ವಾಣಿಯಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಮಾತು ವಚನಗಳಿಗೆ ಅಕ್ಷರಶ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಚೆನ್ನ ಬಸವನ ಜ್ಞಾನ, ಬಸವೇಶ್ವರನ ಭಕ್ತಿಯ ಉತ್ಕಟತೆ, ಪ್ರಭುದೇವರ ವೈರಾಗ್ಯ ಭಾವ, ಚೌಡಯ್ಯನ ಕಟುವಿಡಂಬನೆಗಳ ವರ್ಣನೆಗಳು ರೋಮಾಂಚನ ವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಸಾತ್ವಿಕತೆ ಪಡೆದಿವೆ. ಉಪದೇಶ ಮಾಡುವ ರೀತಿ, ವರ್ಣನೆ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಮಾತಿನ ಸರಣಿ, ಅಲಂಕಾರಗಳು, ಶಬ್ದಗಳ ಸಂಪತ್ತು, ಔಚಿತ್ಯಗಳು ವರ್ಣನಾತೀತವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಜಾನಪದದ ನಾಣ್ನುಡಿಗಳು ಕಾವ್ಯ ಗುಣಕ್ಕೆ ಕಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ ಉಪಮೆಗಳು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಓದುಗರ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವ ಗುಣವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ.

೩.೨. ಇತರ ವಚನಕಾರರ ಅರಿವಿನ ಕಲ್ಪನೆ

ಎನ್. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯರವರು ರಚಿಸಿದ ವಚನ ವಾಕ್ಯ ಮಾಣಿಕ್ಯ ಕೋಶ[೮] ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಶಿವಶರಣರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ‘ಅರಿವು’ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಕಾಣಬಹುದು.

ಅರಿವು

- ಅರಿವೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮ, ಅರಿವೇ ಗುರು.
- ಅರಿದಡೆ ಶರಣ, ಮರೆದಡೆ ಮಾನವ.
- ಅರಿವಿನಿಂದ ಅನುಭವ.
- ಅನುಭವದಿಂದ ಅರಿವು.
- ಅರಿವು – ಅನುಭವ ಸಮರಸವಾದುದೆ.
- ಅರಿವಿಲ್ಲದವಾಣಿ ಗುರುವಿಲ್ಲಾ.
- ಅರಿವಿಲ್ಲದವಾಂಗೆ ಆಚಾರವಿಲ್ಲ.
- ಆಚಾರವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಅರಿವಿಲ್ಲ.
- ಅರಿವು ಒಂದು ಪಥ.
- ಅರಿದಲ್ಲಿ ಏನ.
- ಅರಿವ ಅರಿವಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿದು ಐಕ್ಯ.
- ಅರಿವನು ಆಹಾರಗೊಂಬುದೆ ಪರಮಸುಖ.
- ಅರಿವಿನೊಳಗ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯ.
- ಅನುಭವದೊಳಗೆ ಅರಿವು.
- ಅರಿವಿಂಗೆ ಬಂಧವಲ್ಲದ ಅರುಹಿಸಿಕೊಂಬವಂಗೆ ಬಂಧವಿಲ್ಲ.
- ಅರಿವಿಲ್ಲದವರು ಲಿಂಗ ಸಕೀಲ ಸಂಬಂಧ ತಾವೆತ್ತ ಬಲ್ಲರೋ?
- ಅರಿವಿನ ಅಪ್ಯಾಯನಕ್ಕೆ ಅನುಭಾವವೇ ತೃಪ್ತಿ.
- ಅರಿವಿಂಗೆ ಆಚರಣೆಯೆ ಮೂಲ.
- ಆಚಾರಣೆಗೆ ಗುರುಭಕ್ತಿಯೇ ಮೂಲ.
- ಅರಿವಿನ ತೃಪ್ತಿಗೆ ಅನುಭಾವವೇ ಆಶ್ರಯ.
- ಅರಿವಿನಲ್ಲಿ ಶರಣ ಉದಯಿಸುವನು.
- ಅರಿವು ಸಂಪನ್ನರಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು.
- ಅರಿವು ಹೀನರ ಅಂಗದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅರಿಯಬಲ್ಲರೇ?
- ಅರಿವು ಕರಿಗೊಂಡರವು ಆಗಬೇಕು.
- ಅರಿವು ನಿಜದಲ್ಲಿ ಇಂದ ಸಿರ್ಥರವು.
- ಅರಿವು–ಆಚಾರ–ಸಮ್ಯಕ್‌ಜ್ಞಾನ ಅರಿಯಬೇಕು.
- ಅರಿವು–ಅರ್ಪಿತ–ಮರೆಹು ಅನರ್ಪಿತ.
- ಅರಿವುದೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಯೋಗ (ಶಿವಯೋಗ)
- ಅರಿವು ಸಜ್ಜನ ಸಹವಾಸದ ಫಲ.
- ಅರಿವೇ ಗುರು ಅನುಭಾವವೇ ಲಿಂಗ, ಆನಂದವೆ ಜಂಗಮ
- ಅರಿವೇ ಸತ್ಕುಲ–ಮರವು ದು:ಕುಲ.
- ಅರಿತಡೆ ಭವ ಬಂಧನವಿಲ್ಲ.
- ಮರೆತಡೆ ಜನನ–ಮರಣಕ್ಕಳಿವಿಲ್ಲ.

ವಚನಕಾರರ ಮಾತು ಬರಿ ಮಾತಲ್ಲ ಅದರ ಹಿಂದೆ 'ಅರಿವು' ಇದೆ. ಅವರ ವಾಣಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಆಚಾರವಿದೆ. ಈ ಅರಿವು ಆಚಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಡೆ-ನುಡಿಗಳೇ ವಚನಕಾರರ ಬದುಕಾಗಿತ್ತು. ಅಷ್ಟೇಕೆ 'ಅರಿವೇ ಗುರು' ಎಂಬಂತೆ ಅರಿವನ್ನೇ ಗುರುವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ವಚನ ಕಾರರು ಬದುಕಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ 'ಆಚಾರವೇ ಸ್ವರ್ಗ' ಎಂದೂ 'ಅನಾಚಾರವೇ ನರಕ' ಎಂದೂ ಅವರು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಬೋಧಿಸಿದ್ದು. ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳು ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು. 'ಅಂಗಕ್ಕೆ ಆಚಾರವೇ ಚೆಲುವು' ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಶಿವಶರಣರು ಅಂಗವನ್ನು ದಿವ್ಯತೆಗೇರಿಸಿದರು. 'ನುಡಿಗೆ ತಕ್ಕ ನಡೆಯ ಕಂಡೊಡೆ' ಅದುವೇ ದೇವರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೆಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ನಡೆ-ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿರದೆ ಒಪ್ಪಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಬದುಕಿನ ಉನ್ನತಿಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿತ್ತು.

೩.೩. ಅರಿವಿನ ಅರ್ಥ

'ಅರಿವು' ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಮೂಲ. ಇದು ಎಲ್ಲ ಮೌಲ್ಯಗಳ ತಾಯಿ-ತಂದೆ. ಮಾನವನ ಎಲ್ಲ ಆದರ್ಶ ಗುಣಗಳ ಹಿಂದೆ ಅರಿವು ಇರಲೇಬೇಕು. ಅರಿವು ಇರದಿದ್ದರೆ ಬದುಕು ಬರಡಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶರಣರು 'ಆತ್ಮಂಗೆ ಅರಿವೆ ಚೆಲುವು ಎಂದು; ಅನುಭಾವಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಅರಿವು' ಎಂದು ಸಾರಿ ಸಾರಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅರಿವು ಕಣ್ಣು ತೆರೆಯದವರಲ್ಲಿ ದೇವರ ಕಾರುಣ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ವಚನಕಾರರು ಅರಿವಿನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. 'ದೇವರು ಅರಿವಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತೋರುವನು' ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ 'ಅರಿವು' ಎಂದರೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಂಥಿಕವಾಗಿ 'ಅರಿವು' ಎಂದರೆ 'ಜ್ಞಾನ' 'ಎಚ್ಚರ' ಎಂಬಂಥ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ 'ಅರಿವು'ವೆಂಬುದು ಜ್ಞಾನದೊಂದಿಗೆ 'ಅನುಭಾವದ' ಅರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಫುರಿಸುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ಹೇಳಿದಂತೆ 'ಆತ್ಮಂಗೆ ಅರಿವೆ ಚೆಲುವು; ಅನುಭಾವಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಅರಿವು' ಎಂಬ ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವದೊಂದಿಗೆ ಬಳಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ವಚನಕಾರರ ಬದುಕಿಗೆ ಅರಿವೇ ಮೂಲ ಬೀಜವಾಗಿದೆ. ಅರಿವಿನೊಂದಿಗೆ ಬದುಕಿನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಗುಣವನ್ನು ಅವರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಬಸವಾದಿ ಶರಣರು ತಮ್ಮ ಬದುಕಿಗೆ ಅರಿವನ್ನು ತಳಹದಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ದೇವರು ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಆತ್ಮನ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ. ಅಂತರಂಗದ ಕೊಳಕನ್ನು ನೀಗಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಇದು ಸಾಧನಾರಂಗವಾಗಿದೆ. ಮಾನವ ಪ್ರಯೋಗ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ದೇಹ, ಪ್ರಾಣ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನ, ಬುದ್ಧಿ ಭಾವಗಳ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಕಂಡು ಬಸವಣ್ಣ ಒಂದು ಗಟ್ಟಿ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ತಾಳಿ ಹೇಳುವ ಈ ಮಾತನ್ನು ನೋಡಿ,

ಅರಿವಿನ ತೃಪ್ತಿಗೆ ಅನುಭಾವವೇ ಆಶ್ರಯ
ಲಿಂಗಾನುಭಾವದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಕಂಡೆನ್ನ ಮರೆದೆ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ

(ವ.ಸಾ.ಸಂ.ಪು.೩)

'ಅನುಭಾವದ ಆಶ್ರಯವಿಲ್ಲದೆ ಮಾನವನ ಅರಿವಿಗೆ, ಮಾನವನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿ ಇಲ್ಲ. ಯಾವ ಯಾವ ಅನುಭಾವದಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ತೃಪ್ತಿ ಪಡೆಯದ ಅರಿವು ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡಿದೆ. ಅದು ಹೆಣ್ಣು, ಹೊನ್ನು, ಮಣ್ಣು ಪಡೆದ ಸುಖದ ಅನುಭಾವದಿಂದಲ್ಲ. ಕೀರ್ತಿ ವಾರ್ತೆ ವಿದ್ಯಾ-ಬುದ್ಧಿ ಪದವಿ ಅಧಿಕಾರ ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಉತ್ಸವದ ಅನುಭವದಿಂದಲ್ಲ. ಅದು ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ, ನಾಲಿಗೆ, ಮೂಗಿನ ಬಾಗಿಲೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮೂಡಿಬಂದ ವಿಷಯ ವಿಲಾಸದ ಅನುಭಾವದ ಮೇಲೆ ನಿಂತ ತೃಪ್ತಿಯಲ್ಲ. ದೇಹ ಒಡೆದರೂ ಒಡೆಯದ ತೃಪ್ತಿ. ಪ್ರಾಣ ಹಾರಿ ಹೋದರೂ ಅಖಂಡವಾಗಿ ಬದುಕಿರುವ ತೃಪ್ತಿ. ಕಾರಣ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಅಳಿದರೂ ಅವಿನಾಶಿಯಾದ ತೃಪ್ತಿ. ಈ ಸಂತೃಪ್ತಿಯ ಮಹಾಮನೆಯೇ ಅನುಭಾವ, ಅದು ಲಿಂಗಾನುಭವ' ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಅರಿವಿನ ಅರ್ಥ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಸಂ.ಶಿ. ಭೂಸನೂರಮಠರು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಖಂಡರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟೇಕೆ 'ಅರಿವು' ಎಂದರೆ ಶರಣ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ 'ಅಷ್ಟಾವರಣ' ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. 'ಅಷ್ಟಾವರಣ' ಎಂಬುದು ಬಸವಾದಿ ಶರಣರ ಅಂತಃಶಕ್ತಿಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ, ಇದು ಲಿಂಗವಂತ ಧರ್ಮ ಪುರುಷನ ಲಕ್ಷಣವೂ ಆಗಿದೆ. ಅಷ್ಟಾವರಣವೇ ಅಂಗ, ಪಂಚಾಚಾರವೇ ಪ್ರಾಣ, ಷಟ್‌ಸ್ಥಲವೇ ಆತ್ಮ ಎಂಬಂತೆ ನಿಜದರಿವನ್ನು ಪಡೆದ ಶಿವಶರಣ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಇದು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಈಗ ಅರಿವೆಂಬುದು ಅಷ್ಟಾವರಣ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದ ರೀತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

೩.೪. ಅಷ್ಟಾವರಣ

ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಮೂಲ ಅಡಿಪಾಯವೇ ಅರಿವು. ಮಾನವನ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ಅರಿವು-ಆಚಾರ-ಅನುಭಾವದ ಸಾಧನೆಗೆ ಬಸವಾದಿ ಶರಣರು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಅಂತ:ಶಕ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗವೇ 'ಅಷ್ಟಾವರಣ'ವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅದು ಲಿಂಗವಂತ ಧರ್ಮ ಪುರುಷನ ಮೊದಲ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ. ಅಷ್ಟಾವರಣ ಅಂಗವಾಗಿ, ಪಂಚಾಚಾರ ಪ್ರಾಣವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಷಟ್‌ಸ್ಥಲವು ಆತ್ಮಕವಾಗಿ ಬೆಳಗಿ ಮನುಷ್ಯನ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

'ಅಷ್ಟ' ಎಂದರೆ ಎಂಟು 'ಆವರಣ'ಎಂದರೆ ಹೊದಿಕೆ. ಮಾನವನಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಬಗೆಯ ಅರಿವಿನ ಹೊದಿಕೆಯಿದೆ ಎಂಬುದು ಇದರರ್ಥ. ಆದರೆ ಮಾನವನ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಾಗಿ ಅವನ ಮೈಮೇಲೆ ಮಾಯೆಯ ಮುಸುಕು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಅಜ್ಞಾನದ ಅಷ್ಟವಿಧ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಶರಣರು ಕಂಡುಕೊಂಡ ದಾರಿಯೇ 'ಅಷ್ಟಾವರಣ' ತತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತ. ಸಾಮಾನ್ಯ

ಜೀವಿಯು ಈ ತತ್ವದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಭಕ್ತನಾಗಲು ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ! ಗುರು, ಲಿಂಗ, ಜಂಗಮ, ವಿಭೂತಿ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಮಂತ್ರ, ಪಾದೋದಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಾದ ಈ ಗುಣಗಳೇ ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳಾಗಿವೆ. ಇದು ಜೀವಿಯ ಒಳಗಣ ಅರಿವಿನ ಹೊದಿಕೆಯೆಂದು ಶರಣರು ಸಾರಿಸಾರಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ತನ್ನೊಳಗೆ ಗುರುಲಿಂಗ ಜಂಗಮ
ತನ್ನೊಳಗೆ ಪಾದೋದಕಾಮೃತ
ತನ್ನೊಳಗೆ ಪರಮ ಪ್ರಸಾದ ಸಮಸ್ತವೆಲ್ಲವನು
ತನ್ನೊಳರಸದೆ ಇದಿರೊಳರಸುವ
ಭಿನ್ನಭಾವ ಭ್ರಾಂತ ಭವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸಾಧಿಸಲಯ ರೈ
ಬಸವಣ್ಣ ಕೇಳೆಂದ

ಕವಿ ಚಾಮರಸನು ಒಳಗಣ ಅರಿವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ನಮ್ಮಲ್ಲಿನ ನಿಜ ಅರಿವೇ–ಗುರು
ಆಚಾರವೇ–ಲಿಂಗ
ಅನುಭಾವವೇ–ಜಂಗಮ
ವಿಶೇಷ ಪ್ರಭೆಯೇ–ವಿಭೂತಿ
ಜ್ಞಾನ ನೇತ್ರವೇ–ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ
ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪದ ಮನನ–ಮಂತ್ರ
ಕರುಣಾಪೂರಕ ಆನಂದಭಾವವೇ–ಪಾದೋದಕ
ಭಾವಪೂರ್ಣ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯೇ–ಪ್ರಸಾದ

ಎಂಟು ಆವರಣಗಳು ಮಾನವನ ಜ್ಞಾನ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಯಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿವೆ. ಹೊರಗಿನ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಇದನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸುಜ್ಞಾನದ ಕಡೆಗೆ ಭಕ್ತನು ಸಾಗಬೇಕು.

ಗುರು

ಮಾನವನ ಸಾಧನೆಗೆ ಗುರುವಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ. ಆದರೆ ಶರಣರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ 'ಗುರು' ಎಂದರೆ 'ಅರಿವು' ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿದೆ. 'ದಾರಿ ತೋರುವವ ಗುರು' ಎಂದಾಗ 'ದಾರಿ' ಮೊದಲೇ ಇದೆ. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಕ್ರಮಿಸಬೇಕಾದವರು ಮಾನವರು. ಅಂದರೆ ಅರಿವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿದೆ. ಅರಿತು ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಸದಿಚ್ಛೆಬೇಕು ಅಷ್ಟೇ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶರಣರು 'ಅರಿವೇ ಗುರು'ವೆಂಬ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ನಡೆದರೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ.

ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳಗೆ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಶಿಶುವ ಮಲಗಿಸಿ,
ಸಕಲವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ನೇಣ ಕಟ್ಟಿ, ಹಿಡಿದು ತೂಗಿ ಜೋಗುಳವಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ
ಭ್ರಾಂತಿಯೆಂಬ ತಾಯಿ, ತೊಟ್ಟಿಲು ಮುರಿದು, ನೇಣು ಹರಿದು,
ಜೋಗುಳ ನಿಂದಲ್ಲದೆ ಗುಹೇಶ್ವರನೆಂಬ ಲಿಂಗವ ಕಾಣಬಾರದು'.

(ವ.ಸಾ.ಸಂ., ಪು.೪೫)

'ಕಾಯಕ್ಕೆ ನೆಳಲಾಗಿ ಕಾಡಿತ್ತು – ಮಾಯೆ. ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಮನವಾಗಿ ಕಾಡಿತ್ತು
ಮಾಯೆ. ಮನಕ್ಕೆ ನೆನಹಾಗಿ ಕಾಡಿತ್ತು ಮಾಯೆ. ನೆನಹಿಂಗೆ ಅರಿವಾಗಿ
ಕಾಡಿತ್ತು ಮಾಯೆ. ಜಗದ ಜಂಗುಳಿಗಳಿಗೆ ಬೆಂಗೋಲನೆತ್ತಿ ಕಾಡಿತ್ತು ಮಾಯೆ.
ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ, ನೀನೊಡ್ಡಿದ ಮಾಯೆಯನಾರೂಗೆಲಲಾರರು'

(ವ.ಸಾ.ಸಂ., ಪು.೪೪)

ಮಾನವನಲ್ಲಿ ಆವರಿಸಿರುವ ಮಾಯೆಯನ್ನುಗೆಲ್ಲಲು ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಅರಿವನ್ನು ಗುರುವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಸದಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ನಡೆಯುವುದರ ಮುಖಾಂತರ ಅದನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಲಿಂಗವಂತ ಧರ್ಮದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಗುರು–ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ, ಶ್ರೇಷ್ಠ–ಕನಿಷ್ಠವೆಂಬ ಭೇದಭಾವವಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅರಿಯುವ 'ಗುರು' ಭಾವ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮೊದಲೇ ಎಚ್ಚೆತ್ತುಕೊಂಡಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಗುರು ಪ್ರಚೋದನೆ ಕೊಡುವ ಕಾಯಕವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಅರಿವೇ ಗುರು, ಆಚಾರವೇ ಶಿಷ್ಯ
ಜ್ಞಾನವೇ ಲಿಂಗ, ಪರಿಣಾಮವೇ ತಪ,
ಸಮತೆಯೆಂಬುದೇ ಯೋಗ ನೋಡಾ
ಈಸುವನರಿಯದೆ ವೇಷಧರಿಸಿ
ಲೋಚು ಬೋಳಾದಡೇನು॥
ಮಹಾಲಿಂಗ ಕಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವರು ನಗುವರಯ್ಯ,
ಹಾವಿನಹಾಳ ಕಲ್ಲಯ್ಯ.

ಎಂದು ಹೇಳುವ ಶರಣರು, ತನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಯಾವುದು, ಅದು ಹೇಗಿದೆ? ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯುವ ಭವ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಲಗೊಂಡರೆ ಅದುವೇ ನಮ್ಮ ಅರಿವೇ ಮೊದಲ ಗುರುವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ಅರಿತದ್ದನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ನಾವೇ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ಕ್ರಿಯಾಜ್ಞಾನ ಸಮರಸ ಭಾವ ಹೊಂದಿ ಅರಿತು ಬಾಳಿದರೆ ಅಂಗವೇ ಲಿಂಗವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ.

ಲಿಂಗ

ಅಷ್ಟಾವರಣದ ಎರಡನೇ ತತ್ವ ಲಿಂಗ. ಇದು ದೈವ ತತ್ವದ ಕಡೆಗೆ ಚಲಿಸುತ್ತದೆ. ನಿಜಭಕ್ತನ ಅಂತರಂಗದ ಪ್ರಕಾಶವೇ ಆಚಾರವೇ ಲಿಂಗವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆಚರಿಸಲೆಂದು ಶರಣರು ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು.

ಕರಸ್ಥಲದ ಜ್ಯೋತಿಯಿದು ಕುರುಹುವಿಟ್ಟು
ಎರಕವಿದು, ಇದರ ನಿಲುವ ಅರಿದು ತಿಳಿದಡೆ
ನಿಜಾನಂದವು, ಹೊಲಬುದೋರದಿಹ ನಿಸ್ಸೀಮನ
ಹೊಲಬನರಿತು ಕೂಡಿದಾತನೇ ಮೃಥನು ಕಾಣಾ ರಾಮನಾಥ।

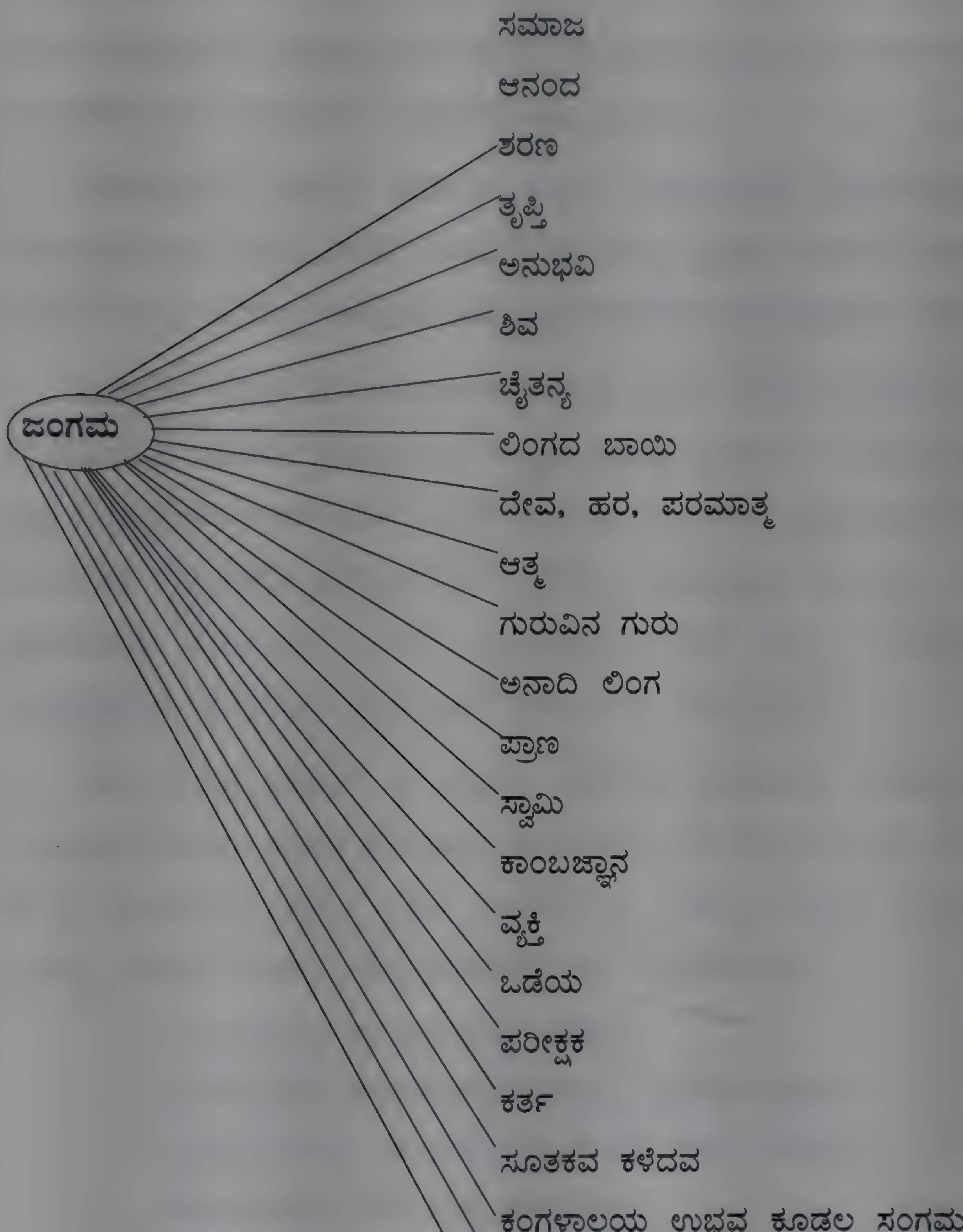
ಜೇಡರ ದಾಸಿಮಯ್ಯನು ಲಿಂಗದ ಮಹತ್ತನು ಸಾರಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಕರಸ್ಥಲದ ಜ್ಯೋತಿ, ಅರಿವಿನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆಸುವ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಭೆಯೆನಿಸಿದೆ. ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರ ಕೈಗೂ ತನ್ನ ತಾನರಿದ ಜ್ಞಾನದ ಬೆಳಕಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ.

'ಗುರುಕರುಣವ ಪಡೆದುದಕ್ಕೆ ಚಿನ್ನೆಯಾವುದೆಂದಡೆ ಅಂಗದ ಮೇಲೆ ಲಿಂಗ ಸ್ವಾಯತ ವಾಗಿರಬೇಕು. ಅಂಗದ ಮೇಲೆ ಲಿಂಗ ಸ್ವಾಯತವಿಲ್ಲದೆ ಬರಿದೆ ಗುರುಕರುಣವಾಯುತ್ತೆಂದಡೆ ಅದೆಂತೋ ಲಿಂಗವಿಹೀನನಾಗಿ ಗುರು ಕರುಣವುಂಟೇ? ಇಲ್ಲ ಈ ಮಾತ ಕೇಳಲಾಗದು. ಇದು ಕಾರಣ ಲಿಂಗಧಾರಣವುಳ್ಳದೆ ಸದಾಚಾರ, ಇಲ್ಲದಿರೆ ಅನಾಚಾರವೆಂಬೆನಯ್ಯಾ ತೆಲುಗೇಶ್ವರಾ'[೯] ಎಂಬಂತೆ ಕರಸ್ಥಲದ ಲಿಂಗವು ಗುರುಕಾರುಣ್ಯದ ಪ್ರತೀಕಯೆನಿಸಿದೆ. ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಅದು ಸದಾಚಾರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದಿರೆ ಅದು ಅನಾಚಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಭಕ್ತನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಎರಕ ಹೊಯ್ದ ಆತ್ಮದರಿವು. ಈ ಅವ್ಯಕ್ತ ಆತ್ಮಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅರಿಯಲೆಂದೇ ಶರಣರು ಕರಕ್ಕೆ 'ಇಷ್ಟಲಿಂಗ'ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

'ಇಷ್ಟಲಿಂಗ, ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಬೆಂಬ ಭೇದವನಾರು ಬಲ್ಲರು ಹೇಳಾ? ಅಂತರಂಗವೆಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಬಹಿರಂಗ ಮುಂದುಗೊಂಡಿಪ್ಪುದು, ಬಹಿರಂಗವೆಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅಂತರಂಗ ಮುಂದು ಗೊಂಡಿಪ್ಪುದು, ಮನವನೆಡೆಗೊಂಡ ಲಿಂಗದ ಅರಿವು ವಿಚಾರ ವ್ಯಾಕುಲಕ್ಕೊಳಗಾಗಬಾರದೆಂದು ಮನಭಾವ ಜ್ಞಾನ ನೋಟವ ತಂದು ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ನಿಕ್ಷೇಪಿಸಿ, ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗವೆಂದರಿಯದೆ ಅನಿಮಿಷನಾಗಿಪ್ಪನಾ ಶರಣನು. ಪ್ರಾಣಲಿಂಗದ ಪ್ರಸನ್ನ ಮುಖವ ನೋಡಿ ಪರಿಣಾಮಿಸಲೋಸುಗ ತೇಜವೆಂಬ ದರ್ಪಣವ ಹಿಡಿದಿಪ್ಪ ನೋಡಯ್ಯಾ! ಗುಹೇಶ್ವರ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ನಿಜವನ್ನೈದಿಹೆನೆಂದಡೆ ಕುರುಹುವಿಡದು ಕುರುಹುಗೆಡಬೇಕು ನೋಡಾ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ'[೧೦] ಎಂದು ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಾರಿದ ಶರಣರು ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಸ್ವರೂಪದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಧರಿಸಿದರು. ಅಂತರಂಗದ ಅವ್ಯಕ್ತ ವಸ್ತುವಿನ ನಿಜದರಿವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು

ಭಕ್ತರು ಇಷ್ಟವಾದಾಗ, ಇಷ್ಟಬಂದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ, ಇಷ್ಟವಾದಷ್ಟು ಕಾಲ ಪೂಜಿಸುವ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಷ್ಟಲಿಂಗವು ಸ್ವತಂತ್ರದ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ.

ಜಂಗಮ

(ಎಸ್.ವ್ಹಿ. ಅಯ್ಯನಗೌಡರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಶಕುಂತಲಾ ಅಯ್ಯನಗೌಡರ-ಆಧುನಿಕ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಬಸವೇಶ್ವರರ ಹೊಸ ಸಂದೇಶ, ಪು.೩೪೭)

ಜನನ-ಮರಣ-ಗಮನಗಳನ್ನು ಶೂನ್ಯಮಾಡಿಕೊಂಡವನೇ ಜಂಗಮ. ಇದು ಜಾತಿ ವಾಚಕವಲ್ಲ. ಕೆಲ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ 'ಸಮಾಜ' ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ 'ಜಂಗಮ' ಪದ ಬಳಕೆಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇಕೆ 'ಹಸಿದ ಚೇತನ'ಕ್ಕೂ ಜಂಗಮ ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಶರಣರ 'ಜಂಗಮ' ಅರ್ಥವೇ ಬೇರೆ. ಇದು ಚಲನಶೀಲತೆಯ ದ್ಯೋತಕ. ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಪಂಚ ರಾತ್ರಿಯಂತೆ, ಹಳ್ಳಿಗೆ ಏಕರಾತ್ರಿಯಂತೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಧರ್ಮಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುವನು ನಿಜವಾದ ಜಂಗಮನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಜಂಗಮವೆಂಬುದು ಅನುಭಾವದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿಯೂ ಕಂಡಿದೆ.

'ಸಮಚಿತ್ತವೆಂಬ ನೇಮದ ಹಲಗೆಯ ಹಿಡಿದು, ಶಿವಚಿತ್ತವೆಂಬ ಕೂರಲಗಕೊಂಡು, ಶರಣಾರ್ಥಿಯೆಂಬ ಶ್ರಮವ ಕಲಿತರೆ, ಆಳುತನಕ್ಕೆ ದೇಸಿಯಪ್ಪೆ ನೋಡಾ, ಮಾರಂಕ ಜಂಗಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದಲ್ಲಿ ಇದಿರೆದ್ದು ನಡೆವುದು ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವನ ನೊಲಿಸುವೊಡಿದು ಚಿಹ್ನೆ'.[೧೧]

'ಕಲ್ಲನಾಗರ ಕಂಡರೆ ಹಾಲನೆರೆಯೆಂಬರು, ದಿಟದ ನಾಗರ ಕಂಡರೆ ಕೊಲ್ಲೆಂಬರಯ್ಯಾ! ಉಂಬಜಂಗಮ ಬಂದರೆ ನಡೆಯೆಂಬರು, ಉಣ್ಣದ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಬೋಜವ ಹಿಡಿಯೆಂಬರಯ್ಯ! ನಮ್ಮ ಕೂಡಲಸಂಗನ ಶರಣರ ಕಂಡುದಾಸೀನವ ಮಾಡಿದರೆ, ಕಲ್ಲ ತಾಗಿದ ಮಿಟ್ಟೆಯಂತಪ್ಪರಯ್ಯಾ'[೧೨] ಎಂಬಂತಹ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು 'ಜಂಗಮ'ದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಾರುತ್ತಾರೆ. ಹರನ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಜಂಗಮನನ್ನು ನರನಾಗಿ ಕಾಣಬಾರದು. ಮನೆಗೆ ಬರುವ ಜಂಗಮನನ್ನು ಎದಿರುಗೊಂಡು ಆದರಾತಿಥ್ಯ ತೋರುವುದು ನಿಜಧರ್ಮದ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ.

'ಗುರು, ಲಿಂಗ, ಜಂಗಮ' ಈ ಮೂರು ತತ್ವಗಳಿಗೂ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಶಿವಪಥದಲ್ಲಿ ಸಾಗುವ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಾಯಕಬೇಕು. ಈ ಕಾಯಕದಿಂದಲೇ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿ. ಕಾಯಕದಿಂದ 'ಗುರು, ಲಿಂಗ, ಜಂಗಮ' ಈ ತ್ರಿಕರಣ ಗುಣಗಳು ಹೊರತಲ್ಲ. ಇದನ್ನೇ ನುಲಿಯ ಚಂದಯ್ಯ ತನ್ನ ವಚನದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ.

> ಗುರುವಾದರೂ ಕಾಯಕದಿಂದವೆ ಜಿವನ್ಮುಕ್ತಿ.
> ಲಿಂಗವಾದರೂ ಕಾಯಕದಿಂದವೆ ಶಿಲೆಯ ಕುರುಹು ಹರಿವುದು.
> ಜಂಗಮವಾದರೂ ಕಾಯಕದಿಂದವೆ ವೇಷದ ಪಾಶ ಹರಿವುದು.
> ಗುರುವಾದರೂ ಚರಸೇವೆಯ ಮಾಡಬೇಕು.
> ಲಿಂಗವಾದರೂ ಚರಸೇವೆಯ ಮಾಡಬೇಕು.
> ಜಂಗಮವಾದರೂ ಚರಸೇವೆಯ ಮಾಡಬೇಕು.
> ಇದು ಚಂದೇಶ್ವರ ಲಿಂಗದ ಅರಿವು ಕೇಳಾ ಪ್ರಭುವೆ.

(ವ.ಸಾ.ಸಂ.ಪುಟ-೨೦೫)

ನುಲಿಯ ಚಂದಯ್ಯ ದುಡಿಮೆಯಿಂದಲೇ ಜಂಗಮ ತನ್ನ ವೇಷದ ಪಾಶವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿರೆ ಅದು ಬರಿ ವೇಷವಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತದೆಂದು ಅತ್ಯಂತ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ವಿಭೂತಿ

ಹುಟ್ಟು ಗುಣಗಳಾಗಿ ಬದುಕುವವನು 'ಭೂತಿ'ಯೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ವಿಶೇಷ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ತೊಡೆದುಕೊಂಡವನನ್ನು 'ವಿಭೂತಿ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿಜಭಕ್ತನ 'ವಿಭೂತಿ ಪುರುಷ,'ನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈತನು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕಲು ಭಸ್ಮಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, 'ಕಾಮನ ಸುಟ್ಟಿರುಹಿದ ಭಸ್ಮವ ನೋಡಯ್ಯ' ಎಂದು ನುಡಿದಿದ್ದಾಳೆ.

ಸತ್-ಚಿತ್-ಆನಂದ ಸ್ವರೂಪಿಯು ನಾನೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಮೂರು ಬೆರಳುಗಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವುದಾಗಿದೆ.

> ನಾನೆಂಬ ಅಜ್ಞಾನದ ಬೆರಣಿಯನು
> ಸುಜ್ಞಾನದಿಂ ದಹಿಸಿ ತಾನುಳಿದ
> ಚಿದ್ಬಸಿತವೇ ನೀನೆಂದ ಗುರುವೇ ಕೃಪೆಯಾಗು

ಮೈಲಾರ ಬಸವಲಿಂಗ ಶರಣರು 'ವಿಭೂತಿ'ಯ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ. ಅಹಂಕಾರದ ಅಜ್ಞಾನದ ಭರಣಿಯನ್ನು ಸುಜ್ಞಾನದ ಕಾವಿನಿಂದ ಸುಟ್ಟು, ತನ್ನ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರಿಯಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಭಸ್ಮವು ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ

ಅಷ್ಟಾವರಣ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯೂ ಒಂದು. 'ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ' ಎಂದರೆ ಸುಜ್ಞಾನ ನೇತ್ರವೆಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.

> ನಾನು ನೀನೆಂಬುದೇನೊ ತೋರದೆ
> ತನ್ನ ತಾನೇ ರಾರಾಜಿಸುವ ಜ್ಞಾನ ರುದ್ರಕ್ಷಿಯೇ
> ನೀನೆಂದ ಗುರುವೇ ಕೃಪೆಯಾಗು

ಎಂಬಂತೆ, ಅಹಂಭಾವದಿಂದ ದೂರಸರಿದು ಸಮ್ಯಕ್‌ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಈ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. 'ರುದ್ರ' ಅಂದರೆ ವಿಶಾಲ. 'ಅಕ್ಷಿ' ಅಂದರೆ ಕಣ್ಣು. ಕಣ್ಣನ್ನು ವಿಶಾಲವಾಗಿಸಿ. ನೋಡಿದಾಗ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಕಣ್ಣಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಕಣ್ಣಾಗಿ ಆವರಿಸಿ, ಸದಾ ಎಚ್ಚರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದಿರುವಂತೆ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಒಂದು ಅರಿವಿನ ಪ್ರಜ್ಞೆಗಾಗಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಧಾರಣೆಯು ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ವಿಚಾರವೆಂದರೆ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ದೊರೆಯುವ ಪಂಚಮುಖ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯನ್ನೇ ಧರಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವೆಂಬ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಶರಣರು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವು ಲಿಂಗದ ಐದು ಮುಖಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಸತ್ (ಶುದ್ಧ ಇರುವಿಕೆ), ಚಿತ್ (ಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನ), ಆನಂದ, ನಿತ್ಯ, ಪರಿಪೂರ್ಣ ಇವೇ ಆ ಐದು ಮುಖಗಳು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ರುದ್ರವೇ ಶೂನ್ಯ ತತ್ವವಾಗಿದೆ.

ಮಂತ್ರ

'ಮನನಾತ್ ತ್ರಾಯತೇ ಇತಿ ಮಂತ್ರ' ಎನ್ನುವ ಮಾತೊಂದಿದೆ. ಮನಸ್ಸನ್ನು ತನ್ನ ಅರಿವಿನ ಕಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಂತ್ರ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರವೇ ಹೆಸರಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮನಸ್ಸಿನ ಏಕಾಗ್ರತೆಗಳೆ ಷಡಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವಾದ 'ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ'ವನ್ನು ಪಠಿಸಲು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ 'ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ' ಬೀಜಾಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಪಂಚಭೂತಗಳ ಅಂಕುರವಿದೆ. ಪಂಚಭೂತಗಳ ಉಪಯೋಗ ದೊಡನೆ ಬಾಳುತ್ತ ಸತ್ಯವನ್ನರಿಯಬೇಕು. ಇದನ್ನರಿತು ಸಂಸ್ಕಾರ ಪಡೆಯುವಾಗ, ಮಂತ್ರದ ಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದು ಮನನಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಂತ್ರವು ನಮ್ಮ ಸ್ವಯಂ ಸ್ವರೂಪದ ಕುರುಹು ಆಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಲಿಂಗ ಸಂಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರದ ಪಾತ್ರವು ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ವಚನ ನೋಡಿ,

ಎನ್ನ ಸ್ಥೂಲ ತನುವೆಂಬ ಮನೆಯಲ್ಲಿ
ಲಿಂಗವೆಂಬ ಜ್ಯೋತಿಯ ತುಂಬಿದನಯ್ಯಾ,
ಎನ್ನ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ತನುವೆಂಬ ಮನೆಯಲ್ಲಿ
ಮಂತ್ರವೆಂಬ ಜ್ಯೋತಿಯ ತುಂಬಿದೆನಯ್ಯ,
ಎನ್ನ ಕಾರಣ ತನುವೆಂಬ ಮನೆಯಲ್ಲಿ
ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಜ್ಯೋತಿಯ ತುಂಬಿದೆನಯ್ಯ.
ಎನ್ನ ಒಳಹೊರಗೆ ತುಂಬಿ ಬೆಳಗುವ ಜ್ಯೋತಿಯ ಬೆಳಗಿನೊಳಗೆ
ಸುಳಿವುತಿರ್ದೆನಯ್ಯಾ ಅಖಂಡೇಶ್ವರಾ

(ವ.ಸಾ.ಸಂ., ಪು.೨೩೬)

ಬಸವಣ್ಣ ಹೇಳುವ ಚಿದ್‌ಬೆಳಗೇ ಶಿಷ್ಯನ ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕಾರಣ ತನುವಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಗುರುವಿನ ಕರಕಮಲದಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಮಸ್ತಕ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಶಿಷ್ಯ ಗುರುಪುತ್ರ 'ಗುರು:ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಬ್ರಹ್ಮವಾದರೆ, 'ಗುರುಪುತ್ರ' ಅದೇ ಬ್ರಹ್ಮನ ಸಜ್ಞಾದಂಕುರದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಚನ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಕರ್ಣವನೂದಿ ಮಂತ್ರ ಹೇಳುವುದು ನಿಜ ಬೋಧೆಯೇ?
ಅಲ್ಲಲ್ಲ: ತನುತ್ರಯ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನೀನೇ ಪರಮ ವಸ್ತು ಎಂಬುದದು
ನಿಲ ಮಂತ್ರ ಬೋಧೆ ನೋಡಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ

ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು 'ಮಂತ್ರ'ದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಾರಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಪಾದೋದಕ

ಪರಮ ಆನಂದ ಜಲವೇ ಪಾದೋದಕಯೆನಿಸುತ್ತದೆ. 'ಪದ' ಎಂಬುದು ಶಬ್ದ, ಆ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಅಡಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಜ್ಞಾನವು ಮೌಲ್ಯಯುತವಾದುದ್ದಾಗಿದೆ. ಯಾರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಅರಿವನ್ನು ಆಚಾರದಲ್ಲಿ ತಂದು ಅನುಭವವನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತಾರೆಯೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಮನೆ ಮಾಡಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಒಂದು ಆನಂದವೇ ಪಾದೋದಕ. ಇಂಥ ಅನುಭಾವಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಆನಂದ ತಮಗೂ ದೊರೆಯುವಂತಾಗಲಿ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಪಾದೋದಕ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಿಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕವರ, ಕಪಟಿಗಳ ಕಾಲು ತೊಳೆದು ನೀರು ಕುಡಿಯುವುದು, ಪಾದೋದಕವಲ್ಲ. ಇಂಥ ಕಪಟಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವರು ಈ ರೀತಿ ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಒಳಗೆ ತೊಳೆಯಲರಿದೆ, ಹೊರಗೆನೇ ತೊಳೆದು ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲಾ,
ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದವ ತನ್ನಲ್ಲರಿಯದೆ,
ಭವಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿಹರು, ಗುಹೇಶ್ವರಾ.

ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ಪಾದೋದಕದ ಪರಿಶುದ್ಧತೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ತಮ್ಮೊಳಗಿನ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಮೊದಲು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನೇ ಬಸವಣ್ಣನವರು 'ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮ-ಪಾದೋದಕ' ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಇವೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಅವರ ಈ ವಚನವನ್ನು ನೋಡಿ,

ಕರುಣಾ ಜಲ, ವಿನಯ ಜಲ, ಸಮತಾ ಜಲ
ಕರುಣಾ ಜಲವೇ ಗುರುಪಾದೋದಕ
ವಿನಯ ಜಲವೇ ಲಿಂಗಪಾದೋದಕ
ಸಮತಾ ಜಲವೇ ಜಂಗಮ ಪಾದೋದಕ
ಗುರು ಪಾದೋದಕದಿಂದ ಪ್ರಾರಬ್ದ ಕರ್ಮನಾಸ್ತಿ
ಜಂಗಮ ಪಾದೋದಕದಿಂದ ಆಗಾಮಿ ಕರ್ಮನಾಸ್ತಿ,
ಇಂತೀ ತ್ರಿವಿಧೋದಕದಿಂದ ತ್ರಿವಿಧ ಕರ್ಮನಾಸ್ತಿನೋಡಾ,
ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಯ್ಯಾ ಈ ತ್ರಿವಿದೋದಕವ ನಿಮ್ಮ ಶರಣ ಬಲ್ಲ

ಬಸವಣ್ಣನವರು ಪಾದೋದಕದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ಮಾನವ ತನ್ನನ್ನು ತಾನರಿತು ಜ್ಞಾನಿಯಾದಾಗ ಸಕಲ ಜೀವ ದಯಾಪರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಃಕರುಣೆಯನ್ನು ತೋರುತ್ತ, ವಿನಯದೊಂದಿಗೆ ಬದುಕುತ್ತಾ ಸಮತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಈ ತ್ರಿವಿಧ ಪಾದೋದಕವು ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಸಾದ

ಇದು ಅಷ್ಟಾವರಣದ ಕೊನೆಯ ತತ್ವ ಪ್ರಸನ್ನ ಚಿತ್ತವೇ ಪ್ರಸಾದ. ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗುವ ಸಮಸ್ತ ಸುಖ–ದುಃಖ, ಎಡರು–ತೊಡರುಗಳನ್ನು ಸಮಚಿತ್ತದಿಂದ ದೇವರ ಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಮನೋಭಾವವೇ ಪ್ರಸಾದಯೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಬೇಡದ ಮುನ್ನ ಮಾಡಬಲ್ಲದೆ ಭಕ್ತ!
ಬೇಡುವನೆ ಲಿಂಗ ಜಂಗಮ?
ಬೇಡುವರಿಗೆಯೂ, ಬೇಡಿಸಿಕೊಂಬವರಿಗೆಯೂ
ಪ್ರಸಾದವಿಲ್ಲ ಗುಹೇಶ್ವರಾ

(ವ.ಸ.ಆ.ಸಂ., ಪು.೨೯೩)

ಶಿವ ಪ್ರಸಾದವನಾರೋಗಣೆಯ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ
ಕರಣಂಗಳು ಕಡೆಗೆ ತುಳಕದಿರಬೇಕು.
ಚಿತ್ತವು ಅತ್ತಿತ್ತ ಹರಿಯದಿರಬೇಕು.
ಶಿವಧ್ಯಾನ ಪರಾಯಣವಾಗಿರಬೇಕು.
ಶಿವಪ್ರಸಾದದಲ್ಲಿ ಮನವು ಮಗ್ನವಾಗಿರಬೇಕು.
ಪ್ರಸಾದವೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬ ಭಾವ ಬಲಿದಿರಬೇಕು.
ತುತ್ತು ತುತ್ತಿಗೆ ಶಿವ ಮಂತ್ರವ ಉಚ್ಚರಿಸುತಿರಬೇಕು.
ಶಿವ ಪ್ರಸಾದವ ಘನವ ಕಂಡು ಮನವು
ಹಿಗ್ಗಿ ಪರಮ ಪರಿಣಾಮದೊಳಗೋಲಾಡುತಿರಬೇಕು.
ಇಂತೀ ಭೇದವನರಿಯಬಲ್ಲಾತನೆ ಅಚ್ಚಪ್ರಸಾದಿಯಯ್ಯಾ ಅಖಂಡೇಶ್ವರಾ

(ವ.ಸಾ.ಸಂ., ಪು.೨೯೫)

ಬಯಸಿ ಬಂದುದು ಅಂಗಪ್ರಸಾದ
ಬಯಸದೇ ಬಂದುದು ಲಿಂಗಪ್ರಸಾದ

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದದ ಮಹತ್ವ ಮಡುಗಟ್ಟಿದೆ. ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ದೈವೀ ನೆನಹು ತುಂಬಿಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು ದಿವ್ಯಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ತುತ್ತು ತುತ್ತಿಗೆ ಶಿವ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುವಂತಿರಬೇಕು. ಇದು ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಬಳಲಿಸಿ ಆಹಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತದ್ದಲ್ಲ. ಬಂದುದನ್ನು ಶಿವಾರ್ಪಿತ ಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದೇ ಪ್ರಸಾದವೆನಿಸುತ್ತದೆ

ಹೀಗೆ 'ಅರಿವಿನ ಪ್ರಜ್ಞೆ'ಯು ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ 'ಅಷ್ಟಾವರಣ' ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದು, ವಿವಿಧ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಳಿಬದುಕುವುದಾಗಿದೆ. ಬದುಕಿನ ಮೌಲ್ಯಾಧಾರ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈ ಅರಿವಿನ ಅಷ್ಟಾವರಣದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ತತ್ವಾದರ್ಶಗಳು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬದುಕಿನ ಸಿದ್ಧಿಯ ಸೋಪಾನಗಳೆನಿಸಿವೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ 'ಅರಿವು' ಎಂಬುದು ವಿಶೇಷ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಾಗಿದೆ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಕುಲಕರ್ಣಿ ಎನ್.ಕೆ., ೧೯೪೦, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಾಹಿನಿ: ಮಿಂಚಿನ ಬಳ್ಳಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಧಾರವಾಡ, ಪು. ೬೮.

೨. ಶಾಮರಾಯ ತ.ಸು., ೨೦೦೧, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಪು. ೫೨.

೩. ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಮೂರ್ತಿ ಎಮ್.ಆರ್., ವಚನ ಧರ್ಮಸಾರ, ೧೯೭೭, ಪು. ೧.

೪. ಅದೇ, ಪು. ೩.

೫. ಕೀರ್ತನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗಾತಿ, ಪು. ೭೨.

೬. ಶಾಮರಾಯ ತ.ಸು., ೨೦೦೧, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೫೫.

೭. ಕೀರ್ತನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೧೦೯.

೮. ಅದೇ, ಪು. ೫೧೩.

೯. ಭೂಸನೂರಮಠ ಎಸ್.ಎಸ್., ೨೦೧೭, ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪುಟ, ಪು. ೧೦೫.

೧೦. ಅದೇ, ಪು. ೧೦೯.

೧೧. ಅದೇ, ಪು. ೧೩೯.

೧೨. ಅದೇ, ಪು. ೧೩೯.

ಅಧ್ಯಾಯ : ನಾಲ್ಕು

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ

೪.೧ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬಾಲ್ಯ ಜೀವನ

೪.೨ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಾಧನೆ

೪.೩ ಲೋಕೋದ್ಧಾರ ಕಾರ್ಯ

೪.೪ ಸತಿ–ಪತಿ–ಭಾವ

೪.೫ ಸಮತಾಭಾವ

ಅಧ್ಯಾಯ: ನಾಲ್ಕು

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ

ಯೋಗಿಗಳ ಯೋಗಿ, ಶಿವಯೋಗಿ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದವನು ಸಿದ್ಧರಾಮ. ಒಂದು ಕುಗ್ರಾಮವಾಗಿದ್ದ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯನ್ನು (ಸೊಲ್ಲಾಪುರ) ಒಂದು ಸುಂದರ ಪಟ್ಟಣವನ್ನಾಗಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ 'ಭೂಕೈಲಾಸ'ಕ್ಕೇರಿಸಿದವನು. ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಬೆಳೆಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಶ್ರಮ ಎದ್ದು ಕಾಣುವಂಥದ್ದಾಗಿದೆ. ತನ್ನ ಆದರ್ಶಮಯ ಬದುಕಿನಿಂದಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ಶರಣ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಬೆಳಗಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವನ ಜೀವನವೊಂದು ನಿರಂತರ ಸಾಧನೆಯ ಸುಂದರ ಕಾವ್ಯದಂತೆ ಕಂಡಿದೆ. 'ಸಾಕಾರ ನಿಷ್ಠೆ ಭೂತಂಗಳೊಳಗನುಕಂಪೆ, ತಾನೆ ಪರಬೊಮ್ಮ' ಇದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನ ನಿಷ್ಠೆಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ. 'ಶಿವಯೋಗಿಯ ಶರೀರಂ ವೃಥಾ ಸವೆಯಲಾಗದು, ಅನುಗೊಂಬನಿತು ಕಾಯಕಂ ನಡೆಯುತಿರಬೇಕು' ಎಂಬುದು ಅವನ ಬದುಕಿನ ನಿತ್ಯ ಮಂತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಒಂದು ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕು ಸಮಾಜೋ–ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು.

ಕಾಯದೊಳಗೆ ಕರಣವಿಲ್ಲ
ಪ್ರಾಣದೊಳಗೆ ಭಾವವಿಲ್ಲ
ಭಾವದೊಳಗೆ ಭ್ರಮೆಯಿಲ್ಲ.
ನವನಾಳದೊಳಗೆ ಸುಳಿಹು ಮುನ್ನಿಲ್ಲ.
ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಅರಿವರ ಶಿವಯೋಗಿ,
ಗುಹೇಶ್ವರನ ಶರಣ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯಾ,
ನಿನ್ನ ಕಂಡೆನ್ನ ಭವಂ ನಾಸ್ತಿಯಾಯಿತ್ತು ಕೇಳಾ!

(ವ.ಸಾಸಂ.ಪು.೪೬೪)

ಎಂಬಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಿದ್ಧಿಯ ಶಿಖರದ ಬದುಕು ಗೋಚರಿಸುವಂಥದ್ದಾಗಿದೆ.

ಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನು ತನ್ನ, ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಚಾರಿತ್ರ,ದಲ್ಲಿ 'ನಟ್ಟ ಕಲ್ಲೆನಿಸದೆ ಇಳೆಯೊಳಗೆ ಸುಳಿವ ಶಾಸನವೆನಿಸಿ ಪೇಳ್ವೆನೀ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನು' ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕರ್ಮ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು

ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಹೇಳಹೊರಟಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. 'ನಾರು ಬೇರಂಜನಂ ಘಟಿಕೆ ಮೂಲಿಕೆ ಬಿಲ್ದ್ವಾರ, ರಸಸಿದ್ಧಿ, ಧಾತೂವಾದ, ವಶ್ಯೆ ಕುಟಿಲಾರಾಧನೆ'- ಮೊದಲಾದ ಯಂತ್ರ, ಮಂತ್ರ, ತಂತ್ರ ವಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾದ ಕುಟಿಲ ಸಿದ್ಧನಲ್ಲ. ಶಿವ ಸಿದ್ಧ ಕುಲಕಮಲರವಿ ಯಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮ. ಕುಟಿಲಸಿದ್ಧರ ರಸವಾದದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿ ಕ್ಷುದ್ರಲೋಹವನ್ನು ಚಿನ್ನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಅಲ್ಪಸಿದ್ಧಿಗೆ ಮನತೆತ್ತ ಭವಿಗಳೆಂಬ ಲೋಹವನ್ನು ಮಹಾ ಮಹೇಶ್ವರನೆನಿಪ ಚಿನ್ನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಮಹಾರಸವಾದಿಯಾಗಿದ್ದನಂತೆ! ಅದನ್ನು ಅರ್ಥವತ್ತಾದ ಸಂಕೇತದೊಂದಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಕವಿ ರಾಘವಾಂಕ

ಭಸಿತವೇ ಘಟಿಕೆ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಮಾಲಿಕೆ ಸಿದ್ಧ
ರಸ ಮೂಲ ಮಂತ್ರ ನಿಜಹಸ್ತ ಮೂಷಿಕೆ ನಿಯಾ
ಮಿಸುವಾಜ್ಞೆಯಿಂಥನಂ ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಯುಪದೇಶ ಕಣ್ಣಿಡುವುದಾಗಿ
ಹೊಸ ಪಾಪಗಂಧ ಕಾಳಿಕೆ ಕೆಡಲು ಭವಿಲೋಹ
ವಿಸರಮಂ ಕಲೆದಾ ಮಹಾ ಮಹೇಶ್ವರರೆನಿಪ
ಮಿಸುನಿಯಂ ಮಾಡಿ ರುದ್ರಂಗೆ ಮಾರುವ ಸಿದ್ಧನಾ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನು.

(ಸಿ.ಚಾ.೧–೧೧)

ರಾಘವಾಂಕನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ರಸವತ್ತಾದ ಪದಪುಂಜಗಳೊಂದಿಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.! ಶಿಷ್ಯರ ಭವಿತ್ವದ ಅವಗುಣಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ಭಕ್ತಿಯ ಸುಗುಣಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ಚಿನ್ನವನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಶಿವನಿಗೆ ಮಾರುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ– ಈ ಸಿದ್ಧ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ,– ಕವಿ ರಾಘವಾಂಕ. ಅಷ್ಟಲ್ಲದೆ! ಸಿದ್ಧರಾಮ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಕರ್ಣ ದೇವನಿಂದಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ರಾಘವಾಂಕ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

೪.೧. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬಾಲ್ಯ ಜೀವನ

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜನನವೇ ಒಂದು ಪವಾಡ ಸದೃಶ ಗುಣದಂತೆ ಕಂಡಿದೆ. ಸುಮಾರು ಎಂಟುನೂರು ವರ್ಷಗಳಾಚೆಗೆ ಶಿವಸಿದ್ಧ ಕುಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಗುರು ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶ್ವರರು ಸೊನ್ನಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಪಾದಚಾರಿಗಳಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದಾರೆ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ. ಅರಮನೆಗಲ್ಲ, ಗುರುಮನೆಗಲ್ಲ, ಗುರುವರ ಮನೆಗಲ್ಲ, ಮುದ್ದುಗೌಡನೆಂಬ ವೃದ್ಧ ಭಕ್ತನ ಮನೆಗೆ. ಆ ಮುದ್ದುಗೌಡ ಒಬ್ಬ ಬಡ ಭಕ್ತ. ಸತಿ ಸುಗ್ಗವ್ವೆಯೊಡನೆ ಶಿವನು ಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದೆ ಮುಪ್ಪನ್ನು ಅಪ್ಪಿದ್ದ ಬಡಭಕ್ತ. ಇಂಥ ಬಡ ಭಕ್ತನ ಮನೆಗೆ ಗುರು ರೇವಣ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರರು ಪಾದಚಾರಿಯಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕೆ? ಎಂದು ರಾಣಿಯಾದ ಚಾಮಲದೇವಿ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಕೇಳಿದಳಂತೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ರೇವಣ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರರು, ಮುದ್ದುಗೌಡ–ಸುಗ್ಗವ್ವೆಯರಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿವಸ್ವರೂಪನಾದ ಶಿವಯೋಗಿಯೊಬ್ಬನು ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಲಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕಾಲ್ನಡಿಗೆಯಿಂದ ಹೊರಟಿರುವೆ

ವತ್ಸೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರಂತೆ. ನಂತರ ಮುದ್ದುಗೌಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜನ್ಮ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿದರು.

'ಮುದ್ದುಗೌಡ-ಸುಗ್ಗವ್ವೆಯರು ಸಾಮಾನ್ಯರು. ಮೇಲಾಗಿ ಮುಪ್ಪಡರಿ ತಲೆ ನಡುಗುತ್ತಿರುವವರು. ಅವರಿಗೆ ಈ ಅಪರ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶಿವಸ್ವರೂಪ ಶಿವಯೋಗಿಯೊಬ್ಬನು ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವನೇ'? ಎಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ರೇವಣಸಿದ್ಧರು ಬಂದು ಸುಗ್ಗವ್ವೆಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಮುಂದೆ ಆಕೆಯ ಉದರದಿಂದ ಶಿವಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಹುಟ್ಟುವುದರ ಮುನ್ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಆತ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲೌಕಿಕ ಶಿಶು; ಇತರ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಅಳನೆಂದು, ನಗನೆಂದು, ನುಡಿಯನೆಂದು, ಉಣ್ಣನೆಂದು, ಉಸಿರಿಕ್ಕನೆಂದು ಧೃತಿಗೆಡಬೇಡ-ಎಂದು ಆತನ ನಿಲುವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ ರೇವಣ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರರು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಸುಗ್ಗವ್ವೆ ಈ ಇಳಿವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಗನನ್ನು ಪಡೆಯುವೆನೆಂದು ಕೇಳಿ ಚಕಿತಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಮುಂದೆ ಆ ಮಾತನ್ನು ಸುಗ್ಗವ್ವೆ ಉದಾಸೀನದಿಂದ ಮರೆತುಬಿಡುತ್ತಾಳೆ.

ಆದರೆ ಗುರು ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶ್ವರರು ನುಡಿದ ನುಡಿ ತಪ್ಪಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಅವರು ನುಡಿದ ಹೋದ ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಸುಗ್ಗವ್ವೆ ಗರ್ಭವತಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಇದನ್ನು ಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲೇ ನೋಡಿ;

ಅತ್ತಲಭವಂ ನೆನೆದು ತನ್ನ ತನುವಂ ಸುತ್ತಿ
ಮುತ್ತಿಸೇವಿಸುತಿರ್ಪ ಸಮತೆಯಂ ಸತ್ವಮಂ
ನಿತ್ಯತ್ವಮಂ ತೃಪ್ತಿಯಂ ದಯೆಯನತುಳ
ಭಕ್ತಿ-ಜ್ಞಾನ-ವೈರಾಗ್ಯಮಂ
ಎತ್ತಿ ಸದ್ಗುಣ ಶತವನಾಯ್ದುಕೊಂಡೊಂದು ಕಿರು
ಪುಥಿಳಿಯ ಮಾಡಿ ನಿಜಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಸಂಕುಳವ
ನಿತ್ತು ತಂದಿರಿಸಿದು ಸುಗ್ಗವ್ವೆಯುದರದೊಳು
ಸುರರು ಜಯ ಜೀಯ ಎನಲು-

ಅಂದರೆ ಶಿವನು ತನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದ ಸದ್ಗುಣ ಶತವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು ಸುಗ್ಗವ್ವೆಯ ಉದರದಲ್ಲಿಟ್ಟನಂತೆ, ಸಿದ್ಧರಾಮನ ದಯೆ, ಭಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾನ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಸಮತೆ, ತೃಪ್ತಿ-ಇತ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪರಿಭಾವಿಸಿ ಆತನ ಒಟ್ಟು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಿಂದ ದೀಪ್ತನಾದ ಕವಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯಿದು. ಇದು ಕೇವಲ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲ, ಅನುಭಾವಿಕ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಡ್ಡಿದ ಪ್ರತಿಮೆಯೆನಿಸಿದೆ.

ರಾತ್ರಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಹುಟ್ಟುವ ಸಮಯ. ಆ ಸಂಜೆ ಸೂರ್ಯ ಮುಳುಗಿದುದನ್ನು ಕವಿ ರಾಘವಾಂಕ ವರ್ಣಿಸುವ ರೀತಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. 'ಎಂದೊಗೆವ ತೇಜಿಷ್ಠ ಸಿದ್ಧ ಚಕ್ರೇಶ್ವರನ

ಮುಂದೆನ್ನ ತೇಜವೇನೆಂದು ಪೋಪಂತೆ ರವಿ ಬಂದನಸ್ತಾಚಲಕ್ಕೆ' ಇವನ ಉದಯಕ್ಕಾಗಿ ಸುತ್ತಿದ ಕರಿಯ ತೆರೆಯೊಂ ಎಂಬಂತೆ ಕತ್ತಲಾವರಿಸಿತು. ಮೇಲ್ಕಟ್ಟಿನ ಹೊಳಪಿನಂತೆ ತಾರೆಗಳು ಮಿನುಗಿದವು. ದೊಡ್ಡ ದೀಪವೋ ಎಂಬಂತೆ ಚಂದ್ರಮಂಡಲ ಬೆಳಗಿತು. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಗಳೂ ಈ ಮಂಗಳ ಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾದುವೆಂಬುದನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ-ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ:

ಬಳಸಿ ಕಮಳದ ಮಧ್ಯದಿಂ ಹಂಸಶಿಸು, ಮೇಘ
ದೊಳಗಿಂದ ತರುಣಶಶಿಯೊಗೆವಂತೆ ಸತಿಯ
ನಿರ್ಮಳ ಗರ್ಭಂದಿಂದುದಯವಾದನಾ ಮಹಮುಕುತಿ
ಸತಿಯ ನಚ್ಚಿನ ನಲ್ಲನು

ಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.

ಸುಗ್ಗವ್ವೆಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಲೌಕಿಕ ಜನನದ ಯಾವ ಸಂಸರ್ಗವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸುಗ್ಗವ್ವೆ ಆಗ ಒಂದು ಶಿವಸುಖದ ಸೊಗಸಿನಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತಿದ್ದಳು. ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆ ಸಿರಿ ಸರಸ್ವತಿವೆರಸಿ ಗಿರಿಜೆ ಬಿಜಯಂಗೈದುದನ್ನು ಕಂಡಳು. ಸಕಲ ಲೋಕಂಗಳನ್ನು ಹೆತ್ತ ಆ ಮುತ್ತೈದೆ ಸಿದ್ಧ ಶಿಶುವನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿಟ್ಟು 'ದುಷ್ಕರ್ಮ ಬಾಧಕನೆ ಬಾ, ಲೀಲಾವತಾರ ಬಾ, ಜಂಗಮಜ್ಯೋತಿ ಬಾಯೆಂದು' ಜೋಗುಳವಾಡಿದಳು. ಆ ಜೋಗುಳದಲ್ಲಿ ಆತನ ಮುಂದಿನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕವಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ಗಿರಿಜೆ ಆತನಿಗೆ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ಮರೆಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಸುಗ್ಗವ್ವೆ 'ಆ ಕಡುಸುಖದ ಸೊಗಸಿನ ಜೊಮ್ಮು ತಿಳಿದು ಮೈಮುರಿದೆದ್ದಳು ಎಚ್ಚರವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ – ಅದು ಕನಸಲ್ಲ; ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮಗು ಮಲಗಿದೆ-ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜನನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಬಾಲ್ಯ

ಮಗುವಿನ ಜನನದ ನಂತರ ಜಾತಕರ್ಮಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧರೂಪವನ್ನು ಮರೆತ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳೂ ಮೊದಲು ಮಗುವಿಗೆ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ' ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಮನೆಯ ದೇವರಾದ 'ಧೂಳಿಮಾಂಕಾಳಯ್ಯನೆಂದು ಹೆಸರಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮಗು "ಧೂಳಿಮಾಂಕಾಳಯ್ಯ' ಎಂದು ಕೂಗಿದರೆ ಓಗೊಡದೆ, 'ಸಿದ್ಧರಾಮ' ಎಂದು ಕರೆದರೆ ಓಗೋಡುತ್ತಿತ್ತಂತೆ; ಇದರಿಂದ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಚಿಂತೆಯಾಯಿತು. ಮುಪ್ಪಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದೆವಲ್ಲ ಎಂಬ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಆನಂದ ಬಹಳ ದಿನ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮಗ ಮುದ್ದು, ಜಡಭರತ, ಮಂದಮತಿ! ಯಾವಾಗಲೂ ಮಂಕ-ಮಂಕಾಗಿ, ಯಾವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಅಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಮಾತನಾಡದೆ, ತಾನಾಗಿ ಬಂದು ತಿನ್ನದೆ, ಉಣ್ಣದೆ-

ಎಂತಂತೊ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಗನಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಮರೆತು ಬದುಕುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಮುದ್ದು ಮಗನನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಚಿಂತೆಯ ಚಿತೆಯಲ್ಲಿ ಉಸಿರಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದನಲ್ಲ ಆ ಶಿವನೆಂದು ಸುಗ್ಗವ್ವೆ, ಮುದ್ದುಗೌಡ ಬೇಸರಿಸಿದರು. ಆ ಮುದ್ದು ಮಗು ಯಾವ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಯೋಗ್ಯನಲ್ಲೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿಡು ವುದಕ್ಕಿಂತ ದನಕಾಯಲಾದರೂ ಕಳಿಸಿದರೆ ಮಗನಿಗೆ ಹಸಿವೆಯಾಗಿ ಉಣ್ಣಲು ಕಲಿಯುತ್ತಾನೆಂದು ಧೂಳಿಮಾಂಕಾಳನನ್ನು ದನಕಾಯುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನೇಮಿಸಿದರು.

ದನಕಾಯಲು ಹಚ್ಚಿದರೂ ಮಗುವಿನ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಬದಲಾವಣೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಸಿದ್ಧನ ಲೀಲೆ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತದೆ. ತಾಯಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟ ಬುತ್ತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಸಂಗಡಿಗರಿಗೆ ತಿನ್ನಿಸಿ, ತಾನು ಒಂದು ಮಾವಿನ ಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತ ಮಗ್ನನಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಂಜೆಯಾಗಲು ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ಕರುಗಳ ಟಿಂಟಣಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಅವ್ಯಕ್ತ ಮಧುರ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ದಿನಗಳು ಉರುಳಿದಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ತನಗರಿವಿಲ್ಲದಂತೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸೆಳೆತ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅವನ ಬಾಲ್ಯದ ಮರೆಯ ಬ್ರಹ್ಮ ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಕಣ್ದೆರೆಯತೊಡಗುತ್ತಾನೆ. ಪಶುಪಾಲನೆ, ಪಶುಪತಿಯ ಉಪಾಸನೆಯಾಗಿ ಪಾಶಚ್ಛೇದನಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಿಗೆ, ಲೋಕದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅವನೊಬ್ಬ ಬೆಪ್ಪ-ಮುದ್ದುಗೌಡರ ಮುದ್ದುಮಗನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ.

ದನಕಾಯುವ ನೆಪದಿಂದ ಲಿಂಗಾರ್ಚನಾ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತ '.... ಹಾಲಮರೆಯ ಘೃತದಂತೆ, ಮಾತಿನ ಮರೆಯ ಸತ್ಯದಂತೆ, ಒಡಲಮರೆಯಾತ್ಮನಂತೆ, ಉರುವ ಸಮತೆಯ ಮರೆಯ ಪುಣ್ಯದಂದದಿ, ಮರನ ಮರೆಯಾಗ್ನಿಯಂತೆ, ಪುಷ್ಪ ಮರೆಯ ಫಲದಂತೆ ಮೆರೆವ ಬಾಲ್ಯದ ಮರೆಯ ಪರಬೊಮ್ಮನಾಗಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿರ್ದನಪ್ರತಿಮನು'. ಹೀಗಿರಲು ಒಂದು ದಿನ ಸಂಜೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ತಂದೆ ಬಿತ್ತಿದ ನವಣೆಯ ಹೊಲದ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ! ತೆನೆಗಳ ಭಾರದಿಂದ ಬಾಗಿ ಹೆತ್ತು ಹೊತ್ತು ಸಲಹಿದ ಭೂಮಿ ತಾಯಿಗೆ ನಮಿಸುವಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದ ನವಣೆಯ ಹೊಲವನ್ನು ಏಕದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಸಂಜೆಯ ರಂಜಿಸುವ ಹೊಂಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಆ ಬಂಗಾರ ಬೆಳೆ ಬಂದ ಹಕ್ಕಿಗಳಿಗೆ ಹಾಲ್ದೆನೆಯ ಗುಟುಕು ಕೊಡುತ್ತ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಅನಂತ ಕರುಣೆಗೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ. ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಭಾವಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಇಂತಹ ಸುಂದರ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಓರ್ವ ಜಂಗಮ ಮೂರ್ತಿಗಳ ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಗಂಭೀರವಾದ ಮುಖ ಮುದ್ರೆ, ಹೊಳೆಯುವ ಕಣ್ಣುಗಳು ವಿಶಾಲ ಫಾಲದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪುವ ವಿಭೂತಿ, ಮೈತುಂಬ ಕಾವಿ, ಕೊರಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಮಾಲೆ, ಕಾಲಲ್ಲಿ ಹಾವುಗೆ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಂಬೂರಿ ಅವರನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಹೃದಯ ಅವರ ಮೂರ್ತಿಗೆ

ಮಂದಿರವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಓಡಿಹೋಗಿ ಅವರ ಕಾಲಿಗೆರಗುತ್ತಾನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ. 'ಶಿವಮಸ್ತು ವತ್ಸ' ಎನ್ನುತ್ತ ಆ ಜಂಗಮ-ಪುಂಗವರು ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಹಿಡಿದೆತ್ತುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಅಮೃತ ಹಸ್ತದ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತನು ಪುಲಕಿತಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅವನ ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಈವರೆಗೆ ಅರಿಯದಿದ್ದ ಶಕ್ತಿಯೊಂದರ ಸಂಚಾರವಾದಂತಾಗುತ್ತದೆ. 'ಏಳುಮಗು' ಎಂಬ ಅವರ ಮಾತು ಅವರ ಮರವೆಯ ಮಂಜಿಗೆ ರವಿಕಿರಣಪುಂಜವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹಾಸಿದ ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಅವನು ಹೊಸೆದಿತ್ತ ರಸ ರಸವಾದ ನವಣೆಯ ಬೆಳಸಿಯನ್ನು ಆ ಜಂಗಮ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಸವಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅವರ ಹಸಿವೆ ಹಿಂಗಿದಂತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. 'ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮಜ್ಜಿಗೆ, ಅಂಬಲಿ ತರುವೆಯಾ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಸಂತೋಷದಿಂದಲೇ 'ಓ ತರುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ತಾನು ತರುವವರೆಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಇರುವರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಜುತ್ತ, ಅಳಕುತ್ತ ಜಂಗಮ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. 'ತಮ್ಮ ಹೆಸರೇನು?' 'ಮಲ್ಲಯ್ಯ' 'ತಾವಿರುವುದೆಲ್ಲಿ' 'ಶ್ರೀಶೈಲ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಮಂತ್ರ ಮುಗ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ. 'ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲೆ?' ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. 'ಬರುವೆಯಂತೆ, ಮೊದಲು ಅಂಬಲಿ ತರುವುದಿಲ್ಲವೇ?' ಎಂದು ಜಂಗಮ ಮಲ್ಲಯ್ಯರು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಓಗೊಟ್ಟು 'ತರುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ನಾನು ಬರುವವರೆಗೂ ನೀವಿಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅನುಮಾನ ದಿಂದಲೇ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ-ಮುಗ್ದರಾಮಯ್ಯ.

ಇತ್ತ 'ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಮಗ ತಾನಾಗಿಯೇ ಬಂದು ಅಂಬಲಿ ಮಜ್ಜಿಗೆ ಬೇಡಿದನಲ್ಲ' ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಗ್ಗವ್ವೆಯ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪಾರವೆಯಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಅವಳು ತನ್ನ ಕಿವಿಯನ್ನೇ ತಾನು ನಂಬದಾದಳು. ಅಷ್ಟೇಕೆ 'ಇದೊಂದು ಕನಸಾಗಿರಬಹುದೇ?' ಎಂದು ಅನುಮಾನಿಸಿದಳು. ಆದರೆ 'ಬೇಗ ಕೊಡಮ್ಮ' ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ 'ಆತುರ, ಕಾತರಗಳಿಂದ ಕೇಳಿದಾಗ, ಇದನ್ನು ಕನಸೆಂದು ಹೇಗೆ ಭಾವಿಸುವುದು? ಆದುದರಿಂದ ಅವಸರವಸರವಾಗಿ ನಕ್ಷತ್ರದಂತಹ ಅನ್ನ ಮಾಡಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಳದಿಂಗಳಿನಂತಹ ಮೊಸರು ಸೇರಿಸಿ, ಬುತ್ತಿಮಾಡಿ ಕಟ್ಟಿ 'ತೆಗೆದಿಕೋ' ಎಂದು ಮಗನ ಕೈಗಿತ್ತಳು. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅದನ್ನು ಕೊಂಡವನೇ ಕವಣೆಗಲ್ಲಿನಂತೆ ನವಣೆಯ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಓಡಿಬಂದನು. ಆಗಷ್ಟೆ ಸಂಜೆಯ ಮಬ್ಬುಗತ್ತಲು ಆವರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸಂಗಡಿಗರ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ. ಮಲ್ಲಯ್ಯನು ಅಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಹಾಸಿದ್ದ ಕಂಬಳಿ ಮಾತ್ರ ಕುರುಹಾಗಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿಲಾಪ್ರತಿಮೆಯಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಸ್ತಬ್ಧನಾಗಿ ನಿಶ್ಯಬ್ದನಾಗಿ ನಿಂತು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಒಳಗಿನ ಅವನ ಉದ್ವೇಗ, ಉದ್ಗಾರವಾಗಿ 'ಮಲ್ಲಯ್ಯ', 'ಮಲ್ಲಯ್ಯ'? ಎಂದು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು.

ಸಂಜೆಯ ಶಾಂತ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕೂಗು ಸ್ವರ-ಶರವಾಗಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಡಿತು. ಆದರೆ ಗಾಳಿಯ ಸುಯ್ ದನಿಯೇ ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಕೇಳಿತು. ಮಲ್ಲಯ್ಯನಿಲ್ಲ, ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲ! ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ? ಇರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ? ಎಂದು ಗೋಳಿಡುತ್ತಾನೆ.

'ದೇವನಿಂತವನೆಂದು ನಂಬಲಾಗದಯ್ಯ!
'ಬಾ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಬಯಲಾದ ದೇವನೊಳ್ಳಿದನೆ
ದೇವನಿಂತವನೆಂದು ನಂಬಲಾಗದಯ್ಯ
ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಣಗಾಡಿಸಿದನೊಳ್ಳಿದನೆ?
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಯ್ಯ, ನಿನ್ನ ಲೀಲೆ ತಿಳಿಯದಾರಿಂಗೆ!

ಅನುಭವ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ "ಇತ್ತ ಸಾಯಂಕಾಲವಾಯಿತು, ಮಗನು ಹಿಂದುರುಗಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯಾದ ಮುದ್ದಯ್ಯ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ನೆರೆಯೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ತಾಯಿ ಊರೆಲ್ಲ ಹೊಲವೆಲ್ಲ ಹುಡುಕಿದಳು ಪತ್ತೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಜಾತ್ರೆಯ ಜನರೊಡನೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಿರುವ ಸುದ್ದಿ ಆಮೇಲೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸು ಏನೂ ಅರಿಯದ ಹಸುಳೆ, ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ತೀರ ಮುದ್ದು. ಅಲ್ಲದೆ, ತಮಗೆ ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಅಪರೂಪದ ಮಗ ಸೊನ್ನಲ್ಲಾಪುರವೆತ್ತ ಶ್ರೀಶೈಲವೆತ್ತ! ಹಲವು ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಹರಕೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತರು."[೧]

ಮಲ್ಲಯ್ಯನನ್ನು ಕಾಣದೆ ನಿರಾಶೆಯಾದರೂ ಕಂಗೆಡದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯದಿಂದಲೇ ಶ್ರೀಶೈಲದ ಮಲ್ಲಯ್ಯನನ್ನು ಅರಸುತ್ತ ಹೊರಟನು. ನೆಟ್ಟಿರುಳಿನಲ್ಲಿ ನಟ್ಟಡವಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಕೂಗು ಮಾರ್ದನಿಸಿತು.

ಗಿಡಗಳೊಳು ಹೊಕ್ಕು ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಕ
ಮ್ಮಡುಗಳೊಳು ಹೊಕ್ಕು ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಮಲ್ಲಯ್ಯ, ಪೇ
ರಡವಿಯೊಳು ಹೊಕ್ಕು ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಮಲ್ಲಯ್ಯ
ಮಾರ್ದನಿಗೊಡುವ ಗುಹೆಗುಹೆಗಳ
ನಡುವೆ ಹೊಕ್ಕಯ್ಯ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಹೊದ
ರೆಡೆಯ ಹೊಕ್ಕಯ್ಯ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಮಲ್ಲಯ್ಯ, ಬಾ
ತಡೆಯದೋಯೆನ್ನ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಮಲ್ಲಯ್ಯ, ಯೆಂ
ದೊದರಿ ಕರೆದಂ ಕರೆದನು! (ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರಂ)

ಎಂಬಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೂ ಮಲ್ಲಯ್ಯನನ್ನು ಕರೆದರೂ ಯಾವ ಮೂಲೆಯಿಂದಲೂ 'ಓ' ಎಂಬ ಉತ್ತರ ಮಾತ್ರ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲೆ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಪಿಳಿಪಿಳಿ ಕಣ್ಣಬಿಟ್ಟು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದವು, ತರುಮರಗಳು ತರಗಲೆ ಸುರಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಾದವು, ಗಿರಿ ಗುಹೆಗಳು ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಾದವು!

ಆದರೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಎದೆಗೆಡಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಮಲ್ಲಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡೇ ಕಾಣುವೆನೆಂಬ ಅಚಲ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಅವನು ಬಂದಿದ್ದನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಮುಂದಿಟ್ಟ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಹಿಂದಿಡಲಿಲ್ಲ.

ಕೈಗಳ ಬಿಚ್ಚಿ ಬಿಸಾಟರೆ ಬಿಡೆನು!
ಮೈಗಳ ಕಡಿದು ಹರಹಿದಡೆ ಬಿಡೆ ಬಿಡೆನು ನಿಮ್ಮ ಚರಣ!
ನೀನು ಎನ್ನ ತನುವಳಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ಜ್ಞಾನ ತನುವಿನಿಂದ
ಹೊದ್ದುವೆನು ಕಾಣಾ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ!

ಎಂಬ ನಿಷ್ಠುರ ನಿಲುವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಳೆದಿದ್ದನು. ಹಾಗಾದರೆ ಯಾವ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಇಂಥ ನಿಶ್ಚಲ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದನಾತ?

ಮಗನಿಗಾದ ನೋವು
ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಿಗಾಗದೆ ಅನ್ಯರಿಗೆಲ್ಲಿಹುದೋ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಯ್ಯ, ನಮ್ಮ ನೋವೆ ನಿಮ್ಮ ನೋವು!

ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ನೋವಾದರೆ ಮಲ್ಲಯ್ಯನಿಗೆ ನೋವಾಗದೆ ಇರುತ್ತದೆಯೇ? ಆಗದಿದ್ದರೆ ಅವನೆಂಥ ಗುರು, ಅವನೆಂಥ ತಂದೆ? ಇತ್ತ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನ 'ಮಲ್ಲಯ್ಯ, ಮಲ್ಲಯ್ಯ!' ಎಂದು ಹುಯ್ಯಲು, ಅತ್ತ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳ 'ಸಿದ್ಧರಾಮಾ ಸಿದ್ಧರಾಮಾ!' ಎಂಬ ಗೋಳ್ಗರೆ! ಗಾಳಿಯ ತೆರೆಗಳೆಲ್ಲ ಗೋಳಿಡುವಂತೆ ತೋರಿತಂದು!

ಶ್ರೀಶೈಲ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದ ಯಾತ್ರಿಕರು 'ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಮಲ್ಲಯ್ಯ' ಕೂಗುತ್ತ ಹೊರಟ ಮುಗ್ಧರಾಮನನ್ನು ಕಂಡು ಮಮ್ಮಲನೆ ಮರುಗಿದರು. ಮೈದಡವಿ ಮಾತಾಡಿಸಿದರು. ಅವನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದ ಮಲ್ಲಯ್ಯನಾರೆಂದು ಕೇಳಿದರು. 'ಶ್ರೀಶೈಲ ಮಲ್ಲಯ್ಯಾ' ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ, ಯಾತ್ರಿಕರಿಗೆ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಯಾಕೆಂದರೆ 'ಈ ಎಳೆವರೆಯದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಭಕ್ತಿ' ಎಂದು. ಆಗ ಯಾತ್ರಿಕರು 'ನಾವು ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮೊಡನೆ ನಡೆ, ಅಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಯ್ಯನನ್ನು ತೊರಿಸುವೆವು' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. 'ಶ್ರೀಶೈಲ' ಮತ್ತು 'ಮಲ್ಲಯ್ಯ' ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಹಾರಿಹೋದ ಪ್ರಾಣ ಮರಳಿ ಬಂದಂತಾಯಿತು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಶ್ರೀಶೈಲದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟನು.

ದಿನಗಳು ಉರುಳಿದವು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಮಾರ್ಗ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಜೆ ಮಲೆ ಮಾಲೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿತು. ಸಂಜೆಯ ಮಿಸುನಿ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರದ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಆ ಮಲೆಯ ಮಾಲೆ ಕಂಡಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಅರಳಿದವು. ಆಗ 'ಇದಾವ ಬೆಟ್ಟ?' ಎಂದು ಯಾತ್ರಿಕರನ್ನು ಕೇಳಿದನು. 'ಶ್ರೀಶೈಲ' ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದಾಗ, ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಕಂಪಿಸಿತು. ಯಾವ ಶ್ರೀಶೈಲದ ಸ್ವಪ್ನವು ತನಗರಿಯದಂತೆಯೇ ತನ್ನನ್ನು ಎಂದಿನಿಂದಲೂ ಕೈಮಾಡಿ

ಕರೆಯುತ್ತಲಿದ್ದಿತೊ ಆ ಶ್ರೀಶೈಲವೇ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಅದೆಂಥ ಭಾವ ನರ್ತಿಸಿರಬೇಕು. ಅವನ ಮನೋರಂಗದ ಮೇಲೆ? ಅಮೃತಕರವಾಗಿ ಕಂಡಿತು ಆ ಗಿರಿಪರ್ವತ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ.

'ಇನ್ನೇನು ಮಲ್ಲಯ್ಯನ ದರ್ಶನ ದೂರವಿಲ್ಲ' ಎನ್ನುತ್ತ ಭಾವಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಸರಸರನೆ ಗಿರಿಯನ್ನು ಏರಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮ. ಶ್ರೀಶೈಲ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ದಿವ್ಯ ದೇಗುಲದ ಭವ್ಯ ಗೋಪುರ ಕಾಣಿಸಿತು. 'ಶ್ರೀಶೈಲ ಶಿಖರಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪುನರ್‌ಜನ್ಮ ವಿದ್ಯತೆ' ಎನ್ನುತ್ತ ಮಲ್ಲಯ್ಯನೆಲ್ಲಿ? ಎನ್ನುತ್ತ ಆ ಗೋಪುರಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕೈಮುಗಿದರು. 'ಮಲ್ಲಯ್ಯನೆಲ್ಲಿ, ಮಲ್ಲಯ್ಯನೆಲ್ಲಿ?' ಎಂದು ಉಕ್ಕುವ ತವಕದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕೇಳಿದನು. ಯಾತ್ರಿಕರು ಅವನನ್ನು ಗರ್ಭಗುಡಿಯೊಳಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಸ್ವಾಮಿಯ ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಆಗ ಸಿದ್ಧರಾಮ ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ಕುಗ್ಗಿಹೋದ. 'ಇವನು ಮಲ್ಲಯ್ಯನೇ? ಛೆ, ತಾನು ಕಂಡ ಆ ತೇಜೋಮೂರ್ತಿ ಮಲ್ಲಯ್ಯನೆಲ್ಲಿ? ಈ ಶಿಲೆಯ ಮೂರ್ತಿಯೆಲ್ಲಿ? ಈ ಶಿಲೆಯನ್ನು ಕಾಣಲು ನಾನಿಷ್ಟು ದೂರ ಬಂದೆನೆ? ಕೊನೆಗೂ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಮೋಸ ಮಾಡಿದ! ಅವನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಾಠ ಕಲಿಸಬೇಕು.! ಎಂದು ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡ ಮುಗ್ಧ ಸಿದ್ಧರಾಮ.

ಮತ್ತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು 'ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಮಲ್ಲಯ್ಯ' ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕರಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಆ ತವಕದ ಕೂಗು ತರುಮರಗಳ ಸ್ವರದಂತೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಕಣಿವೆ ಕಂದರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸಿತು. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಉದ್ವೇಗ ವಿದ್ಯುದ್ವೇಶದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಎತ್ತಲೋ ಎಳೆದೊಯ್ಯುತ್ತಲಿದ್ದಿತು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೋ ಸುತ್ತಾಡಿ ಎಲ್ಲಿಗೋ ಬಂದು ಅವನು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಕೆಳಗೆ ನೋಡಿದ 'ಆ' ಎಂದು ಆಕಳಿಸುವ ಭೈರವನ ಬಾಯಿಯಂತೆ ಕಮರಿಯೊಂದು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ತಾನು ನಿಂತಿರುವುದು ಶ್ರೀಶೈಲದ ರುದ್ರಗಮ್ಮರಿಯ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಎಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ, ಯಾವ ಕಮರಿಯೇ ಆಗಿರಲಿ, ಸತ್ವಪರೀಕ್ಷೆಗಿದೇ ಸ್ಥಳ. ಮತ್ತೇಕೆ ಹೊತ್ತುಗಳೆಯುವುದು? ಸತ್ವ ಪರೀಕ್ಷೆ ನಡೆದು ಹೋಗಲಿ! ನಿಮಿಷಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ ಕಮರಿಯೊಳಗೆ ಹಾರಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ. ಇನ್ನೇನು ಎಷ್ಟೇ ಅರಿಸಿದರೂ ಅವನ ಎಲುವು ಕೂಡ ಸಿಗದಾಗಬೇಕು ಆ ರುದ್ರ ಬೀಕರ ಕಮರಿಯಲ್ಲಿ! 'ಅಯ್ಯೋ' ಎಂದು ಹುಯ್ಯಲಿಟ್ಟವು ನೆಲಗಾಳಿ ಬೆಳಕು ನೀರುಗಳು.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಎದ್ದಾಗ ಮಲ್ಲಯ್ಯನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ತಾನು ಮಲಗಿರುವುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ! ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮೈಸವರುತ್ತಲಿದ್ದಿತು ಮಲ್ಲಯ್ಯನ ವರದ ಹಸ್ತ! ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಸಿದ್ಧರಾಮ ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಾನೇ ನಂಬದಾದನು. ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಮುಗುಳ್ನಗೆ ನಕ್ಕನು. ಆತನ ಮಂದಹಾಸದ ಮಿಂಚಿನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಮಿಂದು ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅವನ ಸಂಶಯದ ಕತ್ತಲು ಕರಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ದಿಗ್ಗನೆದ್ದು ಮಲ್ಲಯ್ಯನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಆನಂದದಿಂದ ಹಾಸುತ್ತಾನೆ.

ಎನ್ನ ತನು ಕರಗಿದ, ಎನ್ನ ಮನ ಕರಗಿದ ದುಃಖವಿದಾರದಯ್ಯ?
ಅಯ್ಯ! ಅಯ್ಯ, ಅಂದಳುವುದಕ್ಕೆ ಇದಾರದಯ್ಯ?
ಮನವೆಂಬ ಕೂರಿಸಿಗೆ ಗುರಿಮಾಡಿದವರಾರಯ್ಯ?
'ಹಾ' ಎಂಬ ಧ್ವನಿಯ ಕೇಳಲಾರದೆ ಕಂಡು
ಕರುಣದಿಂದ ಶಿರವ ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ, ಎನ್ನ
ಕಣ್ಣನೀರು ತೊಡೆದನು ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿನಾಥಯ್ಯ!

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೨೯೪)

ಪರವಶನಾಗಿ ಆನಂದದಿಂದ ಹಾಡುತ್ತಾನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ. ನಂತರ ಎಚ್ಚೆತ್ತುಕೊಂಡಾಗ, ಮಲ್ಲಯ್ಯನು 'ನೀನು ಮನೆಗೆ ಮರಳಿ ಹೋಗಬೇಕು ಮಗು!' ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದಾಗ, ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಕೋಪಬರುತ್ತದೆ. 'ಮತ್ತೆ ನಿನ್ನ ಠಕ್ಕತನವನ್ನು ತೋರದಿರು. ನಿನ್ನನ್ನುಳಿದು ನಾನೆಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗೆ। ಈ ಸಲ ನೀನೆನ್ನ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರೆ!' ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ. 'ಹಾಗೆನ್ನದಿರು, ನಿನ್ನ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣದೆ ಮಮ್ಮಲ ಮರಗುತ್ತಲಿರುವರು. ನೀನು ಹೋಗಿ ಅವರ ದುಃಖವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು' ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. 'ನನಗೆ ಬೇರಾವ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿದ್ದಾರೆ? ನೀನೇ ನನ್ನ ತಂದೆ-ತಾಯಿ, ಬಂಧು-ಬಳಗ ಎಲ್ಲ' ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. 'ನಿನ್ನ ನಿಷ್ಠೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದೆ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ, ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಕಲ್ಲುಮರದಂತೆ ಬಾಳಲು ನಿನ್ನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನಿಂದ ಲೋಕೋಪಕಾರವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ, ದುಃಖಿತರ ದುಃಖ ನಿವಾರಣೆಯಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ನೀನು ಸೊನ್ನಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅದನ್ನೇ ಅಭಿವನ ಶ್ರೀಶೈಲವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು' ಎಂದು ಮಲ್ಲಯ್ಯ ನುಡಿದಾಗ, 'ನೀನಿಲ್ಲದೆ ಸೊನ್ನಲಾಪುರ ಅಭಿನವ ಶ್ರೀಶೈಲವಾಗುವುದು ಹೇಗೆ ತಂದೆ? ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸಂಶಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. 'ನೀವು ನನ್ನೊಡನೆ ಬಂದರೆ ಮಾತ್ರ ನಾನು ಹಿಂದುರುಗಿ ಹೋಗುವೆನು' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

'ತನ್ನೂರಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಮುಗ್ಧ ಬಾಲಕನು ಕರೆದನು. ಒಂದು ಗೊತ್ತಾದ ದಿನ ತಾನು ಬರುವುದಾಗಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು ಮಾತುಕೊಟ್ಟನು. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಿಗೆ ತಕ್ಕದಾದ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸೊನ್ನಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಮಾಂಕಾಳನ ಧೂಳಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶಿವ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿರೆಂದು ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಭೋಧಿಸಿದನು. ಅವರು ಒಪ್ಪದಿರಲು, ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಊರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಠವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸನ್ಯಾಸಿಯಾದನು. ಯತಿಯಾಗಿ, ಮಹಾಯೋಗಿಯಾಗಿ, ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗುರುವಾಗಿ ಸಾವಿರಾರು ಗುಡ್ಡರನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದನು'[೨] ಎಂಬ ಎಂ.ಆರ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿಯವರ ಮಾತು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಶೈಲದಿಂದ ಸೊನ್ನಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನನ್ನು ಕರ್ಮಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಆತನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ

ನಡೆದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಘಟ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ. ಈಗ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅವಲೋಕಿಸಬಹುದು.

೪.೨. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಾಧನೆ

ಶ್ರೀಶೈಲದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು 'ಶಿವತತ್ವ ರಹಸ್ಯ'ವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಅದರಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಶ್ರೀಶೈಲದಿಂದ ಸೊನ್ನಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ಸಾಧಕರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವ ಕರ್ಮಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿವನೇ ಲಿಂಗರೂಪದಿಂದ ಬಂದು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುತ್ತಾನೆ. ನಾನಾ ಕಡೆಗಳಿಂದ ನೆರವು ಬಂದೊದಗಿ ಭವ್ಯವಾದ ಶಿವಾಲಯ ಮೇಲೆಳುತ್ತದೆ. ಹದಿನೇಳು ಯೋಗ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ.

> ಅಂಗವನರಿವನ್ನಕ್ಕ ಶಿವಲಿಂಗ ಪೂಜೆಯ ಮಾಡಲೇಬೇಕು.
> ಆತ್ಮನ ಕ್ಷುಧೆಯುಳ್ಳನ್ನಕ್ಕ ಬಂದ ಪದಾರ್ಥವ ಲಿಂಗಾರ್ಪಿತ ಮಾಡಲೇಬೇಕು.
> ಇದು ಅರುವಿನ ಬಿತ್ತು, ಜ್ಞಾನದ ಗೊತ್ತು, ಸರ್ವಮಯದ ಯುಕ್ತಿ.
> ಈಶಾನ್ಯ ಮೂರ್ತಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಲಿಂಗವನರಿವ ಶಕ್ತಿ
> ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡುವನ್ನಕ್ಕ ಮತ್ತಾ ಬುಡದಾಸೆಬೇಕು.
> ಮರ್ತ್ಯನ ಹಂಗುಳ್ಳನ್ನಕ್ಕ ಸತ್ಯ ಶರಣರ ಸಂಗ
> ನಿತ್ಯ ಜಂಗಮಸೇವೆ ಕೃತ್ಯವಿರಬೇಕು.
> ಅನುರೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವನರಿವುದಕ್ಕೆ.

ಎಂಬ ಪರಿಭಾವನೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನನ್ನು ಕರ್ಮಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. 'ಕರ್ಮ ಮಾಡಬೇಕು, ಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯಬೇಕು, ವೈರಾಗ್ಯ ಗಳಿಸಬೇಕು, ಮುಕ್ತಿ ದೊರೆಯಬೇಕು, ಹೀಗೆ ಕರ್ಮ–ಜ್ಞಾನ–ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಮರಸ್ಯದಿಂದ ಹೊಂದಿಸಿ, ಲಿಂಗತನು–ಲಿಂಗಮನ–ಲಿಂಗಕವುಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಗೊಳಿಸುವುದು ವಚನ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಧ್ಯೇಯ'[೩] ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತ ಸಿದ್ಧರಾಮ ತನ್ನೀ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗುವ ಎಡರು ತೊಡರುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಮನೋಧೈರ್ಯದಿಂದ ಎದುರಿಸಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಮಾದರಿಯಾದನು ಸಿದ್ಧರಾಮ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಲೋಕೋದ್ಧಾರ, ಸತಿ–ಪತಿಭಾವ, ಸಮತಾಭಾವಗಳೆಂದು ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅವಲೋಕಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ.

೪.೩. ಲೋಕೋದ್ಧಾರ ಕಾರ್ಯ

ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅನೇಕ ಜನೋಪಯೋಗಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅವನ ಕ್ರುತುಶಕ್ತಿ ಸೊನ್ನಲಾಪುರದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಜನರಿಗೆ ಒಂದು ಕೌತುಕದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಕಂಡಿತ್ತು.

ಹಾದಿ ಹಾದಿಗೆ ಗುಡಿಯ ಬೀದಿ ಬೀದಿಗೆ ಕೆರೆಯ
ಸಾಧಿಸಿದ ಕಟ್ಟಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸೊನ್ನಲಿಗೆ
ಸಾಧು ಸಿದ್ಧನಿಗೆ ಮನೆಯಾಯ್ತು!

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕರ್ತುತ್ವ ಶಕ್ತಿ ಇತ್ತು. 'ಬಂಗಾರ ಗುದ್ದಲಿಯೆ ಬಾ ನನ್ನ ಹೆಗಲಿಗೆ' ಎಂದು ಯೋಗದಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಹಾರೆ- ಗುದ್ದಲಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಹಿಡಿದಿದ್ದನು. ಅವನ ಎರಡು ಕೈಗಳಿಗೆ ಸಾವಿರ ಕೈಗಳು ನೆರವಾದವು. ಅವನು ಗುದ್ದಲಿ ಎತ್ತಲು ನೂರಾರು ಗುದ್ದಲಿಗಳು ಮೇಲೆದ್ದವು. ಕ್ಷಾಮದಿಂದ ಕಂಗೆಟ್ಟ ಶಿಷ್ಯ ಸಮೂಹ ಶ್ರಮದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಮಂದಿರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿತು. ಪಶು, ಪಕ್ಷಿ, ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಾದಿ ಸಕಲ ಜೀವರಾಶಿಗಳ ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕಳೆಯುವಂತಹ ಕೆರೆಯೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಮುಗಿಸಿದರು. ಆ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಮಂದಿರ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ವಾಯಿತು. ಕಟ್ಟಿದ ಕೆರೆ ಪಾವನ ತೀರ್ಥವಾಯಿತು. ಸೊನ್ನಲಾಪುರದ ಸದ್ಭಕ್ತ ಸಂತೋಷ ನೆರೆಬಂದ ತೊರೆಯಂತೆ, 'ಅನತರ ಭವದ ಬೇರಗೆವಂತೆ' ಅಗಿದು, ಕೆರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು. ಆತ ಕಟ್ಟಿದ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ 'ಗಂಗೆ, ಗೌತಮಿ, ತುಂಗಭದ್ರೆ-ಮೊದಲಾದ ಸಪ್ತ ನದೀವ್ರಜಗಳೂ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದವು. ಆತನ ಲೋಕಸಂಸಾರ ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡದಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. 'ಸಾಕಾರ ನಿಷ್ಠೆ ಭೂತಂಗಳಗನುಕಂಪೆ'ಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕಥನ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ಮಹಿಮೆಗೆ ಆತನ ಶಿಷ್ಯ ಸಮೂಹ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕರ್ಮಯೋಗದಲ್ಲಿ ಬಲಭುಜವಾಗಿ ನಿಂತವನು, ಹಾವಿನಹಾಳ, ಕಲ್ಲಯ್ಯನೆಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಈತನು ವಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಾವಿನಹಾಳ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಶಿವನಯ್ಯ-ಸೋಮವ್ವೆಯರಿಗೆ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಅಕ್ಕಸಾಲೆಯ ಕಾಯಕ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ 'ಶಿವನಯ್ಯ' ಗ್ರಾಮ ದೇವತೆ ಕಲ್ಲಿನಾಥನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದನು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಕಲ್ಲಿನಾಥನ ಪೂಜೆಯೇ ಕಲ್ಲಯ್ಯನಿಗೆ ಕಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಳಗೆ ಶೋಧಿಸಿ, ಹೊರಗೆ ಅಳವಡಿಸಿ
ಭಾವದಿಂದ ಗುಡಿ ತೋರಣವ ಕಟ್ಟುವೆನಯ್ಯ!
ಎನ್ನಲಿಂಗವೇ ಬಾರಯ್ಯ!
ಎನ್ನಂತರಂಗದ ಪರಂಜ್ಯೋತಿಲಿಂಗವ ನಿದಿರುಗೊಂಬೆನು,
ಬಾರಯ್ಯ ಮಹಾಲಿಂಗ ಕಲ್ಲೇಶ್ವರಾ, ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮ!

ಯಾವಾಗಲೂ ಕಲ್ಲಿನಾಥನನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಈ ಕೂಗಿಗೆ ಓಗೊಡಲೆಂಬಂತೆ ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶ್ವರರು ಹಾವಿನ ಹಾಳಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಅವರ ತನುಜ

ರುದ್ರಮುನಿ ದೇವರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆಪಡೆದು ಧನ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕಲ್ಲಯ್ಯನ ಈ ಮನೋಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಆತನ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಚಿಂತೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಿವನಯ್ಯ ಚೆನ್ನೆಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ತನ್ನ ಮಗ ಕಲ್ಲಯ್ಯನಿಗೆ ಕನ್ನೆಯಾಗಿ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ, ಮದುವೆ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಕಲ್ಲಯ್ಯ ಮುಹೂರ್ತದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯತ್ತ ಹೊರಟು ನಿಂತಿದ್ದನು.

ಎನಗೆ ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಬಳಗ ಸಿದ್ಧರಾಮನೆ
ಎನಗೆ ಗತಿಯು ಮತಿಯು ಹಿತವು ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧರಾಮನೆ
ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸನ್ನಿದಿಯನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದನು-ಕಲ್ಲಯ್ಯ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಆರಾಧ್ಯದೈವನನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಕಲ್ಲಯ್ಯನು ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಮಾಜೋದ್ಧಾರ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣ, ಜಲಾಶಯ ನಿರ್ಮಾಣ, ಬಡವರ ಮದುವೆ ಮಾಡುವುದು, ದಾಸೋಹಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಯ್ಯನು 'ಕೇಂದ್ರಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಸೇವಿಸಿ, ತಾನೂ ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಶ್ವಾನನಿಂದ ವೇದವನ್ನೋದಿಸಿ ಪವಾಡವನ್ನು ಮೆರೆದನಂತೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಚನವೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಓದಿದ ಫಲ ಕೂಚಭಟ್ಟನಂತಾಗಬಾರದು:
ಓದಿದ ಫಲ ಪಾರಾಶರನಂತಾಗಬಾರದು;
ಓದಿದ ಫಲ ಮಯೂರನಂತಾಗಬಾರದು:
ಓದಿದ ಫಲ ನಮ್ಮ ಹಾವಿನ ಹಾಳ ಕಲ್ಲಯನ
ಮನೆಯ ಶ್ವಾನನಂತಾಗಬೇಕು.
ಕಾಣಾ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ (ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೬೨)

ಶಿಷ್ಯ ಕಲ್ಲಯ್ಯನ ಪವಾಡ ಸದೃಶ ಗುಣವನ್ನು ಕುರಿತು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹಾಡಿಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ. ಇಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಕಲ್ಲಯ್ಯನು ವಚನಕಾರನೂ ಆಗಿದ್ದನೆಂಬುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಒಲಿದು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಒಲಿದಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ.
ಹಲವು ಕೊಂಬೆಗೆ ಹಾರದಿರು ಮರುಳೆ!
ಅಟ್ಟಿ ನೋಡುವ, ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡುವ,
ತಟ್ಟಿ ನೋಡುವ, ಒತ್ತಿ ನೋಡುವ –ಒತ್ತಿದೊಡೆ
ನಿಷ್ಠೆಯ ಬಿಡದಿರ್ದಡೆ ತನ್ನನೀವ – ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರಾ!
ಅರಿವೇ ಗುರು, ಆಚಾರವೇ ಶಿಷ್ಯ, ಜ್ಞಾನವೇ ಲಿಂಗ,
ಪರಿಣಾಮವೇ ತಪ, ಸಮತೆ ಎಂಬುದೇ ಯೋಗ ನೋಡಾ!

ಈಸುವನರಿಯದೆ ಲೋಚು ಬೋಳಾದರೇನು?
ಮಹಾಲಿಂಗ ಕಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವರು ನಗುವರು.
ಅತ್ಯಾಸೆ ಎಂಬುದೇ ಪಾಪ: ಬೇರೆ ಪಾಪವಿಲ್ಲ ಕಂಡಿರೇ!
ಪರಿಣಾಮವೆಂಬುದೇ ಪರಮಾನಂದ,
ಬೇರೆ ಪರಿಮಾನಂದವಿಲ್ಲ ಕಂಡಿರೇ!
ಇಹಪರದಾಸೆ ಇಲ್ಲದಿಹುದೇ ಶಿವಯೋಗ
ಬೇರೆ ಶಿವಯೋಗವಿಲ್ಲ ಕಂಡಿರೇ ಅಯ್ಯಾ,
ಮಹಾಲಿಂಗ ಕಲ್ಲೇಶ್ವರ ಬಲ್ಲ!'
ಅರ್ಥವೆಂಬುದೇ ಪಾಪ, ಬೇರೆ ಪಾಪವಿಲ್ಲ ಕಂಡಯ್ಯ!
ಪರಿಣಾವೆಂಬುದೇ ಪುಣ್ಯ: ಬೇರೆ ಪುಣ್ಯವಿಲ್ಲ ಕಂಡಯ್ಯ!
ಪಾಪಪುಣ್ಯವನತಿಗಳೆದ ಉಳುಮೆ ಶಿವಯೋಗ
ಮಹಾಲಿಂಗ ಕಲ್ಲೇಶ್ವರನು ಬಲ್ಲ!

ವಚನಗಳು ಅವನ ಸಾತ್ವಿಕ ಬದುಕಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿವೆ. ಇಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿದ್ದು ಸಾಕಷ್ಟಿದೆ.

ಸಂಸಾರ ಯೋಗವೂ ಸದ್ಗತಿಗೆ ಸಾಧಕವೆಂಬು ನಂಬಿದ್ದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಆ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸಂದೇಶ ಸಾರಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿ. 'ಹೆಣ್ಣು ಹೊನ್ನು ಮಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಹಳಿಯದಿರು; ನಿನ್ನ ಮನ ಅವುಗಳಿಗೆ ಬಳಲಿಯಾದರೂ ದೊರಕಿಸಿ ಸುಖಿಯಾಗು' ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ಸಂದೇಶಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಅವನ ಸನ್ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾದ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವನು ಒಂದು ಉತ್ತಮ ತಳಹದಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.

ಹೆಣ್ಣು ಮಾಯೆಯೆಂಬರು, ಹೆಣ್ಣು ಮಾಯೆಯಲ್ಲ
ಹೊನ್ನು ಮಾಯೆಯೆಂಬರು ಹೊನ್ನು ಮಾಯೆಯಲ್ಲ
ಮಣ್ಣು ಮಾಯೆಯೆಂಬರು, ಮಣ್ಣು ಮಾಯೆಯಲ್ಲ
ಮನದ ಮುಂದಣ ಆಸೆಯೆ ಮಾಯೆ, ಕಾಣಾ ಗುಹೇಶ್ವರಾ!

ಎಂದು ಹೇಳಿ 'ಹೆಣ್ಣು, ಹೊನ್ನು, ಮಣ್ಣು'ಗಳ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದು ಮನದ ಮುಂದಣ ಆಸೆಯೇ ಮಾಯೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವರು ಗುರುತಿಸಿದರು.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಲೋಕಹಿತ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತ ಸಕಲ ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೆ ಲೇಸನ್ನು ಬಯಸಿದ್ದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಅನುಸರಿಸಿದ ವೈಚಾರಿಕ ನಿಲುವು ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಮುಖವಾದದ್ದಾಗಿದೆ. ಅದು ಸರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಾಗಿದೆ. 'ನಮ್ಮ ಬದುಕಿಗೆ

ಸಾರ್ಥಕ್ಯ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೆಂಬುದು ಪಾರಂಪರಿಕ ನಂಬುಗೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪಾಪದ ಭೀತಿಗಾಗಿ ನರಕದ ಕಲ್ಪನೆ ಬೆಳೆದುಬಂದಂತಿದೆ. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದ ಸ್ವರ್ಗ-ನರಕಗಳು, ಸುಖ-ಅಸುಖಗಳಿಗೆ ಸಂಕೇತವಾಗಿವೆ. ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆಯುವೆವೆನ್ನುವರ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಲಾಗದು-ಎನ್ನುವ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರು 'ಸ್ವರ್ಗವೆಂದರೆ ಸುಖಕ್ಕೆ ನಾಮ, ನರಕವೆಂದರೆ ಬಾಧೆಗೆ ನಾಮ-ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪರಂಪರೆಯ ನಂಬುಗೆಯನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ನಿರಾಕರಿಸುವರು"[೪] ಎಂಬ ಪ್ರಭುಶಂಕರ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ವೈಚಾರಿಕ ಮನೋಭಾವನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಾಕಷ್ಟು ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಚನವನ್ನು ನಿದರ್ಶನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

> ಕೈಲಾಸ ಕೈಲಾಸವೆಂದು ಬಡಿದಾಡುವ ಅಣ್ಣಗಳಿರಾ, ಕೇಳಿರಯ್ಯ
> ಕೈಲಾಸವೆಂಬುದೊಂದು ಭೂಮಿಯೊಳಿರುವ ಹಾಳು ಬೆಟ್ಟ
> ಅಲ್ಲಿರುವ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲ ಜೀವಗಳ್ಳರು.
> ಅಲ್ಲಿರ್ದ ಚಂದ್ರಶೇಖರನು ಬಹು ಎಡ್ಡ
> ಇದರಾಡಂಬರವೇಕಯ್ಯಾ?
> ಎಮ್ಮ ಪುರಾತರಿಗೆ ಸದಾಚಾರದಿಂದ ವರ್ತಿಸಿ,
> ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯವ ತಿಳಿದು,
> ನಿಮ್ಮ ಪಾದಪದ್ಮದೊಳು ಬಯಲಾದ ಪದವೆ ಕೈಲಾಸವಯ್ಯಾ,
> ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ (ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು. ೩೩೧)

ಎಂದು ಕಾಣದ ಕೈಲಾಸದ ಬಗೆಗೆ ಜನರಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವ ಮೌಢ್ಯವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಸದಾಚಾರದ ನಿಲುವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಳೆದದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ.

೪.೪. ಸತಿ-ಪತಿ-ಭಾವ

ಸೊನ್ನಲಾಪುರವನ್ನು ಅಭಿನವ ಶ್ರೀಶೈಲವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಾನು ಅಂದುಕೊಂಡಂತೆ ತನ್ನ ಕರ್ಮಕಾಯಕಗಳೊಂದಿಗೆ ಲೋಕದ ಗಮನ ಸೆಳೆದಿರುತ್ತಾನೆ. 'ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಅದು ಯಾವ ದೇವರಿಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದರೂ ಕಾಮ ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳು ನಿರ್ಮೂಲವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಬೇಗ ಕೆಲಸವಾಗಬೇಕು' ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೆಲಸವಾಗಬೇಕು ಎಂದು ಹಿರಿಯ ಬಯಕೆಗಳೇ ಅಡಚಣೆಗಳು ಬಂದಾಗ ಕ್ರೋಧದ ಮೂಲಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ ದೇವರಿರುವನೆಂಬ ಅರಿವು ಸಂಕುಚಿತವಾಗಿ, ತನ್ನ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಆತನಿರುವನೆಂಬ ಭ್ರಮೆ ಬೇರೂರುತ್ತದೆ. ತಾನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಾನಿಟ್ಟಿರುವ ಮಮತೆಯೇ ತನಗೆ ಶತ್ರುವಾಗುತ್ತದೆ, ಪುಣ್ಯ ಕಾರ್ಯ ಮುಗಿಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸಮತೂಕದ ಪಾಪರಾಶಿ

ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿರುತ್ತದೆ'[೫] ಇಂತಹ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಿಲುಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅಂದರೆ ಆತನ ಕರ್ಮಗಳೇ ಆತನಿಗೆ ತೊಡಕಾಗುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಬಂದೊದಗುತ್ತದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಿದ್ಧತನದ ಬಿಮ್ಮನ್ನು ಅಳಿಸಿ ಹಾಕಲೆಂಬಂತೆ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವರು ಸೊನ್ನಲಾಪುರದ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮನೋವ್ಯಥೆಯ ಅರಿವು ಅವರಿಗಾಗುತ್ತದೆ. 'ಮಂಡೆ ಬೋಳಾದರೇನು ಮನ ಬೋಳಾಗದನ್ನಕ್ಕ' ಎಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಜಯೋಗಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಅರುಹಲು ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುದೇವರು ಮುಂದಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಚಿಕ್ಕಸಂಸಾರವನು ಸಡಿಲಿಸಿ
ಹೊಕ್ಕನಲ್ಲಾ ಹಿರಿಯೆ ಸಂಸಾ
ರಕ್ಕಟ ವಿಖ್ಯಾತಿ ಪೂಜಾಲಾಭದಿಚ್ಚೆಯಲಿ!
ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು
ಮಿಕ್ಕ ಭವಭಾರಿಗಳಿನಾದಡೆ
ಮುಕ್ಕದೇ ವಿಧಿಯೆನುತಲಲ್ಲಮ ನೋಡಿ ಬೆರಗಾದ ॥

(ಪ್ರ.ಲಿ.ಲೀ., ಪು.೧೪೮)

ಎಂಬಂತೆ ಅಲ್ಲಮನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಬೆರಗಾಗಿ ಸೊನ್ನಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ 'ಪ್ರಭು ಸೊನ್ನಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕೆರೆಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದ ಗುಡ್ಡರನ್ನು ಕೆಣಕಿ ಅವರ ಗುರುವಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು 'ಒಡ್ಡರಾಮ'ನೆಂದು ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದನು. ಗುಡ್ಡರು ಸಿದ್ಧರಾಮನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಯಾವನೋ ಬಡ ಜಂಗಮ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಎಂದು ಹೇಳಲು, 'ಅವನು ಯಾವನೇ ಆಗಲಿ, ಹರಿಯಾದಡಾಗಲಿ, ಬ್ರಹ್ಮನಾದಡಾಗಲಿ, ಅವನನ್ನು ಸುಟ್ಟುರುಹಿ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಕೋಪಾವೇಶದಿಂದ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ ಆ ಮಹಾಯೋಗಿ ಮುಂದುವರಿದನು! ಅಲ್ಲಮನು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಗುಳುನಗೆ ನಕ್ಕನು. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕೋಪ ಅಲ್ಲಮನನ್ನು ಏನೂ ಮಾಡಲಾಗದೆ ಹೋಯಿತು. ಪ್ರಭುವಿನ ವಿಶಾಲ ಕೀರ್ತಿ ಆಗಲೇ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿದುದರಿಂದ ಬಂದ ಮಹಾತ್ಮನು ಪ್ರಭುವೆಂದೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು'[೬] ಅಲ್ಲಮನು ನಸುನಗುತ್ತ–

ಅನ್ನವನಿಕ್ಕಿ ನನ್ನಿಯೆ ನುಡಿದು,
ಅರವಟ್ಟಿಗೆಯನಿಕ್ಕಿ ಕೆರೆಯ ಕಟ್ಟಿಸಿದರೆ
ಮರಣದಿಂದ ಮೇಲೆ ಸ್ವರ್ಗ ಉಂಟಲ್ಲದೆ,
ಶಿವನ ನಿಜವು ಸಾಧ್ಯವಾಗದು,
ಗುಹೇಶ್ವರನ ಅರಿವ ಶರಣಂಗೆ ಆವ ಫಲವೂ ಇಲ್ಲ

(ಶೂ.ಸಂ.ಪು.೩೬)

ಅಲ್ಲಮ ಯೋಗಿಯಾದವನಿಗೆ ಕೋಪವು ತರವಲ್ಲ. ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಗಳ ಲೇಪವೂ ಇರಬಾರದೆಂದು ನುಡಿದನು. ಅಷ್ಟಲ್ಲದೇ 'ನಿನ್ನ ಕೆರೆಗಿಂತ ನನ್ನ ಕೆರೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದೆ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ಸಂಗಮವು ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಸಂಗವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇದು ಎರಡು ಮಹಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಂಗಮದಂತೆ ಕಂಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕು ಮತ್ತೊಂದು ತಿರುವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ಸನ್ಮಾರ್ಗದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಒಳಗಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸತಿಪತಿ ಭಾವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಕಷ್ಟು ವಚನಗಳು ಕಾಣಸಿಗುತ್ತವೆ. ಇದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಿಶೇಷ ಸಾಧನೆಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಕೇಳವ್ವ ಕೆಳದಿ, ನಾನಿದ್ದ ಪರಿಗಳ ಹೇಳುವೆ ನಿನಗೆ;
ಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ವೈವೆರಗಾಗಿ ತಲೆಯ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಪರಿಯ,
ವಾಯು ಭಕ್ಷಕಳಾಗಿದ್ದ ಪರಿಯ ನೋಡವ್ವ
ಆನಿದ್ದ ಪರಿಗಳ ಕಂಡು ಕರುಣಿಸಿ ಗಂಡನಾದನು
ಎನ್ನ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿನಾಥ, ದೇವರ ದೇವ ನೋಡವ್ವ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು. ೫)

ಕೇಳವ್ವ ಕೇಳವ್ವ ಕೆಳದಿ, ಹೇಳುವೆ ನಿನಗೆ
ಆಹಾ! ಕಂಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಬೆ, ಮತ್ತೆ ಕಾಣೆ।
ಮನದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿವೆ, ಹಿಡಿದು ಮತ್ತ ಕಾಣೆನವ್ವ
ಮಿಂಚಿನ ರವೆ ರವೆಯಂತೆ ತೋರುವನಡಗುವ,
ನಮ್ಮ ಕಪಿಲಸಿದ್ದಮಲ್ಲಿನಾಥದೇವನು।

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೬)

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನನ್ನು ಮಲ್ಲಿನಾಥನ ಸತಿಯೆಂದು ಪರಿಭಾವಿಸಿ, ಮಲ್ಲಿನಾಥನ ಸಖ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹಾತೊರೆಯುವ ಭಕ್ತಿರಸದ ಗುಣವು, ಈ ಮಾದರಿಯ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಮಡುಗಟ್ಟಿ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ನಲ್ಲೆಯು 'ನಲ್ಲನನ್ನು ಕಾಣುವುದೆಂತು' ಎಂದು ದು:ಖಿಸುವ ಪರಿಯು ಈ ವಚನಗಳಲ್ಲಿದೆ. 'ನಲ್ಲೆಯು ತನ್ನ ನಲ್ಲ'ನಿಗಾಗಿ ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸದೆ, ಬರಿ ಉಸಿರನ್ನು ಉಂಡು ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ತಾನಿರುವ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕರುಣೆತೋರಿ, ನನ್ನ ಗಂಡನಾದನು ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿನಾಥ. ಆಗ ನಲ್ಲೆಯು ಸಕಲಭೋಗ ವಿಲಾಸದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನಲ್ಲನೊಡನೆ ಆನಂದದಿಂದ ಸಂಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇದು ಮನದ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಸದಾಚಾರದಿಂದ

ನಡೆದು, ಕುರುವಿನ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾದಾಗ ಸಿಗುವ ಸುಖವಾಗಿದೆ. ಲಿಂಗಭೋಗೋಪಭೋಗದಿಂದ ಸಕಲ ನಿರ್ಮಲ ಸುಖಗಳನ್ನು ಲಿಂಗಾರ್ಪಣ ಮುಖದಿಂದ ಅನುಭವಿಸುವ ಸುಖವಾಗಿದೆ.

'ನಲ್ಲ'ನನ್ನು ಕಾಣುವ ಕಾತುರದಲ್ಲಿ ಕಂಗೆಟ್ಟ ಹೆಣ್ಣು, ಹಗಲುಗನಸಿನಲ್ಲಿ ನಲ್ಲನನ್ನು ಕಾಣುವ ತವಕದಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರೆ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಕಣ್ಣಗಲಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ನಲ್ಲನ ಪತ್ತೆಯಿಲ್ಲ. ಮೈ ಮರೆಯ ನೆನಪಿನ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ನಲ್ಲನನ್ನು ಹಿಡಿದಪ್ಪುತ್ತಾಳೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ಶರಣ ಸತಿ, ಲಿಂಗ ಪತಿ' ಭಾವದ ಅನಾವರಣವಿದೆ, ದಿವ್ಯಲಿಂಗದ ಮಹಿಮೆಯಿದೆ. ಇಂತಹ ದಿವ್ಯಲಿಂಗ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ದಿವ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ದಿವ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಜ್ಞಾನನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಲಿಂಗವನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಣ್ಣುಗಳು ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದ್ದನ್ನು ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಜಡಮನವು ಮೃಢನನ್ನು ಹಿಡಿಯಲರಿಯದೆಂಬ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಇಬ್ಬಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿಪ್ಪನಲ್ಲ ।
ನಿನ್ನ ಕಂಗಳ ಮುಂದಿಂದಗಲಿದಡೆ ಎಂತು ಜೀವಿಸುವೆನಯ್ಯ ।
ಎಂತು ಬದುಕುವೆನಯ್ಯ
ಎನ್ನಳಲ ಬಳಲ ಕಂಡು ಕರುಣದಿಂದ ನೋಡಿ
ನಿನ್ನಲೇನುಸುರುಸುರೆಂದು
ಕಣ್ಣೀರ ತೊಡೆದೊಡಗೂಡಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿನಾಥ।

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು. ೭)

ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣದೆ ನನಗೆ ಜೀವನವೇ ಬೇಸರವಾಗಿದೆ–ಎಂದು ನಲ್ಲೆಯು ಕೊರಗುವ ರೀತಿಯು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಕಣ್ಣುತುಂಬಿ ನೋಡದೆ ನಾನು ಹೇಗೆ ಬದುಕಲೆಂಬ ನೋವು ನಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಡುಗಟ್ಟಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ವಿರಹದ ಬೇಗೆ ಬಳಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಕರುಣದಿಂದ ನೋಡಿ ಸಮಾಧಾನಿಸು ಬಾ, ನಲ್ಲನೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. 'ನಿನ್ನ ಕೊರಗು ಏನು ಹೇಳು' ಎಂದು ಸಂತೈಸು ಬಾ–ಎಂದು ಕನವರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅಂದರೆ ಸದ್ಭಕ್ತನಾದವನು ಲಿಂಗದೊಡನೆ ನೋಡಲು ಕೂಡಲು ಸದಾಕಾಲ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಲಿಂಗವನ್ನು ಅಂತರಂಗ ಮತ್ತು ಬಹಿರಂಗದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೋಡುವಂತಾಗಬೇಕು. ಅಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಸಮರಸದ ಆನಂದ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ಬಾರಯ್ಯ, ಎನ್ನ ಸರ್ವಾಂಗದ ಗಂಡನೆ,
ಬಾರಯ್ಯ, ಎನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲದಳಾಸನನೆ,
ಬಾರಯ್ಯ, ಎನ್ನ ಚಿತ್ತದ ಸೌಂದರನೆ
ಬಾರಯ್ಯ, ಎನ್ನ ಶುದ್ಧಸಿದ್ಧ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರನೆ
ಬಾರಯ್ಯ, ಎನ್ನ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ।
ಸಂದಿಲ್ಲದೆ.(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೧೨)

ತನ್ನ 'ನಲ್ಲ'ನಿಗೆ ಸರ್ವಾಂಗವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ತರುಣಿಯು 'ನನ್ನ ತನುವೆಲ್ಲವು ನಿನ್ನದು, ಬಾ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು' ಎಂದು ನಲ್ಲನನ್ನು ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. 'ನನ್ನ ಮನವೆಂಬ ತಾವರೆಗದ್ದುಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ವಿಶ್ರಮಿಸು ಬಾ' ಎಂದು ತನ್ನ ನಲ್ಲನನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಅಂತೆಯೇ ಶರಣ ಸತಿಯಾದ ಸದ್ಭಕ್ತನು ಸರ್ವಾಂಗಲಿಂಗಿಯಾಗಬೇಕು. ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮನವನ್ನು ಪತಿಸ್ವರೂಪವಾದ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಸಮನ್ವಯ ಆತ್ಮಸಂಗದ ರೂಪವಾದ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಲಿಂಗಪತಿಯ ಕಾರಣ ರೂಪವಾದ ಭಾವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಇಷ್ಟಲಿಂಗ, ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ, ಭಾವಲಿಂಗಗಳ ಸಮ್ಮಿಲನದೊಂದಿಗೆ ಶರಣಸತಿಯು ಲಿಂಗಪತಿಯ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ ಪರಿಭಾವನೆಯ ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಅಯ್ಯ! ನೀ ಬಾರಯ್ಯ!
ಬಂದು ಎನ್ನ ಹೃದಯ ಮನ ಶಾಸನವ ಮಾಡಿ ನಿಲ್ಲಯ್ಯ
ಹಾ! ಅಯ್ಯಾ! ನೀ ಬಾರ! ನಿನ್ನ ಧರ್ಮ!
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿನಾಥಯ್ಯ(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೧೧)

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶರಣಸತಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವನಾದ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧನನ್ನು (ಲಿಂಗಪತಿ) ತನ್ನ ಹೃದಯ ಮತ್ತು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ. 'ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕರುಣೆ ತೋರಿ, ನನ್ನನು ಸ್ವೀಕರಿಸು' ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಹಿಗೆ ಸತಿ-ಪತಿ ಭಾವನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಕಷ್ಟು ವಚನಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ರಚಿಸಿದ್ದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಜಭಕ್ತನ ಗುಣಧರ್ಮ ಅಡಕವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸತಿ-ಪತಿ ಭಾವದ ಪರಾಕಾಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಆ ಕಾವ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಬರುವ ನೀಲಪಟನ ಸನ್ನಿವೇಶವು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. 'ಶಿವ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಸುಟ್ಟಿದ್ದು ಸುಳ್ಳು' ಎಂಬುದು ನೀಲಪಟನ ಸವಾಲು' ಶಿವನೇ ಆತನನ್ನು ಕರೆಸಿ ಕೇಳಿದರೂ ಅದೇ ಆತನ ಉತ್ತರ: 'ಬೆಂದವನು ಮರಳಿ ಸರಳಿಂ ಜಗವನಾಡಿಸುವನೇ?' ಎಂದು ಶಿವನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಶಿವ ಮನ್ಮಥನನ್ನೇ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು 'ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಗೆದ್ದರೆ ನನ್ನನು ಗೆದ್ದಂತೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಮನ್ಮಥನು ತನ್ನೆಲ್ಲ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಬರುತ್ತಾನೆ-ಧ್ಯಾನಸ್ಥನಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬಳಿಗೆ. ಆತನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತವೆ. ಆಗ ಆತನಿಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ 'ಈ ಕಾಂತೆಗೆ ಕಾಂತಮಂ ಕೊಡು' ಎಂದು ತಾನು ತಂದ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. 'ಸತಿಗೆ ಸತಿ ಸೋಲ್ತು ಕೂಡಿದ ಕಾಲವುಂಟೇ ವಸುಮತಿಯೊಳ್' ಎಂಬ ಉತ್ತರವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಮನ್ಮಥನ ಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧನು ಮುಳಿಯದೆ 'ನಿನ್ನೊಳಿಗವನಂಬಿಕಾಪತಿ ಯನ್ನೈದಿಸುವೆನ್' ಎಂದು ಆತನನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮಾತು

ಬಹಳ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿದೆ. ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಸುಡುವುದು ದೊಡ್ಡದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆತನನ್ನು ಸುಡದೆ 'ಅಂಬಿಕಾಪತಿ ಯನ್ನೈದಿಸುವುದು' ಅಂದರೆ ಶಿವಪರವಾಗಿಸುವುದು ದೊಡ್ಡ ಸಾಧನೆ. ಇಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ'ದ ಕಾವ್ಯದುದ್ದಕ್ಕೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

೪.೫. ಸಮತಾಭಾವ

'ಆರೇನೆಂದರೂ ಓರಂತಿಪ್ಪುದೇ ಸಮತೆ' ಎಂಬಂತೆ ಸಮತಾಗುಣವನ್ನೇ ತನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡವನು ಸಿದ್ಧರಾಮ. ಅದರಲ್ಲೂ ಅವನ ಸಮತೆಯ ಸ್ವರೂಪವೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದ್ದಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಕಾವ್ಯಾನಂದರು ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು 'ಸಮತೆಯ ಗಾರುಡಿಗ'ನೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಮನವೇ ಸರ್ಪ, ತನುವೇ ಹೇಳಿಗೆ,
ಹಾವಿನೊಡತನ ಹುದುವಾಳಿಗೆ !
ಇನ್ನಾವಾಗ ಕೊಂದಹುದೆಂದರಿಯೆ !
ಇನ್ನಾವಾಗ ತಿಂದಹುದೆಂದರಿಯೆ !
ನಿಚ್ಚಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಪೂಜಿಸಬಲ್ಲೊಡೆ
ಅದೇ ಗಾರುಡ, ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ !

ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರು ಸಮತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿದದ್ದು ವಿಶೇಷ. ಹಾಗೆಯೇ,

ಒಡಲೆಂಬ ಹುತ್ತಕ್ಕೆ ನುಡಿವ ನಾಲಿಗೆ ಸರ್ಪ
ಕಡು ರೋಷವೆಂಬ ವಿಷವೇರೆ ಸಮತೆ ಗಾ
ರುಡಿಗನಂತಕ್ಕು ಸರ್ವಜ್ಞ!

ಸರ್ವಜ್ಞ ಕವಿಯು ಸಮತೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಾರಿ ಸಾರಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇವರಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕೂಡ ಸಮತೆಯ ಗಾರುಡಿಗನೆನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಸಮತಾದೃಷ್ಟಿಯು ಅನುಪಮ ವಾದದ್ದಾಗಿದೆ.

ಆರೇನೆಂದರೂ ಓರಂತಿಪ್ಪುದೇ ಸಮತೆ;
ಆರು ಜರಿದರೂ ಅವರೆನ್ನ ಮನದ ಕಾಳಿಕೆಯ
ಕಳೆದರೆಂಬುದೇ ಸಮತೆ;
ಆರು ಸೋತ್ರ ಮಾಡಿದರೂ ಅವರೆನ್ನ ಜನ್ಮದ
ಹಗೆಗಳೆಂಬುದೇ ಸಮತೆ;
ಇಂತಿದು ಗುರುಕಾರುಣ್ಯ, ಮನ ವಚನ
ಕಾಯದಲ್ಲಿ ಅಹಿತವಿಲ್ಲದೆ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯ,
ನಿಮ್ಮವರ ನೀವೆಂಬುದೇ ಸಮತೆ(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪೯)

ಸಿದ್ಧರಾಮ ತನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಮತಾ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವಾಗಿದೆ. ತನಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡದಿದ್ದಾಗ ಮನವಚನಕಾಯದಲ್ಲಿ ಅಹಿತವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಶಿವಾಂಶಿಕರೆಂದು ಕಾಣುವುದು ಕಷ್ಟವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಜಗತ್ತಿನ ರೀತಿ-ನೀತಿಗಳು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿವೆ. ಸುಮ್ಮನೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ತಣ್ಣಗಿರುವೆವೆಂದರೂ, ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನೇ ಕೋರುತ್ತಾ ಇರುವೆವೆಂದರೂ ಕೆಲವರು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ-ಕಾಡುತ್ತಾರೆ, ಪೀಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ 'ಸಮತೆ'ಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ. ಅದು ಸಾಮಾನ್ಯರ ತುತ್ತಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಾಮ್ಯಯೋಗ ಸಿದ್ಧರಿಗೆ ಅದು ಹೊಸತಲ್ಲ.

> ಅವನಾಗಿ ಒಬ್ಬನು ನಿಡುಮುಳ್ಳಿನ ಮೇಲೆ ಎನ್ನ ಹೊರಳ್ಚುಗೆ,
> ಮೇಣು ಪಾಂಸೆಯ ಹಾಸಿನ ಮೇಲೆ ಹೊರಳ್ಚುಗೆ!
> ಪೊರಳ್ಚಿದೊಡೆ ಮನ ವಿಸ್ಕಂದವಾಗದೊಂದೀಯಂದದಲ್ಲಿಂತಪ್ಪ
> ನಿಮ್ಮದೊಂದು ಸಮತಾಗುಣ ಎನ್ನನೆಂದು ಪೊರ್ದಿಪ್ಪುದು ಹೇಳಾ
> ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ?

ಎಂದು ಕೇಳುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ, ಪೂಜೆ ನೆಗಳ್ತೆಗಳಿಂದೇನಾದರೂ ಮನ ವಿಸ್ಕಂದವಾಗಲಿಕ್ಕೆ, ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನದಾಗಿದೆ.

> ಆವನಾವನೋರ್ವನು ನಾಸ್ತಿಕವನಾಡಿ ನಗುತಿಪ್ಪುದನು ತಾ ಕೇಳಿ
> ಮತ್ತಾವನಾಗಿ ಬಂದು ಪೇಳ್ದೊಡೆ ಮನ
> ವಿಸ್ಕಂದವಾಗದೊಂದೀಯಂದದಲ್ಲಿಪ್ಪಂತಪ್ಪ
> ನಿಮ್ಮದೊಂದು ಸಮತಾಗುಣ ಎನ್ನನೆಂದು
> ಪೊರ್ದಿಪ್ಪುದು ಹೇಳಾ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ?

ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನಗೆ 'ಅನ್ನ ನೀಡುವೆನೆಂದು ಮಣ್ಣ ನೀಡಿದರೆ' ಮನವೇನಾದರೂ ವಿಸ್ಕಂದವಾಗುವುದೆ? ಇಲ್ಲ.

> ಅವನಾಗಿ ಒಬ್ಬನು ಕರವ ಪಿಡಿದು ಒಡಗೊಂಡೊಯ್ದು
> ಒಳ್ಳಿತನಾದರೂ ನೀಡುಗೆ, ಮಣ್ಣನಾದರೂ ನೀಡುಗೆ,
> ನೀಡಿದೊಡೆ ಮನ ವಿಸ್ಕಂದವಾಗದೊಂದೀಯಂದದಲ್ಲಿಪ್ಪಂತಪ್ಪ
> ನಿಮ್ಮದೊಂದು ಸಮತಾಗುಣ ಎನ್ನನೆಂದು ಪೊರ್ದಿಪ್ಪುದು ಹೇಳಾ!
> ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ?

ಎಂದು ಕೇಳುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಸಿರಿ ಕೆಟ್ಟಿತೆಂದೇನಾದರೂ ಮನ ವಿಸ್ಕಂದವಾಗುವುದೆ? ಇಲ್ಲ.

ಸಿರಿಯಾಯಿತ್ತೆಂದು ಉಚ್ಚವದಿಂದುಬ್ಬದೆ
ಕೆಟ್ಟಿತೆಂದು ಮನನೊಂದು ಭಿನ್ನನಾದಂತಿರದೆ
ಮನ ವಿಸ್ಕಂದವಾಗದೊಂದೀಯಂದದಲ್ಲಿಪ್ಪಂತಪ್ಪ
ನಿಮ್ಮದೊಂದು ಸಮತಾಗುಣ ಎನ್ನನೆಂದು ಪೊರ್ದಿಪ್ಪುದು ಹೇಳಾ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ?

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಮತಾದೃಷ್ಟಿ ಕುರಿತಾಗಿ ತಳೆಯುವ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ನಿಲುವುಗಳಿಗೆ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದಾಗಿದೆ. 'ಸಮತೆಯನೆ ಅರಿಸಿ, ಸಮತೆಯನೆ ಸಾಧಿಸಿ, ಸಮತೆಯೇ ಸಾಕಾರವಾದಂತಿದ್ದ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ, ಶರಣ ಸಂದೋಹದಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ 'ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಿಂದ ಬೆಳಗಿದ್ದಾನೆ' ಎಂಬ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರ ಮಾತು ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಮತಾಗುಣವು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ದಕ್ಕಿದ ಫಲವಲ್ಲ. ಅದು ಅವನ ಸತತ ಪರಿಶ್ರಮದ ಸಾಧನೆಯ ಫಲವಾಗಿದೆ. ಅವನ ಬದುಕೆಂಬುದೇ ಸಾಧನೆಯ ಒಂದು ಸುಂದರ ಕಾವ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕಿನ ಸಾಧನೆ ಬಹುಮುಖದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಅವರು ರಚಿಸಿದ ವಚನಗಳ ಅರ್ಥವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ, ತುಂಬ ಮಾರ್ಮಿಕವಾದುದು. ಆ ಮೂಲಕ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಳೆದ ವೈಚಾರಿಕ ನಿಲುವುಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಕೂಡ ಪ್ರಸ್ತುತವೆನಿಸುತ್ತವೆ. 'ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರದು ಕವಿ ಹೇಳುವುದನ್ನು ಮನ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಹೇಳುವುದು ಅವರ ವಚನಗಳ ಶೈಲಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಗುಣ. ಕಿರಿದಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿದಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತುಂಬುದ ಜಾಯಮಾನ ಅವರದು.'[೨] ಸಿದ್ಧರಾಮನು ವಚನಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ತ್ರಿಪದಿ ರೂಪದ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸಂಕೀರ್ಣ ತ್ರಿವಿಧಿ, ಬಸವಸ್ತೋತ್ರದ ತ್ರಿವಿಧಿ, ಮಿಶ್ರಸ್ತೋತ್ರದ ತ್ರಿವಿಧಿ ಹಾಗೂ ಅಷ್ಟಾವರಣ ಸ್ತೋತ್ರದ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಿದ್ದಾನೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು-ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರನವಾದದ ವಚನಗಳು ಹಾಗೂ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಾಂತಶೆಟ್ಟಿವಾದದ ೨೪೬ ವಚನಗಳು-ಎಂಬಂತಹ ಗ್ರಂಥಗಳು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿವೆ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಮೂರ್ತಿ ಎಂ.ಆರ್., ೧೯೭೭, ವಚನ ಧರ್ಮಸಾರ, ಪು. ೯೪.

೨. ಅದೇ, ಪು. ೯೪.

೩. ಅದೇ, ಪು. ೯೨.

೪. ವಿದ್ಯಾಶಂಕರ ಎಸ್., ೧೯೯೩, ಸಿ.ವ.ಸಂ. ಪು. ೮೫.

೫. ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಮೂರ್ತಿ ಎಂ.ಆರ್., ೧೯೭೭, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೯೫.

೬. ಅದೇ, ಪು. ೯೬.

೭. ವಿದ್ಯಾಶಂಕರ ಎಸ್., ೧೯೯೩, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೯೫.

❖❖❖

ಅಧ್ಯಾಯ : ಐದು

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ

ಅಧ್ಯಾಯ: ಐದು

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ

"ಅರಿವಿಂಗೆ ಆಚರಣೆಯೇ ಮೂಲ
ಅರಿವಿನ ತೃಪ್ತಿಗೆ ಅನುಭಾವವೇ ಆಶ್ರಯ"

ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕಿಂತ ಅನುಭವ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ವಚನಕಾರರು ದೇಶಕಾಲಾದಿಗಳಿಗೆ ಮಿಗಿಲಾದ ವಿಶ್ವ ಧರ್ಮವೊಂದನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದರು. ವೇದ, ಶಾಸ್ತ್ರ, ಉಪನಿಷತ್ತು, ಆಗಮ ಹಾಗೂ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿನ ಕರ್ಮಕಾಂಡವನ್ನು ದಿಕ್ಕರಿಸಿ, ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಾದ 'ವಚನಾಮೃತ' ಸನ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರು.

ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರಾಗಮ ಪುರಾಣಂಗಳೆಬಂದುವ
ಕೊಟ್ಟಣವ ಕುಟ್ಟುತ್ತ ನುಚ್ಚು ತೌಡು ಕಾಂಬೋ,
ಅವನ್ನು ಕುಟ್ಟಲೇಕೆ? ಅತ್ತಿತ್ತ ಹರಿವ
ಮನದ ಶಿರವನರಿಯಬಲ್ಲಡೆ ಬಟ್ಟಬಯಲು
ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ!

ಅತ್ತಿತ್ತ ಹರಿಯುವ ಮನವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೋಮಧ್ಯದ ದಿವ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು. ಆಗ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಲಯಗೊಳಿಸಿ ಬಟ್ಟಬಯಲಾಗಬೇಕು. ಅಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಶರಣರ ಅನುಭವದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಕಳಪೆಗಳೆಲ್ಲ ಸುಟ್ಟು ಅಪರಂಜಿ ಮಾತ್ರ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಶರಣರ ವಿಚಾರಧಾರೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಚನವೊಂದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ವೇದಂಗಳಿಗೆ ಅಭೇದ್ಯವಾದ ಶಿವನ ಭೇದಿಸಿ ಕಂಡರು ನೋಡಾ ಶರಣರು,
ಶಾಸ್ತ್ರಂಗಳಿಗಸಾಧ್ಯನಾದ ಶಿವನ ಸಾಧಿಸಿ ಕಂಡರು ನೋಡಾ ಶರಣರು.
ಆಗಮಂಗಳು ಇತಿಹಾಸ ತರ್ಕಕ್ಕಸಾಧ್ಯವಾದ ಶಿವನ ಸಾಧಿಸಿ ಕಂಡರು ನೋಡಾ ಶರಣರು.
ಅಗಮ್ಯ ಅಪ್ರಮಾಣವಾದ ಪರಶಿವನ ಪ್ರಮಾಣಿಸಿ ಕಂಡು, ಒಳಹೊಕ್ಕು
ಬೆರಸಿದರು ನೋಡಾ ನಮ್ಮ ಶರಣರು ಅಖಂಡೇಶ್ವರಾ.

ಎಂದು ಶರಣರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವ ಜ್ಞಾನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಪರವಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆ ವಿನಃ ವೇದಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಬಾರದೆಂದು ತಮ್ಮ ಬದುಕಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ಇದು ಬುದ್ಧಿವಂತರ ಲಕ್ಷಣವೂ ಆಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಪರಿಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಿವಶರಣರು ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಸಾರ್ಥಕ್ಯವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಶಿವಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕು ಕೂಡ ಹೊರತಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲೂ ಅವರ ಬದುಕು ಕರ್ಮಯೋಗ ಸಮ್ಮಿಲನದಂತೆ ಕಂಡಿದೆ.

'ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಯೋಗಿಯೂ, ಕರ್ಮಿಯೂ ಆಗಿದ್ದು ಪ್ರಭುದೇವ ಚೆನ್ನಬಸವಾದಿಗಳ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಯಾದನು. ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾದನು. ಅವನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಈ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಿಕಾಸವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ'[೧] ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಗತಿಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಬಸವ ಕಾರಣ ವಸುಧೆ, ವಸುಧೆ ಕಾರಣ ಬಸವ,
ಬಸವ ಕಾರಣ ಚೆನ್ನಬಸವ ಬಂದ
ಬಸವ ಚೆನ್ನಬಸವ ಪ್ರಭು ಶಿವನೆಂಬ ಮಾತೆಯಲಿ
ಶಿಶುವಾಗಿ ಜನಿಸಿದೆನಯ್ಯಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿನಾಥಾ(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು. ೧೬೩)

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಬಸವ, ಚೆನ್ನಬಸವ, ಪ್ರಭುದೇವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದರೊಂದಿಗೆ ಅವರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವ ಸಂಗತಿ ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕು ಎರಡು ಹಂತಗಳಿಂದ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮುನ್ನ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಮೊದಲ ಹಂತದ ಬದುಕು ಕೆರೆ ಗುಡಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ಬಯಸಿದ ಹಂತವಿದಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಪ್ರಭುದೇವರ ಸನ್ಮಾರ್ಗದೊಂದಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಸಮಾಜೋದ್ಧಾರದ ಲೌಕಿಕ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅತೃಪ್ತಿವನ್ನು ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೊರಹಾಕಿದ್ದು ಎರಡನೆಯ ಹಂತವಾಗಿದೆ. 'ಮೊದಲನೆಯಹಂತದ್ದು ಲೋಕೋಪಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದದ್ದು, ಸರ್ವಜೀವ ದಯಾಪರವಾದದ್ದು. ಎರಡನೆಯ ಹಂತದ್ದು ಲೋಕವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸದೆ ಅನುಬಾವನನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷವಿರುವಂತಹದ್ದು'[೨] ಎಂದು ಡಾ. ಎಸ್. ವಿದ್ಯಾಶಂಕರ ಅವರು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ವಲ್ಲಭನಿದ್ದಾನೆಂದು ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತಾರೆ ನೋಡಾ ಅಲ್ಲಯ್ಯ... ಈ ಹೊಲ್ಲಮನುಜರು' ಎಂದು ಸ್ಥಾವರ ಗುಣ ತೊರೆದು ಜ್ಞಾನದ ಶಿಖರವನ್ನು ಏರಿದವನು ಸಿದ್ಧರಾಮ. ಈಗ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅರಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಶರಣರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ 'ವಚನ' ಎಂದರೆ ಬರಿ ಮಾತಲ್ಲ; ಅದರ ಹಿಂದೆ ಅರಿವು ಇದೆ. ಅವರ ಮಾತಿನ ಜೊತೆಗೆ ಆಚಾರವಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ 'ಆಚಾರವೇ

ಸ್ವರ್ಗ, ಅನಾಚಾರವೇ ನರಕ' ಎಂದು ಅವರು ಬೋಧಿಸಿದರು. ನುಡಿಗೆ ತಕ್ಕ ನಡೆಯ ಕಂಡೊಡೆ ಅದು ದೇವರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಎಂಬ ಬಲವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಅವರದ್ದಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ 'ಅರಿವು' ಎಲ್ಲ ಮೌಲ್ಯಾದರ್ಶಗಳಿಗೆ ಮೂಲ ಬೀಜವಾಗಿದೆ. ಇದು ಎಲ್ಲ ಮೌಲ್ಯಗಳ ತಾಯಿಯಾಗಿದೆ. 'ಆತ್ಮಂಗೆ ಅರಿವೇ ಚೆಲುವು ಎಂದು ಅನುಭಾವಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಅರಿವು' ಎಂದು ಸಾರಿದ ಶರಣರು ಅರಿವು ಕಣ್ಣು ತೆರೆಯದವರಲ್ಲಿ ದೇವರ ಕಾರುಣ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ದೇವರು ಅರುವಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವನು.

> ಅರಿವಿನ ತೃಪ್ತಿಗೆ ಅನುಭಾವವೇ ಆಶ್ರಯ
> ಲಿಂಗಾನುಭವದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಕಂಡೆನ್ನ ಮರೆದೆ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ

ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರು ಅನುಭಾವದ ಆಶ್ರಯವಿಲ್ಲದೆ, ಅರಿವಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾನವನ ಬದುಕಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ನಿರ್ಧಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ದೇವ ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆಂಬ ಬಲವಾದ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ. ಇಂತಹ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರದಲ್ಲಿ ಅನುಭಾವದ ನೆಲೆಯೇ ಮೊದಲ ಸೋಪಾನ. ಈ ಅನುಭಾವಕ್ಕೆ ಅರಿವೇ ಮೂಲ ಬೀಜವಾಗಿದೆ. ಇದು ಮನುಷ್ಯನ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಹತ್ತನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

೫.೧. ಅರಿವು ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳು

ಶರಣ ತತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಕಾರ 'ಅರಿವು' ಎಂಬುದು 'ಅಷ್ಟಾವರಣ' ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಗುರು, ಲಿಂಗ, ಜಂಗಮ, ವಿಭೂತಿ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಮಂತ್ರ, ಪಾದೋದಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಾದಗಳೆಂಬ ಈ ಅಷ್ಟಾವರಣ ಗುಣಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜೀವಿಯು ಭಕ್ತನಾಗಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಂ.ಆರ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿಯವರು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಮಹತ್ವದಾಗಿದೆ. 'ಯಾವ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಲಿ, ವೇದಾಂತವಾಗಲಿ, ನಿರ್ಮೋಹ, ನಿರಹಂಕಾರ, ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮ-ಇವುಗಳನ್ನು ತಳಹದಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಉಂಟಾಗಬೇಕೆಂದೂ, ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯ ಮೂಲಕ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನಗಳು ವಿಕಾಸವಾಗಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಇವು ಲಭಿಸಬೇಕಾದರೆ ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತೆಗಳು ಬೇಕು. ಕೆಲವು ರಕ್ಷಣೆಗಳು ಬೇಕು. ವಚನ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಇಂಥವು ಎಂಟು ಇವೆ. ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮ ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದ, ವಿಭೂತಿ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರ ಇವೇ ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳು. ಮತ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ವೀರಶೈವಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವುವಲ್ಲದೆ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಅವು ಕೊಡುತ್ತವೆ'[೩] ಎಂದಿರುವದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ. ಅಂದರೆ ನಿಜ ಭಕ್ತನ ಸಾಧಕ ನಡೆಗೆ ಈ ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳು ತಳಹದಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಈಗ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಬಹುದು.

೫.೨. ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮ

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗುರುವಿನ ಸ್ಥಾನ ಮಹತ್ತರವಾದುದು. ಸಾಧಕನಿಗೆ ಗುರುವಿನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. 'ಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶ ಮಾಡುವವನೇ ಗುರು. ಇಂಥ ಗುರು ಮಠವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಇರುತ್ತಾನೆ. ಮಠ ಸಂಬಂಧವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಗುರುವಾದವನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವರನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಕೊಡುವುದೂ ಉಂಟು'[೪] ಎಂದು ಗುರುವಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಠದ ಗುರು ಪರಂಪರೆ ಇಂದಿಗೂ ಕೂಡ ಮುಂದುವರೆದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಶಿಷ್ಯರು ಕೊಡುವ ಕಾಣಿಕೆಗಳಿಂದಲೂ ದತ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ ಮಠಗಳು ತಮ್ಮ ಪಾರುಪತ್ಯವನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತವೆ. ಸಮಾಜವು ಗುರುಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರೆ, ಗುರುಗಳು ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ರೂಢಿಗತವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ.

ಗುರುವಿನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದವನು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಜ್ಞಾನದ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಬೇಕು. ಶಿಷ್ಯನು ತಪ್ಪುದಾರಿಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರವಹಿಸಿ, ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಕಾಪಾಡಬೇಕು. ದೀಕ್ಷಾಗುರು, ಶಿಕ್ಷಾಗುರು, ಮೋಕ್ಷ ಗುರುಗಳೆಂದು ಗುರುವಿನ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸುವುದುಂಟು. ಅದೇನೆ ಇರಲಿ ಗುರುಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಈಶ್ವರನೆಂದು ಭಾವಿಸಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಭಗವಂತನು ಗುರುವಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಭಕ್ತರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತಾನೆಂಬ ಬಲವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಗುರುವಿನ ಕುರಿತಾಗಿ ಇದೆ. ಇಂಥ ಗುರುವಿನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮೇಲೆಯೂ ಆಗಿದೆ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಶಿವಾಂಶ ಸಂಭೂತನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಅವನು, ಶ್ರೀಶೈಲ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಅಣತಿಯಂತೆ ಸೊನ್ನಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಆಶ್ರಮವೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ್ದು ಇದೆ. ಅದು ಲೌಕಿಕ ಬದುಕನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಸಂದರ್ಭವಾಗಿದೆ. ಈ ಕುರಿತು ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಸನ್ಮಾರ್ಗದೊಂದಿಗೆ ಅಲೌಕಿಕ ಬದುಕಿನ ಅನುಭವದ ಕಡೆಗೆ ವಾಲುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಗುರುವನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಅವನಿಂದ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಬಸವ, ಅಲ್ಲಮ ಮತ್ತು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣರ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅನುಭಾವಿಕ ಬದುಕಿನ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ. ಈ ಗುರುಸ್ಥಾನ ಕುರಿತಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಆ ಲಿಂಗವನತ್ಯಂತ ಉನ್ನತೋತವಪ್ಪ
ಭಾವಿಸುವ ಭಾವಕ್ಕೆ ಇಂಬುಗೊಡನು
ಆವಾವ ಪರಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ಕೂಡುವಡವರ್ಗೆ
ನಾಮವಿಲ್ಲದೆ ರೂಪಿನಿರವು ಇಲ್ಲ
ಶ್ರೀ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಾಜ್ಞೆಯಲಿ
ಎನ್ನ ಕರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ನಾಮರೂಪಾದೆಯಯ್ಯಾ.
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು. ೪೯)

ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ತಾನು ಲಿಂಗದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡೆ ಆ ಲಿಂಗವು ಶಿವನರೂಪದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಅರಿತುಕೊಂಡೆ ಆ ಲಿಂಗವು ಶಿವನರೂಪದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ನಾಮರೂಪ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಆವ ಕಳೆಯೆಂಬುದು ನೀನೆಯಾದೆ, ಬಸವಲಿಂಗವೆ.
ಮುಕ್ತಿಗೆ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪು ನೀನಾಗಿ ನಿಂದ ರೂಪು.
ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೆ ತಲ್ಲೀನವಾಯಿತ್ತು, ಬಸವಗುರುವೆ
ನಿಯಮಾಚಾರದ ರೂಪು ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೆ ತಲ್ಲೀನವಾಯಿತ್ತಯ್ಯಾ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿನಾಥನ ಗುರು ಬಸವಾ(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೪೯)

ಎಂದು ಬಸವಲಿಂಗವೇ ಬದುಕಿನ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಮೂಲಸ್ವರೂಪ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಳೆದದ್ದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಲೌಕಿಕ ಬದುಕಿನ ಬಂಧನಗಳನ್ನು ಕಳಚಿಕೊಂಡು ಅಲೌಕಿಕ ಬದುಕಿನ ಬೆಳಕನ್ನು ಕಾಣುವ ಸನ್ಮಾರ್ಗದ ಕಡೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮನಸ್ಸು ಹೇಗೆ ತುಡಿಯುತ್ತಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಹಿಂದೆ ಬಯಸಿದೆ ಕಾಳುತನದಲ್ಲಿ
ಎನ್ನ ಮಂದಮತಿಯ ನೋಡುವಿರಯ್ಯ!
ಕೆರೆ ಬಾವಿ ಹೂದೋಟ ಚೌಕ ಛತ್ರಂಗಳ ಮಾಡಿ
ಜೀವಂಗಳ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆಯುಂಟೆಂದು ಎನ್ನ ದಾನಿಯೆಂಬರು
ಆನು ದಾನಿಯಲ್ಲವಯ್ಯ, ನೀ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾ ಮಾಡಿದೆನು
ನೀ ಬರ ಹೇಳಿದಲ್ಲಿ ಬಂದೆನು, ನೀ ಇರಿಸಿದಂತೆ ಇದ್ದೆನು
ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛಾಮಾತ್ರದ ಮರೆದೆನಾಯತ್ತಾದಡೆ
ಫಲಪದ ಜನನವ ಬಯಸಿದೆನಾದಡೆ ನಿಮ್ಮಾಣೆ!
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ,
ಭವಕ್ಕೆ ಬರಿಸದಿರಯ್ಯಾ ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮ!(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೨೬೮)

ಮಾಡಿಸಯ್ಯಾ, ಎನಗೆ ನಿಮ್ಮವರ ಸಂಗವ
ಮಾಡಿಸಯ್ಯಾ, ಎನಗೆ ನಿಮ್ಮವರಂದವ,
ಆಗಿಸಯ್ಯಾ, ನಿಮ್ಮವರಂತೆ,
ನೋಡಿಸಯ್ಯಾ, ನಿಮ್ಮವರ ಕೂಡೆ ಸಂಗವ ಮಾಡಿಸಯ್ಯಾ
ಎನಗೆ ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದವನೊಚ್ಚತವ ಸಲಿಸಯ್ಯಾ,
ನಿಮ್ಮವ ಕೂಡೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಇರಿಸಯ್ಯಾ
ನಿಮ್ಮವರ ಪಾದದ ಕೆಳಗೆ ನಿತ್ಯವಾಗಿ ಬರಿಸಯ್ಯಾ ಎನ್ನ ಭವಭವದಲ್ಲಿ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ
ನೀನಿಂತು ಕೆಡಿಸಯ್ಯಾ, ಎನ್ನಭವ ಭವದ ಹುಟ್ಟ(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು. ೨೬೮)

ಇಂಥ ಮನೋಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣದ ಕಡೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಬಸವಣ್ಣ, ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಮುಂತಾದ ಶರಣರ ಜೀವನ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಅರಿಯಲು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಲೋಕೋದ್ಧಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಗುರುಗಳನ್ನು ಕಂಡವನು. ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಿಂದ ಸಿಗುವ ಫಲಪದಗಳೂ ವಿಭಿನ್ನ ಮಾದರಿಯಿಂದ ಕೂಡಿವೆ. ಆದರೆ ತನ್ನ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಇವರೆಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವನು. ಅವನು ತನ್ನ ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಸಂಶಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಟ್ಟುಹಾಕಿ ಮುಕ್ತಿಯ ಹಂಗೆಂಬುದನ್ನು ಅರುವಿನ ಬಂಧನದಲ್ಲಿರಿಸಿದ ಅಪರೂಪದ ಅಧಮ್ಯ ಚೇತನವೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಕುರಿತಾಗಿ ತೆಳೆದದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ನಿಜಗುರುವಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಮಾಡಿದ್ದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಚನಗಳನ್ನು ನೋಡಿ,

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಗುರುಗಳ ನೋಡಿ ನೋಡಿ
ನಾನು ಬೇಸರಗೊಂಡೆನಯ್ಯಾ,
ವಿತ್ತಾಪಹಾರಿ ಗುರುಗಳು ಲೋಕದಲ್ಲಿ
ಸುಖ ದುಃಖವೀವ ಗುರುಗಳು ನೂರಾರು:
ಸದ್ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನರುಹಿ
ಸ್ವರ್ಗಮರ್ತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಖವೀವ ಗುರುಗಳು ನೂರಾರು:
ವಿಚಾರ ಮುಖದಿಂದ ಷಟ್ಸಾಧನೆಯನರುಹುವ ಗುರುಗಳು ನೂರಾರು:
ವಿಷಯಂಗಳೆಲ್ಲ ಮಿಥ್ಯಂಗಳೆಂದರುಹಿ
ಆತ್ಮಾನುರಾಗತ್ವವೀವ ಗುರುಗಳು ನೂರಾರು:
ಶಿವವೇಷದ ಏಕತ್ವವನರುಹಿ

ನಿರ್ಮಲಜ್ಞಾನವೀವ ಗುರುಗಳು ಪ್ರಮಥರು.
ಸಂಶಯಾಳಿಗಳನೆಲ್ಲ ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಯಿಂದ ದಹಿಸಿ
ಮುಕ್ತಿಯ ಹಂಗೆಂಬುದ ಅರುಹಿನ ಬಂಧನದಲ್ಲಿರಿಸಿದ ಗುರು
ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೋರ್ವನ ಕಾಣೆ ನೋಡಾ.
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ. (ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪುಟ ೨೬೮)

ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಾನು ಗುರುವಿನ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗೌರವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ, ನಿಜಗುರುವಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಬೀರಿದ್ದಾನೆ. ಅಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಸಿದ್ಧರಾಮ ತನ್ನ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವ ಈ ವಚನವೂ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ.

ಮಣಿಗಳಿಗೆ ಎಜ್ಜ ಹಿಡಿಯುವರಲ್ಲದೆ
ಮನಕ್ಕೆ ಎಜ್ಜ ಹಿಡಿಯುವವರಾರೂ ಇಲ್ಲ
ವ್ಯಾಧಿಗೆ ಔಷಧವ ಕೊಡುವರಲ್ಲದೆ
ಮರಣಕ್ಕೆ ಔಷಧವ ಕೊಡುವವರಾರೂ ಇಲ್ಲ
ನಮ್ಮ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಗರ್ಭದೊಳು
ಪ್ರಥಮ ಚಿಂತಾಮಣಿ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲ.
(ಸಿ.ವ.ಸಂ.,ಪು. ೨೬೮)

ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ತನ್ನ ದೇಹದ ಸರ್ವಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆಂಬುದನ್ನು ಸಾರಿ ಸಾರಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಚನಗಳನ್ನು ನೋಡಿ

ಎನ್ನ ಘ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ ಲಿಂಗವಾಗಿ ಬಂದ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ
ಎನ್ನ ಜಿಹ್ವೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುಲಿಂಗವಾಗಿ ಬಂದ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ
ಎನ್ನ ನೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗವಾಗಿ ಬಂದ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ
ಎನ್ನ ತ್ವಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಜಂಗಮಲಿಂಗವಾಗಿ ಬಂದ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ
ಎನ್ನ ಶ್ರೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗವಾಗಿ ಬಂದ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ
ಎನ್ನ ಸ್ಥೂಲದೇಹದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವಾಗಿ ಬಂದ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ
ಎನ್ನ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗವಾಗಿ ಬಂದ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ
ಎನ್ನ ಕಾರಣ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಭಾವಲಿಂಗವಾಗಿ ಬಂದ ಗುರು
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೆಂಬ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು, ೨೬೮)
ಶಿಷ್ಯನೆಂಬ ವನಕ್ಕೆ ವಸಂತ ನೋಡಾ ಗುರು
ಶಿಷ್ಯನೆಂಬ ತಿಮಿರಕ್ಕೆ ಜ್ಯೋತಿ ನೋಡಾ ಗುರು

ಶಿಷ್ಯನೆಂಬ ರಾತ್ರಿಗೆ ಸೂರ್ಯ ನೋಡಾ ಗುರು
ಶಿಷ್ಯನೆಂಬ ನನಗೆ ಪ್ರಕೃಷ್ಟ ಪ್ರಮಥ ಚಿಂತಾಮಣಿ
ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣಗುರು ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು. ೨೬೮)

ಗುರು ಮಹಿಮೆಯ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹೇಳಿದ್ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಗುರು ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬದುಕಿನ ಸಮನ್ವಯ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಏಕಮೇವ ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಸರ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮದ ಬ್ರಹ್ಮಮನ್ವಯ ಭಕ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಸಿದ್ಧಿಯಂತೆ ಕಂಡಿದೆ.

ಸಕಲ ವಿಸ್ತಾರದೊಳಗೆಲ್ಲ ಲಿಂಗವ ತೋರಿದ
ಆ ಲಿಂಗದೊಳಗೆ ಎನ್ನ ತೋರಿದ
ಎನ್ನೊಳಗೆ ತನ್ನ ತೋರಿದ ಮಹಾಗುರುಲಿಂಗೆ
ನಮೋನಮಃ ಎಂದೆನಯ್ಯಾ ಅಖಂಡೇಶ್ವರಾ(ವ.ಸಾ.ಸಂ.ಪು., ಪು. ೯೨)

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಸಮನ್ವಸಿದ್ಧಿ. ಇಂತಹ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಮಹಾಗುರುವಿನ ಮಹಿಮೆಯೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಲು ಅವರು ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಿದ್ಧಿಯ ದ್ವಂದ್ವಾರ್ಥದ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದಾಗ ಗುರುವಾಗಿ ಹೇಗೆ? ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನನ್ನು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಸಲುಹಿದ್ದಾನೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಚನಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಅಯ್ಯಾ, ನಾನೆಂಬುದನು ಒಯ್ಯನೆ ಒಯ್ಯನೆ ಮರೆದೆ,
ಅಯ್ಯಾ, ನೀ ಗುರುವಾಗಿ ಕರುಣದಿಂದ ಒಯ್ಯನೆ ಬಂದೆನ್ನ
'ಅಯ್ಯೋ ಮಗನೆ' ಎಂದು ಕೈವಿಡಿದು
ತೆಗೆದೆನ್ನ ಸಲಹಿದಿರಿ ಕರುಣದಿಂದ
ಆನೀಗ ನಿಮ್ಮ ಆವ್ಯಯದ ಪದಕಾಮ ಮೂಲನಾದೆ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು. ೧೮)
ಅಯ್ಯಾ, ಗುರುವೆಂಬ ಮಹಾಜ್ವಾಲೆಯಲ್ಲಿ ದಹನವಾದೆ
ಬಸವಾಕ್ಷರವೆಂಬ ಮರುಜೇವಣಿಯಲ್ಲಿ ಭವಿಸಿದೆ
ಉಂಡೆ ನಾನು ಶಿಶುವಾಗಿ ಶುದ್ಧಸಿದ್ಧಪ್ರಸಿದ್ಧವೆಂಬ ಪ್ರಸಾದತ್ರಯ
ಏಕೀಭವಿಸಿಕೊಂಡೆ ಎನಗಿನ್ನರಿದಿಲ್ಲ.
ನೀನೊಟ್ಟಿತ್ತೆ ಮಾರಿದ ಮಾರಿಂಗೆ ಸಂದೆ ಕಾಣಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು. ೧೫)

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಗುರು ತೋರಿದ ಭಕ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾಜ್ವಾಲೆಯಲ್ಲಿ ದಹನವಾದೆನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಅದು ಬಸವಾಕ್ಷರವೆಂಬ ಮರುಜೇವಣಿಯ ಭವಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಶುವಾಗಿ ಶುದ್ಧ, ಸಿದ್ಧ, ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ತ್ರಿವಿಧ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡೆನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಶಿವ ಪದವನ್ನು ಅರಿಯುವಲ್ಲಿ ಗುರು ಪದವು ಮೊದಲಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸುಜ್ಞಾನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿ ಸ್ವಾನುಭಾವವು ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಧನವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಸ್ವಾನುಭಾವವೂ ಸರಳವಾದುದಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಸುಜ್ಞಾನೋಪದೇಶ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕುರಿತು ಹೇಳುವ ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಚನ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ.

ಗುರುವಿನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಸಾಧಾರಣ ತನುವ ಮರೆದೆ;
ಗುರುವಿನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಮಲತ್ರಯದ ಪಂಕವ ತೊಳೆದೆ;
ಗುರುವಿನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ದೀಕ್ಷಾತ್ರಯದಿಂದ ಅನುಭಾವಿಯಾದೆ;
ಗುರುವಿನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಶುದ್ಧ, ಸಿದ್ಧ, ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪ್ರಮಾಣವನರಿದೆ;
ಎನಗಾಧಿಕ್ಯವಪ್ಪ ವಸ್ತು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ.
ಅದೇನುಕಾರಣ? ಅವ ನಾನಾದೆನಾಗಿ
ಗುರುವೆ ಎನ್ನ ತನುವಿಂಗೆ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯ ಮಾಡಿ,
ಎನ್ನ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸ್ವಾನುಭಾವ ದೀಕ್ಷೆಯ ಮಾಡಿ,
ಎನ್ನ ತನು-ಮನ-ಧನದಲ್ಲಿ ವಂಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಲೆಂದು
ಜಂಗಮದೀಕ್ಷೆಯ ಮಾಡಿ,
ಎನ್ನ ಸರ್ವಾಂಗವು ನಿನ್ನ ವಿಶ್ರಾಮಸ್ಥಾನ, ಶುದ್ಧ ಮಂಟಪವಾದ ಕಾರಣ,
ಲೋಕವ್ಯಾಪಿಯನರಿಯದೆ ಲೋ ಎನ್ನೊಳಗಾಯಿತ್ತು.
ಆ ಲೋಕಕ್ಕೆ, ಹೊರಗಾದೆನಾಗಿ
ಅದೇನು ಕಾರಣ?
ಜನನ-ಮರಣ-ಪ್ರಳಯಕ್ಕೆ ಹೊರಗಾದೆನಾಗಿ,
ಗುರುವೆ ಸದ್ಗುರುವೆ, ಎನ್ನ ಭವದ ಬೇರ ಹರಿದ ಗುರುವೆ,
ಭವಪಾಶ ವಿಮೋಚನ, ಅವ್ಯಯ, ಮನದ ಸರ್ವಾಂಗ ಲೋಲುಪ್ತ,
ಭಕ್ತಿ ಮುಕ್ತಿ ಫಲಪ್ರದಾಯಕ ಗುರುವೆ, ಬಸವಣ್ಣ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,
ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಾಗಿ ಪ್ರಭು ಮೊದಲಾಗಿ
ಅಸಂಖ್ಯಾತರೆಲ್ಲರನು ತೋರಿದೆ ಗುರುವೆ(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪುಟ. ೨೮೫)

ಸದ್ಗುರುವಿನ ಜ್ಞಾನದ ಉಪದೇಶದಿಂದಲೇ, ಸ್ವಾನುಭಾವದ ಕಠಿಣ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಶಿವಪಥವನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸುಜ್ಞಾನ ಕ್ರಿಯಾರೂಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣಕರ್ತನಾದ ಗುರುವನ್ನೇ ಭಕ್ತನು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಯೋಗ್ಯ ಶಿಷ್ಯನು ಗುರುವಿನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಗುರುವಿನಲ್ಲೆ ಪರಶಿವಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹೇಳಿದ್ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಗುರುವೆ ದಿವ್ಯ ಮಹಾಮುನಿಯೆ,
ಶ್ರೀ ಗುರುವೆ ಲೋಕವೀರೇಳ ಹೆತ್ತ
ಆನಂದಮಯ ಚಿನ್ಮಯ ಮಹಾಗುರುವೆ, ದೇವಾ,
ಶಿಷ್ಯ ಕಾರಣ ನೀವು ಪರಶಿವಮೂತಿಯಾದಿರಯ್ಯಾ,
ನಿತ್ಯ ಪ್ರಸಾದದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನನು ಮಾಡಿದ ನಿತ್ಯ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯ ಗುರುವೆ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು. ೨೪೯)
ಗುರುವೆ, ಇಹಪರ ಗುರುವೆ, ಗುರುವೆ ಕರುಣಾಕರನೆ,
ಗುರುವೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನೆ ನಿರ್ಮಳಾಂಗ,
ಗುರುವೆ, ನಿನ್ನಂತೆ ಎನ್ನುವನು ಮಾಡಿದ ಪರಮ
ಗುರುವೆ, ನೀನು ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿನಾಥ(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು. ೨೪೯)

ಎಂದು ನಿತ್ಯ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯನಾದ ಗುರುವಿನ ಆಶ್ರಯದಿಂದಲೇ ಅವನ ಸದ್ಬೋಧೆಯೆಂಬ ಸುಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಆನಂದಮಯ ಚಿನ್ಮಯವನ್ನು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಗುರುವಿನ ನಿತ್ಯ ಪ್ರಸಾದದಂತೆ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಾದ, ನಿರ್ಮಲನಾದ ಗುರುವು ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ತನ್ನಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಮಾನವಕುಲದ ಹೃದಯ ಗ್ರಂಥಿಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿ, ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಾದ ಮಾನವನಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಗಂಟು ಹಾಕಿದ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಮಹಿಮೆ ಭೂಮಿಯದಲ್ಲ, ಆಕಾಶದ್ದಲ್ಲ, ಪರಾತ್‌ಪರವಾದ ವಸ್ತುವಿನ ಮೂಲವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ, ಕಂಡು-ಉಂಡು ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿ, 'ಲೋಕ'ವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲು ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಳಿದು ಬಂದ ಅವತಾರವೇ ಗುರುದೇವ, ಮಹಾದೇವ. ಮಾನವ್ಯದ ಮಲವನ್ನು ಕಳೆದು ಮಾನವನನ್ನು ಸುತ್ತಿರುವ ಮಾಯೆ ಮೋಹ ಸಂಸಾರ ವಿಕಾರದ ವಿಕಲ ವಿಲಾಸವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ, ತೊಳೆದು ಸ್ವಚ್ಛಮಾಡಿ ಶುದ್ಧಾಂಗನಾದ ಶಿಷ್ಯ. 'ಶಿಶುಮಗ'ನ ಅಂಗಾಂಗದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗದ ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ತುಂಬಿ ಹರವಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ, ಕತ್ತಲೆಯ ಕೂಸನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಸತ್ಯ ಅಮೃತ ಜ್ಯೋತಿ ಆನಂದ ಅನಂತದ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಇಳಿಸುವ ಗುರುತಂದೆ ಕೊಟ್ಟ ಲಿಂಗಸಂಸ್ಕಾರದ ಹವಣಿಕೆಯ ಫಲ' ಎಂದು ಸಂ.ಶಿ. ಭೂಸನೂರಮಠ ಅವರು ಗುರುವಿನ ಮಹತ್ತನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಗುರುಕಾರುಣ್ಯವನ್ನು ಬಯಸುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಹಂಬಲವೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಮಾಡಿಸಯ್ಯಾ, ಎನಗೆ ನಿಮ್ಮವರ ಸಂಗವ
ಮಾಡಿಸಯ್ಯಾ, ಎನಗೆ ನಿಮ್ಮವರಾ ನಂದವ
ಆಗಿಸಯ್ಯಾ, ನಿಮ್ಮವರ ಕೂಡೆ ಸಂಗವ ಮಾಡಿಸಯ್ಯಾ
ಎನಗೆ ಬಚ್ಚಬರಿಯ ಭಕ್ತಿಯ ಕೊಡಿಸಯ್ಯಾ,
ಎನಗೆ ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದವನೊಚ್ಚತವ ಸಲಿಸಯ್ಯಾ,
ನಿಮ್ಮವರ ಕೂಡೆ ಸಿಕ್ಕಿ, ಇರಿಸಯ್ಯಾ,
ನಿಮ್ಮವರ ಪಾದದ ಕೆಳಗೆ ನಿತ್ಯವಾಗಿ ಬರಿಸಯ್ಯಾ, ಎನ್ನ ಭವ ಭವದಲ್ಲಿ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ,
ನೀನಂತು ಕೆಡಿಸಯ್ಯಾ, ಎನ್ನ ಭವ ಭವದ ಹುಟ್ಟ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು. ೨೬೮)

ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಾನು ಸಿದ್ಧನಾಗುವ ಮುನ್ನ ಗುರುವನ್ನು ಬಯಸಿ, ನಿನ್ನ ಶರಣರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಒಂದುಗೂಡಿಸುವಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟ ರೀತಿಯು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ನಿರ್ಲಿಪ್ತ ಮನೋಭಾವದಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಮಹಾಯೋಗಿಯಾಗಿ, ಶಿವಯೋಗಿಯಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮೊದಲು ಹೇಳಿದಂತೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ತನ್ನ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನೆಂಬ ಪರಿಭಾವನೆ ಅವರದಾಗಿದೆ.

ಅಷ್ಟೇಕೆ ಜಗತ್ರಯದ ಸಂಚಲನವು ಗುರುಮಹಿಮೆ ಕೂಡಿದೆಯಲ್ಲದೆ, ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಗೆ ಗುರುವಿನ ಆಜ್ಞೆಯೇ ಕಾರಣವೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ. ಈ ವಚನಗಳನ್ನು ನೋಡಿ,

ಗುರುವಾಕ್ಯದಿಂದ ನಾರದನಿಗನಂತ ಜನ್ಮ ಪ್ರಳಯವಾಯಿತ್ತು
ಗುರುವಾಕ್ಯದಿಂದ ಚದ್ವನಶಿವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಬೋಧರತ್ನ ದೊರಕಿತ್ತು
ಗುರುವಾಕ್ಯದಿಂದ ಮಳೆಯ ಮಲ್ಲೇಶಂಗೆ
ಪಾತಾಳ ಪದಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿತ್ತು
ಗುರುವಾಕ್ಯದಿಂದ ವೀರಸೇನಂಗೆ ರಣಭೂಮಿ ಕಂಪಿಸಿತ್ತು
ಗುರುವಾಕ್ಯದಿಂದ ಅನಂತಜನರಿಗೆ ಅನಂತ ಫಲಗಳಾದವು.
ಗುರುವಾಕ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಮಥರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಂಚರಿಸಿದನು
ಗುರುವಾಕ್ಯದಿಂದ ಆ ರಾಮಸಿದ್ಧನಿಗೆ ಅಘೋರಮೂರ್ತಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತ್ತು.
ಇದು ಕಾರಣ, ಗುರುವೆ ಘನವೆಂದರಿದು
ಗುರುವಾಗಿ ಗುರುಪೂಜೆಯ ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲದೆ

ಗುರು ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಗದ್ದುಗೆಯನೇರಿದಡೆ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಕರಸಿತಗೆ, ಕೇಳ ನಿಜಗುಣಯ್ಯಾ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು. ೧೦೯)

ಸದ್ಗುರುವಿನ ಮಹಿಮೆ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿತನದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಜೊತೆಗೆ ಗುರುವಿಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೇ ಪೂಜಾರ್ಚನೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಯಾವುದೇ ಪ್ರತಿಫಲ ದೊರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದಿದ್ದಾನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ವಚನ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಗುರುವಿಲ್ಲದೆ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯ ಮಾಡಿದೆನಾದಡೆ
ಆ ಪೂಜೆ ಮೃತಮಹಿಷನ ಮೆರವಣಿಗೆಯಂತೆ,
ಗುರುವಿಲ್ಲದೆ ಗಣಾರಾಧನೆಯ ಮಾಡಿದೆನಾದಡೆ
ಪತಿವ್ರತೆಯರಿಲ್ಲದ ಪಾರ್ವತಿಯರ ಪೂಜೆಯಂತೆ
ಗುರುವಿಲ್ಲದೆ ಲಗ್ನವ ಮಾಡಿದೆನಾದಡೆ
ಶೂಲವನೇರುವ ಪರುಷನ ಭೋಗದಂತೆ
ಗುರುವಿಲ್ಲದೆ ದೀಕ್ಷೆಯ ಮಾಡಿದೆನಾದಡೆ
ಪಾರ್ವತಿಯರಿಲ್ಲದ ರುದ್ರರಾಜನ ಮನೆಯಂತೆ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು. ೧೦೯)

ಗುರುವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡುವ ಯಾವ ಆಚರಣೆಗಳಿಗೂ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಅವು ವ್ಯರ್ಥವೆಂದು ಅನೇಕ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಮೂಲಕ ಅದರ ಅರ್ಥ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯನ್ನು ನೀಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

'ಲಿಂಗ' ಎಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮ. ಇದು ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ, ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ, ಭಾವಲಿಂಗಗಳೆಂದು ಮೂರು ಭೇದಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಗುರುವೇ ಈ ಲಿಂಗಗಳ ಕಾರಣಕರ್ತನು. ಸೂಕ್ಷ್ಮತನು ಮತ್ತು ಸ್ಥೂಲತನುಗಳಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷಾ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗುರು ಇವುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ. 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಉಪನಯನ ಸಂಸ್ಕಾರ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ವೀರಶೈವರಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷಾ ಸಂಸ್ಕಾರ, ವೈಷ್ಣವರಿಗೆ ಸಾಲಗ್ರಾಮ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ವೀರಶೈವರಿಗೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ. ಆದರೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಸದಾ ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಪೂಜಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ ಭಾವಲಿಂಗಗಳ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅಭಿಜ್ಞರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.'[೫] ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಲಿಂಗವನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಭಕ್ತನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯು ಮನಸ್ಸಿನ ಏಕಾಗ್ರತೆಗೆ ತುಂಬಾ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿ

ಕಾಣುತ್ತದೆ. 'ಲಿಂಗ' ಎಂಬುದು ಪರವಸ್ತುವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಆ ಪರವಸ್ತುವಿನೊಡನೆ ತಾನು ಕೂಡಿರುವೆನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಶ್ರದ್ಧೆವಹಿಸಿ ಭಕ್ತನಾದವನು ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈಗ 'ಲಿಂಗ' ಮಹಿಮೆ ಕುರಿತಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಪರಿಭಾವನೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ರೂಪಿಗೆ ರೂಪು, ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸುಜ್ಞಾನ, ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಾದ
ಲಿಂಗತ್ರಯವ ವೇಧೆಯಿಂದವೆ ತಂದು
ಅವರವರ ಕರದಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆಯ ಮಾಡಿದನು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು. ೨೭೬)

ತನ್ನ ರೂಪ, ಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಾದವಾದದು ಲಿಂಗ. ಅದನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದವನು ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನೆಂದು ಹೇಳುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಮುಂದುವರೆದು,

ನಾ ನಿಮ್ಮ ರೂಪ ವಿಚಾರಿಸುವನಲ್ಲ ಕೇಳಾ;
ನಿಮ್ಮ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಾತನಲ್ಲ ಕೇಳಾ,
ಅತ್ಯತಿಷ್ಠದ್ದಶಾಂಗುಲದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ನಿಲಿಸಿ,
ನಾನೊಂದೆಡೆಯಲಿ ಇಷ್ಟಾತನಲ್ಲ ನೋಡಾ,
ಓಂಕಾರವೆಂಬ ಪೀಠಿಕೆ ನಾನಾಗಿ
ನಿಶ್ಶಬ್ದವೆಂಬ ಲಿಂಗವ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ
ಬೆರೆಸಿ ಬೇರಿಲ್ಲದೆ ಇಪ್ಪೆ ನೋಡಯ್ಯಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ, ನೀವು ಪ್ರಣವರೂಪಾಗಿ
(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು. ೩೦೧)

ನಂಬಿದೆನಯ್ಯಾ ಲಿಂಗವ ನೋಡಿ;
ನಂಬಿದೆನಯ್ಯಾ ಲಿಂಗದೊಡಗೂಡಿ
ನಂಬಿದೆನಯ್ಯಾ ನಾನೆ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನೆಂದು,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ
(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು. ೩೦೧)

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ನಿತ್ಯ ಪರಿಪೂರ್ಣಖಂಡ ಪರವಸ್ತುವಾದ 'ಲಿಂಗ'ವನ್ನು ಸತ್ಯಶರಣನು ಜ್ಞಾನ ಕ್ರಿಯಾಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ 'ನಾನು ಮುನ್ನಿನ ಪ್ರಾಕೃತರಂತೆ ಅಷ್ಟಾವಿಧಾರ್ಚನೆ ಷೋಡಶೋಪಚಾರವೆಂಬ ಉಪಾಧಿಗಳಿಂದ ನಿನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸುವುದಿಲ್ಲವು; ಆ ಪ್ರಾಕೃತರಂತೆ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಗೈದು ನಿನ್ನ ಸಾಕಾರ ರೂಪವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವುದಿಲ್ಲ! ಆತ್ಮಸಂಗದಲ್ಲಿ ಸವಿಕಲ್ಪನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಗೈದು

ನಿನ್ನನ್ನು ಇದಿರಿಟ್ಟು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಯಬ್ದವನ್ನು ಅಡಗಿಸುವೆನು! ಓಂಕಾರವೆಂಬ ಪೀಠವೇ ನಾನಾಗಿ ನಿಶ್ಯಬ್ದಲಿಂಗವಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಗ ಸಮರಸ ಗೊಳಿಸುವೆನು, ನಾನು ನೀವೂಗಳೆರಡನ್ನು ಪ್ರಣವ ರೂಪ ಮಂತ್ರಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೇ ಲಯಗೊಳಿಸು ವೆನು!'[೬] ಮಾತು ವಿಚಾರಯೋಗ್ಯವಾದುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವಾಗಿ, ಲಿಂಗವನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ಆ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಗುರುವನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ ಅಂಶವಾಗಿದೆ.

'ಲಿಂಗ'ದ ಮಹತ್ತನ್ನು ಸಾರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಇನ್ನಿತರ ಶರಣರ ಗುಣ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ವಚನವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಅಲ್ಲಮನ ಲಕ್ಷ್ಯ ವೈರಾಗ್ಯದಲ್ಲಿ;
ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಲಕ್ಷ್ಯ ಕ್ರಿಯಾಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ;
ಬಸವಣ್ಣನ ಲಕ್ಷ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ;
ಮಡಿವಾಳನ ಲಕ್ಷ್ಯ ಸಮತೆಯಲ್ಲಿ;
ಶಿವಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನೆಂಬ ಬಾಲಕನ ಲಕ್ಷ್ಯ
ಲಿಂಗಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಲಿಂಗವೆ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು. ೪೦೨)

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ನಿಜಶರಣರ ಗುಣವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದರೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ,

ಲಿಂಗಲೀಲೆ ಹೇಳುವಡೆನಗಸಾಧ್ಯ ನೋಡಾ, ಅಯ್ಯಾ,
ಭಕ್ತನ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಜಂಗಮವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿದನಯ್ಯಾ ಲಿಂಗಮೂರ್ತಿ;
ಜಂಗಮದ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನಾಗಿ ನೆಲೆಸಿದನಯ್ಯಾ ಲಿಂಗಮೂರ್ತಿ,
ಜಂಗಮ ಪೂಜಿಸಿದ ಫಲ ಸಂಪದಾದಿ ಮೋಕ್ಷ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು ಜಂಗಮಂಗೆ,
ಇಂತಪ್ಪ ಲಿಂಗಮೂರ್ತಿಯ ನೋಡಿ, ನೋಡಿ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೪೦೩)

ಚರಿಸಿ ಜಂಗಮವೆನಿಸಿತ್ತಯ್ಯಾ ಲಿಂಗವು
ನೆಲಸಿ ಲಿಂಗವೆನಿಸಿತ್ತಯ್ಯಾ ಲಿಂಗವು
ಇದರಿರವ ಅರುಹಿದಲ್ಲಿ ಗುರುವೆನಿಸಿತ್ತಯ್ಯಾ ಲಿಂಗವು
ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮಕ್ಕೆ ತಿಲಾಂಶ ಭೇದವಿಲ್ಲ ನೋಡಾ, ಎಲೆ ದೇವಾ,

ಭೇದಿಸಿದವಗೆ ಭವಬಾಧೆ ತಪ್ಪುವದೆ,
ದೇವರ ದೇವ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವಾ?

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೪೦೩)

ಸರ್ವಾಂಗ ಲಿಂಗಾಯತನಾದಾಗ ಲಿಂಗವು ಭಕ್ತನಾಗಿ, ಜಂಗಮನಾಗಿ ಕಂಡು ಪೂಜಿಸಿದ ಫಲವು ಸಂಪದವಾಗಿ ಕಂಡಿತ್ತು. ಅದುವೇ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಅಷ್ಟೇಕೆ ಈ ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಇವರಲ್ಲಿ ಭೇದವನರಸಿದರೆ ಜೀವ ಬಾಧೆಯು ತಪ್ಪಲಾರದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮದಲ್ಲಿ ಭೇದವನ್ನು ಅರಸಬಾರದೆಂಬ ಪರಿಭಾವನೆ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಭಕ್ತನು ಸರ್ವಾಂಗ ಲಿಂಗಿಯಾಗಬೇಕು. ಲಿಂಗದಿಂದಲೇ ಕಾಯದಲ್ಲಿನ ಮಲೀನ ಭಾವನೆಗಳು ದೂರವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ಲಿಂಗ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿತ ಭಕ್ತನು ಕೊನೆಗೆ ತಾನೇ ಲಿಂಗವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಇದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ವಚನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಲಿಂಗ ಬಂದು ಲಿಂಗಗಳನಳಿಯಿತ್ತಯ್ಯ ಲಿಂಗವೆ.
ಲಿಂಗ ಬಂದು ಲಿಂಗಗಳನೀಡಾಡಿತಯ್ಯ ಲಿಂಗವೆ
ಲಿಂಗ ಬಂದು ಲಿಂಗ ಉಳಿಯಿತ್ತಯ್ಯ
ಲಿಂಗವೆ ಗುರುಲಿಂಗವೆ ಜಂಗಮ ಲಿಂಗವೆ ನಾನು ನೋಡಾ.
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು. ೩೦೬)

ಅಂಗಕ್ಕೆ ಕೊಡುವ ಭೋಗಂಗಳ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು ನೋಡಿರಯ್ಯಾ,
ಅಂಗಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಭೋಗಂಗಳು ಲಿಂಗಗಳಾದವು
ಎಲೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ
ಎನ್ನ ಭೋಗಂಗಳು ಲಿಂಗಭೋಗಂಗಳು

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೩೧೭)

ಅಂಗವೆಂದಡೆ ಅಜ್ಞಾನ, ಲಿಂಗವೆಂದಡೆ ಸುಜ್ಞಾನ
ಲಿಂಗವಿಡಿದು ಆಚರಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಅಂಗವಿಡಿದು ಆಚರಿಸಬಾರದು,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ!

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೩೧೭)

ಒಂದು ಲಿಂಗದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ, ಅಂದರೆ ಲಿಂಗಧರಿಸಿದ ಶರಣನು ಜಂಗಮ ಸ್ವರೂಪಿಯಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಲಿಂಗದ ಚಲನೆಗೆ ಕಾರಣನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಧರಿಸಿದ

ಲಿಂಗವು ಮತ್ತೊಂದು ಲಿಂಗದ ಉಳಿವಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಭಕ್ತನು ತನ್ನ ದೇಹದ ಅಂಗಗಳಿಗೆ ಮಾರುಹೋಗದೆ, ತಾನು ಧರಿಸಿದ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋಗಬೇಕು. ಆಗ ತನ್ನ ದೇಹದ ಭೋಗದ ವಿಚಾರಗಳು ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ಭೋಗಗಳೇ ಲಿಂಗಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುತ್ತವೆಂಬ ವಿಚಾರವೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು 'ಲಿಂಗವೆಂದರೆ ಅಜ್ಞಾನ ಲಿಂಗವೆಂದರೆ ಸುಜ್ಞಾನ' ಎಂದು ಹೇಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯ ಮಹತ್ತನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಇನ್ನು ಸಂಗಸಮರಸವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು ಲಿಂಗ. ಇಷ್ಟಲಿಂಗವಾಗಿ, ಪ್ರಾಣಲಿಂಗವಾಗಿ ಹಾಗೆಯೆ ಜ್ಞಾನಲಿಂಗವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸಿ ಸದ್ಭಕ್ತನ ಅದ್ವೈತ, ಭಾವವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುತ್ತದೆ. 'ಲಿಂಗಪ್ರಾಣವಾಗಿ, ಪ್ರಾಣಲಿಂಗವಾಗಿ', ಸಂಗಸಮರಸವನ್ನು ಕಾಣಲು ಸಹಕರಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಯ್ಯ! ಕಾಯಲಿಂಗವೋ? ಕಾಯದಲಿ ಸಾರಿಪ್ಪಲಿಂಗ ಲಿಂಗವೋ?
ಪ್ರಾಣ ಲಿಂಗವೋ? ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ಸಾರಿಪ್ಪ ಲಿಂಗ ಲಿಂಗವೋ?
ಜ್ಞಾನ ಲಿಂಗವೋ? ಜ್ಞಾನದ ಮೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುವ ಲಿಂಗ ಲಿಂಗವೋ?
ಲಿಂಗ ಪ್ರಾಣ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗವೆಂತೆಂದರಿಯೆನು
ನಿಮ್ಮ ಕಾಯದ ಕರಸ್ಥಲದ ಸಾರಿದ ಲಿಂಗ
ಪ್ರಾಣದೊಳಗೆ ವೇದ್ಯವಾದ ಪರಿಯನುಪದೇಶಿಸಿ
ಕೃಪೆಯ ಮಾಡ ಪ್ರಭುವೆ!
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ!

(ಸಿ.ಸ,ಶು,ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ.ಪು.೧೦೯)

ಇನಮಂಡಲದೊಳಗೆ ಕಿರಣ ವಡಗಿಪ್ಪಂತೆ!
ಫಲವಹ ಬೀಜದಲ್ಲಿ ವೃಕ್ಷವಡಗಿಪ್ಪಂತೆ!
ಇಂದುಕಾಂಡ-ರವಿಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಜಲಬಿಂದು ಅಗ್ನಿ ಇಪ್ಪಂತೆ!
ಸಂದ ಕ್ಷೀರದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿ ದಧಿತಕ್ರ-ನವನೀತ-ಘೃತವಿಪ್ಪಂತೆ!
ಅಂಗದ ಮೇಲೆ ಲಿಂಗಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿ!
ತನ್ನೊಳಗೆ ಆ ಲಿಂಗವ ಕಂಡು:
ಲಿಂಗದೊಳಗೆ ತನ್ನ ಕಂಡು.
ತನ್ನೊಳಗೆ ಸಮಸ್ತ ವಿಸ್ತಾರವೆಲ್ಲವನ್ನು ಕಂಡು
ಜಂಗಮ ಮುಖ ಲಿಂಗವೆಂಬ ಭೇದವನ್ನು
ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಜಂಗಮವೇ ಪ್ರಾಣವಾಗಿಪ್ಪ ಭೇದವನ್ನು
ಅಂಗದೊಳಗೆ ಲಿಂಗವೆ ಆಚಾರವಾಗಿ ಅಳವಟ್ಟ ವಿವರವನು
ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಂಬಂಧ ಸ್ಥಲಕುಳಂಗಳವಿರಳವಾಗಿ ಇದ್ದಿತೆಂಬುದನು

ಕಂಗಳ ನೋಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದ ಲಿಂಗವೆ
ಲಿಂಗವನೊಳಕೊಂಬ ಭೇದವನು
ಸಂಗನ ಬಸವಣ್ಣ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಕೃಪೆ ಮಾಡಿಸಿ
ಎನ್ನನುಳುಹ ಪ್ರಭುವೆ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವರ ದೇವಯ್ಯ!

(ಸಿ.ಸ,ಶು,ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ.ಪು.೧೨೪)

ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಂಬಂಧ ಕುರಿತಾದ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಇಂತಹ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. 'ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕಾಧಾರಶ್ರಯವಾದ ಸದ್ಭಕ್ತನ ಪ್ರಸಾದ ಕಾಯವೆ ಲಿಂಗವೋ! ಲಿಂಗಾವಾಗಿದೆಯಲ್ಲ! ಸದ್ಭಕ್ತ ಕಾಯವೇ ಕೈಲಾಸವಾಗಿ ಆ ಕಾಯದಲ್ಲಿ ವೇಧಿಸಿ ಸಂಗಸಮರಸವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಇಷ್ಟಮಹಾಘನ ನಿಜಲಿಂಗವು ರೂಪ ಲಿಂಗವಾಗಿದೆಯಲಾ! ಘನಮಹಾ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವೇ ಸದ್ಭಕ್ತನ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ವೇಧಿಸಲಾಗಿ ಪ್ರಾಣ ಲಿಂಗವೆಂದೆನಿಸಿತು. ಆ ಘನಮಹಾನಿಜ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಕ್ಕಾದಾರಾ ಶ್ರಮವಾದ ಸದ್ಭಕ್ತನ ಮನಪ್ರಾಣವೆ ಲಿಂಗವೊ! ಲಿಂಗವಾಗಿದೆಯಲಾ! ಸದ್ಭಕ್ತನ ಪ್ರಾಣ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ವೇಧಿಸಿ ಸಂಗ ಸಮರಸವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಮಹಾ ಘನ ನಿಜ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗವು ರುಚಿಲಿಂಗವಾಗಿದೆ ಯೆಲಾ! ಘನಮಹಾನಿಜಭಾವ ಜ್ಞಾನ ಲಿಂಗಕ್ಕಾಧಾಶ್ರಯವಾದ ಸದ್ಭಕ್ತನ ಭಾವಜ್ಞಾನವೆ ಲಿಂಗವಾಗಿದೆ ಯಲಾ! ಸದ್ಭಕ್ತನ ಭಾವ ಜ್ಞಾನ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ವೇಧಿಸಿ ಸಂಗಸಮರಸವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಮಹಾಘನನಿಜ ಭಾವಜ್ಞಾನಲಿಂಗವು ತೃಪ್ತಿಲಿಂಗಾಂಗಿಯಾಗಿ! ಇಂತು ಅಂಗತ್ರಯ ಲಿಂಗತ್ರಯ ಸಂಗಸಮರಸವಾಗಿ ಲಿಂಗಪ್ರಾಣಿ, ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿಯಾದ ಸದ್ಭಕ್ತನು ಲಿಂಗ-ಪ್ರಾಣ, ಪ್ರಾಣಲಿಂಗವೆಂದು ಭಿನ್ನವಿಟ್ಟು ಎದುರಿಟ್ಟು ಭಾವಿಸಲರಿಯನು. ಸದ್ಭಕ್ತನ ಪ್ರಸಾದಕಾಯದ ಮಹಾಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಇಷ್ಟಮಹಾಘನ ನಿಜ ಶಿವಲಿಂಗವೆ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗವಾಗಿ ವೇಧಿಸಿದ ಮಹಾ ಮರ್ಮವನ್ನು ಸದ್ಗುರು ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿಂದು ಸದ್ಬೋಧಮುಖದಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಂಗ ಸಮರಸ ರೂಪ ಮಹಾ ಚಿತ್ಕೂಟ ಪರಮಶಿವಯೋಗವನ್ನೆ ನನಗೂ ಕೃಪೆಮಾಡು!'[೭] ಎಂಬ ಅರ್ಥಗ್ರಹಿಕೆ ವಿಚಾರಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟಲಿಂಗಿಯಾದ ಸದ್ಭಕ್ತನು ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ-ಲಿಂಗಪ್ರಾಣವೆಂಬ ಭೇದವರಿಯದೆ ಶಿವಯೋಗಿತನವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾನೆ.

'ಮನುಷ್ಯನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವ ನೋಡಿದರೆ, ಮನುಷ್ಯ ಕಿವಿಯೊಳಗಿಂದ ಮಹಾದೇವ ಕೇಳಿದರೆ, ತೊಗಲೊಳಗಿಂದ ಲಿಂಗದೇವ ಸೋಂಕಿದರೆ, ಮನುಷ್ಯನ ನಾಲಿಗೆ ಲಿಂಗದ ನಾಲಗೆಯಾಗಿ ಉಂಡರೆ, ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಲಿಂಗದ ಮನವಾಗಿ ವಿಶ್ವಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಡಿದರೆ, ಮನುಷ್ಯನ ಪ್ರಾಣ, ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಪ್ರಾಣಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿತವಾಗಿ ಇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಸಿದರೆ, ಮನುಷ್ಯನ ಬುದ್ಧಿ ಲಿಂಗದ ಬುದ್ಧಿಯಾಗಿ ವಿಚಾರವಿಲಾಸವನ್ನು ಬೀರಿದರೆ, ಮನುಷ್ಯ ಲಿಂಗಾಂಗಿಯಾದರೆ, ಮನುಷ್ಯನ ಸರ್ವಾಂಗ ಲಿಂಗವಾಗಿ ಸರ್ವಾಂಗ ಲಿಂಗಿಯಾದರೆ,

ಮನುಷ್ಯನ ವಿಶ್ವವ್ಯವಹಾರ 'ಲಿಂಗವಂತ'ವಾಗಿ ನಡೆದರೆ, ವಿಶ್ವ ಲಿಂಗವಂತವಾಗಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದರೆ, ಆಗ 'ಸತ್ತು ಬದುಕಿ ನಿಶ್ಚಿಂತವಾಗಿತ್ತು ಗುಹೇಶ್ವರ' (ವ.ಸಾ.ಸಂ.ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ) ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸರ್ವಾಂಗ ಲಿಂಗಿಯಾದವನ ಬದುಕು ಜಂಗಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದು ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಮಾದರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಲಿಂಗವಾಗಿದೆ.

'ದೇಹ ಮೊದಲು ಅರಿವು ಕಡೆಯಾಗಿರುವ ಸರ್ವಾಂಗ ಮಾನವ ಲಿಂಗವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ಎಲ್ಲ ಅಂಗದ ಅಪ್ಯಾಯನವೂ ತೃಪ್ತಿ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬುದು ವಚನಕಾರರಾದ ಶರಣರ ಸನ್ಮತ. ಮಾನವನ ದೇಹಾಂಗ, ಪ್ರಾಣಾಂಗ, ಇಂದ್ರಿಯಾಂಗ, ಕರಣಾಂಗ ಭಾವಾಂಗವೆಲ್ಲ ಚಿದಂಗವಾಗಿ, ಚಿತ್ ಪ್ರಭಾಂಗವಾಗಿ, ನಿರಾಳಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಬೆಳಗಿನ ಸೆಜ್ಜೆಯಾಗಿ, ಒಳಗೆ ದೀಪವಿದ್ದ ಸ್ಫಟಿಕದ ಘಟದಂತೆ ಒಳಹೊರಗೆನ್ನದೆ ಬೆಳಗುವ ದಿವ್ಯಘಟವಾಗಿ, ದಿವ್ಯ ಪರಿವರ್ತನೆ ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ ಶರಣರ ಅನುಭವ ವಿಚಾರ.'[೮] ಎಂಬಂತೆ ಮಾನವ ತನ್ನ ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವನ್ನು ಕಂಡು ಲಿಂಗವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ಲಿಂಗ ಮುಖವಾಗಿ ಸಾರುವಂತೆ, ತನ್ನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿರುವ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಮುಖವಾಗಿ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಬೇಕೆಂಬುದು ಶರಣರ ಲಿಂಗಮಾರ್ಗದ ಮತಿತಾರ್ಥವಾಗಿದೆ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾರ್ಚಕನಾದ ಸದ್ಭಕ್ತನ ಆಚರಣೆ ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹೇಳುವ ರೀತಿಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಚನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ,

ಲಿಂಗಾರ್ಚಕನಾದ ಬಳಿಕ,
ಲಿಂಗ ವಿಧಿವಿಧಾನಂಗಳನರಿದರಿದು ಮಾಡಬೇಕು
ಲಿಂಗದೇಹಿ ತಾನಾದ ಬಳಿಕ
ಆಲಿಂಗಿಗಳ ಸಂಗವಳಿದಿರಬೇಕು, ಲಿಂಗಧ್ಯಾನಿ ತಾನಾದ ಬಳಿಕ,
ಅಂಗನೆಯರ ನೋಡದಿರಬೇಕು,
ಲಿಂಗೈಕ್ಯ ತಾನಾದ ಬಳಿಕ,
ಕರುಣಾಕರ ಅಭಯಕರ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ
ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭೇದವಿರಬೇಕು ಕಾಣಾ, ಕೇದಾರಯ್ಯಾ.
(ಸಿ.ವ.ಸಂ. ಪು.೪೨೦)

ಲಿಂಗವ ಪೂಜಿಸಿ ಪಡೆದರು ಫಲಪದವನೆಂದು ಹೇಳಿದಿರಾ,
ಅಂದಿನ ವೃತ್ತಾಂತವ ನೀನಿಂದರಿವಡೆ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿ ನೋಡಾ,
ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯ,
ಮಾಡದೆ ನೋಡದೆ ನೀಡಾಡದೆ ಅರಿಯಬಾರದು,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಲೀಲೆಯ ಎಲೆ ಕಲ್ಲಯ್ಯಾ. (ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪೨೦)

ಶಿವಶಿವಾ, ಶಿವಶಿವಾ, ಶಿವಶಿವಾ ಎಂದೊಮ್ಮೆ
ಶಿವನಾಗಿ ಶಿವನ ಪೂಜಿಸು ಮನವೆ
ಹರಹರಾ, ಹರಹರಾ, ಹರಹರಾ ಎಂದೊಮ್ಮೆ
ಹರನಾಗಿ ಪುರಹರನ ಪೂಜಿಸು ಮನವೆ
ಲಿಂಗವೇ ಲಿಂಗವೇ (ಲಿಂಗವೇ) ಎಂದೊಮ್ಮೆ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಲಿಂಗವ ಪೂಜಿಸಿ ಲಿಂಗವಾಗು ಮನವೆ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪೨೦)

ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯನಾದ ಭಕ್ತನು ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಬೇಕು. ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಭೇದವರಿಯದೆ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ದೈವಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹಿಂದಿನ ವೃತ್ತಾಂತವನರಿತು ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಾಡದೆ, ನೋಡದೆ, ನೀಡಾಡದೆ ಪರಶಿವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿಯಲಾಗದೆಂದು ಬೋಧಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಏಕಾಗ್ರ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಶಿವ ಶಿವವೆಂದು ಹರನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಬೇಕೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

'ಮನುಷ್ಯ ಲಿಂಗೆತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದು, ಲಿಂಗವಾಗಿ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವನ್ನು ನೋಡಿ ನಡೆದು ಕೇಳಿ ಮುಟ್ಟಿ ತಿಂದು, ಉಂಡು, ಉಟ್ಟು ಹಾಸಿ ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಇರುವ, ಲಿಂಗವಾಗಿ ಬದುಕಿ ಇರುವ, ರೀತಿಯನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿ ನೋಡಿ, ಮಾನವನ 'ಭವ್ಯ' ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ'[೯] ಎಂದಿರುವ ಸಂ.ಶಿ.ಭೂಸನೂರಮಠ ಅವರು ತನ್ಮೂಲಕ ಲಿಂಗದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಾರುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಇಷ್ಟಲಿಂಗ, ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ ಹಾಗೂ ಭಾವಲಿಂಗಗಳ ಕ್ರಿಯಾಗುಣದ ಮಹತ್ತನ್ನು ಸಾರುವ ಸಾಕಷ್ಟು ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಅರವಿನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಪೂಜೆಯದು ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯ ಪ್ರದವಾಯಿತ್ತು.
ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ ಪೂಜೆಯದು ಅಖಂಡಚಿದೈಶ್ವರ್ಯ ಪ್ರದವಾಯಿತ್ತು.
ಭಾವಲಿಂಗ ಪೂಜೆಯದು ನಿರ್ಭಾವ ನಿಜಾನಂದ ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪವಾಯಿತ್ತು.
ಕೇಳಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪೨೧)

ಆಕಾರವದು ಇಷ್ಟಲಿಂಗ, ಉಕಾರವದು ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ,
ಮಕಾರವದು ಭಾವಲಿಂಗ,
ಭಕ್ತಂಗಾಗಲಿ ಷಟ್‌ಸ್ಥಲ ಬ್ರಹ್ಮಿಯಾದವಂಗಾಗಲಿ,

ಲಿಂಗತ್ರಯ ಪೂಜೆಯೆಬೇಕು.
ಲಿಂಗತ್ರಯ ಪೂಜೆಯರಿತು ಮಾಡದವರ ಮನದೆರೆದು ಮಾತಾಡೆನಯ್ಯಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಲಿಂಗವೆ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪೨೨)

ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಶಿವಭಕ್ತರಧಿಕರೆಂಬ ಕಾರಣವೇನಯ್ಯಾ?
ನಿತ್ಯ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆ ಮೂರು ವೇಳೆ;
ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಗೊಮ್ಮೆ ಲಿಂಗತ್ರಯ ಪೂಜೆ;
ಪೂಜೆಗೊಮ್ಮೆ ಮಹಾಪ್ರಣವ ಜಪ; ಜಪಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನಿಜಧ್ಯಾನ;
ನಿಜಧ್ಯಾನಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಚಿತ್ತಿನ ಲಯ ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.
ಆಕಾರ ಪ್ರಣವದಿಂದ ಸ್ಥೂಲದೇಹ ದಗ್ಧವಾಯಿತ್ತು;
ಉಕಾರ ಪ್ರಣವದಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೇಹ ನಿರ್ಮಲವಾಯಿತ್ತು;
ಮಕಾರಪ್ರಣವದಿಂದ ಕಾರಣದೇಹಕರ್ಮ (ಬೀಜ)ವಳಿಯಿತ್ತು.
ಅಕಾರದಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ, ಉಕಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ನ (ಮಕಾರದಲ್ಲಿ ಸುಷುಪ್ತಿ)
ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿದ್ದ ರೂಹು ಸುಷುಪ್ತಿಯ(ಲ್ಲಿ)ಲ್ಲ.
ತ್ರಿವಿಧಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೊಂದಾಗದ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿ ಆತನಲ್ಲ ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪೨೨)

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಧ ಲಿಂಗದ ಮಹತ್ವವು ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಇಷ್ಟಲಿಂಗ, ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ, ಭಾವಲಿಂಗಗಳ ಧಾರಣ, ಧ್ಯಾನ, ಸಮಾಧಿ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಅವಧಾನಾರ್ಪಣಗಳ ನೆಲೆ-ಕಲೆಗಳ ಮರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಪರಿಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನು ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕುರಿತು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವರು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಹೇಳಿದ ರೀತಿಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.

ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗವೆಂಬ ಭೇದವನಾರು ಬಲ್ಲರು ಹೇಳಾ?
ಅಂತರಂಗವೆಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಬಹಿರಂಗ ಮುಂದುಗೊಂಡಿಪ್ಪುದು.
ಬಹಿರಂಗವೆಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅಂತರಂಗ ಮುಂದುಗೊಂಡಿಪ್ಪುದು
ಮನವನೆಡೆಗೊಂಡ ಲಿಂಗದ ಅರಿವು ವಿಚಾರವ್ಯಾಕುಲಕ್ಕೊಳಗಾಗಬಾರದೆಂದು
ಮನಭಾವ ಜ್ಞಾನ ನೋಟವ ತಂದು ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ನಿಕ್ಷೇಪಿಸಿ
ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗವೆಂದರಿಯದೆ ಅನಿಮಿಷನಾಗಿಪ್ಪನಾ ಶರಣನು.
ಪ್ರಾಣಲಿಂಗದ ಪ್ರಸನ್ನಮುಖವ ನೋಡಿ ಪರಿಣಾಮಿಸಲೋಸುಗ

ತೇಜವೆಂಬ ದರ್ಪಣವ ಹಿಡಿದಿಪ್ಪ ನೋಡಯ್ಯ!
ಗುಹೇಶ್ವರ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ನಿಜವನೈದಿಹೆನೆಂದಡೆ
ಕುರುಹುವಿಡಿದು ಕುರುಹುಗೆಡಬೇಕು ನೋಡಾ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯಾ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೧೯೯)

ಎಂದು ಪ್ರಭುದೇವರು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ, ಪ್ರಾಣಲಿಂಗದ ಸಂಬಂಧಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರಭಾವಿತ ಶರಣರ ಮಧ್ಯೆದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ಸಾಕಷ್ಟು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

'ಜಂಗಮ' ಎಂಬುದು ಜ್ಞಾನದ ಸಂಕೇತ, ಜ್ಞಾನಮೂರ್ತಿ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವವನು ನಿಜವಾದ ಜಂಗಮವೆಂಬ ಮಾತಿದೆ. ಅಂತರಂಗದ ಅನುಭವದೊಂದಿಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದವನು ಜಂಗಮನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತನೆ. 'ಬ್ರಹ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದವನು ಗುರುಗಳಂತೆ ಜಂಗಮರು ಮಠ ಮಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಗೊತ್ತಾದ ಶಿಷ್ಯ ಮಂಡಲಿಯುಳ್ಳವನಲ್ಲ. ಯದೃಚ್ಚಾಲಾಭಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ನಿಂತೆಡೆಯೇ ಮಠವಾಗಿ ಹತ್ತಿರ ಬಂದವರೇ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಇರತಕ್ಕವರು. ಯಾರಾದರೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಠವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಇರಹೇಳಿದರೆ ಒಂದು ಕಡೆ ನಿಲ್ಲುವುದುಂಟು. ಇಂಥವರು ಸ್ಥಿರ ಜಂಗಮರೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜಂಗಮರು ಬೌದ್ಧ ಭಿಕ್ಷುಗಳಂತೆ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುತ್ತ ಮತ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರತಕ್ಕವರು. ಇಂತಹ ಜಂಗಮರು ಚರ ಜಂಗಮರು. ವೀರಶೈವ ಗ್ರಹಸ್ಥರು ಇಂಥ ಜಂಗಮರ ನಿರೀಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ಅವರು ಬಂದಾಗ ದಾಸೋಹ ಕ್ರಮವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು'[೧೦] ಎಂದು ಜಂಗಮ ಕ್ರಿಯಾಗುಣವನ್ನು ಕುರಿತು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸತ್ತ್ವರೂಪಂ ಜಕಾರಂಚ ಚಿತ್ಸ್ವರೂಪಂ ಗಕಾರಕಂ।
ಆನಂದತ್ವಂ ಮಕಾರಂಚ ನಿತ್ಯಮಾನೇನ ಜಂಗಮಂ॥
ಜಕಾರಂ ಜನನಂ ನಾಸ್ತಿ ಗಕಾರಂ ಗಮನಂ ನಹಿ।
ಮಕಾರಂ ಮರಣಂ ನಾಸ್ತಿ ತಸ್ಯ ಜಂಗಮಲಕ್ಷಣಂ॥

(ವಚನಧರ್ಮಸಾರ, ಪು.೧೨೬)

ಲಕ್ಷಣಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಜಂಗಮರು ಪರಶಿವಮೂರ್ತಿಗಳ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಗುರುಗಳು ಸಿಗದಿದ್ದಾಗ ಜಂಗಮದಾರಿಗಳು ಲಿಂಗಧಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶವಿದೆಯೆಂದು ವೀರಶೈವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಜಂಗಮರು ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗದವರಾಗಿದ್ದಾರಲ್ಲದೆ, ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇನೆ ಇರಲಿ ಸಾಧಕನಿಗೆ ಜಂಗಮರ ಆಶ್ರಯ ಮತ್ತು ಸಹಾಯಗಳು ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. 'ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಪರಮ ವೈರಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳು

ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಆದರ್ಶಗಳಾಗಿ ಜಂಗಮರಿರುವುದರಿಂದ, ಸಾಧಕನಿಗೆ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ ಬೇರೂರುತ್ತವೆ. ಭಕ್ತನನ್ನು ಭವಸಾಗರದಿಂದ ದಾಟಿಸುವ, ಗಮ್ಯಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಮಹಾತ್ಮನೇ ಜಂಗಮ. ಆತನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಡಬೇಕು'[೧೧] ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಸತ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಜಂಗಮದಲ್ಲಿ 'ಪರಜಂಗಮ'ವೆಂಬ ಪಂಗಡವೂ ಉಂಟು. ಶೂನ್ಯ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಯಾದ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವರು ಈ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶೂನ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಎಷ್ಟೋ ವಿರಕ್ತಮಠಗಳನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಶಿಷ್ಯರು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಜಂಗಮ ಗುಣಧರ್ಮಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಪರಿಭಾವನೆಯನ್ನು ಅರಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಅಯ್ಯಾ ದೃಷ್ಟವಪ್ಪ ಗುರುಕಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ
ಇಷ್ಟಲಿಂಗವ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ ಬಳಿಕ
ಮರಳಿಯೋಗವುಂಟೆ?
ಸರ್ವ ಯೋಗಕ್ಕೆ ಶಿವಯೋಗವೆ ಮಹಾಯೋಗವೆಂದರಿದ ಬಳಿಕ
ಮತ್ತೆ ಕಿರಿದು ಯೋಗವೆಂದು ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿ
ಗುರುವಾಜ್ಞೆ ಮೀರಿದ ಗುರುದ್ರೋಹಿಗಳ ಎನಗೊಮ್ಮೆ ತೊರದಿರಯ್ಯಾ
ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮ । ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮ॥
ದೀಕ್ಷಾತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿ ಪ್ರಸಾದಲ್ಲಿ ಲೋಲುಪ್ಪರಾಗಿ
ಜಂಗಮವೆ ಲಿಂಗವೆಂಬುವರ ಎನಗೊಮ್ಮೆ ತೋರಿಸಯ್ಯಾ।
ಕಪಿಲಸಿದ್ದಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯ,
ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮ। ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮ॥

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೧೭.-೧೮)

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಗುರುಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ ಲಿಂಗಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಯಾದ ಬಳಿಕ ಜಂಗಮವೇ ಲಿಂಗವೆಂದು ಬದುಕಬೇಕು, ಅದುವೇ ಮಹಾಯೋಗ. ಅದನ್ನರಿಯದೇ ಬೇರೆ ಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಪಾದೋದಕ, ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಬಯಸುವವರನ್ನು ನನಗೆ ತೋರಿಸದಿರು ಎಂದು ಪರಶಿವನಲ್ಲಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ದೀಕ್ಷಾತ್ರಯವನ್ನು ಮರೆತವರು ಗುರುದ್ರೋಹಿಗಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆಂಬ ವಿವೇಚನೆಯೂ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ 'ಲಿಂಗ ಶರಣನಿಗೆ ಲಿಂಗದ ಎಚ್ಚರ ಮೈತುಂಬ ನೋಡುವ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕೇಳುವ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ, ನೆನೆವ ಮನದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸುವ ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾಣಿಸುವ ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ಭವಿಸುವ ಭವದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗದ ಎಚ್ಚರ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಕಾಯವಾದ ಭಕ್ತನಲ್ಲಿ ಕರಣೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮುಖವಾಗಿ ಹೊರನಿಲ್ಲದ ಹೊರಗೆ ಬಂದರೆ

ಲಿಂಗದೇವ, ಒಳಗಿಲ್ಲದ ಒಳಗೆ ನಡೆದರೆ ಲಿಂಗದೇವ. ಈ ದೇವನಿಗೆ 'ಉಣಲಾಗದು' ಎಂಬ ನಿಷೇಧದ ನಿಗ್ರಹವಿಲ್ಲ. ಈ ದೇವನುಂಡು ಕೊಟ್ಟ, ಉಂಡುಬಿಟ್ಟ ಶೇಷ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು 'ಉಣಲಾಗದು' ಎಂಬ ನಿಗ್ರಹ ದೇವನಿಗೆ ದೇವಾಲಯವಾಗಿ ಇರುವ ದೇವಭಕ್ತನಿಗಿಲ್ಲ'[೧೨] ಎಂಬ ವಿವೇಚನೆಯಂತೆ ಲಿಂಗಧರಿಸಿದ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಅವನಕಾಯವೇ ದೇವಾಲಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅನ್ಯವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ.

ಹೆತ್ತ ತಾಯಿ ನೀನೇ ಅವ್ವಾ;
ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಾರೆ ನೀನೆ ಅವ್ವಾ;
ಲಿಂಗದ ಮೊತ್ತವಾದಾಕೆ ನೀನೆ ಅವ್ವಾ;
ನಮ್ಮ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ರಾಣಿ ನೀನೆ ಅವ್ವಾ
ಇದರನುಭವವ ತಿಳಿವಾತನೆ ಜಂಗಮ;
ಇದರನುಭವವ ಕೇಳಿದಾತನೆ ಭಕ್ತ ನೋಡವ್ವಾ;
ಆತ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿಯವ್ವಾ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೨೯೨)

ಲಿಂಗದಿಂದ ಫಲಪದಂಗಳ ಕಂಡೆನಲ್ಲದೆ
ಫಲಪದಗಳಿಂದ ಫಲಪದಂಗಳ ಕಾಣಲಿಲ್ಲಯ್ಯಾ
ಜಂಗಮದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವ ಕಂಡೆನಲ್ಲದೆ
ಮೋಕ್ಷದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವ ಕಾಣಲಿಲ್ಲಯ್ಯಾ, ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೧೩)

ಕೇಳು ಕೇಳಾ, ಎಲೆ ಅಯ್ಯಾ,
ಆದಿ ಅನಾದಿ ಇಲ್ಲದಂದು ಬಸವಣ್ಣನ ಭಕ್ತ;
ನಾದ ಬಿಂದು ಕಳೆಗಳಿಲ್ಲದಂದು ನೀನೆ ಜಂಗಮ .
ಶಿವ-ಶಕ್ತಿಗಳು ದಯವಾಗದ ಮುನ್ನ ಬಸವಣ್ಣನೆ ಭಕ್ತ.
ಸುರಾಳ-ನಿರಾಳವೆಂಬ ಶಬ್ದ ಹುಟ್ಟದ ಮುನ್ನ ನೀನೆ ಜಂಗಮ.
ಈ ಉಭಯ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಭೇದವುಂಟೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ?
ಬಸವಣ್ಣನಾರೆಂಬುದ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ನೀವೆ ತಿಳಿದು ನೋಡಿ
ಕೃಪೆ ಮಾಡಾ ಪ್ರಭುವೆ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೦೭)

ಲಿಂಗದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನಿಜವಾಗಿ ತಿಳಿದಾತನು ಜಂಗಮನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಲಿಂಗವೇ ತಾಯಿ, ಲಿಂಗವೇ ತಂದೆಯಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದರ ಅನುಭವ ತಿಳಿದವನು

ಜಂಗಮನಾಗಿ ಕಂಡರೆ, ತಿಳಿದ ಅನುಭಾವವನ್ನು ಕೇಳುವವನು ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಲಿಂಗದ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ಆಕಾಶ, ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಅಂಕುರುಸಿ ಪಲ್ಲವಿಸಿ ಹಬ್ಬಿರುವ ತೇಜ ವಾಯು ಜಲ ಭೂಮಿ ಈ ಪಂಚಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಯಾವುದೇ ಲಿಂಗದ ಬೆಳಸನ್ನು ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಅರ್ಪಿಸಬಾರದು? ಲಿಂಗದೇವ ಏಕೆ ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು? ಹೀಗೆ ದೇವನಿಗೆ ದೇವನ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಣ ಮಾಡಿ, ದೇವನ ಬಾಗಿಲುಗಾಹಿಯಾಗಿರುವ ಭಕ್ತ. ಈ ಭಕ್ತನು ಲಿಂಗದಿಂದ ಪಡೆದದ್ದನ್ನು ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಲಿಂಗದಿಂದಲೇ ಫಲಪದಂಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಫಲಪದಗಳಿಂದ ಫಲಪದಂಗಳು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಜಂಗಮದಿಂದ ಮೋಕ್ಷಸಿಗುತ್ತದೆ. ಮೋಕ್ಷದಿಂದ ಮೋಕ್ಷ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಆದಿ ಅನಾದಿಗಳನರಿಯದಾಗ ಬಸವಣ್ಣನ ಭಕ್ತನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತೇನೆ. ಶಿವ–ಶಕ್ತಿಗಳು ಉದಯವಾಗುವ ಮುಂಚೆ ಬಸವಣ್ಣನೇ ಭಕ್ತನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸುರಾಳ ನಿರಾಳ ಶಬ್ದ ಹುಟ್ಟುವ ಮುಂಚೆ ಭಕ್ತನೇ ಜಂಗಮನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಈ ಉಭಯ ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವರಿಯದವನು ಪರಶಿವನಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾನೆ.

ಲಿಂಗವ ಧರಿಸಿ ಭವಿಯಂಗನೆಯ ನೆರೆಯಬಲ್ಲದೆ
ಷಟ್‌ಸ್ಥಲದವರೆಂಬೆನೆ?
ಲಿಂಗವ ಧರಿಸಿ ಅಂಗಜನ ಸ್ನೇಹವ ಕಟ್ಟಬಲ್ಲಡೆ,
ಜಂಗಮಮರ್ದಕ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಲಿಂಗವೆಂದು ಕಾಂಬೆ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು. ೩೪೫)

ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ ಮಾಡಿದಡೇನಯ್ಯಾ, ಚಂದ್ರಧಾರಿಯಾಗಬಲ್ಲನೆ?
ಇಂದ್ರಿಯ ಕಟ್ಟಿದ ಕುದುರೆ ಇಂದ್ರನ ಉಚ್ಚೈಶ್ರವವಹುದೆ ಅಯ್ಯಾ?
ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬುದು ಮಾಯಾಜಾಲವು ತಾನೆ
'ನ ಸತೀ' ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ
ಲಿಂಗವೆಂಬುದ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲಾತನೆ ಜಗದ್ವಂದ್ಯ ಜಂಗಮವೆಂಬೆ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೬೭)

ಕುಲ ಸೂತಕವಿಲ್ಲದ ಜಂಗಮ ಕೋಟ್ಯನುಕೋಟಿ
ಮಲಮುಟ್ಟದ ಜಂಗಮ ಕೋಟ್ಯನುಕೋಟಿ
ಶೀಲಸತ್ಯಸದಾಚಾರಿ ಜಂಗಮ ಕೋಟ್ಯಾನುಕೋಟಿ
ಹಲವು ಹೊಳೆಯಬಾರದ ಜಂಗಮ ಸುಳುಹಿನ ಕಳೆದೋರಿಸ ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಯೋಗಿನಾಥ (ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೬೭)

ಲಿಂಗವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಭಕ್ತನು ಭವಿ ಅಂಗನೆಯರಿಂದ ದೂರವಿರಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಮಾಯಾಜಾಲದಿಂದ ಕಳಚಿಕೊಂಡು 'ನ ಸತೀ' ಶ್ರುತಿಗೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಲಿಂಗದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿತು ಬದುಕುವವನು ನಿಜವಾದ ಜಂಗಮನಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಜೊತೆಗೆ ಜಂಗಮನೆನಿಸಿದವನು. ಕುಲಸೂತಕಗಳಿಂದ ದೂರವಿದ್ದು, ಅಂತಗಂಗ ದಲ್ಲಿನ ದುರ್ವ್ಯಸನಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸದಾಕಾಲ ಶೀಲಸತ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸದಾಚಾರಗಳನ್ನು ಮೆರೆಯುವವನು ನಿಜ ಜಂಗಮನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಕೋಟ್ಯಾನುಕೋಟಿಗೆ ಸಮನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅದುವೇ ಪರಶಿವನ ಜಂಗಮ ಸ್ವರೂಪನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆಂಬ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಿವೇಚನೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

'ಸ್ಥಾವರಕ್ಕಿಂತ ಜಂಗಮವು ಅಧಿಕವೆಂಬುದನ್ನು ಪರಮ ಚೈತನ್ಯ ಲಿಂಗಾಂಗಿ ಸದ್ಭಕ್ತರೂಪ ಜಂಗಮ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮರೆತು ಕುಳ್ಳಿರ್ದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವ ಪೂಜಿಸಿ ಅಲ್ಲದಾಟ ನಾಡುತ್ತಾರೇಕೆ? ಜಂಗಮವೇ ಲಿಂಗಮುಖವೆಂದು ಅರಿಯದೆ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂದ ಸದ್ಭಕ್ತರೂಪ ಜಂಗಮ ಲಿಂಗವನ್ನು ಮರೆತು ಉದಾಸೀನಗೈದು ಒಳಗಡೆ ಕುಳಿತು ಆಟಾಟೋಪದ ಲಿಂಗ ಪೂಜೆಯ ಅಟ್ಟಹಾಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರೇಕೆ? ಈ ಜಡ ಭಕ್ತರು ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತ ತೇಲುತ್ತ ಶೈವಕರ್ಮ, ಶೈವಯೋಗ, ಶೈವ ಜ್ಞಾನ ಮುಂತಾದ ಜಡ ಪ್ರಾಕೃತ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಮಲೋಭವೆಂಬ ಭಯಗಳಿಂದ ಕೆಟ್ಟದಾಗಿ ಅಟ್ಟಹಾಸಗೈವ, ಕ್ರೋಧದಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ತೆಗೆದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಆ ಕೋಪದ ಕುರುಡಿಗೆ ಸದ್ಭಕ್ತರೂಪ ಜಂಗಮದ ನೆಲೆಕಲೆ ಸುಳುಹು ಹೊರಹುಗಳು ಕಾಣಿಸವು. ಈ ಕೇಣಸರದ ಕುರುಡರು ಸದ್ಭಕ್ತ ಜಂಗಮ ಮೂರ್ತಿಯ, ಮಹಾತ್ಮವನ್ನು ಅರಿಯರು. ಆ ಸದ್ಭಕ್ತರೂಪ ಜಂಗಮವು ಕಾಯವಿಡಿದೂ ಅಕಾಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ.'[೧೩] ಎಂಬ ಮಾತಿನಂತೆ ಜಂಗಮಮೂರ್ತಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸದ್ಭಕ್ತನು ಅರಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಲೋಕ ಜಂಜಾಟಗಳಿಂದ ದೂರವಿದ್ದು, ಮನದ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ಬದುಕಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅಂಗಭಾವವಳಿದು ಲಿಂಗಭಾವದಲ್ಲಿ ಜಂಗಮನಾಗಿ ಬದುಕಬೇಕು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಳೆಯುವ ನಿಲುವುಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ.

ಹಲವರಿಪ್ಪರು ನೋಡಾ ಮೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಭಕ್ತರು.
ಕೆಲವರಿಪ್ಪರು ನೋಡಾ ಮೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾವರಭಕ್ತರು.
ಸಲುಗೆಯುಳ್ಳವರಿಪ್ಪರು ನೋಡಾ ಅನೇಕ ಕೋಟಿ ಭಕ್ತರು.
ಒಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲ ನೋಡಾ ಅಜಾಂಡಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಜಂಗಮಭಕ್ತರು,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೬೬)

ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ಭಕ್ತರನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಅಜಾಂಡಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಜಂಗಮ ಭಕ್ತರೆನಿಸಿದವರನ್ನು ಒಬ್ಬರನ್ನು ಕಾಣಲಾಗುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ನುಡಿದದ್ದು ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿ.

ಜಂಗಮನಾಗಿ ಫಲವೇನು,
ನೋಡಿ ಮನದೆರೆದು ಮಾತನಾಡಿಸಿ
ಜನಜನನವಿಪಿನ ದಾವಾನಲವಾಗದನ್ನಕ್ಕ?
ಜಂಗಮವಾಗಿ ಫಲವೇನು,
ಭಕ್ತ ತನುತಾಪತ್ರಯವ ನೋಡಿ ಮನದೆರೆದು
ಮಾತನಾಡಿಸಿ ಮರುಗದನ್ನಕ್ಕ?
ಜಂಗಮವಾಗಿ ಫಲವೇನು,
ಭಕ್ತ ವಾಂಛಿತಾರ್ಥಂಗಳನರಿದು, ಪೂಜಾಮುಖದಿಂ ಭೂತಿಯ ಕೊಟ್ಟು
ಆತನ ಪ್ರಪಂಚ ಸಂಭ್ರಮವ ನೋಡದನ್ನಕ್ಕ?
ಜಂಗಮನಾಗಿ ಫಲವೇನಯ್ಯಾ,
ನಮ್ಮ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಕೂಡಿ,
ಸುಭಕ್ತರ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಮೋಹ ಮಾಡದನ್ನಕ್ಕ?

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೯೨-೩೯೩)

ಬಸವಬಾರನು ಬಯಲಳಿದು ಬಯಲಿಗೆ,
ಚೆನ್ನಬಸವ ಬಾರನು ಬಯಲಳಿದು ಬಯಲಿಗೆ,
ನಾ ಬಾರದೆ ಅಯಾ, ನಾನೆ ಜಂಗಮ, ನನ್ನ ಗುರುವೆ ಭಕ್ತ.
ನೋಡಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೭೧)

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಜಂಗಮತನದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಜಂಗಮನ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳು ಅಂತಃಕರುಣೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಾಗಿರಬೇಕು. ಭಕ್ತನ ತನು ತಾಪತ್ರಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು, ಮನದೆರೆದು ಅವುಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಮರಗುವ ಗುಣವನ್ನು ಜಂಗಮನಾದವನು ಪಡೆದಿರುಬೇಕು. ಭಕ್ತನ ಕೀರ್ತಿಯೇ ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯೆಂಬ ಪರಿಭಾವನೆಯಿಂದ ಜಂಗಮನು ಭಕ್ತನನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೆ ಜಂಗಮನೆನಿಸಿದವನು ತನ್ನ ಗುರುವನ್ನೇ ತನ್ನ ಭಕ್ತನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಗುಣದ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹೇಳಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ ಅಂಶವಾಗಿದೆ.

ಲಿಂಗಾಯತ ತತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಕಾರ, 'ಗುರುಕಾಯಕ ಮಾಡಬೇಕು, ದುಡಿಯಬೇಕು, ಜಂಗಮ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಗುರುವಿನಲ್ಲಿ ಗುರು ಇಲ್ಲ, ದೇವರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ಅಲ್ಲದೆ ದೇವತ್ವ ಇಲ್ಲ. ಜಂಗಮರಲ್ಲಿ ವೇಷ ಇದೆ, ಜಂಗಮ ಇಲ್ಲ.'[೧೪] ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮದ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಭಿನ್ನವಾದ ನಿಲುವನ್ನು ತಳೆದಿದ್ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.

ಲಿಂಗಪೂಜಿಸಹೋದಡೆ ಲಿಂಗರೂಪಾದೆನು
ಜಂಗಮವ ಪೂಜಿಸಹೋದಡೆ ಪ್ರಭುವಾದೆನು
ಗುರುವ ಪೂಜಿಸಹೋದಡೆ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಾದೆನು
ಎನಗಾಜ್ಞೆಯಾದಡೆ ಬರಿಯ ಸಿದ್ಧರಾಮನಾಗಿ ನಿಂದೆನು ನೋಡಾ.
ಎಲೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ, ನಿಮ್ಮ ಶರಣರ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೨೯೩)

ತನು ಕೊಡುವಡೆ ಗುರುವಿನದು;
ಮನ ಕೊಡುವಡೆ ಲಿಂಗವದು;
ಧನ ಕೊಡುವಡೆ ಜಂಗಮವದು;
ಅವರ ಪಾದಾರ್ಥವನವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಭಕ್ತನಾದೆನೆಂಬವರ
ಹಿರಿಯತನದ ಕೇಡ ನೋಡಯ್ಯಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೧೦)

ವಚನಗಳು ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮದ ಗುಣಧರ್ಮವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಲಿಂಗ ಪೂಜಿಸುವಾಗ ಲಿಂಗದಂತಾಗಬೇಕು, ಜಂಗಮವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವಾಗ ಪರಜಂಗಮನಾದ ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುವಿನಾಂತಾಗಬೇಕು. ಗುರುವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವಾಗ ತನ್ನ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಂತಾಗಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹೇಳುವ ವಿಚಾರ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ತನು, ಮನ, ಧನದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅವನು ಹೇಳುವ ಅರ್ಥವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಗುರುವಿಂಗೆ ಗುರುವಿಲ್ಲ, ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಲಿಂಗವಿಲ್ಲ;
ಜಂಗಮಕ್ಕೆ ಜಂಗಮವಿಲ್ಲ, ನನಗೆ ನಾನಿಲ್ಲ,
ಕಣ್ದೆರೆದು ನೋಡುವಡೆ ಆರಿಗೆ ಆರೂ ಇಲ್ಲ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೪೨)

ಜನಕ್ಕೆ ಜಂಗಮನಲ್ಲದೆ ಎನ್ನ ಮನಕ್ಕೆ ಜಂಗಮನಲ್ಲ ನೋಡಾ;
ಎನ್ನ ಮನಕ್ಕೆ ಜಂಗಮನಲ್ಲದೆ ಎಮ್ಮ ಪುರಾತರಿಗೆ ಜಂಗಮನಲ್ಲ ನೋಡಾ;
ಎಮ್ಮ ಪುರಾತರಿಗೆ ಜಂಗನಲ್ಲದೆ ಚೆನ್ನಬಸವಂಗೆ ಜಂಗಮನಲ್ಲ ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೭೯)

"ಜಂಗಮೋ ಹಿ ಜಗತ್ಪೂಜ್ಯೋ ಜಂಗಮೋಹಿ ಸದಾಶಿವಃ।
ಕ್ರೋಧಾನ್ನಾಶಯತೇ ಲೋಕಂ ಮೋಹಾಲ್ಲೋಕಂ ವಿವರ್ಧತೇ"॥
ಇಂತಪ್ಪ ಪರಮ ಜಂಗಮದ ಪಾದಕ್ಕೆ, ನಮೋ ನಮೋ ಎಂದೆನಯ್ಯಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೭೯)

ಆತ್ಮಸಿದ್ಧಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿನೋಡಿದರೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಯಾರು ದೊಡ್ಡವರಲ್ಲ. ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮಕ್ಕೆ ಸರಿಸಮನಾದ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ಜಂಗಮ ನೆನಿಸಿದವನು ಜನಕ್ಕೆ ಜಂಗಮನಾಗಿ ತೋರಬಹುದೆ ಹೊರತು, ಪುರಾತನ ಶರಣರಿಗೆ ಮತ್ತು ದೀಕ್ಷೆ ನೀಡಿದ ಗುರುವಿಗೆ ಜಂಗಮನಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದೆಂಬ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಆತ್ಮಶೋಧನೆ ಇಂತಹ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೆ ಜಗತ್ ಪೂಜಿತನಾದ ಜಂಗಮನಲ್ಲಿ ಸದಾಶಿವನನ್ನು ಕಾಣಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವನ ಪಾದಕ್ಕೆ ನಮಿಸಬೇಕೆಂಬ ವಿವೇಚನೆಯೂ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ಅಯ್ಯಾ ಅಯ್ಯಾ, ನೀವು ಬಾರದಿರ್ದಡೆ ಅಂತು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ
ನೀನೆನ್ನ ಹಂಬಲ ಕೇಳಿ ಕರುಣದಿಂದ ಭೋರನೆ ಬಂದಡೆ,
ಆನು ತಳವೆಳಗಾಗಿ ಅವಗುಣವೆಂಬ ರಾಜವ ಕಳೆದು
ಕಂಬಳಿಯ ಪೀಠವನೊಲ್ಲದೆ ಹೃದಯ ಪೀಠವನಿಕ್ಕಿ,
ಮೇಲುಪ್ಪರಿಗೆಯಾರತೆಯ ಅಗ್ಗಣಿಯ ತಂದು ಪಾದಾರ್ಚನೆಯ ಮಾಡಿ,
ಎರಡೆಸಳ ಕಮಲವನೆರಡು ಪಾದಕ್ಕೆ ಪೂಜಿಸಿ,
ಕಂಗಳ ತಿರುಳ ತೆಗೆದು ಆರತಿಯನೆತ್ತಿ,
ಉಸುರ ನುಂಗಿದ ಪರಿಮಳದ ಧೂಪವ ಬೀಸಿ,
ನೆತ್ತಿಯ ಪರಿಯಾಣದೊಳಿಟ್ಟು ಬೋನವ ಗಡಣಿಸಿದಡೆ,
ನಯದಾನ ನವೆಯದೆ ಆರೋಗಣೆಯ ಮಾಡಿ,
ಉಂಡ ಬಾಯ ತೊಳೆದಡೆ ಸಂದೇಹವಾದುದೆಂದು
ಮೇಲು ಸೆರಗಿನೊಳು ತಡೆದುಕೊಂಡು ಬಾಯ ಮುಚ್ಚಳ ತೆಗೆಯದೆ,

ತ್ರಿಕರಣವೆಂಬ ತಾಂಬೂಲವನವಧರಿಸಿದೆ,
ಭಾವವ ಕನ್ನಡವ ಹರಿದು ಹಾಯ್ಕಿದ,
ಆತನ ಪಾದಕ್ಕೆ ನಾನು ಶರಣೆಂದು ಪಾದೋದಕವ ಕೊಂಡೆ,
ಆತನ ಪ್ರಸಾದಕ್ಕೆನ್ನ ಸೆರಗ ಹಾಸಿ ಆರೋಗಿಸಿ ಸುಖಿಯಾದೆನು
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ,
ನಿಮ್ಮ ಶರಣ ಪ್ರಬುದೇವರ ಕರುಣವೆನಗೆ
ಸಾಧ್ಯವಾದ ಪರಿಯನೇನೆಂದುಪಮಿಸುವೆ।

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೨೯೫-೨೯೬)

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಪರಮ ಜಂಗಮಮೂರ್ತಿಯಾದ ಅಲ್ಲಪ್ರಭುದೇವನ ಕರುಣದಿಂದ ತನಗೆ ಮಹಾಲಿಂಗದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಹೊರಹಾಕಿದ್ದಾನೆ. 'ಆಚಾರದಿಂದ ದೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಗುರುವಿನ ಕರುಣೆ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಗುರುವಿನ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಲಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವು ದೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಲಾಂಛನವನ್ನು ಕಂಡು 'ಓಹೋ ಈ ಸಜ್ಜೀವನು ಆಚಾರಶೀಲನು। ಆದುದರಿಂದಲೆ ಇವನಿಗೆ ಗುರು ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ ದೀಕ್ಷೆಯಾಗಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವು ದೊರೆತಿದೆ' ಎಂದು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಸದ್ಭಕ್ತರೂಪ ಜಂಗಮವು ಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷೆ ನೀಡುವ ಆ ಸಜ್ಜೀವನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಧಾವಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಜಂಗಮ ಶಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸದ್ಬೋಧ ಪ್ರಸನ್ನತಾ ಪ್ರಸಾದವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ತನ್ಮೂಲಕವಾಗಿ ಮಹಾಲಿಂಗವೇ ಸಿಗುತ್ತದೆ'[೧೫] ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಜಂಗಮತ್ವದ ಗುಣವಿಶೇಷವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಅಷ್ಟಲ್ಲದೇ ಸದ್ಭಕ್ತನು ಆಚಾರಶೀಲನಾಗಿ ಗುರುಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಲಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ "ಈ ಲಿಂಗಲಾಂಛನವನ್ನು ಗುರುತು ಹಿಡಿದು ಆ ಸದ್ಭಕ್ತ ರೂಪ ಜಂಗಮನವು ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿತು. ಎಂದು ಜ್ಞಾನದೀಕ್ಷೆ ನೀಡಿ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿತು" ಎಂಬುದಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತ ಲಿಂಗಾಂಗಿ ಸದ್ಭಕ್ತನು ನಿಜ ಜಂಗಮದ ಆಗಮನವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಇರುವನು. ಅವನ ಹಂಬಲದ ಕೂಗು ಕಾರುಣ್ಯ ಸಿಂಧುವಾದ ಸದ್ಭಕ್ತರೂಪ ಜಂಗಮನದ ಕರುಳಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿತೋ ಎಂಬಂತೆ ಆ ಜಂಗಮ ಮೂರ್ತಿಯು ಭಕ್ತಿ-ವಿರಕ್ತ ವೇಷದಾಳಿ ಲೀಲಾ ವಿನೋದ ವೈಭವವನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತಾ ಆ ಲಿಂಗಾಂಗಿಯ ಮನೆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಿದೆ. ಆ ಲಿಂಗಾಂಗಿ ಸದ್ಭಕ್ತನ ಸಂಭ್ರಮಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲೆಯುಂಟೆ? ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ ತನ್ನ ಮನೆ ಮಾರಿನ ಕಸಧೂಳನ್ನು ಝಾಡಿಸಿ ಶುಚಿಗೈದು ಕಂಬಳಿಯ ಗದ್ದುಗೆಯನ್ನು ಹಾಸಿ ಆ ಜಂಗಮ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಒಳಗೆ ಕರೆತಂದು ಕೂರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮೀಸಲ ಚಿಲುಮೆ ಯಗ್ಘವಣಿಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ತಂದು ಆ ಸದ್ಭಕ್ತರೂಪ ಜಂಗಮನದ ಶ್ರೀ ಚರಣಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಪೂಜಿಸ

ತೊಡಗಿದ್ದಾನೆ. ಎರಡು ತಾವರೆಗಳಿಂದ ಆ ಶ್ರೀಪಾದಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿ ಆರತಿಯನ್ನು ಬೆಳಗಿ, ಧೂಪವನ್ನು ಬೀಸಿ, ಲಿಂಗಾರ್ಪಣ ಭಾವದಲ್ಲಿ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಸದ್ಭಕ್ತರೂಪ ಜಂಗಮನವು ಪ್ರಾಕೃತ ಸಂಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಆ ಸಜ್ಜೀವ ಸದ್ಭಕ್ತನ ಈ ದಾಸೋಂಭಾವ ಸತ್ತ್ವಯೆಯೆಂಬ 'ಮಾಟ'ವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಆದರದಿಂದ ಕಂಡು ಲಿಂಗಮುಖದಿಂದ ಲಿಂಗ ಭಾವದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು"[೧೬]ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಜಂಗಮ ಮತ್ತು ಸದ್ಭಕ್ತನ ನಡುವಿನ ಕ್ರಿಯಾಗುಣದ ವಿಶೇಷತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಜಂಗಮನ ಸತ್ಕ್ರಿಯಾ ಗುಣಧರ್ಮವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ.

ಮೃದು ರುಚಿ ರೂಪು ಕೂಡಿ ಸಕ್ಕರೆಯಾಯಿತ್ತು.
ಗುರು ಲಿಂಗಮ ಕೂಡಿ ವಸ್ತುವಾಯಿತ್ತು.
ಮೃದುವಿನಂತೆ ಗುರು, ರುಚಿಯಂತೆ ಲಿಂಗ,
ರೂಪಿನಂತೆ ಜಂಗಮ ಕೇಳಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೧೮೮)

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮ ಈ ತ್ರಿಕರಣ ಗುಣಗಳ ಅನನ್ಯತೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹದವರಿತ ವಸ್ತುವಿನಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಗುರು ಮೃದುವಾಗಿ ಕಂಡರೆ, ಲಿಂಗ ರುಚಿಯಂತೆ, ಜಂಗಮ ರೂಪಿನಂತೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಅವನ ಬಲವಾದ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

೫.೩. ವಿಭೂತಿ-ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ-ಮಂತ್ರ

ಪರಮೇಶ್ವರನು ಧರಿಸಿದ ವಿಭೂತಿಯಾದುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿದೆ. ಇದು ಪವಿತ್ರವಾದುದು. ಜೊತೆಗೆ 'ವಿಭೂತಿ' ಎಂದರೆ ವಿಶೇಷ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ತೊಡೆದುಕೊಂಡವನೆಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಇದೆ. ಮನದಲ್ಲಿನ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಲು 'ಭಸ್ಮಧಾರಣೆ'ಯಿಂದ ಸಾಧ್ಯವೆಂಬ ಬಲವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಇದರ ಹಿಂದಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ 'ಕಾಮನ ಸುಟ್ಟುರುಹಿದ ಭಸ್ಮವ ನೋಡಯ್ಯ' ಎಂದು ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. 'ಕಾಮನನ್ನು ದಹಿಸಿ ಆ ಭಸ್ಮಲೇಪನವನ್ನು ಪರಮೇಶ್ವರನು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆದುದರಿಂದ ವಿಭೂತಿಧಾರಣೆಯು ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗವನ್ನು ದಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಗುರು ವಿಭೂತಿ ಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಪರಮೇಶ್ವರನಂತೆ ಕಾಣುವುದರಿಂದ ಆ ಅನುಕರಣ ಆತನ ನೆನಪನ್ನು ಸದಾ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪಾಪಗಳು ಆ ಭಕ್ತನನ್ನು ಸೋಕಲಾರವು'[೧೭] ಎಂಬ ಮಾತು ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ.

ಮುನ್ನ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವೆಂತು ಹೋಹುದೆಂದು ಚಿಂತಿಸಬೇಡ,
ಕಹಿ ಸೋರೆಯ ಕಾಯ ತಂದು, ವಿಭೂತಿಯ ತುಂಬಿದರೆ ಸಿಹಿಯಾಗದೇ ಮೂರು
ದಿವಸಕ್ಕಯ್ಯ? ಹಲವುಕಾಲ ಕೊಂದ ಸೊನೆಗಾರನ ಕತ್ತಯಾದರೇನು,
ವಿರೂಪ ಮುಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಹೊನ್ನಾಗದೇ ಅಯ್ಯಾ? ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ
ವಿಭೂತಿಯ ಜರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಪಾಪ ಪಲ್ಲಟವಾಗದೆ
ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ.

ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರು ವಿಭೂತಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸದ್ಗುಣ ಹೊಂದಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು 'ವಿಭೂತಿ ಪುರುಷ'ನೆಂದು ಕರೆಯುವ ವಾಡಿಕೆಯೂ ಇದೆ.

'ವಿಭೂತಿ' ಎಂಬುದು ಐಶ್ವರ್ಯ ಮತ್ತು ತ್ಯಾಗದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ. ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಾಣುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಐಹಿಕ ಗುಣಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವಲ್ಲಿ 'ವಿಭೂತಿ'ಯ ಪಾತ್ರ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಆಪಾದಮಸ್ತಕವಾಗಿ ಲೇಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಫಲಪ್ರದಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಪ್ರಚುರಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಪರಮಾತ್ಮನ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಇರುವ ಸಾಧನವೇ 'ಭಸ್ಮ' ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಶರಣರದ್ದಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನು 'ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ' ಕೂಡ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಅಂಶದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಇದು ಸುಜ್ಞಾನ ನೇತ್ರ. 'ನಾನು ನೀನೆಂಬುದೇನೂ ತೋರದೆ ತನ್ನ ತಾನೇ ರಾರಾಜಿಸುವ ಜ್ಞಾನ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯೇ ನೀನೆಂದ ಗುರುವೇ ಕೃಪೆಯಾಗು' ಎಂಬಂತೆ ಇದು ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರತೀಕ ಯೆನಿಸಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಏಕಮುಖ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಮತ್ತು ಪಂಚಮುಖ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಎಂಬಂತೆ ಎರಡು ಭೇದಗಳಿವೆ. 'ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ಒಂದೇ ಆಗಿ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದುಂಟು. ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯ ಸರಗಳನ್ನು ಕೊರಳು, ತೋಳು, ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಉಂಟು. ಸಣ್ಣ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳ ಸರವನ್ನು ಜಪಸರವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದೂ ಉಂಟು. ಶಿವನ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಶಿವನಂತಾಗಬೇಕೆಂಬ ತತ್ತ್ವ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಧಾರಣದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ.'[೧೮] ಎಂಬ ಮಾತಿನಂತೆ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯ ಮಹತ್ವವಿದೆ.

ಈ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯೆಂಬುದು ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮರು ಆಶೀರ್ವಾದಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಂತಹದ್ದಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಸಾಧಕನು ತಾನು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆಂಬ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ವಿಭೂತಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಧಾರಣಗಳು ಮತ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಾಗಿರು ವುದರಿಂದ ಇವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ವಿಭೂತಿ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳ ಪರಭಾವನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಇಹಲೋಕ ಪರಲೋಕವೆಂಬ ಸಂದಳಿಯಿತ್ತಯ್ಯಾ,
ಗುರುವಿನ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಸತ್ತು, ಪಂಚಾಕ್ಷರಿಯಿಂದೆತ್ತಿದ ಕಾರಣದಲ್ಲಿ,;
ನಿತ್ಯವೂ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯ ಮಾಡುವ ಕಾರಣದಲ್ಲಿ;
ಇಹಲೋಕವೆಂದೇನು, ಪರಲೋಕವೆಂದೇನು,
ಹಂಗು ಹರಿದು ಒಂದಾದ ಬಳಿಕ?
ಮಲಮದಂಗಳು ಹರಿದು ನಾಮ ನೀನಾದ ಬಳಿಕ?
ಎಲೆ ಅಯ್ಯಾ, ಭಕ್ತರ ಸರ್ವಾಂಗ ಲಿಂಗತನು;
ಭಕ್ತರಿಪ್ಪ ಲೋಕವೆ ರುದ್ರಲೋಕ,
ಗುರುವೆ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ,
ನಿನ್ನ ಹಸ್ತವ ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿಟ್ಟಡಾಯಿತ್ತು।

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೨೭೫)

ಭಸಿತ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯ, ಎಸೆದ ಪಂಚಾಕ್ಷರಿಯ,
ಅಸಮ ಶ್ರೀಗುರು ಲಿಂಗ ಜಂಗಮದ ನಿಜವ,
ಅತಿಶಯದ ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದವನರುಹಿ ಸಲಹಿದಾ ತನು ಗುರುವು,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೧೭೨)

ಭಸಿತ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯನು ಧರಿಸಿ,
ಸಂಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಸವಾಕ್ಷರತ್ರಯವ ನೆನೆಯುತಿಪ್ಪ
ಶರಣರೇ ಇಹಲೋಕ ಪರಲೋಕ;
ಭ್ರಮೆಗಿಟ್ಟು ಇರುತಿಪ್ಪ ಇಹಲೋಕವೇ ರುದ್ರ ಲೋಕ ತಾನು,
ಕರುಣಾಕರ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲೇಶ್ವರನ
ಶರಣರು ಇರುತಿಪ್ಪದೇ ರುದ್ರಲೋಕ ತಾನು

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೧೭೩)

ಭಸಿತವನಿಟ್ಟಿಹೆ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯ ಧರಿಸಿಹೆ,
ನೀಸೊಲ್ಲೆ, ನೀನೊಲಿದೆ,
ನಿನ್ನೊಲುಮೆ ಏಕೆ ಎಲೆ ಅಯ್ಯಾ,
ನಿನ್ನವರೊಲ್ಲರು। ಆ ಒಲುಮೆ ತಾನೆನಗೇಕೆ? ಹೇಳಾ, ಎಲೆ ಅಯ್ಯಾ,
ಪುರುಷರಿಲ್ಲದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಶೃಂಗಾರದಂತೆ

ನಿನ್ನೊಲುಮೆ ಏಕೆ? ಹೇಳಾ।
ನಿಜಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ಸದ್ಭಕ್ತನೆಂದೆನಿಸಿ
ಸದಾಚಾರಿಗಳ ಸಂಗಡ ಎನ್ನ ಹುದುವಿನಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ
ಓರಂತೆ ಮಾಡಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವನ ಮಹಾಮನೆ;
ಇದು ಸತ್ಯ ಕೇಳಾ ಶಿವತಾಯಿಯೆ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೧೭೩)

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭೂತಿ ಮತ್ತು ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಧಾರಣೆಯ ಮಹತ್ವ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ವಚನದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಪ್ರಾಕೃತ ತ್ರಿಪುರ ಸಂಹಾರ ಗೈಯಲೆಂದು ಸದ್ಗುರು ರೂಪತಾಳಿದ ರೀತಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ವೇಧಾ–ಮನು–ಕ್ರಿಯಾ ದೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ನನ್ನ ಪ್ರಾಕೃತ ಅಂಗ–ಮನ–ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು, ಇಷ್ಟ–ಪ್ರಾಣ–ಭವಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಗೊಳಿಸಿ, ಮಂತ್ರೋಪದೇಶದಿಂದ ಲಿಂಗತನುವನ್ನಾಗಿ, ಉದ್ದರಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ನನ್ನ ಕಾಯವೇ ಕೈಲಾಸವಾಯಿತೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಇಲ್ಲಿ ತಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಇಹಲೋಕ ಪರಲೋಕವೆಂಬ ಪ್ರಾಕೃತ ಶೈವ ಸಂಕಲ್ಪ ಮತ್ತು ವಿಕಲ್ಪಗಳು ಹೇಳ ಹೆಸರಿಲ್ಲದಂತೆ ದೂರವಾದವೆಂಬ ಪರಿಭಾವನೆಯು ಅವನಲ್ಲಿದೆ.

'ಅಪ್ರಾಕೃತ ಕಾಲ ಸಂಹಾರ ಲೀಲೈಗೈಯ್ಯಲೆಂದೇ ನೀನು ಜಂಗಮ ರೂಪ ದಾಳಿ ಬಂದು ಶಿಕ್ಷಾನುಸಂಧಾನ ಕಾರಣನಾದೆಯಾಗಿ ಪ್ರಾಣವಿಕಾರ ಸಂಚಲನ ಸಂಹಾರ ರೂಪ ಕಾಲ ಸಂಹಾರವಾಗಿ ಪ್ರಾಣವೇ ಲಿಂಗಪ್ರಾಣವಾಯಿತು. ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಿತ್ಯವೆನಿಸಿದ ಲಿಂಗಾಂಗಿ ಸದ್ಭಕ್ತ–ಸದ್ವಿರಕ್ತರೂಪ ಜಂಗಮ ಲಿಂಗವನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಾದರೂಪ ಚಿದ್ವಿಭೂತಿ ಚಿದ್ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳೆಂಬ ಲಿಂಗಜ್ಞಾನ–ಲಿಂಗದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಅಂತರಂಗ ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಾನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಧಾರಣ ಗೈವೆನಾದುದರಿಂದ ಪ್ರಾಣ ವಿಕಾರನಿರಸನರೂಪ ಕಾಲಸಂಹಾರವಾಗಿ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವೆ ಲಿಂಗಪ್ರಾಣವಾಯಿತು. ವಾಯು ಪ್ರಾಣವಳಿದು ಸಾಲೋಕ್ಯಾದಿ ಪರಲೋಕ ಪದವನ್ನೆಂದು ಹೊಂದುವೆನೋ?' ಎಂಬ ದುಮ್ಮಾನವಳಿಯಿತು.

ಇಂತು ಕಾಲ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೆಂಬ ವಿಕಾರ ಹರಿದು ಅಂಗ–ಮನ–ಪ್ರಾಣಗಳು ಇಷ್ಟ–ಪ್ರಾಣ–ಭಾವಗಳೆಂಬ ಲಿಂಗತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಎರಡಳಿದು ಒಂದಾಗಿ ಸಂಗ ಸಮರಸಗೊಂಡುದುದರಿಂದ, ಅಂಗಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಲಿಂಗ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೊಡನೆ ನದಿನದಿಗಳು ಕೂಡಿ ಒಂದಾದಂತೆ ಸಾಮರಸ್ಯಗೊಂಡುದರಿಂದ ಪ್ರಾಕೃತ ತನು–ಮನ–ಪ್ರಾಣಗಳ, ಆಣವ–ಕಾರ್ಮಿಕ ಮಾಯಾ ಮಲತ್ರಯಗಳೂ, ಕುಲ–ಛಲ–ಧನ–ರೂಪ–ಯೌವ್ವನ–ವಿದ್ಯೆ–ರಾಜ್ಯ–ತಪಗಳ ಮಿಥ್ಯಾದುರಭಿಮಾನವೆಂಬ ಹೊರಗಳ ಎಂಟು–ಸೊಕ್ಕುಗಳೂ, ಸಂಸ್ಥಿತಿ ಮುಂತಾದ ಎಂಟು ಒಳಸೊಕ್ಕುಗಳೂ ಅಡಗಿಹೋಗಿ, ನಾನೆಂಬ ಅಹಂಕಾರವು ತೊಲಗಿ ಲಿಂಗವೇ ತಾನಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಲಿಂಗಾಂಗಿ ಸದ್ಭಕ್ತನ ಅಂಗ–ಮನ–

ಪ್ರಾಣ-ಕರಣ-ಇಂದ್ರಿಯ-ಭಾವ-ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮುಂತಾದ ಸರ್ವಾಂಗಗಳೂ ಲಿಂಗಮಯವಾಗಿ ಸದ್ವಾಂಗಲಿಂಗಿಯೆನ್ನಿಸುವನು. ಅಂತಹ ಸದ್ಭಕ್ತನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಕರಣಗಳೆಂಬ ಲೋಕಗಳೂ ಲಿಂಗ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದಾಗಿ ಚತುರ್ದಶಲಿಂಗ ಲೋಕಗಳೆನ್ನಿಸುವವು[೯] ಎಂಬ ಪಿ.ಎಂ. ಗಿರಿರಾಜು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಮಾರ್ಮಿಕ ಅರ್ಥದ ಮಹತ್ವ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಪರಶಿವನು ಸದ್ಗುರು ರೂಪತಾಳಿ ನಿಂತು ಬಸವಾದಿಪ್ರಮಥ ಪ್ರಣೀತವಾದ ಮೂರೇಳು ದೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ, ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಂಗ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸದ್ಬೋಧ ಜ್ಞಾನ ಹಸ್ತವನ್ನು ನನ್ನ ವಿವೇಕ ಪುಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿದ ಸತ್ಫಲವೇ ಇದೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹೇಳಿರುವುದು ವಿಶೇಷ ವಾಗಿದೆ. ಇದು ಸಾದ್ಯವಾದುದು ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮತ್ರಯ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಎಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅವನು ಹೇಳಲು ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ತನ್ಮೂಲಕ ವಿಭೂತಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಾರುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಇನ್ನಿತರ ವಚನಗಳ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯ ಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷಾಗುರುವಿನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುವ ಪರಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ನಿಜ ಶಿಷ್ಯ ಸಂತತಿಗೆ ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮದ ಆಶ್ರಯವು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿರಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ದೀಕ್ಷಾಗುರು ಸಾಧಕನಿಗೆ ತನ್ನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಗುರುವಿನ ಈ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. 'ಅಷ್ಟಾವರಣದ ನೆಲೆ, ಕಲೆ ಸಕಲ ಸಂಬಂಧ ಮರ್ಮಗಳನ್ನು ಸ್ವಯಂ ಅರಿತು ನಿಜ ಶಿಷ್ಯ ಸಂತತಿಗೆ ನಿಜವಾಕ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸ್ವಾನುಭವ, ಯುಕ್ತಿ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ಅರುಹಿಸಿ ತೋರಬಲ್ಲ ಬಲ್ಲವನೇ ದೀಕ್ಷಾಗುರುವೆನ್ನಿಸಲು ಅರ್ಹನು. ಕೇವಲ ಕರ್ಪಟಸಂನ್ಯಾಸವಿಡಿದ ಕಪಟ ಮಾತುಬೂತುಗ ಗುರುನಾಮಕ ಲಘುವನ್ನು ದೀಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಆಶ್ರಯಿಸಲಾಗದೆಂದು ಭಾವವು।'[೨೦] ಎಂಬ ಮಾತಿನಂತೆ ಗುರುಯೆನಿಸಿದವನು ತನ್ನ ಅರ್ಹತೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಗುರು ಲಘುವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದರೆ ಅಂತಹ ಗುರುವಿನಿಂದ ಏನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದೆಂಬ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಭಾವನೆಯು ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.

ಶಿಷ್ಯನ ವೇಷಧಾರಿತನವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಖಂಡಿಸಿದ್ದು ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ವಚನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. 'ಮರ್ಮವನ್ನರಿಯದೆ, ಮಾಡುವವರ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಮಾಡುವ ಮರುಳಾಟದಲ್ಲಿ ಬೂದಿಗುಂಬಳದಂತೆ ಸರ್ವಾಂಗ ಭಸ್ಮ ವಿಭೂಸಿತನಾಗಿಯೂ, ಹರಳಗಿಡವಂತೆ ಸರ್ವಾಂಗ ರುದ್ರಾಕ್ಷ ವಿಭೂಷಿತನಾಗಿಯೂ ಹೊರಗೆ ಮಾತ್ರ ಬರಿವೇಷದಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸಿದರೆ ಏನಹುದು? ಅಂತಹ ಬಾಹ್ಯವೇಷ ಮಾತ್ರ ಭೂಷಿತರಾದ ದೂಷಿತರನ್ನು ನಿಷ್ಕಲಂಕವಾದ ಲಿಂಗವು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಒಲ್ಲದು। ಧಾರಣಸಂಜ್ಞಾನ ಮರ್ಮವನ್ನರಿದು ಭಸ್ಮರುದ್ರಾಕ್ಷಗಳನ್ನು

ಧರಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಲಿಂಗದೊಲುಮೆ ದೊರಕೊಳ್ಳವುದು'[೨೧] ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಭಕ್ತನು ವಿಭೂತಿ-ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಧಾರುಣಮಾಡಿಯೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹೇಳಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿ.

ಇನ್ನು ವಿಭೂತಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಧಾರಣ ಮಾಡಿದ ನಿಜಶಿಷ್ಯನು ಅವುಗಳಿಗೆ ವಿಧೇಯನಾಗಿ ತನ್ನ ಸಾಧನಾ-ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ವಿವೇಚನೆಯೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಅಧೇಯಾಧಾರವಿಲ್ಲದಂದಿನ ಶ್ರೀ ವಿಭೂತಿಯನೆನ್ನ
ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟವ ಕಟ್ಟಿದನಯ್ಯ ! ಎನ್ನ ತಂದೆ ಬಸವಣ್ಣನು
ಆ ವಿಭೂತಿಯನೆನ್ನಂಗದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದಲ್ಲದೆ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯ ಮಾಡೆನಯ್ಯ,
ಆ ವಿಭೂತಿಯನಾಗಮಸ್ಥಾನವರಿದು ಧರಿಸಿ
ನಿಮ್ಮಡಿಯ ನಂಬಿದೆನೆಯ್ಯ ಕಪಿಲಸಿದ್ದಮಲ್ಲಿನಾಥಯ್ಯ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೪೧)

ಮಂತ್ರ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಕಾರಣೀಭೂತನಾದ ಸಾಕಾರಧರ್ಮ ವೃಷಭ ಸದ್ಗುರುಸ್ವಾಮಿಯು ನಿರುಪಾಧಿಕವಪ್ಪ, ನಿರಾಲಂಬ ಜ್ಞಾನಭಸಿತದ ನೆಲೆಕಲೆಗಳನ್ನು ಅರುಹಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಸಕಲಗುಣಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಅರುಹಿ ಭಸ್ಮಗೈದು, ಆ ನಿಜಭಸ್ಮವನೆ ಜ್ಞಾನ ಕಲಾತ್ಮಕ ಶಿರಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಸದ್ಗುರು ಕರುಣಿಸಿದ ಚಿದ್ಭಸ್ಮದ ನೆಲೆಕಲೆಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು, ಸದ್ಗುರು ಸ್ವಾಮಿಯ ಸುಜ್ಞಾನ ಸತ್ಕ್ರಿಯೆಗಳೆಂಬ ಮಂತ್ರಚರಣಗಳನ್ನೆ ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕಬೇಕು. ಹೀಗಾಗದಿದ್ದರೆ ತಾಮಸಗುರುವಿನ ತಾಮಸದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿ ತಾಮಸಫಲಗಳನ್ನೆ ಪಡೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಸದ್ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಸತ್ಫಲಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಭಸ್ಮವ ಹೊಸಿದಲ್ಲಿ ಶರಣನೆ? ಅಲ್ಲಲ್ಲ;
ಮಾಡುವ ಕ್ರಿಯೆ ಭಸ್ಮವಾದಡೆ ಶರಣ
ನೋಡುವ ಕೃತ್ಯ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯಾದಡೆ ಶರಣ ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ (ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೩೮೫)

ವಿಭೂತಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯನು
ಧಾತಪ್ಪ ಬಸವಾಕ್ಷರತ್ರಯವನಾರಯ್ಯ
ಅರಿದು ಉಚ್ಚರಿಸುವರು
ಅವರು ಆ ನಾದಬ್ರಹ್ಮವು ತಾವಾಗಿಪ್ಪರಯ್ಯಾ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ, (ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೨೮೫)

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಭಸ್ಮವಧರಿಸಿದಾತನ ಕ್ರಿಯಾಗುಣವನ್ನು ಕುರಿತು ಅತ್ಯಂತ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಭಸ್ಮಧಾರಣೆ ಮಾಡುವ ಕ್ರಿಯೆಯ ಭಸ್ಮಸೂಚಕವಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ, ಆತನು ನೋಡುವ ಕೃತ್ಯವು ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿಯಾ ಕರ್ಮವನ್ನರಿಯದೆ ಬರಿ ವಿಭೂತಿ-ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿದರೆ ನಿಜ ಶರಣನಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನದಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಬಸವಾಕ್ಷರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿತವನು ನಿಜವಾದ ಶರಣನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇಷ್ಟಲ್ಲದೇ ಈ ಮುಂದಿನ ವಚನಗಳು ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಮನಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ.

ಅಯ್ಯಗಳು ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಫಲವಲ್ಲದೆ,
ಸುಮ್ಮನೆ ಧರಿಸಿದಲ್ಲಿ ಫಲವಿಲ್ಲ ನೋಡಾ,
ಭಕ್ತನು ಪದಾರ್ಥ ನೀಡಿದಲ್ಲಿ ಫಲವಲ್ಲದೆ,
ಬೇಡಿ ರುಚಿಸಿದಲ್ಲಿ ಫಲವಿಲ್ಲ ನೋಡ,
ನಿನ್ನರಿವ ನಾನರಿತಲ್ಲಿ ಫಲವಲ್ಲದೆ,
ಅರುಹಿಸಿದಲ್ಲಿ ಫಲವಿಲ್ಲ.
ಅಹುದೆಂಬುದು ನೀತಿ, ಬಲ್ಲೆ ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,

(ಸಿ.ವ .ಸಂ.ಪು.೩೮೫)

ಸಮತೆಯೆಂಬ ಕಂಥೆಯ ಧರಿಸಿಪ್ಪ ನೋಡ ಜಂಗಮನು
ಅಮಿತವೆಂಬ ಭಸ್ಮವ ಧರಿಸಿಪ್ಪ ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು
ಲಿಂಗವೆಂಬ ಕರ್ಪರವ ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿಪ್ಪ ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು
ಸರ್ವಜೀವ ದಯಾಪಾರಿಯೆಂಬ ವಿಮಲ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯ ಧರಿಸಿಪ್ಪ ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು
ನಿರ್ಮೋಹವೆಂಬ ಕೌಪೀನವ ಧರಿಸಿಪ್ಪ ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು
ನಿಸ್ಸಂಗವೆಂಬ ಮೇಖಲಾಪರಿಪೂರ್ಣ ನೋಡಾ ಜಂಗಮನು
ಸುಮ್ಮಾನವೆ ಕಿರೀಟವಾಗಿ, ಶುದ್ಧ ಜ್ಞಪ್ತಿಯೆ ಮುಕುಟವಾಗಿ,
ನಿರಂಹಂಕಾರವೆ ಬಹಿರ್ವಾಸವಾಗಿ,
ದುರ್ವ್ಯಸನ ದುರ್ಭ್ರಮೆ ಹೃಷೀಕೋತ್ಪಾತವಿಜಯ ಶಿವಯೋಗವಾಗಿ,
ಚರಿಸುವನು ನೋಡಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೆಂಬ ಮಹಾಜಂಗಮನು.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೩೯೯-೪೦೦)

ಶಿಷ್ಯನಿಲ್ಲದಡೆ ಗುರು ಎಲ್ಲಿಹನಯ್ಯಾ?
ಪೂಜಕನಿಲ್ಲದಡೆ ಲಿಂಗವೆಲ್ಲಿಹುದಯ್ಯಾ?
ಭಕ್ತನಿಲ್ಲದಡೆ ಜಂಗಮವೆಲ್ಲಿಹನಯ್ಯಾ?
ಜಲವಿಲ್ಲದಡೆ ಪಾದೋದಕವೆಲ್ಲಿಹುದಯ್ಯಾ?

ಧೇನುವಿಲ್ಲದಡೆ ಭೂತಿಯೆಲ್ಲಿಹುದಯ್ಯಾ?
ತ್ರೈಪುರವಿಲ್ಲದಡೆ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲಿಹವಯ್ಯಾ?
ವರ್ಣಂಗಳಿಲ್ಲದಡೆ ಮಂತ್ರಂಗಳೆಲ್ಲಿಹವಯ್ಯಾ?
ನಾನಿಲ್ಲದಡೆ ನೀನೆಲ್ಲಿಯವನಯ್ಯಾ?
ಇವೆಲ್ಲ ಭಾವಭ್ರಮೆಯಲ್ಲದೆ,
ನಿರ್ಭಾವ ನಿಜಾನಂದ ತೂರ್ಯಾತೀತ ಪರವಸ್ತುವಿನ ಕೂಟದಲ್ಲಿ
ಆನು ನೀನೆಂಬುಭಯ ಭಾವ ಇದ್ದಡೆ, ತೋರಬಾರಾ,
ಮಾರಹರ ಧೀರ ಗಂಭೀರ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನವೀರ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೩೯೪)

ಹಣೆಯೊಳು ಭಸಿತವು ಮಣಿಮಾಲೆ ಉರದಲ್ಲಿ
ತ್ರಿಣಯನ ಜಪಸ್ಮರಣ ಮುಖ ಮಂತ್ರದಿ।
ಗಣನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹಾಡಿ ಹೊಗಳುವ ಭಕ್ತರ
ಅಣುಗನಾಗಿರಿಸಯ್ಯ ಯೋಗಿನಾಥ ॥

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ.ಪು.೩೪೮)

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳು ವಿಭೂತಿ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯ ಜ್ಞಾನಪರ ಕ್ರಿಯಾಗುಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಧರಿಸಿದರೆ ಫಲವಿಲ್ಲ. ಸದ್ಗುರುವಿನ ಅರಿವಿನಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಂಡರೆ ಅದರಿಂದ ಫಲಸಿಗುತ್ತದೆ. ಅಮಿತವಾದ, ದಯಾಪರವಾದ ವಿಭೂತಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳು ಸವರಜೀವ ದಯಾಪರ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಶಿಷ್ಯನಿಂದ ಗುರುವಿಗೆ ಮಹತ್ವ, ಅರ್ಚಕನಿಂದ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ, ಭಕ್ತಿನಿಂದ ಜಂಗಮಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವವೆಂಬ ವಿವೇಚನೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮ ಸ್ಫುರಿತವಾದ ವಿಭೂತಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆತನ ಆತ್ಮಶೋಧನೆ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಅಷ್ಟಲ್ಲದೇ ಜ್ಞಾನಧಾರಣದ ಕುರುಹಾಗಿ ನೊಸಲಿನಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚುವ ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ತತ್ತ್ವಧಾರಣದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುವ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ಮಂತ್ರಧಾರಣದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ಮಂತವನ್ನು ಧಾರಣಗೈದು ಅರಿವು-ಆಚಾರ-ಅನುಭವ ಸಂಪನ್ನರೆಂದು ಗುರುತಿಸುವ ಲಿಂಗಾಂಗಿ ಸಹಜ ಭಕ್ತರನ್ನು ಹೃದಯ-ಮನ-ಬಾಯಿ ತುಂಬಿ ಸದಾ ಸ್ಮರಿಸುವ ಮಂತ್ರದಂತೆ ಶರಣರ ಗುಣವಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಆಶಯವಾಗಿದೆ.

ಹಣೆಯೊಳು ಭಸಿತವು ಮಣಿಮಾಲೆ ಗಳದೊಳು
ತ್ರಿಣಯನ ಸ್ಮರಣೆಯು ಮುಖಮಂತ್ರದಿ।
ಗಣನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹಾಡಿ ಹೊಗಳುವ ಭಕ್ತರ
ಅಣುಗನಾನಪ್ಪೆನೈಯೋಗಿನಾಥ॥ (ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ.ಪು.೫೦೨)

ಮೇಲಿನ ವಚನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ವಿಭೂತಿಯ ಸತ್ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪೂರ್ವ ಸಂಸ್ಕಾರ ರೂಪ ವಿಧಿ ಲಿಖಿತವನ್ನು ಪುಸ್ತಕದಿಂದಳಿಸಿ, ಸಕಲಕರಣ ಗುಣಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ದಹಿಸಿ ಪಡೆದ ಮಹಾಭಸ್ಮವನ್ನೆ ಶಿವಲಿಖಿತಗೈದು, ತತ್ವಚಿಂತಾಮಣಿಗಳನ್ನೆ ಭಕ್ತಿದಾರದಲ್ಲಿ ಪೋಣಿಸಿ ಕಂಠಮಾಲೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ನೇತ್ರತ್ರಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸದ್ಭಕ್ತ ಶಿವನನ್ನೆ ಸದಾಸ್ಮರಣ ಮಂತ್ರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮನನ ಮಾಡುತ್ತ ಆ ನಿಜಭಕ್ತರ ಭಕ್ತ ಶಿಶುವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಗೈಯುವೆ ಎಂಬ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ವಿಭೂತಿ-ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಶಿವನೆಂಬ ಸದ್ಭಾವನೆಯಿಂದ ಕಾಣಬೇಕೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ವಚನವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಗುರು ತೋರಿದನು ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮವ
ಪಾದೋದಕ-ಪ್ರಸಾದವ ಕೊಳ ಹೇಳಿದನಲ್ಲದೆ
ಇವ ತೋರಿಯ ಹೇಳಿದನೆ?
ಅಹಮ್ಮೆಂದು ಪ್ರಸಾದ ದ್ರೋಹಿಗಳಾಗಿ
ನಾನೆ ಎಂದು ಲಿಂಗದ್ರೋಹಿಗಳಾಗಿ
ವಿಭೂತಿ-ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿವನೆಂದೆನಲರಿಯದೆ
ಅದರಾಚರಣೆಯ ನೋಡಿ ನಿಂದಿಸಿ
ಜಂಗಮದ್ರೋಹಿಗಳಾಗ ಹೇಳಿದನೆ?
ಜಂಗಮದಲ್ಲಿ ಜಾತಿಯ, ಪ್ರಸಾದದಲ್ಲಿ ರುಚಿಯ,
ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಮೃದುವನರಸುವ
ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲದ
ದ್ರೋಹಿ ಭಂಡರ ತೋರದಿರಯ್ಯ ಎನಗೆ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ!

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೧೦೩)

ಸದ್ಗುರುವಿನ ದೀಕ್ಷಾಮುಖದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವನ್ನು ಕಂಡು, ಲಕ್ಷ್ಯಮುಖದಲ್ಲಿ ಚಿಲ್ಲಿಂಗವಾಗಿ ಅನಂದ ಜಂಗಮವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ನಂತರ ಆನಂದ ಜಂಗಮವಾಗಿ ಅನುಭವ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಕಂಡೆನು. ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾದುದು ಮಹಾಗುರುವಿನಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ಆ ಸದ್ಗುರು ಸ್ವಾಮಿಯು ಕರುಣಿಸಿದ ಈ ಆನಂದ ಜಂಗಮದ ಸುಜ್ಞಾನ ಪಾದೋದಕವನ್ನು ಸದಾ ಅವಧಾನದಿಂದ, ಗುರುವಿನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆನು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಗುರುವಿನ ಆಜ್ಞೆ ಸ್ವೀಕಾರಕ್ಕಾಗಿದೆ ಆದರೆ ತಿರಸ್ಕಾರಕ್ಕಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ವರ್ತಿಸಿ ಪ್ರಸಾದ ದ್ರೋಹಿಯೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು.

ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಅದು ಗುರುದ್ರೋಹವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಭಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹೇಳುವುದರ ಮುಖಾಂತರ ಗುರುಕಾರುಣ್ಯದೊಂದಿಗೆ ವಿಭೂತಿ-ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಾನೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ 'ಅಜ್ಞಾತವೆನಿಸಿದ ಜಂಗಮವೆಂಬ ಭಕ್ತ ವಿರಕ್ತ ಲಿಂಗಾಂಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು; ಸದ್ಬೋಧ ಪ್ರಸಾದದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಹಿಡಿಯದು, ನನ್ನ ಅಭಿರುಚಿಗೆ ಹೊಂದದು! ಎಂಬ ರುಚಿವಾರ್ತೆಯನ್ನು; ನಿಜಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಕಟಿಗೋಳಕ ಗೋಮುಖಾದಿ ಪಂಚಸೂತ್ರಾದಿ ಲಕ್ಷಣವೆಂಬ ಪಾಷಾಣಮೃದುತ್ವ ಆಕರವನ್ನು ಸಂಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಅರಸುವ ಮೂಢ ಮೂರ್ಖಮುಗ್ಧ ಭಕ್ತರು, ಸತ್ಯ ಶರಣ ಪ್ರಣೀತವಪ್ಪ ನಿಜದರಿವು ನಿಜಾಚರ-ನಿಜಾನುಭವವೆಂಬ ಮಹಾ ಸಮಯ ಬೋಧೆಯಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ-ನಚ್ಚಿಕೆಯಿಡದ ಕಾರಣವಾಗಿ, ಕೈ ಬಿಡಲೊಡನೆ ಗಡಿಬಿಡಿಯಲ್ಲಿ ಫಡಫಡನೆ ಪುಡಿ ಪುಡಿಯಾಗುವ ಜಡಗಡಿಗೆಗಳಂತಹವರೆನಿಸಿದ್ದಾರೆ! ಆ ಜಡಭಕ್ತರಪ್ಪ ಜಡಲಿಂಗಾಗಿಗಳನ್ನು ನನಗೆ ತೋರಿಸಲೂ ಬೇಡವೆಂದು ಆಚಾರ್ಯರು ಲಿಂಗ ವಿಜ್ಞಾಪ್ತಿಗೈಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ'![೨೨] ಎಂಬ ಮಾತುಗಳು ವಿಚಾರಯೋಗ್ಯವಾಗಿವೆ.

ಒಲಿವೆ ನಿನ್ನವರ ನೀನೆಂದಡೆ
ಒಲಿವೆ ನಿನ್ನವರ ಮೂರ್ತಿಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ಛೆವೋದರೆ,
ಒಲಿವೆ ವಿಭೂತಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಲಾಂಛನದಾರಿಯ
ಮಾನಸ ವಾಚಕ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ನೀನೆಂದಡೆ ಒಲಿವೆ
ಅಲ್ಲದಿದ್ದಡೆ ವೈತಾಳಿಕರ ಸಂಯೋಗದ ಹಾಂಗೆ
ವೈಶಿಕವ ಬಳಸಿದಡೆ ಏಕೊಲಿವೆಯಯ್ಯಾ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೮೦)

ಮೇಲಿನ ವಚನವೂ ವಿಭೂತಿ-ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಯಾ-ವಾಚಾ-ಮನಸಾ ಈ ತ್ರಿಕರಣ ಗುಣಗಳೊಂದಿಗೆ ನಿಜಶರಣರ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತರೆ ನಿಜಗಂಭೀರ ಶಿವಲಿಂಗದ ದರ್ಶನವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದಲ್ಲದೆ ಇದು ವಿಭೂತಿ-ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯ ಲಾಂಛನವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಡೆನುಡಿ ನೋಟ ಶುದ್ಧರಾದ ನಿಜಲಿಂಗಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಲಿಂಗ ಸ್ವರೂಪಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ನಿಜಭಕ್ತರನ್ನು ತನುಮನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಸ್ವರೂಪಿಗಳೆಂದು ನೆರೆನಂಬಿದಲ್ಲಿ ಅರಿವು, ಆಚಾರ, ಅನುಭವಗಳ ಶಿವಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇಲ್ಲದಿರೆ ಅವುಗಳ ಧಾರಣೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಪರಿಭಾವನೆ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಹೀಗೆ ವಿಭೂತಿ-ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಕುರಿತಾದ ತಾತ್ವಿಕ ವಿವೇಚನೆಯು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವಂತಹದ್ದಾಗಿದೆ.

ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ತತ್ವಾಚರಣೆ 'ಮಂತ್ರ'. ಇದು ಗುರು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಬೋಧಿಸುವಂತಹದ್ದಾಗಿದೆ. ನಮಃ ಶಿವಾಯ ಎಂಬುದು ಪಂಚಾಕ್ಷರಿಮಂತ್ರ ವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ 'ಓಂ' ಎಂಬುದು ಸೇರಿ ಷಡಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಮನಸ್ಸನ್ನು ತನ್ನರಿವಿನ ಕಡೆಗೆ ತಾರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಇದು ಹೊಂದಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ 'ಓಂ ನಮ: ಶಿವಾಯ' ಎಂಬಂತೆ ಷಡಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಲು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. "ಸರ್ವೋ ವರ್ಣಾ:ಶಿವಾತ್ಮಕಾ:' ಎಂದಿರುವುದಾದರೂ, ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಗಳಿಗೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು ಪಂಚಾಕ್ಷರೀ ಮಂತ್ರ, ಇದನ್ನು ಜಪಿಸುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಿರ್ಮೂಲವಾಗುತ್ತವೆ; ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಮಂತ್ರಗಳ ಅರ್ಥಗಳು ಬಹಳ ರಹಸ್ಯವೂ ಗಹನವೂ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಗುರುಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು, ಪ್ರಣವಕ್ಕೆ ಹನ್ನೆರಡು ಕೋಟಿ ಅರ್ಥಗಳಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಯುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ'[೨೩] ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರದ ಅರ್ಥವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಅಡಗಿದೆ. ಈ ಅರ್ಥ ವಿಶೇಷತೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಂತ್ರವು ಭಕ್ತನ ಸ್ವ-ಸ್ವರೂಪದ ಕುರುಹು ಆಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಈ ಮಂತ್ರವು 'ಭಕ್ತನನ್ನು ಮಂತ್ರ ಶರೀರಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲದು ಈ ಮಂತ್ರ ದೇಹದಾದ್ಯಂತವೂ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷರಗಳು ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಭಕ್ತನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ದೇಹ ಮಲಿನವಾದುದಲ್ಲ, ಹೊಲಸಲ್ಲ; ನರಜನ್ಮವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗದು, ಹರಜನ್ಮವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು'[೨೪] ಎಂಬ ಮಾತುಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ.

ಈ ಮಂತ್ರದ ವಿವೇಚನೆಯು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಒಡಮೂಡಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಬೋಧವೆಂದಡೆ,
ಕರ್ಣವನೂದಿ ಮಂತ್ರವ ಹೇಳಿದುದು ಬೋಧವೆ? ಅಲ್ಲಲ್ಲ!
ಬೋಧವೆಂದಡೆ,
ತನುತ್ರಯಸಾಕ್ಷಿ ನೀನೇ ಪರವಸ್ತು ಎಂಬುದೆ ನಿಜಬೋಧ ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ, (ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೨೮೨)

ಹೇಳಿದ ಬೋಧ ಶಿಲಾಲಿಪಿಯಂತಾದಡೆ,
ಶಿಲಾಸದೃಶ ನೋಡಾ ಭವಕ್ಕೆ
ಹೇಳಿದ ಬೋಧೆ ಜಲಲಿಪಿಯಾದಡೆ,
ಜಲಸದೃಶ ನೋಡಾ ಭವಕ್ಕೆ,
ಹೇಳಿದ ಬೋಧೆ ಗಟ್ಟಿಗೊಂಡಡೆ,
ಆಳುವುದೆತ್ತ ನಿನ್ನ ಮಾಯಾಜಾಲವ,
ಎಲೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ, (ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೮೨)

ಮಂತ್ರವ ಜಪಿಸಿ ಫಲವೇನಯ್ಯಾ, ಮಂತ್ರಮೂರ್ತಿ ಕಾಣದನ್ನಕ್ಕ?
ಯಂತ್ರವ ಧರಿಸಿ ಫಲವೇನಯ್ಯಾ, ಅಂತರ ರೋಗ ಪರಿಹಾರವಾಗದನ್ನಕ್ಕ?
ತಂತ್ರವನೋದಿ ಫಲವೇನಯ್ಯಾ, ಅದರಂತರ ಮೈಗೂಡದನ್ನಕ್ಕ?
ಶರಣನಾಗಿ ಫಲವೇನಯ್ಯಾ,
ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮವ ಪೂಜಿಸಿ ಮೋಕ್ಷವಡೆಯದನ್ನಕ್ಕ?
ಎಲೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೮೨)

ಲಿಂಗವ ಪೂಜಿಸಿದ ಫಲ ನೀಲಲೋಚನೆಗಾಯಿತ್ತು
ಜಂಗಮವ ಪೂಜಿಸಿದ ಫಲ ಬಸವಣ್ಣಂಗಾಯಿತ್ತು.
ಮಂತ್ರವ ಪೂಜಿಸಿದ ಫಲ ಅಜಗಣ್ಣಂಗಾಯಿತ್ತು.
ಯೋಗವ ಪೂಜಿಸಿದ ಫಲ ಸಿದ್ಧರಾಮಂಗಾಯಿತ್ತು ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ. (ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೮೨)

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮೇಲಿನ ವಚನಗಳು 'ಮಂತ್ರ' ತತ್ವಾಚರಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಮಂತ್ರ ಬೋಧೆ ಎಂಬುದು ಬರೀ ಉಪದೇಶವಲ್ಲ. ಅದು ತನುತ್ರಯ ಶುದ್ಧತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನು, 'ತನುತ್ರಯಸಾಕ್ಷಿ ನೀನೇ ಪರವಸ್ತು' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅದುವೇ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಬೋಧೆಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಗುರುಬೋಧೆಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧರಾದಾಗ ಭವದಲ್ಲಿನ ಮಾಯಾಜಾಲವನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಗುರು ಬೋಧೆಯು ಶಿಲಾಲಿಪಿಯಂತಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಅಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಲಿಂಗಧಾರಣ ಮಾಡಿದ ಭಕ್ತನು ದೇಹದ ಶುಚಿತ್ವವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಕಲ್ಪ ಸುಖ-ವಿಕಲ್ಪದು:ಖಗಳನ್ನು ನೀಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞನಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಸದ್ಯದ ಭವ ಬಂಧನವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮಹಾ ಶುಭಮಂತ್ರಮಯ ಸುಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೂ ಆಚಾರ್ಯಚರಣಗಳನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಅಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಮಂತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯ. ಅದನ್ನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು 'ಮಂತ್ರವ ಜಪಿಸಿ ಫಲವೇನಯ್ಯ, ಮಂತ್ರ-ಮೂರ್ತಿ ಕಾಣದನ್ನಕ್ಕ?" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅಂತರಂಗ ಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಂತ್ರವು ಯಂತ್ರದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಫಲವನ್ನು ಬಯಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದು. ಹೀಗಾದಾಗ ಶರಣನಾಗಿಯೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ಲಿಂಗ ಜಂಗಮದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿತು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂಬ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಿವೇಚನೆ ಇಂತಹ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಹೆಸರಿಡಬಾರದ ಲಿಂಗವ ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಎನ್ನ ಕರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ತಂದು
ಕರತಳಾಮಳಕದಂತೆ ಮಾಡಿ ಎನ್ನ ಕರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಕ್ರಿಯಾಲಿಂಗವ ಕೊಟ್ಟ
ಶ್ರೀಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಹೆಸರಿಟ್ಟ ಲಿಂಗದ ಹೆಸರ ಹೇಳುವೆ ಕೇಳಯ್ಯಾ
ಕಂಜಕರ್ಣಿಕೆಯ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿಹತ್ತವಸವೆಂದು ಬರೆದ
ಐದಕ್ಷರವೆ ಆತನ ಪ್ರಣವನಾಮ
ಅವ್ವಯ ಕರದೊಳಿಪ್ಪ ಆರಕ್ಷರ ಆತನ ದ್ವಿತೀಯ ನಾಮ
ಆವ್ವಯ ಆನಂದ ಮಸ್ತಕದೊಳಿಪ್ಪ ಅಕ್ಷರವೆ ಆತನ ಆಚಾರ್ಯನಾಮ
ಇಂತೀ ನಾಮತ್ರಯಂಗಳನರಿದು
ಧ್ಯಾನಾರೂಢನಾಗಿ ಮಾಡುವರು ಎತ್ತಾನಿಕೊಬ್ಬರು
ಈ ಬಸವಣ್ಣ ಮೊದಲಾದ ಪುರಾತರು
ಆ ಅವ್ವಯ ಅನುಮತದಿಂದ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯ ಮಾಡಿ
ನಿತ್ಯ ನಿಜನಿವಾಸಿಗಳಾದರು
ಆ ಶರಣರ ಅನುಮತದಿಂದ ಉಪದೇಶವ ಕೇಳಿ,
ಎನಗಿನ್ನಾವುದು ಹವನವಯ್ಯಾ ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯ ಬಿಟ್ಟು,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದೆನು.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೨೭೪)

ಎಲ್ಲರೂ ಜಪಿಸುವ ಜಪವ ಜಪಿಸಲಾರೆನಯ್ಯಾ
ಕ್ಷಣಕ್ಕೊಮ್ಮೆ 'ನಮಃ ಶಿವಾಯ' ಎಂಬೆ;
ಕ್ಷಣಕ್ಕೊಮ್ಮೆ 'ನಮಃ ಶಿವಾಯ' ಎಂಬೆ,
ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಇದೆ ಮಂತ್ರ ಘನವೆಂದುಸುರುವೆ ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವಾ, (ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪೨೭)

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಮಂತ್ರದ ಮಹತ್ವದೊಂದಿಗೆ ಆ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಾರುತ್ತವೆ. 'ನಿಷ್ಕಲ ನಿರಾಕಾರ ನಾದಬಿಂದು ಕಲಾತೀತವಾದ ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಸರ್ವಮೂಲ ಆದಿಯೂ, ಅವಿನಾಶಿಯೂ, ಎರಡಿಲ್ಲದುದೂ ಆದಂತಹ ಆ ಪರವಸ್ತುವನ್ನು ಸದ್ಗುರು ಚಿಕ್ಕಡಣಾಯಕ ಚೆನ್ನಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವರು ಅಲ್ಲಮತ್ತೆ ಅವರ ಬಳಿವಿಡಿದು ಬಂದಂತಹ ಸುಂದರ ಸಾಕಾರ ಧರ್ಮ ವೃಷಭ ಸ್ವರೂಪ ಸದ್ಗುರು ದೀಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರು ಮಾತ್ರ ಪಿಂಡೀಕರಿಸಿ ಚತುರಶ್ರೈದು ಘಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಿ ನಿಜೇಷ್ಟಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ನೀಡಬಲ್ಲರು. ಅಂತಹ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ಸದ್ಗುರುವೆ ದೀಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರೆಂದೆನ್ನಿಸಲು ಅರ್ಹರೆಂಬ ಭಾವವು'[೨೫] ಎಂಬ ಅರ್ಥದಂತೆ ಸದ್ಗುರು ಬೋಧಿಸಿದ ಸತ್ಕ್ರಿಯಾಚಾರಣೆಗಳಿಂದಲೇ ಸದ್ಭಕ್ತನ ಜಪ-ತಪಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥಸಿಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಶಕ್ತಿ-ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದವನೇ ನಿಜವಾದ ಗುರುವೆಂಬ ಗ್ರಹಿಕೆಯೂ ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇದೇ ಭಾವದಲ್ಲೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ಮೇಲಿನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ 'ಹೆಸರಿಡಬಾರದು ಲಿಂಗವ ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಎನ್ನ ಕರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ತಂದು ಕರತಳಾಮಳಕದಂತೆ ಮಾಡಿ ಎನ್ನ ಕರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಕ್ರಿಯಾಲಿಂಗವ ಕೊಟ್ಟ' ತನ್ನ ಶ್ರೀಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಗುರು ಸತ್ಯಯೂ ಅನುಮತದಿಂದ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯ ಮಾಡಿ, ಮನದ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡೆನೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ತಳೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೊಮ್ಮೆ 'ನಮಃ ಶಿವಾಯ' ಎಂಬ ಪಂಚಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವ ಜಪಿಸಿ, ಆ ಮಂತ್ರದ ಘನತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳ ಅರ್ಥವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವು ಇನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಚನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಮಂತ್ರಗಳ ಭೇದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೋರ್ವಂಗಲ್ಲದೆ,
ಉಳಿದ ದೇವ ದೇವತೆಗಳಿಗದು ದುರ್ಘಟ ನೋಡಾ,
ಮಂತ್ರ ಮನ ಒಂದಾದಡೆ
ಮಂತ್ರ ಮೂರ್ತಿಯಪ್ಪ ಮಹಾದೇವಿಯರ ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಕ್ಕಧಿಕಾರಿ
ನೋಡಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವಾ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪೨೭)

ತಿಳಿದೊಮ್ಮೆ ಜಪಿಸಿದ ಜಪವದು ಜಪ,
ಜಪಮಾಲಿಕೆಯ ಪಿಡಿಯನು ನೋಡಾ;
ತಿಳಿದೊಮ್ಮೆ ಜಪಿಸಿದ ಜಪವದು (ಜಪ)
ಜಪದ ರೀತಿಯನರುಪುವ ಜಪಮಾಲಿಕೆಯ ಪಿಡಿಯನು ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಶರಣ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪೨೭)

ಭಕ್ತನಾದಡೇನು, ಮಹೇಶನಾದಡೇನು?
ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯ ಜಪವೆ ಜಪ ನೋಡಾ,
ಭಕ್ತನಾದಡೇನು, ಮಹೇಶನಾದಡೇನು?
ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಜಪವೆ ಜಪ ನೋಡಾ,
ಜಪರೀತಿ, ಜಪಲಕ್ಷಣ, ಜಪ ಪ್ರಣವಂಗಳರಿಯದೆ,
ತಾಪತ್ರಯಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಭವಕ್ಕಿಡಾದರು ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪೨೭)

ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುವ ಸದ್ಭಕ್ತನು ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತು, ಧ್ಯಾನಸ್ಥನಾಗಿರಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಮಂತ್ರ-ಮನಸ್ಸು ಒಂದಾಗಿರಬೇಕು ಅಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಭಕ್ತನು ಜ್ಞಾನಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳ ಪರಿಭಾವನೆಯಾಗಿದೆ. ಭಕ್ತನು ಮಂತ್ರ ಮೂರ್ತಿಯಾದಾಗ ಮಹಾದೇವಿಯವರ ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಮೆರೆಯಬಹುದು. ಜೊತೆಗೆ ಅರಿವಿನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಅದನ್ನೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನು 'ತಿಳಿದೊಮ್ಮೆ ಜಪಿಸಿದ ಜಪವದು ಜಪ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅಷ್ಟಲ್ಲದೇ ಜಪದ ರೀತಿ, ಲಕ್ಷಣ, ಜಪದ ಪ್ರಣವಂಗಳನ್ನು ಅರಿಯದಿದ್ದರೆ ಭಕ್ತನು ಭವ ಬಂಧನದ ತೊಂದರೆಗೆ ಒಳಗಾಗಬೇಕಾದ ಸ್ಥಿತಿಯು ತಲೆದೋರುತ್ತದೆಂಬ ಎಚ್ಚರದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ, ಸದ್ಗುರುವಿನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ದೀಕ್ಷಾ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ಮೂಲಕ ಭಕ್ತನು ದಾರ್ಶನಿಕ ದೀಕ್ಷಾಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನು ಗುರುಬೋಧೆಯನ್ನು ಜಪಿಸಿ ಗುರುವಿನಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಬೇಕು. ಅಂದರೆ ತಾನೇ ಗುರುವಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದುವೇ ಅವನ ನಿಜವಾದ ಸಾಧನೆಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆಂಬ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

೫.೪. ಪಾದೋದಕ-ಪ್ರಸಾದ

ಅಷ್ಟಾವರಣ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಪಾದೋದಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾದಗಳಿಗೂ ತುಂಬಾ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಪರಮ ಆನಂದ ಜಲವೇ ಪಾದೋದಕವೆಂಬ ಮಾತಿದೆ. "ಇದು ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಮೂರು ತೆರನಾಗಿದೆ. ಪುಣ್ಯನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡು ವುದರಿಂದಲೂ, ಅವುಗಳ ಉದಕವನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ಪಾಪ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇರುವುದಷ್ಟೆ, ಪಾಪಪರಿಹಾರವಾಗುವ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿರ್ಭಯವೂ ಶಾಂತಿಯೂ ಉದಯಿಸಿ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಗುರು ಲಿಂಗ ಜಂಗಮ ರೂಪಗಳಾಗಿರು ವುದರಿಂದ 'ಇಮಂ ಮೇ ಗಂಗೇ ಚೆ ಯಮುನೇ ಚ......' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳುವ ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಈ ಪಾದೋದಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದೆಂದು ನಂಬಿಕೆ. ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಅನುಗ್ರಹ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ಭಕ್ತನಲ್ಲಿ ಕಿಂಕರಭಾವ ಅವಶ್ಯಕ. ತಾನು ಗುರು ಲಿಂಗ ಜಂಗಮದ ಕಿಂಕರ ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಪಾದೋದಕ ಸಹಾಯವಾಗಿದೆ"[೨೬] ಎಂಬ ಮಾತುಗಳು ಪಾದೋದಕದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ತಾನು ಬಳಸುವ ನೀರು ಪುಣ್ಯೋದಕವೆಂಬ ಭಾವನೆಯೂ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಲವಾಗಿದೆ.

ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದವ ತನ್ನಲ್ಲರಿಯದೆ,
ಭವಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಹರು, ಗುಹೇಶ್ವರಾ,

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವನ ಮಾತು ಕೂಡ ಪಾದೋದಕದ ಮಾರ್ಮಿಕ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತಹದ್ದಾಗಿದೆ. ಮೊದಲು ತಮ್ಮೊಳಗಿನ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ತೊಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮದ ಪಾದೋದಕ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆಯಂದು ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅದೇನೆ ಇರಲಿ ಈ ಪಾದೋದಕದಿಂದ ದೇಹಶುದ್ಧಿ, ಮನಶುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಭಾವಶುದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನೂ ಪಾದೋದಕದಂತೆ 'ಪ್ರಸಾದ'ವೂ ಅಷ್ಟಾವರಣ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿಕೊಟ್ಟುದೇ ಪ್ರಸಾದ ಇದರಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ-ಸಿದ್ಧ-ಪ್ರಸಿದ್ಧವೆಂಬ ಮೂರು ವಿಧದ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇದು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಇದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿ ಭಾವದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೆ ಪ್ರಸನ್ನ ಚಿತ್ತವೇ ಪ್ರಸಾದ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಮಸ್ತ-ಸುಖ-ದು:ಖ, ಎಡರು-ತೊಡರುಗಳನ್ನು ದೇವರ ಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಮನೋಭಾವವೇ ಪ್ರಸಾದವೆಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಇದೆ. ಆಹಾರ ಸ್ವೀಕಾರದಲ್ಲಿ ದೈವೀ ಭಾವ ತುಂಬಿರಬೇಕು ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಬಯಸಿ, ಪೀಡಿಸಿ ಪಡೆದ ಆಹಾರವು ಪ್ರಸಾದವಲ್ಲ.

ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮ ಪ್ರಣೀತವಾದ ಪ್ರಸಾದವು 'ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಾಧಕನು ಆಹಾರವನ್ನು ಪ್ರಸಾದವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿಕೊಂಡು ಭುಂಜಿಸಬೇಕಾದುದೇ ಕರ್ತವ್ಯ; ಮತ್ತು ಮಿತಾಹಾರಿಯಾಗಿರಬೇಕಾದುದೂ ಕರ್ತವ್ಯ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅನ್ನಾಹಾರಾದಿಗಳು ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವವನಿಗೂ ಮಿತಿಮೀರಿ ಊಟ ಮಾಡುವವನಿಗೂ ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಧ್ಯಾನ ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ಕೈಗೂಡುವುದಿಲ್ಲ'[೨೬] ಎಂಬ ಮಾತು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ತುತ್ತಿಗೊಮ್ಮೆ 'ಶಿವಶರಣು' ಎನ್ನುತ್ತ ಆಹಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ 'ಬಯಸಿ ಬಂದುದು ಅಂಗ ಪ್ರಸಾದ, ಬಯಸದೆ ಬಂದುದು ಲಿಂಗ ಪ್ರಸಾದ' ಎಂಬ ಮಾತು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಸಿಗುವ ಪಾದೋದಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಈಗ ಅರಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಇಂತಪ್ಪ ಘನತರಲಿಂಗವ ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಬಿಜಯಂಗೆಯ್ಸಿಕೊಂಡು
ಗುರುತೋರಿದ ಸದ್ಭಕ್ತಿ ಕ್ರಿಯಲ್ಲಿರದೆ,
ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದವ ಕೊಳ್ಳದೆ,
ಯೋಗವೆಂದು ಅದ್ವೈತವೆಂದು ಭಂಡನೆ ಬಳಸುತಿಪ್ಪ
ಮಿಟ್ಟೆಯ ಭಂಡರನೇನೆಂಚೆನ್ನೈ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೫೪)

ಉದಕ ಹೋಗಿ ಗುರುಪಾದೋದಕವೆನಿಸಿತ್ತು;
ಗುರುಪಾದೋದಕ ಹೋಗಿ ಕ್ರಿಯಾ ಪಾದೋದಕವೆನಿಸಿತ್ತು;
ಕ್ರಿಯಾಪಾದೋದಕ ಹೋಗಿ ಜ್ಞಾನ ಪಾದೋದಕವೆನಿಸಿತ್ತು;
ಜ್ಞಾನಪಾದೋದಕವೇ ಶರಣನ ಮನದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ
ಕಪಿಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಾಗಿ ನಿಂದಿತ್ತು.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೬೨)

ಅಂಗಲಿಂಗ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಬಳಿಕ,
ಗುರುವಿನನುಮತದಿಂದ ಸ್ವಾನುಭಾವ ಲಿಂಗ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಬಳಿಕ,
ಪ್ರಾಣನಿರ್ಪ ನೆಲೆಯನರಿ,
ಆ ಲಿಂಗ ನಿರೀಕ್ಷಣೋದಕದಿಂದ ನಿನ್ನ ಅವಯವ ಶುದ್ಧಿ
ಆ ಲಿಂಗ ಪ್ರಸಾದೋದಕ ನಿನ್ನ ಪರಮಪದವು
ಇಂತು ಪಾದೋದಕತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಸುಖಿಯಾಗಿ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಕೂಡಿ ನಿತ್ಯನಾಗು ಸಂದಿಲ್ಲದೆ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೨)

ಅಯ್ಯಾ, ಅನಂತ ಭವಂಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಾನು ಶಾಂತನಾದೆ
ಅಯ್ಯಾ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಸಾದವ ನಾನಾ ಭವಂಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣೆ ತಂದೆ.
ನಿನ್ನ ಪಾದೋದಕವ ನಾನಾ ಭವಂಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣೆ ತಂದೆ.
ಇನ್ನು ನೀಂ ಕರುಣಿಸು ತಂದೆ, ಕವಿಲೆಯ ಕಂದನಂತಾದೆನಯ್ಯಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ ಕೂಡ ನಿತ್ಯನಾಗು ಸಂದಿಲ್ಲದೆ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೧೨)

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಪಾದೋದಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾದದ ಮಹತ್ವ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಮೊದಲ ವಚನವು ಸದ್ಗುರು ತೋರಿದ ಸದ್ಭಕ್ತಿ ಕ್ರಿಯೆಯೊಂದಿಗೆ ಪಾದೋದಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾದದ ಗುಣ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. 'ಆ ನಿಮಿತ್ತ ಬಂಧುಗಳಾದ ಸದ್ಬೋಧಕೃಪಾ ಪ್ರಸಾದ ಸಮ್ಮತವಾಗಿ, ಆ ಪರಾತ್ಪರ ಲಿಂಗ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೆ ಶಿರ ಭಾವ-ಮನ-ನೇತ್ರ-ಕರಸ್ಥಲವೆಂಬ ಮಹಾ ಮಾರ್ಗಾವತರಣ ಮುಖೇನ ಸದ್ಗುರು ಕೃಪೆಯಿಂದ ದೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಕರವಶಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು, ಸದ್ಗುರುವು ತೋರಿದ-ನಿಜದರಿವು-ನಿಜಾಚಾರ-ನಿಜಾನುಭಾವ ಸಮ್ಮತವಾಗಿಪ್ಪ ಸದ್ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಮಹಾಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪರಮಕ್ರಿಯಾಚಾರ ಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿರದೆ; ತತ್ಫಲವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಗುರುಲಿಂಗ ಜಂಗಮದ ಸುಜ್ಞಾನ ಸತ್ಕ್ರಿಯೆಗಳೆಂಬ ನಿಜಮಂತ್ರ ಶ್ರೀ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸಿದ ನಿಜಪಾದೋದಕವನ್ನೂ, ಸದ್ಬೋಧಕೃಪಾನಿಜ ಪ್ರಸಾದವನ್ನೂ ಸರ್ವಾವಧಾನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಾಯಿಲ್ಲದೆ ಉಂಡು ಮಹಾತೃಪ್ತಿಯನೆಯ್ಯದೆ; ಲಿಂಗಾಂಗಿಯಾಗಿಯೂ ಪ್ರಾಕೃತ ದುರ್ಜ್ಞಾನ

ದುರಾಚಾರ-ದುರನುಭವ ಭ್ರಾಂತಿವಿಡಿದು ಯೋಗ ಸಂಜ್ಞಿಕವಾದ ಪ್ರಾಕೃತ ಅಷ್ಟಾಂಗ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ, ವೇದಾಂತ ಅಂಜ್ಞಿಕವಾದ ಪ್ರಾಕೃತವೈದಿಕ ಅದ್ವೈತಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿಯೂ, ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಂಜ್ಞಿಕವಾದ ಪ್ರಾಕೃತ ಶೈವದ್ವೈತ ಭಕ್ತಿ ಡಾಂಭಿಕತನದಲ್ಲಿಯೂ, ಬಳಲುವ-ತೊಳಲುವ ಕೈ ಬಿಡಲೊಡನೆಯೆ ಘಡಘಡನೆ ಪುಡಿ ಪುಡಿಯಾಗುವ ಗಡಿಗೆಗಳಂತಹ ಆ ದೃಢ ಭಕ್ತಿಯ ಜಡಮನುಜರನ್ನು ಏನೆನ್ನೋಣ! (ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೧೯೫) ಎಂಬರ್ಥದಂತೆ ಪಾದೋದಕ-ಪ್ರಸಾದದ ಸತ್ಕ್ರಿಯಾಗುಣವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮೇಲಿನ ಎರಡನೆಯ ವಚನವೂ ಸರ್ವೇಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ನೀರು ಗುರು ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಪಾದೋದಕವಾಗಿ, ಆ ಪಾದೋದಕವು ಕ್ರಿಯಾ ಗುಣವನ್ನು ಪಡೆದು, ನಂತರ ಜ್ಞಾನದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅತ್ಯಂತ ಸರಳ ಸುಂದರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಮೇಲಿನ ಮೂರನೆಯ ವಚನವು ಪಾದೋದಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾದವು ಗುರುವಿನ ಪರಮ ಪದ ಅರ್ಥಾತ್ ಜ್ಞಾನದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಕಂಡು, ದೇಹ ಶುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಆತ್ಮ ಶುದ್ಧಿಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುವಂಥದ್ದಾಗಿದೆ. 'ನಿಜಲಿಂಗಾಂಗ ಸಂಬಂಧಿಯಾದುದರ ಕುರುಹೆಂದರೆ ಲಿಂಗ ಪ್ರಜ್ಞಾಮೃತ ದಿಂದ ನಿಜ ತನುವನ್ನು ತೊಳೆದು ಮಡಿಗೈವುದೆ ಲಿಂಗ ಮಜ್ಜನೋದಕವು. ಲಿಂಗ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿಜೇಂದ್ರಿಯ ಚತುರ್ದಶಗಳನ್ನು ಶುಚಿಗೈದುದೆ ಲಿಂಗ ನಿರೀಕ್ಷಣೋದಕವು. ಲಿಂಗ ದುಳುಮೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂದುದೆ ಲಿಂಗ ಪ್ರಸಾದೋದಕವು. ಅಂತಲ್ಲದೆ ಜಡ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗೈದು ಪಾದೋದಕತ್ರಯ ಸಿದ್ಧಸಿತೆಂದರೆ ಹುರುಳಿಲ್ಲ! ಹುರಳಿಲ್ಲ!! ನಿಜ ಲಿಂಗಾಂಗಿಯು ಇಂತು ಅಂಗ ಶುಚಿ, ಇಂದ್ರಿಯ ಶುಚಿ, ಲಿಂಗದುಳಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂದು ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು, ಸಾಧಿಸಿ ಸಂದೇಹಾತೀತವಪ್ಪ ನಿತ್ಯತ್ವವನ್ನೇ ಪಡೆಯುವುದೆಲ![೨೮] ಎಂಬ ಭಾವವು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಪಾದೋದಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾದದ ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುವಂತಹದ್ದಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಪರಶಿವನ ಪಾದೋದಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ನಾನಾ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಿಜ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಕರುಣಿಸು ತಂದೆ, ಶಾಂತಿಯನ್ನು ನೀಡು ತಂದೆಯೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಬೇಡುವ ರೀತಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.

ಈ ಮುಂದಿನ ವಚನಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದ ವಿವೇಚನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ,

ಅಯ್ಯಾ, ನಿಮ್ಮ ಮಹಾನುಭಾವರಿಂದ
ಮಹಾ ವಸ್ತುವಿನ ಪ್ರಮಾಣವನರಿದೆ;
ಶುದ್ಧ ಸಿದ್ಧ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆಂದರಿದೆ;
ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯವನರಿದೆ.

ನಿಮ್ಮ ಮಹಾನುಭಾವರಿಂದ ಪರತತ್ವ ಪ್ರಮಾಣುವನರಿದು
ಶರಣು ಶರಣೆನಂತಿದ್ದೆನಯ್ಯಾ,
ಕಪಿಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೧೨)

ಆಧಾರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿತವಾರರಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸುವ ಭೇದ;
ಅನಿಮಿಷವೆಂಬ ಅನಂದಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಾರ್ಪಿತದ ತೃಪ್ತಿಯ ಭೇದ;
ಸಂಯೋಗ ಗಮನಿಸಿ ಅರ್ಪಿಸುವ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಆರುವಿಧದಾನಂದ,
ಶ್ರೋತ್ರ, ನೇತ್ರ, ಘ್ರಾಣ, ಜಿಹ್ವೆ, ತ್ವಕ್ಕು
ಪಂಚೇದ್ರಿಯಗಳ ಭೇದವಲ್ಲದೆ,
ಲಿಂಗಪ್ರಾಣವ ಮಾಡಿ, ನಿಜಪ್ರಸಾದದ ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವ ಭೇದ;
ಅರವತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಅನುಬಂಧಂಗಳಿಂದವೆ
ನೂರೆಂಟು ಶರಣಂಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾದಿಸುವ ಸುಖಿಸುವ
ಭೇದವನಾರು ಬಲ್ಲರಯ್ಯಾ?
ದೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯ ಜ್ಞಾನಿ, ಶಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಗ್ ಜ್ಞಾನಿ,
ಸ್ವಾನುಭಾವದಲ್ಲಿ ತಾನೆ ರೂಪು
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯನ ಅವಗ್ರಹಿಸಿದ
ಪ್ರಸನ್ನ ಪ್ರಸಾದಿಯನಾರು ಬಲ್ಲರಯ್ಯಾ,
ನೀನು–ನಿನ್ನ ಶರಣರಲ್ಲದೆ?

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೪೦)

ಅಯ್ಯಾ, ಆ ಜ್ಞಾನ ಸಿದ್ಧನನರ್ಚಿಸುವ
ಆನಂದಮಯ ಶರಣರ ಧ್ಯಾನ ಧಾರಣ ಸಮಾಧಿಗಳೆಂತೆಂದಡೆ
ಪ್ರಸಾದವ ಬಯಸಿ ಪರವನರಿಯದಿಪ್ಪುದೆ ಧ್ಯಾನ,
ಚಿದ್ಘನ ಮಹಾಲಿಂಗವಲ್ಲದೆ ಅತ:ಪರ ದೈವವಿಲ್ಲೆಂದು
ಅನ್ಯರ ಕೂಡೆ ನುಡಿಯದಿರ್ಪುದೆ ಧಾರಣ
ಧ್ಯಾನ ಮೌನ ನೇಮ ನಿತ್ಯ ಶೀವ್ರತವಾರರಲ್ಲಿ
ತದ್ಗತನಾಗಿಪ್ಪುದೆ ಸಮಾಧಿ
ಇಂತಿಪ್ಪುದೀಗ ಶಿವಯೋಗ!
ಇಂತಪ್ಪವರ ತೋರಿಸಿ ನಿನ್ನ ಅರ್ಚನೆಯನೊತ್ತಿ
ಅವರ ಗಡಣಸಂಗ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಪದವಯ್ಯ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೧೩)

ಆವಾವದೆಸೆಗೆ ಬಾಯ ಬಿಟ್ಟು ಅರಸಿ ಕಾಣದೆ ಕಂಗೆಡುತ್ತಿದ್ದೆನಯ್ಯಾ
ದೇವಾ, ಈ ಬಾಯ ಬಿಡುವುದ ಮಾಣಿಸಿ,
ಎನಗೆ ಪರಮ ಪ್ರಸಾದವ ಕರುಣಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಯ್ಯಾ;
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿನಾಥಯ್ಯಾ,ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮವಯ್ಯಾ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.,ಪು.೫೨)

ಏನೆಂದೆನಿಸದ ವಸ್ತು, ಅಪ್ರಮಾಣಮೂರ್ತಿ
ಬಸವ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ನಿಂದಿತ್ತಯ್ಯಾ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಸಾದ
ಅರಿಯಬಾರದ ಬಸವನೆಂಬ ವಸ್ತುವನರುಹಿತ್ತಯ್ಯಾ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಸಾದ
ಬಸವನೆಂಬ ನಿಜವ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಿಲಿಸಿತ್ತಯ್ಯಾ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಸಾದ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿನಾಥಯ್ಯಾ,
ನಿಮ್ಮ ಅರ್ಪಿತ ಅನರ್ಪಿತವಾಯಿತ್ತಯ್ಯಾ,
ನಿಮ್ಮ ಬಸವವಿಡಿದು.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೭೭)

ಓರಂತೆ ಮಾಡಯ್ಯಾ ನಿನ್ನವರೊಳಗೆ
ಮನ್ನಣೆಯಿಂದ ಮಚ್ಚಿಸಯ್ಯಾ
ನಿನ್ನವರ ಪಾದೋದಕವ ನಚ್ಚಿಸಯ್ಯಾ,
ನಿನ್ನವರ ಪ್ರಸಾದವ ನಚ್ಚಿಸಿ ಮಚ್ಚಿಸಿ
ಮನಕ್ಕೆ ನೀನೇ ಮಂಗಳವಾಗಿ
ಅಚ್ಚಿಗಬಡಿಸದಂತಿರಿಸಾ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೮೨)

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳು ಪಾದೋದಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾದದ ತಾತ್ವಿಕ ವಿವೇಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ನಿಜಶರಣರ ದರ್ಶನ ದೃಷ್ಟಿಯ ನೆರವಿನಿಂದ ಜ್ಞಾನ ಕಲಾತ್ಮಕನು ಪರವಸ್ತುವಿನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರಸಾದತ್ರಯ ಮರ್ಮವನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ. ಹತ್ತುಹನ್ನೊಂದನ್ನು ಸಮುಚಿತವಾಗಿ ಅರಿತು, ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯನ್ನೇ ಮೆರೆಯಲು ಅವಕಾಶ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ದಾಸೋಹ ಭಾವದಿಂದ ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮಕ್ಕೆ ಶರಣುಯೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಈ ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಮೊದಲ ವಚನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ನಿಜಶರಣರ ದಾರ್ಶನಿಕ ಗುಣಧರ್ಮವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಇಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಮಹಾನುಭಾವರ ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದಕ್ಕೆ ನಿತ್ಯ ಶರಣೆಂಬೆ ಎಂಬ ವಿಚಾರವು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮೇಲಿನ ಎರಡನೆಯ ವಚನದಲ್ಲಿ, ಅನಿಮಿಷನೆಂಬ ಆನಂದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸುಜ್ಞಾನ ಸುಪ್ರಸನ್ನತಾಸದ್ಬೋಥ ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗದಲ್ಲಿ

ನಿತ್ಯಾರ್ಪಿತ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದು. ಆ ಮೂಲಕ ಆರು ವಿಧದಾನಂದವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು. ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಲಿಂಗಪ್ರಾಣವ ಮಾಡಿ ನಿಜಪ್ರಸಾದದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಈ ಸಜ್ಜೀವನು ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದುದರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನ, ಶಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯಗ್ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು, ಸ್ವಾನುಭವದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಜ್ಞಾನ ಇಚ್ಚಾಶಕ್ತಿ ಸಂಪನ್ನನೆಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರಸನ್ನ ಪ್ರಸಾದಿಯನ್ನು ಅರಿಯಲು ಶರಣರರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ಇನ್ನುಳಿದವರಿಗೆ ಅದು ನಗಣ್ಯವೆಂಬ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಆಲೋಚನೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.

ಅದರಂತೆಯೇ ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಇನ್ನಿತರ ವಚನಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ನಿಜಶರಣರ ದರುಶನಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸುವ ರೀತಿಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ 'ಆದಾವದೆಸೆಗೆ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಅರಸಿ ಕಾಣದೆ ಕಂಗೆಡುತ್ತಿದ್ದೆನಯ್ಯಾ ದೇವಾ' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಈ ಕೂಗನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಪರಮ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಆತ್ಮಕಶೋಧನೆಯು ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟಲ್ಲದೇ ಇನ್ನೊಂದು ವಚನದಲ್ಲಿ 'ಬಸವನೆಂಬ ನಿಜವ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ನೆಲಿಸಿತ್ತಯ್ಯಾ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಸಾದ' ಎಂದು ಹೇಳುವುದರೊಂದಿಗೆ ಬಸವಣ್ಣನ ದಾರ್ಶನಿಕತೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಬಸವಣ್ಣ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ 'ನಿಮ್ಮ ಅರ್ಪಿತ ಅನರ್ಪಿತವಾಯಿತ್ತಯ್ಯಾ' ಎಂದು ನುಡಿದಿದ್ದಾನೆ.

ಮೇಲೆ ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಕೊನೆಯ ವಚನವು ಲಿಂಗಾಂಗಿ ನಿಜ ಭಕ್ತರ ನಡೆ-ನುಡಿಗಳ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತಹದ್ದಾಗಿದೆ. ಲಿಂಗಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ ನಿಜ ಭಕ್ತರ ನಡೆ-ನುಡಿ-ನೋಟಗಳು ಆದರ್ಶಮಯವಾಗಿರಬೇಕು. ಹಾಗಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅವು ಪ್ರಶಂಸನೀಯವಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯ. ಇಂತಹ ಲಿಂಗಾಂಗಿಗಳ ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದಗಳೇ ಸೇವನೆಗೆ ಅರ್ಹವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮನೋಕಲ್ಯಾಣಕರವಾದ ಇಂತಹ ಶರಣರ ಸಂಗವನ್ನು ನನಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಇಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ಶರಣನ ಸಮಚಿತ್ತತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಚನವು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಬಂದ ಪದಾರ್ಥವ ನೋಡಿ ಹಿಗ್ಗುವನಲ್ಲ ಶರಣ;
ಬಾರದ ಪದಾರ್ಥವನಿಚ್ಛೈಸಿ ಕುಗ್ಗುವನಲ್ಲ ಶರಣ;
ಶರಣನ ನಡೆಯೆ ಲಿಂಗರೂಪ;
ಶರಣನ ನುಡಿಯೆ ಲಿಂಗಪ್ರಸಾದ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೮೪)

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಶರಣನ ನಡೆ ಲಿಂಗರೂಪವಾಗಿ ಕಂಡರೆ, ಶರಣನ ನುಡಿಯು ಲಿಂಗ ಪ್ರಸಾದವಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ.

ಆಡಂಬರದಯ್ಯಗಳ ಕಂಡಡೆ
ಆಡಬೇಡ ಅವರ ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕಾರದಲ್ಲಿ
ಆಡು ಆಡುವರ ಕುಲ ಛಲ ಶೀಲ ಜ್ಞಾನವಿಡಿದಾಡಿ
ಆಡದೆ ಆಡಿದಡೆ ಆಡಿಸುವ ಭವದ ಕುಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಡುಜಾಣ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಯೋಗಿನಾಥ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೬೭)

ಮೇಲಿನ ವಚನವೂ ಆಡಂಬರದ ಶರಣರನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅವರ ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಕುರಿತು ಆಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬೇಡ ಮಾಡದೆ ಮಾಡಿದೆನೆಂಬ ಭಾವ ನಿಜಶರಣನಿಗೆ ಸಲ್ಲದು. ಅಂತಹ ಶರಣರನ್ನು ನಿಜ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಶಿವ ಮನ್ನಿಸಲಾರನೆಂಬ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಈ ವಚನದ ಮೂಲಕ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಜೊತೆಗೆ ಆಡುವ ಶರಣನ ಕುಲ, ಛಲ, ಶೀಲ ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಭಾವನೆಯೂ ಅವನದಾಗಿದೆ.

ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದದ ಮಹತ್ವಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಇನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನ ವಿಶೇಷ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಎದ್ದುಕಾಣುವಂತಹದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮುಂದಿನ ವಚನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಅಂಗೋದಕದಿಂದ ಅಂಗರಕ್ಷಂಗಳ ಮಾಡುವೆ;
ಲಿಂಗೋದಕದಿಂದ ಸರ್ವ ಪವಿತ್ರವ ಮಾಡುವೆ;
ಪ್ರಸಾದೋದಕದಿಂದ ಪ್ರಾಣನ ನೆಲೆಯನರಿವೆ;
ಇಂತೀ ತ್ರಿವಿಧೋದಕದಿಂದ ಶುದ್ಧನಡೆ, ಸಿದ್ಧನಡೆ, ಪ್ರಸಿದ್ಧನಡೆ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ತಾನಹೆ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪)

ಗುರುಪಾದೋದಕದಿಂದ ಲಿಂಗಮಜ್ಜನ
ಮಾಡುವೆನೆಂಬ ಭಾಷೆ ಎನ್ನದಯ್ಯಾ
ಗುರುಪಾದೋದಕದಿಂದ ಸ್ವಯಂ ಪಾಕರಚನೆ ಎಂಬ ಭಾಷೆ ಎನ್ನದಯ್ಯಾ,
ಗುರುಪಾದೋದಕದಿಂದ ಶಿರಃಸ್ನಾನ ಅಂಗಸ್ನಾನ,
ಮುಖಸ್ನಾನ ಎಂಬ ಭಾಷೆ ಎನ್ನದಯ್ಯಾ,
ಗುರುಪಾದೋದಕದಿಂದ ಸರ್ವಶುದ್ಧ ಎಂಬ ಭಾಷೆ ಎನ್ನದಯ್ಯಾ,
ಇದು ಕಾರಣ, ಗುರುವೆ ಘನವೆಂದು,

ಗುರುಪಾದೋದಕವೆ ಎನ್ನ ಮೋಕ್ಷದ ಬೀಡೆಂಡು ಡಂಗುರ ಹೊಯ್ದೆ.
ಇದು ಕಿಂಚಿತ್ ಹುಸಿಯಾದಡೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ
ನಾಯಕನರಕದಲ್ಲಿಕ್ಕದೆ ಮಾಣ್ಬನೆ? ಮಡಿವಾಳ ತಂದೆ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೧೦೭)

ಗುರುಪಾದೋದಕದಿಂದ ಸ್ಥೂಲದೇಹಶುದ್ಧಿ;
ಕ್ರಿಯಾ ಪಾದೋದಕದಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ದೇಹಶುದ್ಧಿ;
ಜ್ಞಾನ ಪಾದೋದಕದಿಂದ ಕಾರಣ ದೇಹಶುದ್ಧಿ;
ಗುರುಪಾದೋದಕದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಸಂಬಂಧ;
ಜ್ಞಾನಪಾದೋದಕದಲ್ಲಿ ಭಾವಲಿಂಗ ಸಂಬಂಧ
ಅದುಕಾರಣ, ಪಾದೋದಕವೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ನೋಡಾ.
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೧೦೭)

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಪಾದೋದಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಿಶೇಷ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ವಚನದಲ್ಲಿ ಪಾದೋದಕವನ್ನು ತ್ರಿವಿಧದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಆ ಮೂರು ವಿಧದ ಪಾದೋದಕದ ಕ್ರಿಯಾಗುಣವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. 'ಮನೋಜಲವನೆ ಚಿಲ್ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಭಿಷೇಕಗೈಯಲು ಆ ಮನವೆ ಲಕ್ಷಾನು ಸಂಧಾನದಿಂದ ಲಿಂಗೋದಕವಾಗಿ ಕಾಮ ಸಂಹಾರಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪರಹಿತ ಸರ್ವಪವಿತ್ರ ಮಂತ್ರ ಮನವೆಂದೆನ್ನಿಸಿ ಸಿದ್ದವಾಗುದೆಲ! ಲೋಕಧನವಲ್ಲದ ಪ್ರಾಣಾಭಿಮಾನ ಘನಧನ ಜಲವನೆ ಆನಂದ ಜಂಗಮಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಅರ್ಪಣಗೈದಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಾಣವೆ ಶಿಕ್ಷಾನು ಸಂಧಾನದಿಂದ ಪ್ರಸಾದೋದಕವಾಗಿ ಕಲಾ ಸಂಹಾರಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಚಲರಹಿತ ಮಂತ್ರ ಪ್ರಾಣವೆಂದೆನ್ನಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗುವುದೆಲ! ಇಂತಪ್ಪ ತ್ರಿವಿಧ ಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಸಿದ್ಧ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ತ್ರಿವಿಧ ಪ್ರಸಾದವೆ ಘಟ್ಟಿಗೊಂಡು ಚತುರಸ್ರವಾದ ಲಿಂಗಾಂಗಿಯ ಮಂತ್ರ ಶರೀರವು ಸ್ವಯಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಲಿಂಗ ರೂಪವಪ್ಪುವದರಿಂದಲೇ ಭಕ್ತ ದೇಹಿಕ ದೇವನ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮಹಾಮಂತ್ರವಾಕ್ಯವು ಪರಮಯತಾರ್ಥವೆಂದೆನಿಸಿತಲ!' (ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೫೫೦) ಮುಂದಿನ ವಚನಗಳೂ ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಓದುಗರ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ.

ಸೀಮೆಯ ಮೀರಿದ ಸಂಬಂಧನೆ,
ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಮನಿಸದ ಸಂಯೋಗನೆ
ಎನ್ನ ಸಲಹುವ ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮ-ಪಾದೋದಕ-ಪ್ರಸಾದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನ ಮಾಡಿದೆ.

ಗುರುವೆ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯ
ನೀ ಬಸವನಾಗಿ ಬಂದು ನಿನ್ನವರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯನ ಮಾಡಿ,
ಭವವ ತಪ್ಪಿಸಿದೆ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೨೮೦)

ಗುರುವಾಗಿ ಬಂದೆನೆಗೆ ದೀಕ್ಷೆಯ ಮಾಡಿದಿರಿ;
ಲಿಂಗವಾಗಿ ಬಂದೆನ್ನ ಮನದ ಮಲಿನವ ಕಳೆದಿರಿ,
ಜಂಗಮವಾಗಿ ಬಂದೆನ್ನ ಪ್ರಪಂಚಕತನವ ಕಳೆದು
ಪರಮ ಸೀಮೆಯ ಮಾಡಿದಿರಿ.
ಇಂತಿವೆಲ್ಲವೂ ಬಸವಣ್ಣನಾಗಿ ಎನಗೆ
ಪ್ರಸಾದವ ನೀಡಿ ಸಲಹಿದ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ
ಇನ್ನೆನಗತಿಶಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೨೮೦)

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಪಾದೋದಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾದದ ಗುಣಧರ್ಮವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪರಿಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಬಸವಣ್ಣನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕಂಡರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪಿ.ಎಂ. ಗಿರಿರಾಜು ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. 'ನಿಸ್ಸೀಮನೆನಿಸಿದ ತ್ರಿವಿಧ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಂಬಂಧಿಯೇ ತ್ರಿವಿಧ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯ ರೂಪ ಮಹಾ ಚಿಕ್ಕೂಟ ಶಿವಯೋಗವುಳ್ಳವನೆ! ನನ್ನುನ್ನು ದೀಕ್ಷೆ-ಲಕ್ಷ್ಯ-ಶಿಕ್ಷೆಗಳಿಂದ ಪರಿಪಾಲಿಸುವ ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮ ಮೂರ್ತಿಯೆ! ನೀನು ದೀಕ್ಷೆ-ಲಕ್ಷ್ಯ-ಶಿಕ್ಷೆಗಳಿಂದ ಕೃಪೆಗೈದೆಯಾಗಿ ನಾನು ಹತ್ತು ವಿಧದ ಸುಜ್ಞಾನ ಸದ್ಬೋಧಕಕ್ಕೂ ಹನ್ನೊಂದು ವಿಧದ ಸದ್ಬೋಧದ ಸುಪ್ರಸನ್ನತಾಸತ್ಪ್ರಸಾದಕ್ಕೂ ಸತ್ಪಾತ್ರನೆನ್ನಿಸಿದೆನು! ಎಲೈ ಸದ್ಗುರು ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಲಿಂಗಮೂರ್ತಿಯೇ! ನೀನು ಧರ್ಮ ವೃಷಭರೂಪ ಸದ್ಗುರುವಾಗಿ ದಯಪಾಲಿಸಿ ನನಗೆ ಕರುಣೆಗೈದು ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಕೃಪಾಪಾತ್ರರಾದ ಸದ್ಭಕ್ತ-ಸದ್ವಿರಕ್ತಮ ಹಾಗೂ ತಿಂಥಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಕ್ತಿ ಯೋಗ್ಯನನ್ನಾಗಿಸಿ ನನ್ನ ದೇಹ ಪ್ರಜ್ಞಾ ರೂಪ ಭವ ಬಂಧನವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದೆಯಾ!'[೨೯] ಎಂದಿರುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.

ಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಪರಶಿವನ ಪ್ರತೀಕಯೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅವನಿಂದಾಗಿ ನಾನು ಗುರುಲಿಂಗ ಜಂಗಮ ಪ್ರಸಾದದ ಮಹಿಮೆಗೇರಬೇಕಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ನನಗೆ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಿ, ಮಲಿನವನ್ನು ಕಳೆದು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವ್ಯಾಮೋಹದಿಂದ ದೂರಮಾಡಿ ಸದ್ಬೋದ ಪ್ರಸನ್ನತಾ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ನೀಡಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದಿರೆಂದು ಸದ್ಗುರುವಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹೇಳಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. 'ಎಲೈ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ

ನಿತ್ಯ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಖಂಡ ಪರವಸ್ತುವೆ! ಕೃಪೆಗೈದು ಸದ್ಗುರು ರೂಪದಾಳಿನಿಂದು, ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ನನ್ನ ತ್ರಿಪುರಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ತ್ರಿವಿಧ ಲಿಂಗಸ್ಥಾಪ್ಯಗೈದು ದೀಕ್ಷೆಗೈದೆಯಲಾ! ಕೃಪೆಗೈದು ಚಿಲ್ಲಿಂಗ ರೂಪದಾಳಿ ಸದ್ಗುರುವಿನಿಂದ ಸಂದು, ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ನನ್ನ ಮನೋವಿಕಾರ ಕಾಮವನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಮನವನ್ನೆ ಲಿಂಗಗೈದು ಲಕ್ಷಗೈದೆಯಲಾ! ಕೃಪೆಗೈದು ಆನಂದ ಜಂಗಮ ರೂಪದಾಳಿ ಬಂದು, ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ಸಂಚಲ ಕಾಲನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನೆ ನಿಸ್ಸೀಮ ಜಂಗಮಗೈದು ಶಿಕ್ಷೆ ಗೈದೆಯಲಾ! ಈ ದೀಕ್ಷೆ–ಲಕ್ಷ್ಯ–ಶಿಕ್ಷೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೂಲಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ಧರ್ಮ ವೃಷಭ ಸದ್ಗುರು ರೂಪವಾಗಿ ಗೈದು ಸದ್ಬೋಧಪ್ರಸನ್ನತಾ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದೆಯಲಾ! ಇನ್ನು ನನಗೆ ಯಾವುದೇ ಅತಿಶಯವಾಗಲಿಲ್ಲವು'![೩೦] ಎಂಬ ಪಿ.ಎಂ.ಗಿರಿರಾಜು ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆಯೂ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಗುರು–ಲಿಂಗ–ಜಂಗಮ–ಪ್ರಸಾದ ಈ ಚತುರ್ವಿಧ ಸಾರ ರೂಪಗಳಿಂದ ಪಡೆದ ಸಂಗ ಸಮರಸ ಪಡೆದು ಐಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಸದ್ಭಕ್ತಲಿಂಗಿಗೆ ಅತಿಶಯವಾದುದು ಯಾವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಅದನ್ನು ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಆಡಂಬರದಿಂದ ಮೆರೆಯುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಅಪಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥವರನ್ನು ಪರಶಿವನು ಎಂದಿಗೂ ಮೆಚ್ಚಲಾರನೆಂಬ ಭಾವನೆಯೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಪ್ರಸಾದ ತತ್ವದ ಮಹತ್ವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಾರುತ್ತಾನೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವನ ವಿವೇಚನೆ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದ್ದಾಗಿದೆ.

> ಪ್ರಸಾದ ಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಆಡಂಬರಿಸುವ
> ಅಣ್ಣಗಳ ಪಥ ನೋಡಿ ಕೈಬಡಿದು ನಕ್ಕಂತಾಯಿತಯ್ಯ.
> ಪ್ರಸಾದವಿಲ್ಲದಿರೆ ಲೋಕರಂಜನೆಯೂ ಪ್ರಸಾದವೋ?
> 'ಬಹುವರ್ತಂತೇ ಪ್ರಾಣಿನೋ ಬಹುಶ: ಶಿವ:'
> ಎಂಬ ವೀರತಂತ್ರ ಪುಸಿಯೇನಯ್ಯಾ?
> ಪ್ರಸಾದ ಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಮುಖದೊರದೆ ಮೂಗ ಮುಚ್ಚಿ
> ನುಂಗುವರ ಕಂಡು ಹೊಟ್ಟೆ ಜೋಲಾಡುವಂತೆ ನಕ್ಕ ಕರುಣಾಕರ
> ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವನು (ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೨೫೬)
>
> ಅಟ್ಟುಂಬುದದು ಜೀವಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಾದವಲ್ಲದೆ
> ನಿರ್ಜೀವಕ್ಕೇನೊ ಅಯ್ಯಾ?
> ಜೀವಭಾವವಳಿದು, ಜನನ ಭಾವವಡಗಿ,
> ಜಗದಂತರ್ಯಾಮಿಯೆಂಬುದು ಮಹಾಪ್ರಸಾದ ನೋಡಾ,
> ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ, (ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೨೫೬)

ಅಟ್ಟುಂಬುದು ಪ್ರಸಾದವಾದಡೆ,
ಇದ್ದ ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲ ಮೋಕ್ಷವಂತರಾಗಬಾರದೇನೊ ಅಯ್ಯಾ?
ಅಟ್ಟುಂಬುದದು ಭೂತ!
ಆಡದೆ ಉಣದೆ ನಿಜವಡಗಿದ ರೂಪ ಅರಿಯಬಲ್ಲಡೆ,
ಅದು ಮಹಾಪ್ರಸಾದ ನೋಡಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೧೫೭)

ಗುರುಮುಟ್ಟಿ ಬಂದ ಶುದ್ಧಪ್ರಸಾದಿಯಾದಡೆ,
ವಾತ ಪಿತ್ತ ಶ್ಲೇಷ್ಮವಳಿದಿರಬೇಕು,
ಲಿಂಗ ಮಟ್ಟಿ ಬಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪ್ರಸಾದಿಯಾದಡೆ,
ಆದಿವ್ಯಾಧಿಗಳಿಲ್ಲದಿರಬೇಕು।
ಜಂಗಮ ಮುಟ್ಟಿ ಬಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪ್ರಸಾದಿಯಾದಡೆ,
ಅಜ್ಞಾನ ರೋಗವಿಲ್ಲದಿರಬೇಕು.)
ಮೂರರ ಅರಹು ಗಟ್ಟಿಗೊಳ್ಳುವ ಮಹಾಪ್ರಸಾದಿಯಾದಡೆ,
ಮರಣವಿಲ್ಲದಿರಬೇಕು.
ಪ್ರಸಾದ ಪ್ರಸಾದವೆಂದು ತ್ರಿವಿಧ ಪ್ರಸಾದವ ಸೇವಿಸಿ,
ಸರ್ವರಂತೆ ಮಲತ್ರಯಕ್ಕೊಳಗಾಗುವರ ಪ್ರಸಾದಿಗಳೆಂದು ನಂಬದಿರಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ, ಕಬ್ಬಿಲರಿರಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೩೫೭)

ಕರಣಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಪರಶಿವನೆಂದ ಬಳಕ,
ಆ ಕರಣಾದಿಗಳ 'ಭೋಜನಕೊಳ್ಳು' ಎನಬಾರದೆಂದು
'ಪರಶಿವಪ್ರಸಾದ' ಎಂಬ ನಾಮವಿಟ್ಟನಯ್ಯಾ ಶ್ರೀ ಗುರು
ಆ ಕಾರಣ ಬಂದ ಪ್ರಸಾದವೆಲ್ಲ ಶಿವಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಭುಂಜಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ,
ಕಟು ಆಮ್ಲ ತಿಕ್ತವೆಂದು ಭೋಗಿಸಿದಡೆ,
ಭವ ತಪ್ಪದು ನೋಡಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೩೫೭)

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಸಾದ' ಕುರಿತಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಿವೇಚನೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. 'ಜೀವನ ಭವವಳಿದು, ಜನನ ಭಾವವಡಗಿ ಜಗದಂತರ್ಯಾಮಿಯೆಂಬುದು ಮಹಾಪ್ರಸಾದ' 'ಆಡದೆ ಉಣದೆ ನಿಜವಡಗಿದ ರೂಪ ಅರಿಯಬಲ್ಲದೆ, ಅದು ಮಹಾಪ್ರಸಾದ' ಎಂದು ಪ್ರಸಾದ ಕುರಿತಾಗಿ ತಳೆಯುವ ನಿಲುವು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಶ್ರೀಗುರುವಿನಿಂದ ಪರಶಿವಪ್ರಸಾದ' ವೆಂದು ನಾಮಾಂಕಿತವಾದ ಈ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು "ಶಿವಪ್ರಸಾದ' ವೆಂದು ನವೀಕರಿಸಬೇಕೆಂದು

ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ತಪ್ಪಿ 'ಕಟು ಆಮ್ಲ ತಿಕ್ತ' ಎಂದು ಭೋಗಿಸಿದರೆ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಭವದ ಪಾಡು ತಪ್ಪಲಾರದೆಂದು ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದ ಕುರಿತಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಾಕಷ್ಟು ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಎಲ್ಲ ವಚನಗಳಲ್ಲೂ ಅವನ ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಎದ್ದುಕಾಣುವಂತಹ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಲಿಂಗಾಂಗಿಗಳಿಗೆ ಪಾದೋದಕವಲ್ಲದೆ,
ಅಂಗಭವಿಗೆ ಪಾದೋದಕವೆಲ್ಲಿಹದೊ?
ಶರಣರಿಗೆ ಶಿವಾನುಭವಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲದೆ?
ಶರತಾಗಿದವನಿಗೆ ಶಿವಾನುಭವ ಗೋಷ್ಠಿ ಎಲ್ಲಿಹದೋ?
ಲಿಂಗವಿರಹಿತರಿಗೆ ಪಾದೋದಕ ಸಲ್ಲದು, ಸಲ್ಲದು!
ಕೊಟ್ಟವಂಗೆ ಮುಕ್ತಿ ಮೊದಲೆ ಇಲ್ಲವು, ಇಲ್ಲವು.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೩೫೭)

ಆರೂ ಕಾಣಬಾರದ ಪ್ರಸಾದ ಅಡಕವಾಯಿತ್ತು
ಅರುಹಿನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ
ಈ ಪ್ರಸಾದವ ನಿಮ್ಮ ಸುಳುಹಿನಲ್ಲಿ ತೋರಿದೊ
ನಿಮ್ಮ ನೆನಹಿನಲ್ಲಿ ತೊರಿದೋ?
ತೋರುವ ಪ್ರಸಾದ ತೋರದೆ ಹೋಯಿತ್ತೆಂಬುದೇನಯ್ಯಾ,
ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ?
ಕಾಯವಿಡಿದ ಪ್ರಸಾದ ಕರಣಂಗಳಿಗೆ
ಹೋಯಿತ್ತೆಂಬುದೇನಯ್ಯಾ, ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣಾ?
ಲಾಭಕ್ಕೆ ವ್ಯವಹರಿಸಲು ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ;
ಈ ನಷ್ಟ ತುಷ್ಟಿಯ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನೀ ಪ್ರಸಾದಿಯಾಗಯ್ಯಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿನಾಥಯ್ಯ,
ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ನಿಜ ಪ್ರಸಾದಿಯಾದೆನಾಗಿ
ನಿಮ್ಮ ಹರಿಯಕೊಂದೆ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೪೭)

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ವಚನವು ಪಾದೋದಕದ ಮಹತ್ವ ಸಾರಿದರೆ, ಎರಡನೆಯ ವಚನವು ಪ್ರಸಾದದ ಕ್ರಿಯಾಗುಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಲಿಂಗಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಪಾದೋದಕ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಹೊರತಾಗಿ ಲಿಂಗರಹಿತರಿಗೆ ಸಲ್ಲಲಾರದೆಂಬ ಭಾವವು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಪಾದೋದಕ ನೀಡಿದ ಗುರುವಿಗೆ ಇದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಲಾರದೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಸುಜ್ಞಾನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ

ಪಡೆದ ಪ್ರಸಾದವು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಗೋಚರ ಪ್ರಸನ್ನತಾಚಿತ್ತವನ್ನು ಕರುಣಿಸುವಂತಹದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ 'ಎಲೈ ದೀಕ್ಷಾಚಾರ್ಯ ಸದ್ಗುರುಸ್ವಾಮಿಯೆ! ಮಹಾನಿಷ್ಕಲವಪ್ಪ ಅಂಗದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅಗೋಚರವಪ್ಪ ಪ್ರಸನ್ನತಾ ಪ್ರಸಾದವು ನಿನ್ನ ಸುಜ್ಞಾನ ದೃಷ್ಟಿಯಲಿ ಸಾಧುವಾಯಿತೆಲ! ಈ ಪ್ರಸಾದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ನೀನು ಕ್ರಿಯಾತಂತ್ರಪ್ರಯೋಗವರ್ತನೆಯಿಂದ ನನಗೆ ಅರುಹಿದೆಯೋ! ಇಂತಪ್ಪ ಆನಂದ ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗವು ತಾಮಸ ಉಪಾಧಿಕ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾಣಬಾರದೆ ಹೋಯಿತ್ತೇಕೆ? ಸ್ಥೂಲಾಂಗಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಸೋಪಾಧಿಕ ಪ್ರಸಾದವು ಅಂಗಕರಣಗಳಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಡಬಹುದಾದರೂ ಮಂತ್ರ ಶರೀರ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಂಗವನ್ನೇಕೆ ವೇಧಿಸಲಿಲ್ಲ! ಲಾಭವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದು ನಷ್ಟದಲಿ ಪರ್ಯಾವಸಾನವಾಯಿತೇಕೆ? ಈ ಲಾಭನಷ್ಟಗಳ ಮರ್ಮವನ್ನು ಅರಿತು ವೇಧಿಸಿದ ಜ್ಞಾನಕಲಾತ್ಮನೆ ನಿಜ ಪ್ರಸಾದಿಯು! ಎಲೈ ಪರವಸ್ತುವೇ? ನಿಮ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾರತ್ಕೃಪೆಯಾದ ದೀಕ್ಷಾಚಾರ್ಯಸದ್ಗುರುಸ್ವಾಮಿಯ ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ ನಾನು ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ವೇಧಿಸಿ ಸಂಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾ ಹರಿಯುವ ಪ್ರಾಕೃತ ಮನ: ಸಂಚಲ ಕಾಮವನ್ನು ಕೊಂದು ಕಾಮಸಂಹಾರಿಯೆಂದೆನ್ನಿಸಿದೆ ನೆಲ!'[೩೧]

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ, ಅಷ್ಟಾವರಣ ತತ್ವಾಚರಣ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಳೆಯುವ ನಿಲುವುಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಚನವೊಂದು ಮಹತ್ವ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಕಲ್ಲು ಘನವೆಂದದೆ, ಲಿಂಗದ ಪೂಜ್ಯತ್ವ ಕಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿತೇನಯ್ಯಾ?
ನೀರು ಘನವೆಂದಡೆ, ಪಾದೋದಕಕ್ಕೆ, ಸರಿಬಂದಿತೇನಯ್ಯಾ?
ಶೂದ್ರ ಘನವೆಂದಡೆ, ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯ ಕೊಟ್ಟಿತೇನಯ್ಯಾ?
ಘನಕ್ಕೆ ಘನವು ನಿಮ್ಮಷ್ಟಾವರಣಂಗಳು ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ, (ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೩೨೮)

ಗುರುಸಾಹಿತ್ಯ ಚೆನ್ನಬಸವಂಗಾಯಿತ್ತು;
ಲಿಂಗಸಾಹಿತ್ಯ ಬಸವಂಗಾಯಿತ್ತು;
ಜಂಗಮಸಾಹಿತ್ಯ ಬಿಬ್ಬಿಚಾರಸಂಗಾಯಿತ್ತು;
ಪ್ರಸಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಲ್ಲಮದೇವಂಗಾಯಿತ್ತು;
ಪಾದೋದಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹೊಡೆಹುಲ್ಲ ಬಂಕಯ್ಯಂಗಾಯಿತ್ತು;
ಭಸ್ಮಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕ್ಕನಾಗಮ್ಮಂಗಾಯಿತ್ತು;
ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಸಾಹಿತ್ಯ ಸರ್ವಪ್ರಮಥರಿಗಾಯಿತ್ತು.
ಮಂತ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯದವರ ಕಂಡಡೆ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯನಿವರೆ ಎಂದು
ಎನ್ನ ಮನ ನಂಬಿತ್ತು ನೋಡಾ, ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚಯ್ಯ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೪೪೯)

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಶರಣರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಆರೋಪಿಸಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಅಂಶ. ಆ ಮೂಲಕ ಅವನು ಆ ಶರಣರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಗುರು ದೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಲಿಂಗದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣ, ಜಂಗಮಶೀಲತೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುದೇವರು ಸಹಿತವಾದ, ಸತ್ವಯುತವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಮಾದರಿಯೆನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೆ ಪ್ರಸಾದಕ್ಕೆ ಬಿಬ್ಬಬಾಚರಸ, ಪಾದೋದಕಕ್ಕೆ ಹೊಡೆಹುಲ್ಲ ಬಂಕಯ್ಯ, ವಿಭೂತಿಗೆ ಅಕ್ಕನಾಗಮ್ಮರ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸರ್ವ ಪ್ರಮಥರಲ್ಲಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯ ಮಹಿಮೆ ಮತ್ತು ಗುರುಬೋಧಿಸಿದ ಮಂತ್ರ ಪಠಿಸುವ ಶರಣರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಶಿವನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದಂತೆ ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮನೋಬಲದ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನೇ ಶರಣ ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚಿದೇವನಿಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಅಷ್ಟಾವರಣ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಸಾಕಷ್ಟು ವಚನಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ರಚಿಸಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಅಷ್ಟಾವರಣ ತತ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆಯಾ ತತ್ವಾಚರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೆಲವೊಂದು ವಚನಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಮುಗಳಿ ರಂ.ಶ್ರೀ., ೧೯೯೦, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಪು. ೧೮೫.

೨. ವಿದ್ಯಾಶಂಕರ್ ಎಸ್., ೧೯೯೩, ಸಿ.ವ.ಸಂ

೩. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಎಂ.ಆರ್., ೧೯೭೭, ವಚನ ಧರ್ಮಸಾರ, ಪು. ೧೨೩.

೪. ಅದೇ, ಪು. ೧೨೨.

೫. ಅದೇ, ಪು. ೧೨೫.

೬. ಗಿರಿರಾಜು ಪಿ.ಎಂ., ೨೦೧೪, ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ.,, ಪು. ೯೦.

೭. ಅದೇ, ಪು. ೧೧೦.

೮. ಭೂಸನೂರಮಠ ಎಸ್.ಎಸ್., ೨೦೧೭, ವ.ಸಾ.ಸಂ.

೯. ಅದೇ,

೧೦. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಎಂ.ಆರ್., ೧೯೭೭, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೧೨೬.

೧೧. ಅದೇ, ಪು. ೧೨೭.

೧೨. ಸಿ.ಸಾ.ಸಂ.,

೧೩. ಗಿರಿರಾಜು ಪಿ.ಎಂ., ೨೦೧೪, ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ

೧೪. ಭೂಸನೂರಮಠ ಎಸ್.ಎಸ್., ೨೦೧೭, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ,

೧೫. ಗಿರಿರಾಜು ಪಿ.ಎಂ., ೨೦೧೪, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೬೩.

೧೬. ಅದೇ, ಪು. ೬೪.

೧೭. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಎಂ.ಆರ್., ೧೯೭೭, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೧೩೦.

೧೮. ಅದೇ, ಪು. ೧೩೧.

೧೯. ಗಿರಿರಾಜು ಪಿ.ಎಂ., ೨೦೧೪, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೧೩೨.

೨೦. ಅದೇ, ಪು. ೪೨೪.

೨೧. ಅದೇ, ಪು. ೧೮೮.

೨೨. ಅದೇ, ಪು. ೧೯೬.

೨೩. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಎಂ.ಆರ್., ೧೯೭೭, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೧೩೨.

೨೪. ಅದೇ, ಪು. ೧೩೨.

೨೫. ಗಿರಿರಾಜು ಪಿ.ಎಂ., ೨೦೧೪, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೫೯.

೨೬. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಎಂ.ಆರ್., ೧೯೭೭, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೧೨೮.

೨೭. ಅದೇ, ಪು. ೧೨೯.

೨೮. ಗಿರಿರಾಜು ಪಿ.ಎಂ., ೨೦೧೪, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೫೩೭.

೨೯. ಅದೇ, ಪು. ೧೫೫.

೩೦. ಅದೇ, ಪು. ೧೫೫.

೩೧. ಅದೇ, ಪು. ೬೦೦.

❖❖❖

ಅಧ್ಯಾಯ : ಆರು

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿವು

ಅಧ್ಯಾಯ: ಆರು

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿವು

"ಯಥಾ ಭಾವಸ್ತಥಾ ದೇವ
ಬ್ರಹ್ಮ ರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಅರಿತವ ಶಿವಯೋಗಿ
ಯೋಗಿಯಾದೊಡೆ ನನ್ನಂತಾಗಬೇಕು"

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ವಚನ ಮತ್ತು ಷಟ್‌ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ತ್ರಿವಿಧಿ ರೂಪದ ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ವಚನಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಯೋಗಿನಾಥಾಂಕಿತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಯೋಗಿನಾಥ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಸಂಕೀರ್ಣ ತ್ರಿವಿಧಿ, ಬಸವಸ್ತೋತ್ರದ ತ್ರಿವಿಧಿ, ಮಿಶ್ರಸ್ತೋತ್ರದ ತ್ರಿವಿಧಿ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟಾವರಣ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕೆಲ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಅವನ ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಶೋಧನೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

೬.೧. ಬಸವ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ರಚಿಸಿದ 'ಬಸವಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ'ಯಲ್ಲಿ ಸರಿ ಸುಮಾರು ೧೦೪ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಿವೆ. ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಇವೆಲ್ಲ ಬಸವಣ್ಣನ ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಬಸವಣ್ಣನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬಸವಾದಿ ಪ್ರಮಥರಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ತ್ರಿವಿಧಿ ವಚನಗಳು ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಅಷ್ಟಲ್ಲದೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅನುಭಾವಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನ ಅಗಾಧವಾದ ಪ್ರಭಾವ ಎದ್ದುಕಾಣುವಂತಹದ್ದಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಥಮಂತು ಬಸವಣ್ಣ ದ್ವಿತಿಯಂತು ಲಿಂಗವು
ತೃತಿಯಂತು ತತ್ವ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಲ್ಲ॥
ಅಕಳಂಕ ಗುಣನಿಧಿ ಚಿದಾನಂದ ಬಸವಂಗೆ
'ಬದುಕುತ'ನಾದೆನು ಗುರುವೆ ಯೋಗಿನಾಥ॥

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೩೮)

ವಸುಧೆ ಹುಟ್ಟದ ಮುನ್ನ ಬಸವಣ್ಣ ಹುಟ್ಟಿದನು
ಶಶಿಧರನು ಶಿವಮೂರ್ತಿ ವರದನಯ್ಯ॥
ಅಸಮಾಕ್ಷನವತಾರ ಮೂರ್ತಿಯನು ತಾಳ್ದಗುರು
ಬಸವಣ್ಣ! ಬಸವಯ್ಯ! ಯೋಗಿನಾಥ॥

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೩೮)

ಬಸವನೇ ಜಗದಾದಿ ತತ್ವಕ್ಕತೀತನು
ಬಸವನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪನು॥
ಬಸವನಾದಿ ಲಿಂಗ ಬಸವನ ನಾದಿಚರ
ಬಸವನಿಂದಧಿಕವೆ? ಯೋಗಿನಾಥ॥

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೩೯)

ಬಸವನೇ ಸತ್ಯಾಂಗ; ಬಸವನೇ ನಿತ್ಯಾಂಗ
ಬಸವನೇ ಪರಮಚಿತ್ಸ್ವರೂಪನು॥
ಬಸವನಾದಿ ಲಿಂಗ ಬಸವನನಾದಿಚರ
ಬಸವನಿಂದಧಿಕವೆ? ಯೋಗಿನಾಥ ॥

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೩೯)

ಬಸವಣ್ಣನನಾದಿ ಗುರು; ಬಸವನಾದಿ ಲಿಂಗ
ಬಸವನನಾದಿಚರ ಪರಮಭಕ್ತ॥
ಬಸವನನಾದಿಗುರು ಚರಿತ್ರಿವಿಧ ರೂಪಾದ
ಬಸವಣ್ಣ ಶರಣಾಗು ಯೋಗಿನಾಥ॥

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೩೯)

ಆದಿಗುರು ಬಸವಣ್ಣನನಾದಿಗುರು ಬಸವಣ್ಣ
ಭೇದಕ್ಕ ಭೇಧ್ಯನು ಬಸವಣ್ಣನು॥
ಇಂತಪ್ಪ ಬಸವನನಂತ ಶ್ರೀಪಾದಕ್ಕೆ
ವಂದಿಸಿ ಸುಖಿಯಪ್ಪೆ ಯೋಗಿನಾಥ॥

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೩೯)

ಬಸವಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿಯ ಆರಂಭಿಕ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಬಸವಣ್ಣನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಅನುಭಾವಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವುದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದಿಚರಾಚರ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಬಸವಣ್ಣನೆ ಪ್ರಥಮನಾಗಿದ್ದಾನೆಂಬ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಗ್ರಹಿಕೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.

‘ಮೊದಲು ಬಸವಣ್ಣ, ನಂತರ ಲಿಂಗ, ತದನಂತರ ತತ್ವ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ’ ಭೂಸಿತನಾದ ಬಸವಣ್ಣನು ಅಕಲಂಕ ಗುಣನಿಧಿಯಂತೆ ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕರುಣಿಸುವ ಗುರುವಾಗಿ ಕಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬಸವಣ್ಣನು ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು. ಅವನು ಜಗದ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಆತೀತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಭಕ್ತ ದೈಹಿಕ ದೇವನೆನಿಸಿದ ಅವನು ಅರಿವು ಶುದ್ಧ ಆಚಾರಶುದ್ಧ-ಅನುಭಾವ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಲಿಂಗಾಂಗಿ ಸದ್ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸದ್ಬೋಧೆಗೈದು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ ಕರುಣಾಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ನಿತ್ಯ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ‘ಗುರು, ಲಿಂಗ, ಜಂಗಮ’ ಈ ತ್ರಿಕರಣ ಗುಣಗಳ ಮಹಿಮಾತೀತನಾದ ಬಸವಣ್ಣನ ಪಾದಕ್ಕೆ ವಂದಿಸಿ ನಾನು ಆತ್ಮಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವೆನೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಈ ಮೇಲಿನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಆತ್ಮಶೋಧನಾತ್ಮ ಗುಣವೂ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ‘ಬಸವಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ’ಯ ಇನ್ನು ಕೆಲ ವಚನಗಳನ್ನು ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು,

ಲಿಂಗ ನೀನೇ ಎನ್ನ: ಜಂಗಮ ನೀನೆನ್ನ
ಸಂಗಸಮಯೋಪಕರ ನೀನೆಯಯ್ಯ॥
ಅಂಗಚರಪರಮ ಗುರು ನೀನೆ ನೀನೇ ಬಸವ
ಲಿಂಗ ನೀ ಸಲಹಯ್ಯ ಯೋಗಿನಾಥ॥

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೪೦)

ಜನನರಹಿತನು ಬಸವ; ಮರಣರಹಿತನು ಬಸವ
ರುಚಿ ಕರ್ಮರಹಿತನು ಬಸವಲಿಂಗ॥
ಯಜನಾದಿ ಭವಗಳನು ಭೇದಿಸಿದನೆನ್ನಯ
ನಿಜಗುರು ಬಸವನ್ನೈ ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೪೧)

ಲಿಂಗರೂಪನು ಬಸವ: ಜಂಗಮರೂಪ
ಸಂಗನ ಗುರುಮೂರ್ತಿ ಬಸವಲಿಂಗ॥
ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮವನು ಒಂದು ಮಾಡಿಯೆ ತೋರ್ದ
ಸಂಗನ ಬಸವಣ್ಣ ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೪೨)

ಭಸಿತವನು ಭಾಳದಲಿ ಒಸದು ರುದ್ರಾಕ್ಷೆಯನು
ಅಸಮಾಕ್ಷಗತಿಯೆಂದು ಕಂಠದಲ್ಲಿ॥
ಬಸವನೆ ಗತಿಯೆಂದು ಶ್ರೀಭಸಿತವನು ಧರಿಸಿ
ಹಸನಾದೆನ್ನೈ ಗುರುವೆ ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೪೩)

ಬಸವನ ಧ್ಯಾನದಿಂ ಬಸವನ ಕರುಣದಿಂ
ಬಸವನ ಪರಮಪ್ರಸಾದದಿಂದ॥
ಬಸವನ ಕೃಪೆಯಿಂದಲಾದಿ ಅಕ್ಷರವರಿದು
ಭೇದಿಸಿದೆನ್ನೈ ಗುರುವೆ ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೪೯)

ಇಂತು ಬಸವಸ್ತವವ ಸಂತತಂ ನೆನದೀಗ
ನಿಶ್ಚಿಂತನಾದೆನ್ನೈ ಸುಖತರದಲಿ॥
ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಗುರು ಬಸವನಾಣತಿಯಲ್ಲಿ
ಒಚ್ಚತ ನಿಮಗಾನು ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೫೪)

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗ್ರಹಿಕೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. 'ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮ' ತ್ರಿವಿಧಿ ಮೂರ್ತಿಯೆನಿಸಿದ ಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಪೂಜಿಸುವ ರೀತಿಯು ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. 'ಲಿಂಗ ನೀನೆ ಜಂಗಮ ನೀನೇ, ಅಂಗಚರ ಪರಮ ಗುರು ನೀನೆ ನೀನೇಯಯ್ಯ' ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣನ ಭಕ್ತ ದೇಹಿಕ ಆತ್ಮ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಬಣ್ಣಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಜನನ-ಮರಣ ರಹಿತನಾದ ಬಸವಣ್ಣನು ರುಚಿ ಕರ್ಮ ರಹಿತನೆನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಅವನು ಲಿಂಗ ಪ್ರಜ್ಞಾ ವಿರಹಿತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ವಯಂ ಅಮೂರ್ತಲಿಂಗವೇ ಆಗಿ ಕಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅಷ್ಟಲ್ಲದೇ ನುಡಿದೂ ನಿಶಬ್ದನು, ನೋಡಿಯೂ ಅಗೋಚರನು, ರುಚಿ-ತೃಪ್ತಿ ಸಂಗಗಳಿದ್ದೂ ರುಚಿತೃಪ್ತಿಸಂಗಗಳಿಗೆ ಆತೀತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇಂತಹ ಮಹಾಮಹಿಮೆವುಳ್ಳ ಅನಾದಿ ಸದ್ಭಕ್ತ ಮದಾಕರ್ತೃಯೆನಿಸಿದ ಶ್ರೀಗುರು ಬಸವಣ್ಣ ಸದ್ಬೋಧ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಅಂಗಪ್ರಜ್ಞೆಯನು ಹಿಂಗಿ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಂಗ ಸಮರಸವನ್ನು ಪಡೆದು ಸಂಜೀವಿತನಾಗುವ ಹಂಬಲವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹೊರಹಾಕುತ್ತಾನೆ.

ಬಸವನೆ ಗತಿ, ಬಸವಣ್ಣನೇ ಮುಕ್ತಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಧಾರಣೆ ಮಾಡಿ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತು ಹಸನಾಗುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಂಗಿಯಾದ ಶರಣಸತಿಗೆ ವಿಭೂತಿ-ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳು ಸೌಭಾಗ್ಯ ಚಿಹ್ನೆಗಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆಂಬ

ಪರಿಭಾವನೆಯನ್ನು ಅವನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಬಸವಣ್ಣನ ಧ್ಯಾನ, ಕರುಣೆ, ಅವನು ಕರುಣಿಸಿದ ಮಹಾ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಹಾಗೂ ಅವನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಪಂಚಾಕ್ಷರ, ಷಡಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನಾದೆನೆಂಬ ನಿಲುವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಾಳುತ್ತಾನೆ. ತ್ರಿವಿಧಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ನಿತ್ಯ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸಿ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾದೆನೆಂದು ಹೇಳುವ ರೀತಿಯೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಇದುವೇ ಬಸವಣ್ಣನ ಆಣತಿಯೆಂದು ಪರಿಭಾವಿಸುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅದರಂತೆ ನಡೆದು ಆತ್ಮಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದೇನೆ ಇರಲಿ, ಬಸವಣ್ಣನ ಭಕ್ತಗಣ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುವ' ಬಸವಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ'ಯು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಿಶಿಷ್ಟ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆನಿಸಿದೆ.

೬.೨. ಮಿಶ್ರ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಮಿಶ್ರಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ'ಯು ಒಂದಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೯೦ ವಚನಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇವು ಕೂಡ 'ಯೋಗಿನಾಥ' ಅಂಕಿತದಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅದರ ಮಹತ್ವಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಕೆಲ ವಚನಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಪರಿಭಾವನೆಯನ್ನು ಅರಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಒಂದು ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಬಸವಣ್ಣನ ಜೊತೆಗೆ ಇನ್ನಿತರ ಮಹಾಘನತರಾದ ಶಿವಶರಣರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಬಸವನಿಂದೀಯಾತ್ಮ ವಸುವಸುದೆ ಮುಟ್ಟಿತು
ಬಸವನೆ ಶಿವಭಕ್ತಿ ಬೀಜವಾಗಿ॥
ಬಸವನ ಕರುಣದಿಂದಾನು ಬದುಕಿದೆನಯ್ಯ
ಬಸವನಿಂ ನಾನಾದೆ ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೨೪)

ಗುರುವೆ ಪರಮಾನಂದ ಗುರುವೆ ಪರಮಜ್ಞಾನ
ಗುರುವೆ ನಿರ್ಮಳತತ್ವ ಬೀಜ ನೀನೆ॥
ಪರಮಸತ್ಪಥವಿತ್ತ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ
ಗುರುವೆ ನೀನು ಸಲಹಯ್ಯ ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೨೭)

ಆವಾವ ಕಾಲದಲಿ ದೇವ ನಿಮ್ಮಯ ಪೂಜೆ
ಭಾವ ಬಲಿದಿರ್ಪ್ಪಂತೆ ಪಾಲಿಸಯ್ಯ॥
ತೀವಿ ಸುಜ್ಞಾನವ ಕರುಣಿಸು ಎಲೆ ಗುರುವೆ
ದೇವ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೨೭)

ಬಸವಣ್ಣನ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಬಸವಣ್ಣನೇ ತಾಯಿ, ತಂದೆ, ಪರಮಬಂಧುವೆಂದು ನಂಬಿದವನು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಬಸವಣ್ಣನಿಂದಲೇ ತನ್ನಾತ್ಮಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಿಯೆಂಬ ಬಲವಾದ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಅವನದಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಬಸವಣ್ಣನ ಕುರಿತಾಗಿ ಅವನು ರಚಿಸಿದ ವಚನಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಶಿವಾಚಾರ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಮಾತಾಪಿತೃ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಬಸವಣ್ಣನೇ ಶಿವಭಕ್ತಿಗೆ ಮೂಲ ಬೀಜವಾಗಿ ಕಂಡಿದ್ದಾನೆ. ನಾಮ ಸೀಮೆಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ ಪರವಸ್ತುವಾದ ಬಸವಣ್ಣನ ಕರುಣೆಯಿಂದಲೇ ನನ್ನಾತ್ಮಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಿಯೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಜೊತೆಗೆ ತನ್ನ ದೀಕ್ಷಾಗುರುವಾದ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅವನಿಂದ ಪರಮಾನಂದವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ನಿರ್ಮಲ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಬೀಜವಾದ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಶಿವಪಥ ತೋರಿದ ಅವನಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ನನ್ನನ್ನು ಸಲಹುವೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿಯು ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.

ಈ 'ಮಿಶ್ರಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ'ಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೀಕ್ಷಾಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಕುರಿತಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಆದರ ಅಭಿಮಾನ ತಳೆದು ಸ್ತುತಿಸುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇನ್ನಿತರ ಶಿವಶರಣರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಹೋಗುವುದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಮುಂದಿನ ವಚನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಅನ್ಯವೆಂಬುದು ತನ್ನ ಬಿನ್ನಾಣವಾಗಿತು
ಅನ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊದ್ದ ನೈ ಅತಿಭಕ್ತಿಯಿಂ॥
ಮನ್ನಣೆಯ ಪ್ರಸಾದ ತನ್ನ ರೂಪವಾಗಿಪ್ಪ
ಚೆನ್ನಬಸವನೆ ಶರಣು ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೨೬)

ನಿರ್ಮಳನ ಸಲಹಲ್ಕೆ ನಿರ್ಮಾಯ ಬಂದನು
ಎನ್ನನುದ್ಧರಿಸಿದನು ಚೆನ್ನಬಸವ॥
ಎನ್ನ ಗೆಲಿದೇನೆಂಬ ಭಿನ್ನ ಮಾಯೆಯ ನಾನು
ಮುನ್ನಗೆಲಿದೆನು ಗುರುವೆ ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೨೮)

ಆದಿಯಾಧಾರದಲಿ ಆದುದೈ ಅನುಮಿಷಗೆ
ತೋರಿಸಿದಿರೈ ಗುರುವೆ ಚರಲಿಂಗವ
ಮೂರುದೀಕ್ಷೆಗೆ ಮೂಲಸ್ಥಾಣು ನೀನೈ ತಂದೆ

ಆರುಭಕ್ತಿಯು ನಿನ್ನ ಶಾಖೆಯಾಗಿ
ಕಾರುಣ್ಯಕರ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಭಕ್ತಿಯನು
ತೋರಿಸಿದನೈ ಎನಗೆ ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೨೯)

ವಚನಗಳು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಗುರುಸ್ಥಾನದ ಮಹತ್ವ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಮೊದಲ ವಚನದಲ್ಲಿ ಸದ್ಗುರುಸ್ವಾಮಿಯು ದೀಕ್ಷಾ ಪ್ರದಾಯಕನಾಗಿರುವುದಿರಂದ ಜ್ಞಾನೇಚ್ಛುವೂ ದೀಕ್ಷಾರ್ಥಿಯೂ ಆದ ನಿಜ ಶಿಷ್ಯನೊಂದಿಗೆ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಭೇದವೆನಿಸದೆ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ತನ್ನಂತೆ ಕಾಣುವ ಸದ್ಗುರು' ಮಹಾಪ್ರಸಾದ ಸ್ವರೂಪದವನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಸದಾ ಶರಣೆಂಬ ಭಾವನೆ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಸಲುಹಲಿಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದ ನಿಜಗುರುವಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ. ಮೂಲರಹಿತನಾದ ಶಿಷ್ಯನು ಮಾಯಾರಹಿತವಾದ ಸದ್ಗುರುವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನಿಜಕಾರುಣ್ಯ ಬೋಧೆಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು. ಬೂಟಾಟಿಕೆಯ ಗುರುತ್ವ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಯತ್ವದಿಂದ ಮಾಯಾರಹಿತವಾದ ಸದ್ಗುರುವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನಿಜಕಾರುಣ್ಯ ಬೋಧೆಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು. ಬೂಟಾಟಿಕೆಯ ಗುರುತ್ವ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಯತ್ವದಿಂದ ಏನನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಮೂಲರಹಿತ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ಮಾಯಾರಹಿತ ಸದ್ಗುರುವಾದ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಂತಹ ಗುರುಗಳೆ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ತಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಇದರೊಂದಿಗೆ ಕೊನೆಯ ಮೂರನೆಯ ವಚನದಲ್ಲೂ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಸದ್ಗುರು ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಎವೆಯಿಡದ ಜ್ಞಾನ ಚಕ್ಷುಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ಒಳನೋಟದಿಂದ ನೋಡಬಲ್ಲ ಆಚಾರವಂತ ಸದ್ಭಕ್ತರಿಗೆ ಆ ಪರವಸ್ತುವೆ ದೀಕ್ಷಾಗುರುವಾಗಿನಿಂದು, ಶಿಕ್ಷಾಮುಖದಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಜಂಗಮನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಅಂಗ-ಮನ-ಭಾವಗಳಿಗೆ ಆಚಾರ-ಅರಿವು-ಅನುಭಾವಗಳನ್ನು ನೀಡಿ, ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮ ಈ ಪ್ರಕರಣ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಮೂಲಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಸದ್ಗುರು ತೋರುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಇಹಪರವ ಪರಿಯನು ಅಯ್ಯ ನೀನೆ ಬಲ್ಲೆ
ನಿಮ್ಮ ಶರಣನು ಬಲ್ಲ ಪ್ರಭುರಾಯನು॥
ಆತನನುಮತದಿಂದ ಮಾಯೆಯನು ಗೆಲುವುದನು
ನೀವೆನಗೆ ಕಲಿಸುವದು ಯೋಗಿನಾಥ (ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೩೦)

ಎನ್ನ ಕಾಡದ ಮುನ್ನ ನಿನ್ನ ಮತವೀಯಯ್ಯ
ನಿನ್ನ ಪ್ರಭುರಾಯಂಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹೈ॥
ಎನ್ನ ಗುರು ಪ್ರಭುರಾಯ ಇನ್ನು ಸಲಹಲ್ಕಾಗಿ
ನಿನ್ನ ನಿಜಪದಗಂಟೆ ಯೋಗಿನಾಥ (ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೩೧)

ಕಕ್ಕಯ್ಯನವರಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಪ್ರಸಾದವನು
ಸಾಕ್ಷಾತು ಬಸವೇಶ ಕಾಯ್ದುತಂದ॥
ನಿಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಪಡದಕ್ಷತಿಯಶೇಷವನು
ಭಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕರುಣಿಸೈ ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೩೪)

ಬಸವನೆಂಬಾರಣ್ಯದೊಳಗೆ ನಾ ತಪವಿರ್ದೆ
ಪರುಷವೇ ದೊರಕಿತ್ತು ಪ್ರಸಾದದ॥
ಬಸವ-ಚೆನ್ನಬಸವ-ಪ್ರಭುತ್ರೈಮೂರ್ತಿಲಿಂಗಕ್ಕೆ
ಶಿಶುವಾಗಿ ಜನಿಸಿದೆನು ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೩೪)

ಎಮ್ಮಪ್ಪ ಬಸವಣ್ಣ: ಎಮ್ಮವ್ವೆ ನೀಲಮ್ಮ
ಎಮ್ಮಯ್ಯ ಪ್ರಭುರಾಯ ಚೆನ್ನಬಸವ॥
ಇನ್ನುಳಿದ ಶರಣರ ಚರಣಕ್ಕೆ ಶರಣೆಂದು
ಧನ್ಯನಾದೆನು ಗುರುವೆ ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೩೪)

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅನೇಕ ಶಿವಶರಣರ ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಅವರನ್ನು ಗೌರವಿಸುವ ರೀತಿಯು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಮೊದಲ ವಚನದಲ್ಲಿ ಇಹಪರದ ಅಂಗ ಮತ್ತು ಲಿಂಗ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಅದರ ಪ್ರಜ್ಞಾಸಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ಪರಮಶಿವಯೋಗಿಯಾದ ಲಿಂಗಾಂಗಿ ಸಹಜ ಸದ್ಭಕ್ತನೇ ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಲಿಂಗಾಂಗಿ ಸದ್ಭಕ್ತ ಸದ್ವಿರಕ್ತರು ಆ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯ ಮರ್ಮವನ್ನು ಸುಖಶೀಲದಲ್ಲಿ ಮಾಯೆಯೆಂಬ ದೇಹಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ವಿಮುಕ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ದಾಸೋಹ ಶೀಲರಾದ ಲಿಂಗಾಂಗಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಮಾಯಾತೀತರೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಂಥವರ ಸಂಗದಿಂದ ನನಗೆ ಮಾಯಾನಿರಸನವನ್ನು ಕರುಣಿಸೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದಿನ ವಚನದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರ ಭ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ, ಇಂದ್ರಿಯವಿಕಾರಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಡುವ ಮಾಯಾವಿಲಾಸವನ್ನು ನೀನು ಗುರುಲಿಂಗ ಜಂಗಮ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನನಗೆ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ಜಂಗಮ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಸತ್ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ನೀಡಿ ನನ್ನಲ್ಲಿನ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸೆಂಬ ಭಾವನೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಮೂರನೆಯ ವಚನವು ನಿಜಶರಣನಾದ ಕಕ್ಕಯ್ಯ ದೇವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತದೆ. ಕಕ್ಕಯ್ಯನ ತತ್ವಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಶ್ರೀಗುರು ಬಸವಲಿಂಗ ದೇವರು ಅಕ್ಷಯ ಪ್ರಸಾದರೂಪ ಚನ್ನಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವರೆ ಅಕಾಯ ಮಂತ್ರಪಿಂಡ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು

ಒದಗಿಸಿತು. ಈ ರೀತಿಯ ತತ್ವ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ನಿಜ ಶರಣ ಸಂತಾನರಾದ ನಿಜಲಿಂಗಾಂಗಿಗಳು ಕರುಣಿಸಿ ಭಕ್ತಿಶಿಶುವಾದ ಜ್ಞಾನ ಕಲಾತ್ಮನನ್ನು ಪರಿ ಪುಷ್ಟಿಗೈಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಷಟ್‌ಸ್ಥಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಚೆನ್ನಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ಮಹಾ ತತ್ವ ಪ್ರಸಾದಿ ಕಕ್ಕಯ್ಯ ದೇವರಿಂದ ದೀಕ್ಷಾನುಗ್ರ ಮಂತ್ರ ಜನ್ಮವಾಯಿತ್ತೆಂಬ ಭಾವವು ಇಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅದರ ಮುಂದಿನ ವಚನದಲ್ಲಿ ಬಸವ ತತ್ವವನದಲ್ಲಿ ಚಿಂತನಾ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದ ಜ್ಞಾನ ಕಲಾತ್ಮಕನಿಗೆ ಪ್ರಸಾದ ವೇಧೆಗೊಂಡಿತ್ತು. ಅಂತಪ್ಪ 'ಚೆನ್ನಬಸವನೆಂಬ ನಿಮಿಷಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಶಿಶುವಾಗಿ ಜನಿಸಿದೆನು' ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಬಸವಣ್ಣ ಮತ್ತು ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣರ ಅವಿನಾಶಿ ಮಂತ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವುದನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗೆಯೆ ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಕೊನೆಯ ವಚನವು ಜ್ಞಾನ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಕ್ರಿಯಾ ಗುಣ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸಾರುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನ ಕಲಾತ್ಮಕನಿಗೆ ಬಸವನ್ನನು ಪಿತೃವಾಗಿ ಕಂಡರೆ, ನೀಲಮ್ಮಳು ಮಾತೃವಾಗಿ ಕಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಜ್ಞಾನ ಪಿತಾಮಹನಾಗಿ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಈ ಶರಣರ ಜ್ಞಾನ ಕ್ರಿಯೆಗಳೆಂಬ ಮಂತ್ರ ಚರಣಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನಾನು ಧನ್ಯನಾದೆನೆಂಬ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಿವೇಚನೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ 'ಮಿಶ್ರ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿಯು ನಿಜಶರಣರ ಕ್ರಿಯಾ ಗುಣಧರ್ಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ.

೬.೩. ಅಷ್ಟಾವರಣ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ 'ಅಷ್ಟಾವರಣ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ'ಯು ಒಂದು. ಇದು ಸುಧೀರ್ಘವಾದ ತ್ರಿವಿಧಿ. ಸರಿಸುಮಾರು ೧೪೫ ಯೋಗಿನಾಥಾಂಕಿತದ ವಚನಗಳನ್ನು ಇದು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಅಷ್ಟಾವರಣ ತತ್ವಾಚರಣೆಗಳ ಬಣ್ಣನೆಯೇ ಈ ತ್ರಿವಿಧಿಯ ಮೂಲೋದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಈ ಮೊದಲು 'ಅರಿವು ಅಷ್ಟಾವರಣ' ಎಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ತತ್ವಾಚರಣಗಳ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ಈ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಅಂದರೆ ಕೆಲ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ವಚನಗಳ ಮೂಲಕ ಅರಿಯಬಹುದು.

ಶ್ರೀಗುರುವೆ ಶ್ರೀಗುರುವೆ ಭವಪಾಶದೂರನೆ
ಶ್ರೀಗುರುವೆ ಆದಿ ಅಂತರ ಶೂನ್ಯನೆ
ಶ್ರೀಗುರುವೆ ಆನಂದಮಯ ರೂಪಗತಿಯೆ
ದಾನತವನ್ನೈದುವೆನು ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೦೪)

ತನುಮನದ ಮಲಿನವನು ಕಳದು ಎನ್ನುವ ನಿಮ್ಮ
ಘನನಾಮ ಪದದೊಳಗಿರಿಸು ತಂದೆ॥
ಘನಪಾಶದೂರ ಶ್ರೀಗುರುವೆ ಮನ್ನಣೆಯಿಂದ
ಸಲಹು ಎನ್ನನು ಸಿದ್ಧ ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೦೫)

ಗುರುಚರವೆ ಗುರುಪರವೆ ಗುರು ಇಷ್ಟಲಿಂಗವೆ
ಗುರು ಶುದ್ಧಪ್ರಸಾದ ಪರಜ್ಯೋತಿಯೆ॥
ಕರುಣಾಕರನೆ ಎನ್ನ ತಡಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದವನೆ
ಶ್ರೀಗುರುವೆ ಶರಣಯ್ಯ ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೦೭)

ವಚನಗಳು ಗುರುಸ್ತೋತ್ರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗುರು ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುವಂಥವು. ಮೊದಲ ವಚನದಲ್ಲಿ ಗುರುವಿನ ಕ್ರಿಯಾಗುಣದ ಮರ್ಮವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ದೇಹದ ಪ್ರಜ್ಞಾರೂಪ ಭವಪಾಶದಿಂದ ಸ್ವತಃ ವಿದೂರನಾಗಿರುವ ಗುರುವು ಜ್ಞಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ನಿಜ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಭವಪಾಶದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಆದಿದೇಹ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಅಂತರದೇಹ ಪ್ರಜ್ಞೆಗಳಿಂದ ಶೂನ್ಯನಾದ ದಿಟ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಶಕ್ತಿಯೇ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಸ್ವರೂಪವೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹೊರ ಹಾಕುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ ಗುರುವಿನ ಸದ್ಬೋಧ ಪ್ರಸನ್ನ ಪ್ರಸಾದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಬಯಸುವೆನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೆ ಮುಂದಿನ ವಚನದಲ್ಲಿ ದೇಹ ಮತ್ತು ಮನದ ಕೊಳೆಯನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ಜ್ಞಾನ ಕಲಾತ್ಮಕನಾದ ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಿಜ ಶಿಷ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಬರಿಗೈಯಲ್ಲಿ ಬರಿಲಿಂಗವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನೀನು ಲಿಂಗಾಂಗಿ ಸದ್ಭಕ್ತನೆಂದು, ನನ್ನ ಪರಮ ಶಿಷ್ಯನೆಂದು ಹೇಳುವ ಬರಿ ಬೂಟಾಟಿಕೆಯ ಗುರುಗಳಿಂದ ಶಿಷ್ಯನ ತನುಮನದ ಮಲಿನವನ್ನು ಅಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದು ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಗುರುಶಿಷ್ಯರಿಂದ ಏನನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಮೂರನೆಯ ವಚನವು ಸದ್ಗುರುವಿನ ಬಗೆಗೆ ನಿಜಶಿಷ್ಯನು ಸೂಚಿಸುವ ಗೌರವ ಭಾವನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ದೀಕ್ಷಾಮುಖದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಇಷ್ಟ ಲಿಂಗವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದವನೆ ಸದ್ಗುರುಯೆನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಶಿಕ್ಷಾಮುಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನತಾ ಪ್ರಸಾದ ಲಿಂಗವನ್ನು ಕರುಣಿಸಬಲ್ಲ ಆನಂದ ಜಂಗಮ ಲಿಂಗವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಾತನೆ ಸದ್ಗುರುವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಮಹಾಲಿಂಗ, ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗ, ಜಂಗಮಲಿಂಗಗಳೆಲ್ಲದರ

ಮೂಲ ಬೀಜವಾದ ಸದ್ಗುರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪರಂಜ್ಯೋತಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇಂತಹ ಸದ್ಗುರುವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನಿಜ ಕಾರುಣ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಭವಪಾಶದಿಂದ ದೂರ ಸರಿದು ಮುಕ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಂತಹ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಶರಣೆಂಬೆ ಎಂಬ ಭಾವವು ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಗುರುಸ್ಥಲ ಸ್ತೋತ್ರವು ತನ್ನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಲಿಂಗಸ್ತೋತ್ರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಚನಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಕರಸ್ಥಲದ ಅಚಲದಲಿ ಸಕಲವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಕೂಡಿ
ಅನುಕರಿಸಿ ಇಪ್ಪುದದು ಭೇದ ನೋಡ॥
ಬಹಳ ಘನತೆಯನೊಂದು ಮಾಡಿ ಕರದೊಳಗಿಟ್ಟ
ಭೇದ ನಿಮ್ಮಯ ರೂಪು ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೧೧)

ಇಂದೆನ್ನ ಕರಸ್ಥಲಕೆ ಬಂದನು ಪರಬ್ರಹ್ಮ
ನಿಂದ ನಿಜದಾನಂದ ಬಂದನಯ್ಯ॥
ಮುಂದುವರಿವಾ ಮನದ ಅಜ್ಞಾನ ಹರ ಬಂದ
ತಂದೆ ಬಂದನು ಎನ್ನ ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೧೨)

ಈ ರೀತಿಯ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳು ಲಿಂಗಘನತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಸದ್ಭಕ್ತನ ಅವಿಚಲವಾದ ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ನಿಜದರುಹುವಿನ ಕುರುಹಾದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವು ಗಟ್ಟಿಗೊಳ್ಳುವ ಪರಿಯನ್ನು ಮೊದಲ ವಚನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಸತ್ಯಶರಣರ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಂಬಂಧವು ನಿಗೂಢವಾದುದು. ಲಿಂಗವೆಂಬುದು ಧಾರಣ-ಅರ್ಚನ ಅರ್ಪಣಾದಿ ಸತ್ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವಂಥದ್ದಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಜ್ಞಾನ ಕಲಾತ್ಮಕನಾದ ಸದ್ಭಕ್ತನು ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಜ್ಞಾನ ಚಕ್ಷುಗಳಿಂದ ನೋಡಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇಂತಹ ಲಿಂಗವನ್ನು ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಸದ್ಗುರುವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಲಿಂಗ ಸ್ವರೂಪವೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೆ ಮೇಲಿನ ಎರಡನೆಯ ವಚನವು ತನ್ನ ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಲಿಂಗವು ಇಷ್ಟರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೈಸೇರಿತು. ಮಹಾ ದಿವ್ಯಾನಂದನುಭೂತಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸಿ, ನನ್ನ ಮನದ ಮಾಯಾವಿಕಲ್ಪವನ್ನು ಹೊಗಲಾಡಿಸಿ ಲಕ್ಷಾನುಮುಖದಲ್ಲಿ ಮಹಾದಿವ್ಯಕುರುಹಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ತನ್ಮೂಲಕ ಸದ್ಗುರುವೇ ಇಷ್ಟರೂಪದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕೈಸೇರಿದನೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಲಿಂಗದ ಕ್ರಿಯಾಗುಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಹಲವು ವಚನಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ರಚಿಸಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

'ಜಂಗಮಸ್ತೋತ್ರಸ್ಥಲ'ದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ವಚನಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಂದೆರಡು ವಚನಗಳ ಮೂಲಕ ಆ ಜಂಗಮಸ್ತುತಿಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯಬಹುದು.

ಮಂಗಳಾಂಗದ ದೀಪ್ತಿ ಕಂಗಳಲಿ ಹೊತ್ತಿಸಲು
ಹಿಂಗದೆ ಕಂಡೆನಾ ಲಿಂಗತ್ರಯವ॥
ಆದಿಯಾಧಾರದಲಿ ಭೇದಿಸುವ ಭೇದವನು
ಆನಂದದಿಂ ಕಂಡೆ; ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೧೪)

ಭಾನುವಿನ ಉದಯಕ್ಕೆ ಕಮಲ ಪಸರಿಸುವಂತೆ
ನೀನೆನ್ನ ಕರದೊಳಗೆ ಪಸರಿಸುತ್ತ॥
ಜ್ಞಾನಭಾನುವಿನುದಯ ದೇಹಾದ್ರಿಯಲಿ ಹುಟ್ಟಿ,
ಆನು ನೀನಾದೆನ್ಯೆ ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೧೫)

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ. ಜಾಣರ ಜಾಣನಾದ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಿಜಶಿಷ್ಯನು ಆ ಪರವಸ್ತುವಿನ ನಿಜ ದೀಪ್ತಿಯನ್ನು ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದಲ್ಲದೆ ಸದ್ಗುರುಸ್ವಾಮಿಯು ತನ್ನ ಒಳನೋಟದ ಮುಖಾಂತರ ಇಷ್ಟ ಪ್ರಾಣ ಭಾವಲಿಂಗಗಳ ದರುಶನವನ್ನು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಮೂಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಶಿಷ್ಯನು ಜಗದ್ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಸದ್ಗುರುವಿನ ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತೆಂಬ ಭಾವವು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಮೇಲಿನ ಎರಡನೆಯ ವಚನದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ತಾವರೆ ಅರಳುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಸುಜ್ಞಾನ ಪ್ರಕಾಶರೂಪ ಶಿವಲಿಂಗವು ಸದ್ಗುರುವಿನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಸದ್ಭಕ್ತನ ಶಿರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸುತ್ತದೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಸದ್ಭಕ್ತನು ಸ್ವಯಂ ಲಿಂಗಸ್ವರೂಪವಾಗಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತಾನೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹೊರಹಾಕಿರುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.

ಅಷ್ಟಾವರಣ ತತ್ವಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಸಾದ' ತತ್ವಾಚರಣೆಗೂ ತುಂಬಾ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು 'ಪ್ರಸಾದಸ್ತೋತ್ರಸ್ಥಲ'ದಲ್ಲಿ ಇದರ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ಶುದ್ಧಪ್ರಸಾದ ಮೂರಚ್ಚಪ್ರಸಾದ ಮೂ
ರುತ್ತಮ ಪ್ರಸಾದವೈದು ಭವಿಸಿ॥
ಇಂತು ಪ್ರಸಾದ ಹನ್ನೊಂದ ಇವ ತಾ ಗ್ರಹಿಸಿ
ನಿಶ್ಚಿಂತಮಯನಕ್ಕು ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೧೬)

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದದ ಕ್ರಿಯಾಗುಣ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮೂರು ಶುದ್ಧ ಪ್ರಸಾದ, ಮೂರು ಅಚ್ಚಪ್ರಸಾದ, ಐದು ಉತ್ತಮ ಪ್ರಸಾದ ಈ ರೀತಿಯ ಹನ್ನೊಂದು ಪ್ರಸಾದಗಳ ನೆಲೆ ಕಲೆ ಸಕಲ ಸಂಬಂಧವನ್ನರಿತು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದ ಮಹಾತ್ಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಹೀಗಾದಲ್ಲಿ

ಸಜ್ಜೀವಾತ್ಮನು ಚಿಂತೆಯಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾಗಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೆ ಮುಂದಿನ ವಚನವು ಅಜ್ಞಾನ ಸಂಜ್ಞಿಕವಾದ ನೇತ್ರಸ್ಥಲ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಎರಡು, ಅಮಳಲಿಂಗಮನ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಒಂದು. ಹೀಗೆ ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮವಾಗಿ ಕಂಡು, ಇಷ್ಟ-ಪ್ರಾಣ-ಭಾವಲಿಂಗಗಳಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತವೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅರಿವು-ಆಚಾರ-ಅನುಭಾವ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಮೂರು, ಅಕ್ಷರವೆನಿಸಿದ ಆಚಾರಲಿಂಗ, ಗುರುಲಿಂಗ, ಶಿವಲಿಂಗ, ಜಂಗಮಲಿಂಗ, ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗ ಸಂಬಂಧಿಯಾಗಿ ಐದು, ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹನ್ನೊಂದು ಪ್ರಸಾದಗಳು ಸದ್ಭಕ್ತನ ಅನುಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆಂಬ ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನದಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನು ಪಾದೋದಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸ್ತುತಿಸುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ವಚನವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಹತ್ತು ಪಾದೋದಕ ಹುಟ್ಟ ನಾನೇವೇಳ್ವೆ
ಮತ್ತೆ ಮೂರು ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಜನನ॥
ಒಪ್ಪಿಪ್ಪ ಸೀಮೆ ಏಳರ ಒಳಗೆ ಭವಿಸಿಪ್ಪ
ತತ್ವ ಪಂಚಾಕ್ಷರಿಗೆ ಯೋಗಿನಾಥ

ಹತ್ತು ವಿಧದ ಪಾದೋದಕಗಳು ಜಡಜಲಾಶ್ರಿತಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಅವು ಜಲಾಶ್ರಿತ ಗಳಲ್ಲ. ಕಲಾತ್ಮಕನ ದೇಹ ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಜನನ. ಅಂದರೆ ಅಂಗಮನ ಪ್ರಾಣವೆಂಬ ತ್ರಿಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಹತ್ತು ವಿಧದ ಪಾದೋದಕ ಜ್ಞಾನ ಗಂಗಾಜಲ ಉದ್ಭವವಾಗುತ್ತದೆ. ಅರಿವು-ಆಚಾರ-ಅನುಭವಗಳೆಂಬ ಮಂಗಗಳಿಗೆ ಐದಕ್ಷರದ ತತ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಹತ್ತುಪಾದೋದಕಗಳ ನೆಲೆಕಲೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದೆಂಬ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ವಿಭೂತಿ ಸ್ತೋತ್ರಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಚನವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ತಿಲಕಕ್ಕೆ ಶೃಂಗಾರ ಕೊಲುವ ಭೂತದ ವೈರಿ
ಸಲೆ ಶಿವನ ಪಥದೋರ್ಪ ಪಥಿಕವಿದು॥
ಒಲಿದು ದಧಿಚ್ಯಾದಿ ಋಷಿಜನಕಾಯುವನಿತ್ತ
ಛಲದಂಕ ಭಸಿತವೈ ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೨೦)

ಈ ವಿಭೂತಿಯು ಶರಣಸತಿಯ ಶಿವಯೋಗ ಚಿತ್ಕೂಟ ದಾಂಪತ್ಯದ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ. ಇದು ಮನ ಸಂಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪ ಭೂತ ವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವಂಥದ್ದಾಗಿದೆ. ಸತ್ಯಶರಣರಿಗೆ ಅವಿನಾಶಿಮಂತ್ರ ಶರೀರವನ್ನು ನೀಡುವಂತಹ ಮಹಾಸಾಧ್ಯವೆನಿಸಿದ ಚಿದ್ಭಸಿತವು ಸಕಲ

ಲಿಂಗಾಂಗಿಗಳಿಗೆ ಸದಾ ಧಾರಣ ರೂಪವೆನಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮಹಾಮಂತ್ರ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ವಿನಿಯೋಗ ವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವನನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಳೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಸ್ತೋತ್ರದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮುಂದಿನ ವಚನವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಶಿವಧ್ಯಾನ ಶಿವಭಕ್ತಿ ಶಿವಚಿಂತೆಯುಳ್ಳಾತ
ಶಿವನ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ॥
ಶಿವಧ್ಯಾನದಿಂ ಧರಿಸಿ ವಿರಳಮುಕ್ತಿಯ ಪಡದ
ಶಿವಭಕ್ತ ಶರಣೆಂಬೆ ಯೋಗಿನಾಥ

ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿವ ಸ್ವರೂಪವೆನಿಸಿದ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯನು ಧರಿಸಿದ ಸದ್ಭಕ್ತನು ಸದಾಕಾಲ ಶಿವಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತ, ಶಿವನ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಶಿವಜ್ಞಾನದ ಸಂಕೇತವಾದ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸದ್ಭಕ್ತನು ವಿರಳ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು. ನಿಜ ಗಂಭೀರ ಶಿವಲಿಂಗದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಈ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯು ಲಾಂಛನವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ 'ಮಂತ್ರ ಸ್ತೋತ್ರಸ್ಥಲ'ದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರದ ಕ್ರಿಯಾಗುಣ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಆ ಮೂಲಕ ಅದರ ಮಹತ್ತನ್ನು ಸಾರುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಒಂದೆರಡು ವಚನಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಕುಂಭಿನಿಯ ಪುಸ್ತಕದ ಇಂಬಪ್ಪ ಅಕ್ಷರವ
ಶಂಭು ಕಂಡನು ತನ್ನ ಅಂತರದಲಿ॥
ಕರಿಯ ಕೂಪದ ಒಳಗೆ ಬಿಳಿಯ ಜಲ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸೆ
ಅದಕಂಡು ಮುಕ್ತನ್ಯೆ ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೨೩)

ಮಂತ್ರ ಮನಾವರಿಸಿ ಭ್ರಾಂತುಗೆಟ್ಟಿತು ನೋಡ
ಶಾಂತಿಸಲಿಲಡಿ ಎನ್ನ ಮೈ ನೆನೆದುದು॥
ಕಂತುಕಾಲರ ನೋದೆದು ಮಹಂತ ಮರಣವ ಗೆಲಿದು
ನಿಶ್ಚಿಂತ ಸುಖಿಯಾದೆ ಯೋಗಿನಾಥ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೮೨೩)

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯಿದೆ. ಕನಸಿನ ದಿಣ್ಣೆಯಾದ ಮಹಾ ಮೇರುಶಿಖರದ ಮೇಲೆ ಪರವಸ್ತುವುಂಟೆಂದು ಮುನ್ನಿನ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಕ್ತರು ನಂಬಿಕೆಟ್ಟದ್ದುಂಟು. ಆದರೆ ಸ್ವಯಂಲಿಂಗ ಸ್ವರೂಪಿಗಳಾದ ನಿಜಲಿಂಗಾಂಗಿಗಳು ನಿಜತನುಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯ ಮೇಲನ ಕಾಯಕೈಲಾಸದ ಶಿರಶ್ರೀಗಿರಿ ಯಲ್ಲಿಯೇ ಪರವಸ್ತುವಿನ ನಿಜದರ್ಶನವನ್ನು ಕಂಡಿತು. ಅಂದರೆ ತನುವಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಿಜಲಿಂಗಿಗಳು

ಸದ್ಗುರು ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ ಜ್ಞಾನವಳ ಗಂಗೆಯ ಉಜ್ವಲತೆಯನ್ನು ಇಹದಲ್ಲಿಯೇ ಕಂಡು ಮುಕ್ತರಾದರೆಂಬ ಭಾವನೆ ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಮುಂದಿನ ವಚನದಲ್ಲಿ ಅರಿವು–ಆಚಾರ–ಅನುಭಾವ ಚಿಂತನ ಮನನ ಮಂತ್ರವು ಮೈಮನವನ್ನು ಆವರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ದೇಹದ ಭ್ರಾಂತಿಗಳು ದೂರವಾದವು. ನೆಮ್ಮದಿಯ ಜಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಂಗವು ಅಭಿಷಿಕ್ತವಾದಾಗ ಮನೋವಿಕಾರಗಳು ಸಂಹರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಆಗ ಸದ್ಭಕ್ತನು ಮೃತ್ಯುಂಜಯನೆನಿಸಿ ನಿರಾಕುಳ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಿವೇಚನೆ ವಿಶಿಷ್ಟವೆನಿಸಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ 'ಅಷ್ಟಾವರಣ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ'ಯು ಅವನ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ, ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ (ವಚನ, ತ್ರಿವಿಧಿ) ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅರಿವು–ಆಚಾರ–ಅನುಭಾವಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ನೀಡುವ ಅರ್ಥವಿಶೇಷವು ತುಂಬಾ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿರುವಂತಹದು. ಜೊತೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ಆತ್ಮ ಶೋಧನೆಯ ಮುಖಾಂತರವೇ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಲಯದ ಹತ್ತು–ಹಲವು ವಿಸ್ಮಯಗಳನ್ನು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಬದುಕಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚುವ ರೀತಿಯೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಕೂಡ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ತತ್ವಾದರ್ಶಗಳಾದ ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅವನು ತಳೆಯುವ ನಿಲುವುಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರ್ಥಗ್ರಹಿಕೆಯನ್ನು ಬಯಸುವಂಥವಾಗಿದ್ದಾವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕೆಲ ವಚನಗಳನ್ನು ಆಕರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನ ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಸಂಶೋಧಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅರಿವು

೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ ಶೂನ್ಯ ಪೀಠವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ ಪ್ರಮುಖ ಶರಣರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕೂಡ ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಬಸವಣ್ಣನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ ಈ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುದೇವರ ಪಾತ್ರ ತುಂಬಾ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಅಲ್ಲಮನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ದ್ಯೋತಕವೆನಿಸಿದ ಈ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯು ನೂರಾರು ಶರಣರ ಅನುಭಾವದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. 'ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಜೀವಾಳ (ಪ್ರಸಂಗ) ಸಂಭಾಷಣೆ. ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಮೂಲ ಜೀವಾಳ ವಿಚಾರಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಶರಣನೂ ಇಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮಾತಿನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ತನ್ನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅನುಭವದ ಆಳವನ್ನು, ಅಗಲವನ್ನು, ಕೊರತೆಯನ್ನು, ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು, ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು, ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು, ಸಂದೇಹವನ್ನು–ಹೀಗೆ ಏನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಎಂದಿಷ್ಟೇ ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಲದು, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿನ ಅನೇಕ ಶರಣೆಯರು ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನ್ಯರು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಅವರು ಎಂಥ ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೇ ಆಗಿರಲಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಅವರು ಹೇಳಿದ ವಿಚಾರ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾದರೆ ಸರಿ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರವೇ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಪುರುಷರ ಸರಿಸಮಾನರನ್ನಾಗಿ ಕಂಡು ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವರು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟೊಂದು ಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ಅರಿವಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ' ಎಂಬ ಡಾ. ಸಂಗಮೇಶ ಸವದತ್ತಿಮಠರ ಮಾತುಗಳು ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿನ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರದ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರುತ್ತವೆ.

ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ಪದವೆಂದರೆ 'ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ'. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ತತ್ವವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟುತನದಿಂದ ಹೇಳುವ ಪರಿಯನ್ನು ಈ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದವು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. 'ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ 'ಶೂನ್ಯ' 'ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳ' ಬೆಲೆಯನ್ನರಿತು 'ಪಂಚಾಚಾರ'ಗಳನ್ನಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು 'ಷಟ್‌ಸ್ಥಲ' ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಾಧಕನು ಕೊನೆಗೆ ಐಕ್ಯಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಪಡೆವ 'ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯ'ದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ. ಈ 'ಶೂನ್ಯ'ವು ಏನೂ ಇಲ್ಲದ ಆದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಸ್ಥಿತಿ. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಈ ಪದವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಬಯಲು' ಎಂಬುದಾಗಿ ಶಿವಶರಣರು ಬಳಸಿದರು. ಹಾಗೆಯೆ ಸಂಪಾದನೆ 'ಗಳಿಕೆ', 'ಪಡೆಯುವುದು', 'ಸಾಧಿಸುವುದು' ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ'[೧] ಎಂಬಂತೆ ಈ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಅರ್ಥ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ 'ಬಯಲು ಗಳಿಕೆ'ಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದ ಶಿವಶರಣರು ತನ್ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬದುಕಿನ ಸಾಧನಾ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

'ಅಂಗ-ಲಿಂಗ' ಎಂಬೆರಡು ಜನಿಸಿದ ಪೂರ್ವಭಾವಿ ಸ್ಥಿತಿಯು ಒಂದೆಂಬುದಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು 'ಶರಣ' ಎಂಬ ಪರ್ಯಾಯ ಪದದಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. 'ಶರಣ' ಎಂಬುದು ವೃಷಭ, ವೃಷಭನೆಂಬುದೇ ಶಕ್ತಿಯ ದ್ಯೋತಕ. ಶಿವ-ವೃಷಭರ 'ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ'ವು ಪಿಂಡಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಶೂನ್ಯ ತತ್ವದ ಸ್ವರೂಪ, ಲಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಅನುಭಾವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅದರ ಅನುಭವದ ನಿವೇದನೆ, ಸಾಧಾರ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ ಚಿತ್ರಗಳು ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ ಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಸಂಖ್ಯಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಟ್ಟು ಐದು ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಗಳು ೧. ಶಿವಗಣ ಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾ ದೇವಯ್ಯಗಳ ಸಂಪಾದನೆ- ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೦೦, ೨. ಕೆಂಚವೀರಣ್ಣೊಡೆಯರ ಸಂಪಾದನೆ-ಕ್ರಿ.ಶ.೧೫೮೦ ೩. ಗುಮ್ಮಳಾಪುರದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗದೇವರ ಸಂಪದಾನೆ - ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೮೩, ೪. ಹಲಗೆದೇವರ ಸಂಪಾದನೆ - ಕ್ರಿ.ಶ.೧೫೮೪ ಹಾಗೂ ೫. ಗೂಳೂರು ಸಿದ್ಧವೀರಣ್ಣೊಡೆಯರ

ಸಂಪಾದನೆ – ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೧೦) ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಗೂಳೂರು ಸಿದ್ಧವೀರಣ್ಣೊಡೆಯರ ಸಂಪಾದನೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದೆ. ಇದು ಕನ್ನಡದ ಹಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಮರುಸಂಪಾದನೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೯೩೦ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಫ.ಗು.ಹಳಕಟ್ಟಿಯವರು ಇದನ್ನು ಮರುಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಸಂ.ಶಿ. ಭೂಸನೂರಮಠ ಅವರು ಇದನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೫೮ರಲ್ಲಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ, 'ಗುಳೂರು ಸಿದ್ಧವೀರಣ್ಣೊಡೆಯರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಪ್ರಭುದೇವರ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅದೇನೆ ಇರಲಿ, ವೀರಶೈವ ಮತತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವಲ್ಲಿ ಈ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯು ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿರುವುದಂತೂ ಸತ್ಯ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಫ.ಗು.ಹಳಕಟ್ಟಿಯವರು 'ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ' ಎಂದರೆ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮತತ್ವ ಬೋಧಿಸುವ ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ಗ್ರಂಥ'[೨] ಎಂದಿರುವ ಮಾತುಗಳು 'ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ' ಗ್ರಂಥದ ಸಾರಸತ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ತಾತ್ವಿಕ ತಿರುಳನ್ನರಿತು, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವ ಶೂನ್ಯ ಪೀಠವನ್ನೇರಿ, ಸಕಲ ಶರಣರಿಗೂ ಆ ಶೂನ್ಯ ತತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸಿದ್ದು ಇತಿಹಾಸವಾಗಿದೆ. ಈಗ ಈ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಂವಾದದ ಅರಿವಿನ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸಬಹುದು.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಂವಾದದ ಅರಿವು

ಬಸವಣ್ಣನು ಸಂಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಶೂನ್ಯ ಪೀಠವನ್ನು ಮೊದಲು ಏರಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು. ನಂತರ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಈ ಪೀಠವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿ ಜರುಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಈ ಶೂನ್ಯ ಪೀಠವನ್ನೇ ಕಲ್ಯಾಣದಿಂದ ಸೊನ್ನಲಾಪುರದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ತರುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶೂನ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೂರನೆಯ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಶರಣ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸುತ್ತಾನೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯೂ ಇದೆ. ಅದೇನೆ ಇರಲಿ, ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಪಾತ್ರ ಮಾತ್ರ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ದೀಕ್ಷಾ ಪ್ರಸಂಗ ಹಾಗೂ "ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅಲ್ಲಮನೊಂದಿಗೆ ನಡೆಸಿದ ಸಂವಾದದ ಪ್ರಸಂಗಗಳು" ಇದಕ್ಕೆ ಜೀವಂತ ನಿದರ್ಶನಗಳಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅಂತೆಯೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷಾ ಪ್ರಸಂಗವು ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಗ್ರಂಥದ ಪರಿಷ್ಕರಣೆಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆಂಬ ನಿಲುವನ್ನು ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಭೋಗ ಭೂಮಿಯ ಭೋಗತನುವಿನ
ಲಾಗಸನುಪಮಸಿದ್ಧಿ ಕರ್ಮೋ
ದ್ಯೋಗ ಭೂಮಿಯ ಕರ್ಮತನುವಿನಲಲ್ಲರಿಂದೆ
ಯೋಗಯೋಗ್ಯರು ಯೋಚಿಸುತ ಭೂ
ಭಾಗದಲಿ ಮಾನವ ಶರೀರಗ
ಳಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿ ನಿಜವನರಿವನು ಗಿರಿಜೆ ಕೇಳೆಂದ

(ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ, ಪು.೧೫)

ಚಾಮರಸ ಕವಿಯ ಆಶಯದಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ಬದುಕಿನ ಕರ್ಮವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬದುಕಿ, ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಯಾಕೆಂದರೆ, 'ದೇವರು ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಆತ್ಮದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಮಲಗಳನ್ನು ನೀಗಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಇದು ಸಾಧನರಂಗ. ದೇವಲೋಕದವರಾದರೂ ಮನುಷ್ಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರಾಗಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ನಿಜವನ್ನರಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ'[೩] ಎಂಬ ಸತ್ಯದಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ಆರಂಭದ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ಮತನವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಯೋಗಿತನವನ್ನು ಮೆರೆದವನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

'ಶಿವಯೋಗ'ದಷ್ಟೇ 'ಸಂಸಾರ ಯೋಗ'ವೂ ಸದ್ಗತಿಗೆ ಸಾಧಕವೆಂದು ನಂಬಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಲೋಕೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮುಡಿಪಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಗಳೇ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ದಾರಿಯೆಂಬಂತೆ ಅವನು ಬದುಕಿದ್ದನು. ಆದುದರಿಂದಲೇ 'ಸಾಕಾರ ನಿಷ್ಠೆ, ಭೂತಂಗಳೊಳಗನುಕಂಪೆ, ತಾನೆ ಪರಬೊಮ್ಮ' (ಸಿ.ಚಾ.) ಎಂಬ ನಿಶ್ಚಲ ಜ್ಞಾನ ದಿಂದ ಲೋಕೋದ್ಧಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತೊಡಗಿದನು, ಕಿಸಾಗೌತಮಿ ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಬದುಕಿಸಿಕೊಡೆಂದು ದಯಾಮಯನಾದ ಬುದ್ಧದೇವನನ್ನು ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟು ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು. ಆದರೆ ಬುದ್ಧ ದೇವನು 'ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಸಾವು ತಪ್ಪದು ಎಲ್ಲರೂ ಸಾಯಲೇಬೇಕು. ಅನಿತ್ಯವಾದುದಕ್ಕೆ ಮಥಾ ಶೋಕಿಸಬೇಡ' ಎಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬೋಧಿಸಿ ತಿಳಿವನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹಲವು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ, ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ, ಜೀವದಾನ ಮಾಡಿದನು. ಕಡೆಗೆ ತಾಯಿ ಸತ್ತ ಬೆಕ್ಕಿನ ಮರಿ ಕುಂಯಿಗುಟ್ಟುತ್ತಿರಲು ಅನುಕಂಪದಿಂದ ಆ ತಾಯಿ ಬೆಕ್ಕನ್ನೂ ಬದುಕಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಹಲವು ದಾನ ಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುತ್ತ'[೪] ಎಂಬ ಎಂ.ಆರ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ಪವಾಡ ಸದೃಶ ಗುಣಗಳಿಂದ ಜನಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತಿದ್ದನು. ಅಂತೆಯೇ ಊರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ 'ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಕೆರೆ'ಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ತರಿಸಿ, ಸಕಲ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಳ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ್ನಾಗಿ ಕೆರೆಯ ಮಧ್ಯದ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ,

ಸೊನ್ನಲಾಪುರವನ್ನು 'ಅಭಿನವ ಶ್ರೀಶೈಲ'ವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೆಲಸವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಈ ಕರ್ಮಾಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳು ಕೂಡ ಕೋಪ-ತಾಪಗಳಿಂದ ಹೊರತಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಎಲ್ಲೆಡೆ ದೇವನಿದ್ದಾನೆಂಬ' ಭಾವನೆಯು ಸಂಕುಚಿತಗೊಂಡು ತಾನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ದೇವನಿದ್ದಾನೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಬಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಕುಚಿತ ಭಾವನೆಯು ಮನದ ಅಸಮತೋಲನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇಕೆ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯ ಮುಗಿಯುವುದರೊಳಗೆ ಸಮತೂಕದ ಪಾಪರಾಶಿಯು ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಕರ್ಮಯೋಗ ದಲ್ಲೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಅದರ ತೋಳಲಾಟದ ಅರಿವು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಇಂತಹ ಸನ್ನವೇಶದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ಪ್ರವೇಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಅಲ್ಲಮನು ಕಲ್ಯಾಣದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸೊನ್ನಲಾಪುರದ ಕಡೆಗೆ ಆಗಮಿಸುತ್ತಾನೆ. 'ಹೆಣ್ಣು, ಹೊನ್ನು, ಮಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಹಳೆಯದಿರು, ನಿನ್ನ ಮನ ಅವುಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾದರೂ ನೀನು ಬಳಲಿಯಾದರೂ ಸುಖವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊ' ಎಂಬ ಸಂದೇಶವನ್ನಿತ್ತು ಜನರಲ್ಲಿ ಮನೋಸ್ಥೈರ್ಯ ಧೀರನಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿದ್ದನು. ಇಂತಹ ಸಂದೇಶಕ್ಕೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತಳಹದಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಅದಕ್ಕೆ 'ನಿಜದ ಅರಿವಿನ' ಮೂಲಕ, ಶಾಶ್ವತ ಸತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವನು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವ, ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲಮನು ನುಡಿಯುವ ಈ ವಚನದ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ,

ಹೆಣ್ಣು ಮಾಯೆಯೆಂಬರು, ಹೆಣ್ಣು ಮಾಯೆಯಲ್ಲ
ಹೊನ್ನು ಮಾಯೆಯೆಂಬರು ಹೊನ್ನು ಮಾಯೆಯಲ್ಲ
ಮಣ್ಣು ಮಾಯೆಯೆಂಬರು ಮಣ್ಣು ಮಾಯೆಯಲ್ಲ
ಮನದ ಮುಂದಣ ಆಸೆಯೆ ಮಾಯೆ ಕಾಣಾ ಗುಹೇಶ್ವರ!

ಎಂದು ನುಡಿಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವರು ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ನಿಜದ ಅರಿವಿನ ಕಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತಾರೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಕಲ ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೆ ಬಂಧುವಾಗಿ, ಕೃಪಾಸಿಂಧುವಾಗಿ ದು:ಖಿತರ ದು:ಖವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುತ್ತ, ಬಡವರ ಮದುವೆಗಳನ್ನು ಮಠದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡುತ್ತ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಇರಬೇಕಾದರೆ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವರ ದರ್ಶನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬದುಕಿನ ಹೊಸದಾದ ಸಾಧನೆ-ಸಿದ್ಧಿಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಎರಡನೇ ಹಂತದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬದುಕು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮನು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಸನ್ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯದ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಸಿದ್ಧಪುರುಷನು ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಬಿಮ್ಮು
ಉದ್ದಂಡನಾಗಿ ಅಳಿದನು- ಪ್ರಭುದೇವ
ಹೆದ್ದಾರಿ ಬಂದ ಶಿವಬೆಳಕು॥
ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬಿಮ್ಮು ಬಿದ್ದು ಹೋಯಿತು ಕರ
ಬುದ್ಧ ಪ್ರಭುದೇವ ತಿಳಿಹೇಳಿ -ಸೊನ್ನಾಲಿಗೆ
ಸಿದ್ಧ ಶರಣಾದ ಶಿವಮತಕೆ॥
ಅಲ್ಲಮ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಬಲ್ಲಿದೆಲ್ಲರು ಬರಲು
ಕಲ್ಯಾಣ ಮನೆಗೆ ಕಳೆ ಬಂತು-ಬಸವಯ್ಯ
ಎಲ್ಲಿ ಹೋದಲ್ಲಿ ಬೆಲ್ಲಾದ!

ಸಿದ್ಧಿ ಪುರುಷನಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮನಲ್ಲಿನ 'ಅಹಂಭಾವನೆ'ಯನ್ನು ಅಳಿಸಿಹಾಕಲು ಅಲ್ಲಮನು ಸೊನ್ನಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. 'ಹಮ್ಮು-ಬಿಮ್ಮು-ಸೊಮ್ಮುಗಳ ಉರಿವಣಿಗೆಯನ್ನು ಆರಿಸುವುದೇ ಶರಣಧರ್ಮದ ಸಾರವಾಗಿದ್ದಿತು. 'ಹಮ್ಮು' ದೇವರ ದಾಸಿಮಯ್ಯನಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ, ಶಂಕರ ದಾಸಿಮಯ್ಯನಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ, ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ, ಕೊನೆಗೆ ಬಸವಣ್ಣನಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ-ಬಯಲಾಗಲೇಬೇಕು. ಅದು ಅಹಂಕಾರ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಶರಣಧರ್ಮವಿಲ್ಲ; ಧರ್ಮವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದು ಇಲ್ಲ. ಎರಡೂ ಒಂದೆಡೆ ಇರಲಾರವು!' ಎಂಬ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರ ಮಾತುಗಳು ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿವೆ.

ಕರ್ಮಯೋಗದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಮನು ಸೊನ್ನಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ.

ಚಿಕ್ಕ ಸಂಸಾರವನು ಸಡಿಲಿಸಿ
ಹೊಕ್ಕನಲ್ಲ ಹಿರಿಯೆ ಸಂಸಾ
ರಕ್ಕಕಟ ವಿಖ್ಯಾತಿ ಪೂಜಾಲಾಭದಿಚ್ಛೆಯಲಿ।
ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು
ಮಿಕ್ಕ ಭವಭಾರಿಗಳನಾದಡೆ
ಮುಕ್ಕದೇ ವಿಧಿಯೆನುತಲ್ಲಮ ನೋಡಿ ಬೆರಗಾದ॥

(ಪ್ರ.ಲೀ., ಪು.೧೪೪)

ಅಲ್ಲಮನು ಬೆರಗಾಗಿ 'ಮುಂಡೆ ಬೋಳಾದಡೇನು ಮನ ಬೋಳಾಗದನ್ನಕ್ಕ' ಎಂದುಕೊಂಡು ಯೋಗಿಯ ಸಹಜಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಅರುಹಲು ಅಲ್ಲಮನು ಸೊನ್ನಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. 'ಪ್ರಭು ಸೊನ್ನಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕೆರೆಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದ ಗುಡ್ಡರನ್ನು ಕೆಣಕಿ ಅವರ

ಗುರುವಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು 'ಒಡ್ಡರಾಮ'ನೆಂದು ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದನು. 'ಗುಡ್ಡರು' ಸಿದ್ಧರಾಮನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಯಾವನೋ ಬಡಜಂಗಮ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಎಂದು ಹೇಳಲು, 'ಅವನು ಯಾವನೇ ಆಗಲಿ, ಹರಿಯಾದಡಾಗಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಾದಡಾಗಲಿ, ಅವನನ್ನು ಸುಟ್ಟುರುಹಿ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ'-ಎಂದು ಕೋಪಾವೇಶದಿಂದ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ ಆ ಮಹಾಯೋಗಿ ಮುಂದುವರಿದನು! ಅಲ್ಲಮನು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ನಕ್ಕನು. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕೋಪ ಅಲ್ಲಮನನ್ನು ಏನೂ ಮಾಡಲಾರದೆ ಹೋಯಿತು. ಪ್ರಭುವಿನ ಕೀರ್ತಿ ಆಗಲೇ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿದುದರಿಂದ ಬಂದ ಮಹಾತ್ಮನು ಪ್ರಭುವೆಂದೇ ಸಿದ್ಧರಾಮ ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು'[೫] ಎಂಬ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನುಡಿದ ಮಾತುಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ.

ಅಲ್ಲಮನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕೋಪಾಗ್ನಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಅಮೃತಹಸ್ತದಿಂದ ತಣ್ಣಗೆ ಮಾಡಿದನು. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕರ್ಮಕಾರ್ಯದ ನಿರರ್ಥಕತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅಲ್ಲಮನು ನಸುನಗುತ್ತ,

ಅನ್ನವನಿಕ್ಕಿ ನನ್ನಿಯ ನುಡಿದು, ಅರವಟಿಗೆಯನಿಕ್ಕಿ
ಕೆರೆಯ ಕಟ್ಟಿಸಿದರೆ ಮರಣದಿಂದ ಮೇಲೆ ಸ್ವರ್ಗ ಉಂಟಲ್ಲದೆ
ಶಿವನ ನಿಜವು ಸಾಧ್ಯವಾಗದು, ಗುಹೇಶ್ವರನ ಅರಿದ
ಶರಣಂತೆ ಆವ ಫಲವೂ ಇಲ್ಲ.

(ಶೂ.ಸಂ., ಪು.೩೬)

ಇದರಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸೈವೆರಗಾದನು. ಹಾಗಾದರೆ 'ತಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಜನಹಿತ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ನಿರರ್ಥಕವೇ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅವನನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಕಾಡುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಂಶಯದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವಾಗ, ಅಲ್ಲಮನು ಮುಂದುವರೆದು, 'ಯೋಗಿಯಾದ ವನು ಕೋಪವಿಲ್ಲದಿರಬೇಕು, ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಗಳ ಲೇಪವಿಲ್ಲದಿರಬೇಕು' ಎಂದು ತಿಳಿಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅಂತೆಯೇ 'ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಅನಿಷ್ಟವೇನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಂತರಂಗದ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸುವುದು ಅನಿಷ್ಟ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, 'ನಿನ್ನ ಬಾಹ್ಯದ ಕೆರೆಗಿಂತ, ನನ್ನ ಅಂತರಂಗದ ಕೆರೆಯೇ ಶೇಷ್ಠ ಅದು ಸ್ಥಿರವಾಗಿದೆ' ಎಂದು ಅರುಹುತ್ತಾನೆ. ಕೆರೆಯ ಉಪಮಾನವನ್ನೇ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಮನು ಹೇಳುವ ಈ ನುಡಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ

ತನುವೆಂಬ ಏರಿಗೆ ಮನವೆಂಬ ಕಟ್ಟೆ,
ಆಚಾರವೆಂಬ ಸೋಪಾನ,
ಪರಮಾನಂದವೆಂಬ ಜಲವ ತುಂಬಿ
ಕೆರೆಯ ಕಟ್ಟಬಲ್ಲವರನಾರನೂ ಕಾಣೆ!
ನಾ ಕಟ್ಟಿದ ಕೆರೆ ಸ್ಥಿರವಾಯಿತ್ತು, ಗುಹೇಶ್ವರ ನಿಮ್ಮಾಣೆ!

(ಶೂ.ಸಂ., ಪು.೩೬)

ಎಂದು ನುಡಿಯುವ ಅಲ್ಲಮನು, ಸ್ಥಾವರದ ಹಂಗಿಲ್ಲದ, ಜಂಗಮಶೀಲತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ತನ್ನ ಅಂತರಂಗದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಕೆರೆಯೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನೆ ಸಿದ್ದಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು, 'ಅನ್ನವನಿಕ್ಕಿದರೆ ಮತ್ತೆ ಹಸಿವಾಗುತ್ತದೆ; ಅರವಟಿಗೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ನೀರು ಕುಡಿಸಿದರೆ ಮತ್ತೇ ನೀರಡಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದರೆ ಒಮ್ಮಿಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಒಡೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ತನುವಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಿರವಾದ ಕೆರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಅದರಲ್ಲಿ 'ಪರಮಾನಂದದ ಜಲ'ವನ್ನು ತುಂಬಿ, ಆ ಆನಂದದ ಅರವಟಿಗೆಯನ್ನಿರಿಸಿ, ಆ ಆನಂದದ ಅಮೃತವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಪಾನಮಾಡಿದವರು, ಮತ್ತೆ ಹಸಿಯದಂತೆ ನೀರಡಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಮೇಲ್ಮೆಯಿದೆ. ಅಂದರೆ, 'ಯೋಗಿ ಯಾದವನು ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜೆಯ ಅಂತಸ್ತನ್ನು ದಾಟಬೇಕೆಂಬ' ನಿಲುವು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವನದಾಗಿದೆ.

ಅಲ್ಲಮನು 'ಲಿಂಗ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ನಾಯಕ ನರಕ' ಎಂದು ನುಡಿದಾಗ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಸಿಡಿಮಿಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು, 'ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವನ ಅರ್ಚನೆ, ಉಪಾಸನೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಬದುಕಿನ ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆಯಬಹುದಲ್ಲ' ಎಂಬ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಮನು ಇದನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ,

"ದೇಹದೊಳಗೆ ದೇವಾಲಯವಿದ್ದು ಮತ್ತು
ಬೇರೆ ದೇವಾಲಯವೇಕೆ?
ಗುಹೇಶ್ವರಾ, ನೀನು ಕಲ್ಲಾದರೆ ನಾನೇನಪ್ಪೆನಯ್ಯಾ"
'ಕಲ್ಲ ಮನೆಯ ಮಾಡಿ, ಕಲ್ಲದೇವರ ಮಾಡಿ
ಕಲ್ಲ ಕಲ್ಲ ಮೇಲೆ ಕಡೆದರೆ ದೇವರೆತ್ತ ಹೋದರೋ?
ಲಿಂಗಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ನಾಯಕ ನರಕ, ಗುಹೇಶ್ವರಾ!'

ಎಂದು ಅಲ್ಲಮನು ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ, ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಚಿಂತಾಲಹರಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನ ಅಂತರಂಗದ ಕಣ್ಣು ತೆರೆಯತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ನುಡಿಯುವ ಈ ಮಾತುಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ.

ಅಣುವಿನೊಳಗೆ ಅಣುವಾಗಿದ್ದಿರಿ, ಎಲೆದೇವಾ ನೀವು;
ಮನದೊಳಗೆ ಘನವಾಗಿಪ್ಪಿರೆಲೆ ದೇವ
ಜಗದೊಳಗೆಲ್ಲಿಯೂ ನೀವಿಲ್ಲದೆಡೆಯುಂಟೆ
ಚೌರಾಸಿ ಲಕ್ಷ್ಯ ಶಿವಾಲಯಂಗಳ ನೀವು ಮಾಡಿ
ಒಳಗಿಪ್ಪುದ ಕಂಡು ನಾನು ಮಾಡಿದೆನಲ್ಲದೆ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿನಾಥಯ್ಯ
ಎನಗೆ ಬೇರೆ ಸ್ವತಂತ್ರವನರಿಯೆನು. (ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ. ಪು.೭೩)

ಸಕಲಲಿಂಗವ ಹಿಡಿದು ಅಗಲದೆ
ನಡೆಯೆಂದಿರಾಗಿ ನಡೆವುತ್ತಿರ್ದೆನು
ಲಿಂಗಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಮಾಡೆಂದು ಎನಗೆ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿರ್ದ ಕಾರಣ
ಮಾಡುತ್ತಿರ್ದೆನಲ್ಲದೆ ಎನಗೆ ಬೇರೆ ಸ್ವತಂತ್ರವುಂಟೆ?
ಹಿಂದೆ ನೀವು ಕೊಟ್ಟ ನಿರೂಪ ನಿಮಗೆ ಹುಸಿಯಾದಡೆ
ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಸ್ವಯವಪ್ಪಂತೆ ನಡೆಸ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿನಾಥಯ್ಯ

(ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಸ.ಮ.ವ., ಪು.೭೪)

ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅಂದರೆ 'ನೀನು ಸದ್ಗುರು ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿಂದು ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕರುಣಿಸಿ, ಇಷ್ಟ ಮಹಾಘನ ನಿಜ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ 'ಈ ಸಕಲ ಲಿಂಗವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಅರ್ಚಿಸಿ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತ, ಯಾವಜ್ಜೀವವೂ ಶರೀರದಿಂದ ಅಗಲಿಸದೆ ಸತಿ ಪತಿ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಸತ್ಕ್ರಿಯಾ ಸುಜ್ಞಾನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆ' ಎಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದಿರಾಗಿ ನಾನು ಆ ಮಾರ್ಗ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಶ್ರದ್ಧೆ ನಿಷ್ಠೆ ಅವಧಾನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಲಿಂಗಧಾರಣ ಲಿಂಗಾರ್ಚನ ಲಿಂಗಾರ್ಪಣಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ಲಿಂಗಪ್ರಾಣಿಯೆನ್ನಿಸಿ ದೆನು.... ಈಗ ನೀನು ಜಂಗಮನಾಗಿ ಬಂದು ನಿಂದು ಜ್ಞಾನಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿ 'ಹುರುಳಿಲ್ಲ, ಹುರುಳಿಲ್ಲ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆ। ಎರೆದಡೆ ನೆನೆಯದು, ಮರದಡೆ ಬಾಡದು। ಜಂಗಮಕ್ಕೆರೆದಡೆ ಸ್ಥಾವರ ನೆನೆಯಿತ್ತು' ಎಂದು ಅರಿತೆನು; ಮುನ್ನಿನ ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯಾದ ಲಿಂಗಕೂಟ, ಮಾರ್ಗ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ವ್ಯವಹಾರವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಗೌಣವನ್ನಾಗಿಸಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ 'ಜಂಗಮ ಮಾಟ'ವೆಂಬ ಮೀರಿದ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪರಮಾರ್ಥವೆಂದು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿ ನಡೆಸುವನು. ಅದಕ್ಕೆ, ಬೇಕಾದ ಅನುಭಾವ ಆನಂದ ಸಮರಸಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಕರುಣಿಸು, ನನ್ನನ್ನು ಪರಮ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸು'[೬] ಎಂಬಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮನವು ಸ್ಥಾವರ ಗುಣದಿಂದ ಜಂಗಮ ಶೀಲತೆಯ ಕಡೆಗೆ ವಾಲುತ್ತದೆ. ಸೊನ್ನಲಾಪುರದಲ್ಲಿ ತಾನು ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದು ಶ್ರೀಶೈಲ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಅಲ್ಲವೇ? ಇದು ಹುಸಿಯೇ? ಹಾಗಾದರೆ ನನ್ನ ಮುಂದಿನ ದಾರಿ ಯಾವುದು? ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅಲ್ಲಮನನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ಅನುಮಾನಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವ ಈ ರೀತಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತಾನೆ,

ಕೆರೆ ದೇಗುಲಂಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹಿಂದಣ ಅಡಿವಜ್ಜೆಗೊಳಗು;
ಕರ್ಮಕಾಂಡ ಯೋಗಂಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭವದ ತೆಕ್ಕೆಗೆ ಒಳಗು;
ಹಿಂದಣ ಮುಂದಣ ಸಂದನಳಿದು
ಗುಹೇಶ್ವರ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಸಂದಿರಬೇಕು ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ। (ಶೂ.ಸಂ., ಪು.೫೭)

ಅಲ್ಲಮನು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದನು. 'ಎಂತಹ ಘನತರ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ, ಆ ಪುಣ್ಯದ ಫಲ ತೀರಿದ ಮೇಲೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಲೇಬೇಕು. ನಿಜವಾದ ಯೋಗಿಗೆ ಮಂಡೆ ಬೋಳಾಗುವುದಿರಲಿ ಈ ಹುಟ್ಟು ಬೋಳಾಗಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಸಾಯುವುದು ತಪ್ಪುವಂತೆ, ಹುಟ್ಟುವುದು ತಪ್ಪುವಂತೆ, ಜನ್ಮಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವುದು ತಪ್ಪುವಂತೆ ತಾನು ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಬೇಕು. ವೇದಗಳ ಕರ್ಮಕಾಂಡವನ್ನೂ ಆಗಮಗಳ ಚರ್ಯಾಪಾದವನ್ನೂ ಮೀರಿ ನಿಜವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು – ಎಂದು ಅಲ್ಲಮನು ಹೇಳಿದನು. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು– ಕರ್ಮದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಪರಿಪಾಕವಾಗುವುದೆಂದು ಹಿರಿಯರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಸತ್ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಮುಂದಿನ ಮೆಟ್ಟಿಲನ್ನು ಏರುವುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೇನು? ಸತ್ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮನಸ್ಸಾದರೂ ಪಕ್ವವಾಗುವುದು ಹೇಗೆ? ಎಂದು ಕೇಳಿದನು'[೭] ಎಂದು ಎಂ.ಆರ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆಯಂತೆ ಈಗಲೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮನದ ಸಂಶಯ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಕರ್ಮವನ್ನೇ ಬೇಡವೆಂದರೆ ಹೇಗೆ? ಕರ್ಮವಿಲ್ಲದೆಯೆ ಬದುಕಬಹುದೆ? ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ಅವನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲೇ ಕೇಳಬಹುದು.

ಕೃಷಿಯ ಮಾಡಿ ಉಣ್ಣದೆ ಹಸಿವು ಹರಿವ ಪರಿ ಇನ್ನೆಂತು?
ಕರ್ಮಯೋಗವ ಮಾಡದೆ ನಿರ್ಮಲಸುಚಿತ್ತವನರಿವ ಪರಿ ಇನ್ನೆಂತು?
ಬೇಯದ ಅಶನವನುಂಬ ಠಾವಾವುದು?
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ

(ಶೂ.ಸಂ., ಪು.೫೭)

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅಲ್ಲಮನಿಗೆ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಈ ವಾದವನ್ನು ಅಲ್ಲಮನು ಅಲ್ಪ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು ಕೊಡುವ ಉತ್ತರ ನಿಬ್ಬೆರಗಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಕರ್ಮವೇ ಪ್ರಾಣವೆಂದು ಮಾಡುವಾಗ
ಜ್ಞಾನವನರಿದ ನೆಲೆ ಶುದ್ಧವಿನ್ನಾವುದು?
ಸಾವನ್ನಕ್ಕೂ ಸಾಧನೆಯ ಮಾಡಿ ಕಾದುವ ಠಾವಿನ್ನಾವುದು?
ಅರಿದುದನತಿಗಳೆದು ಮೇಲರಿದುದ ಕರಿಗೊಳುತ್ತ
ತುಪ್ಪವ ನೀಡಿದ ತಂಡುಲದಂತೆ ಕಾಯದೆ ಶುದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು
ಗುಹೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವನರಿವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ!

(ಶೂ.ಸಂ., ಪು.೫೭)

ಅಲ್ಲಮನು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅಂದರೆ ಜೀವವಿರುವವರೆಗೆ ಕರ್ಮಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ನಿಜ. ಆದರೆ ಕರ್ಮವೇ ಪ್ರಾಣವಾಗಬಾರದು. ಸಾಯುವವರೆಗೆ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಕರ್ಮವನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗುವುದೆಂದು? ಆದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಕರ್ಮಲೇಪವಾಗದಂತೆ

ಇರುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗದಿದ್ದರೆ ಗುಹೇಶ್ವರಲಿಂಗವನ್ನು ಅರಿಯುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಅಲ್ಲಮನು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸುಮ್ಮನಾಗದೆ ಮತ್ತೊಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತನ್ನ ವಾದವನ್ನು ಮುಂದಿಡುತ್ತಾನೆ. ಯಾವುದು ಕರ್ಮ ಯಾವುದು ಅಕರ್ಮ ಈ ಜೀವನದಲ್ಲಿ? ನಮ್ಮ ಕರ್ಮ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಆವರಿಸಿಕೊಂಡು ಆಜೀವ ಪರ್ಯಂತ ನಮ್ಮನ್ನು ಕರ್ಮಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುತ್ತದೆ, ಪರಮವಸ್ತುವಿನ ಪೂಜೆ, ಧ್ಯಾನ ಎಲ್ಲವೂ ಕರ್ಮಗಳೇ ಆಗಿವೆಯಲ್ಲ, ಕರ್ಮಲೇಪವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದು ಹೇಗೆ? ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಕಾಂಬುದು ಕರ್ಮಪೂಜೆಯಲ್ಲವೆ?
ಮನದಲ್ಲಿ ನೆನೆದು ಮಾಡುವುದೆಲ್ಲವು ಕಾಯದ ಕರ್ಮವಲ್ಲವೆ?
ಭಾವಶುದ್ಧವನಿರಿವ ಪರಿ ಇನ್ನಾವುದು ಹೇಳಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ?

(ಶೂ.ಸಂ., ಪು.೫೭)

ಅಂದರೆ 'ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತನ್ಮೂಲಕ ಪರವಸ್ತುವನ್ನು ಪ್ರಾಣ ಲಿಂಗವನ್ನಾಗಿಯೂ ಭಾವಲಿಂಗವನ್ನಾಗಿಯೂ ಕಾಣುವುದರಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವಿದ್ದೇ ಇದೆಯಲ್ಲ ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಕೇಳಲು, ಅಲ್ಲಮನು 'ಅಹುದು', ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಈ ಬಾಹ್ಯ ಪೂಜೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪ್ರಾಣ ಲಿಂಗವನ್ನು ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುವೆವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸ್ವಯಂ ಲಿಂಗವಾಗಲನುಕೂಲವಿಲ್ಲ" ಎಂದನು.[೮] ಅಂತೆಯೆ ಅಲ್ಲಮನ ಈ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು,

ಚಿನ್ನವನೊರೆಯಬಹುದಲ್ಲದೆ ಬಣ್ಣವನೊರೆಯಬಹುದೆ?
ಹೂವ ಮುಡಿಯಬಹುದಲ್ಲದೆ ಗಂಧವ ಮುಡಿಯಬಹುದೆ?
ಕರ್ಮವ ಮಾಡಬಹುದಲ್ಲದೆ ವಸ್ತುವನರಿಯಬಹುದೆ?
ಗುಹೇಶ್ವರನೆನಬಹುದಲ್ಲದೆ ಲಿಂಗವು
ತಾನಾಗಬಾರದು, ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ!

(ಶೂ.ಸಂ., ಪು.೫೯)

ಅಲ್ಲಮನು ಉತ್ತರಿಸುವ ರೀತಿಯು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು.

ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸುಮ್ಮನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಸಂಶಯ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ, ಅವನು ದ್ವೈತಿಯಾಗಿದ್ದರಿಂದಲೋ ಅಥವಾ ಅದ್ವೈತವನ್ನು ಅರಿಯಲಾರದೆಯೋ

ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಹೊಯ್ದಾಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನ ಅನುಮಾನವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಅಲ್ಲಮನ ಮುಂದಿಡುತ್ತಾನೆ.

ಕಾಯ ಸೊನೆಯರತಲ್ಲದೆ ಹಣ್ಣಿನ ಸೊನೆರಸ ಚಿಹ್ನೆ ತೋರದು
ಕಾಯದ ಕರ್ಮವ ಮಾಡಿ ಜೀವ ಜ್ಞಾನವರಿದು
ತ್ರಿವಿಧ ಭಾವ ಶುದ್ಧಿಯಾದಲ್ಲದೆ ಮೇಲೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಲಿಂಗವ

(ಶೂ.ಸಂ.ಪು.೫೯)

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. 'ಪ್ರಭು ಈ ಮಾತಿನ ಬಣವೆ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಲ್ಲ ಎಂದನು. ಕರ್ಮ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ, ಅದರಲ್ಲೇ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದೀಯೆ, ಜೀವ ಜ್ಞಾನವರಿಯಲಿಲ್ಲ. ತ್ರಿವಿಧ ಭಾವಶುದ್ಧಿ ದೊರಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಮಹಾಯೋಗಿ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡ ನೀನು ನಾನು ಬಂದಾಗ ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸಿದೆ? ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿನೋಡು. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿದೆಯೆ? ಕಾಯದ ಕರ್ಮದಿಂದ ಏನು ಲಾಭ ಪಡೆದಂತಾಯಿತು? ಎಂದು ಕೇಳಲು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಿಗ್ಗಾಗಿ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿದನು'[೯] ಎಂಬ ಎಂ.ಆರ್.ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗ-ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಎರಡು ಒಂದೇ ಎಂಬ ಭ್ರಮೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ನಂಬಿಕೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಮನು ಹೇಳುವ ಈ ಮಾತುಗಳು ಅವನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತವೆ.

ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗದ ಭೇದವನಾರು ಬಲ್ಲರು ಹೇಳಾ?
ಅಂತರಂಗವೆಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಬಹಿರಂಗ ಮುಂದುಗೊಂಡಿಪ್ಪುದು
ಮನವನೆಡೆಗೊಂಡ ಲಿಂಗದರಿವು ವಿಚಾರ
ವ್ಯಾಕುಳಕ್ಕೊಳಗಾಗಬಾರದೆಂದು
ಮನಭಾವ ಜ್ಞಾನ ನೋಟವ ತಂದು ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ನಿಕ್ಷೇಪಿಸಿ,
ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗವೆಂಬುದನರಿಯದೆ
ಅನಿಮಿಷನಾಗಿಪ್ಪನಾ ಶರಣನು.
ಪ್ರಾಣಲಿಂಗದ ಪ್ರಸನ್ನ ಮುಖವ ನೋಡಿ
ಪರಿಣಾಮಿಸಲೋಸುಗ
ಕರತೇಜವೆಂಬ ದರ್ಪಣವ ಹಿಡಿದು ಇರ್ಪನು ನೋಡಯ್ಯಾ
ಗುಹೇಶ್ವರ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ನಿಜವನೆಯ್ದಿದೆನೆಂದರೆ
ಕುರುಹುವಿಡಿದು ಕುರುಹುಗೆಡಬೇಕು ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ!

ಅಲ್ಲಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮಾತಿನಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುತ್ ಸಂಚಾರದ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕುರುಹುವಿಡಿದು ಕುರುಹುಗೆಡುವುದನ್ನು ಕಲಿಸುವ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಬಗೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಯ್ಯಾ, ನಿಮ್ಮ ಕರಸ್ಥಲದ
ಘನವನುಪಮಿಸಬಲ್ಲವರಿಲ್ಲವಯ್ಯಾ।
ನಿಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಯನರಿವರೆ ನಾನೇತರೊಳಗೇನಯ್ಯ।
ಆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದೊಳಗೆ ಮುಟ್ಟದ ಶರಣನೊಳಗೆ ಹುಟ್ಟದ
ಕರಸ್ಥಲವೆಷ್ಟೆಂಬುದ ತಿಳುಹಿ ಎನ್ನನುಳುಹಿಕೊಳ್ಳಾ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೦೪)

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅಲ್ಲಮನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅಲ್ಲಮನು, 'ಷಟುಸ್ಥಲದಂತುವ ಸಂಧಿಸಿ ಒಂದು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿಪ್ಪ ಕರಸ್ಥಲದವನು ಗುಹೇಶ್ವರನ ಶರಣ ಸಂಗನ ಬಸವಣ್ಣ ಬಲ್ಲ, ಬೆಸಗೊಂಬ ಬಾರಾ' ಎಂದು ಕರೆಕೊಟ್ಟನು. ಅಲ್ಲಮನ ಈ ಮಾತಿನಿಂದ ಆನಂದ ಪುಳಕಿತನಾಗುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು.

ಅಯ್ಯಾ, ನಿಮ್ಮ ಕರಸ್ಥಲವ ಘನ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇರಲಿ।
ಅಯ್ಯಾ, ನಿಮ್ಮ ಪರಸ್ಥಲದ ಘನ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇರಲಿ।
ಕರಸ್ಥಲವನೊಲ್ಲೆ, ಪರಸ್ಥಲವನೊಲ್ಲೆ,
ಆವುದನು ಒಲ್ಲೆ ನೋಡಯ್ಯ।
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿನಾಥಯ್ಯ, ನೀ ಒಲಿದು
ಸಂಗನ ಬಸವಣ್ಣನ ಶ್ರೀಪಾದವ ತೋರಿಹೆನೆಂಬ
ಮಾತಿಂಗೆ ಮಾರುವೋದೆನು।
ಇನ್ನು ತೋರಿ ಎನ್ನನುಳುಹಿಕೊಳ್ಳಾ।

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೦೪)

ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅಲ್ಲಮನಲ್ಲಿ ಮನವಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಮನು ಒಪ್ಪುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಅಲ್ಲಮನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಾವರದಿಂದ ಜಂಗಮ ಶೀಲತೆಯ ಕಡೆಗೆ ವಾಲುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಒಂದು ಕ್ರಿಯೆ ಇಬ್ಬರ ಅರಿವಿನ ಸಂವಾದದ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಅಲ್ಲಮನು ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕಲ್ಯಾಣದ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಕಂಡು ಸಿದ್ಧರಾಮ ರೋಮಾಂಚಿತನಾದನು. ಅದರಲ್ಲೂ ಬಸವಣ್ಣನ ಮನೆಯ ಅಂಗಳವನ್ನು ಕಂಡಾಗಲಂತೂ ಅವನ ಆನಂದ ಇಮ್ಮಡಿಸಿತು. 'ನಿಶ್ಚಲ ಶರಣರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಷಷ್ಠಿ ತೀರ್ಥಂಗಳ ನೆಲಸಿಪ್ಪವಯ್ಯಾ' ಎಂಬಂತಹ ಅನುಭವ ಅವನಿಗಾಯಿತು. ಹೌದು, ಬಸವಣ್ಣ ಕಟ್ಟಿದುದು ಮಹಾಮನೆ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕವೆಂಬ ಮಹಾಮನೆ. ಈ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕವೆಲ್ಲ ಒಂದು ಕುಟುಂಬ. ಇಂತಹ ಮನೆಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ರೋಮಾಂಚನ ವಾಗಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಬಸವಣ್ಣನ ಮಹಿಮೆ ಆಗಲೇ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಪಸರಿದಂತಹ ಸಂದರ್ಭ. ಅಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲಮನು ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣದೆಡೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅಲ್ಲಮನು ಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು.

'ಕಲ್ಯಾಣವೆಂಬ ಪ್ರಣತಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿರಸವೆಂಬ ತೈಲವನೆರೆದು
ಆಚಾರವೆಂಬ ಬತ್ತಿಗೆ ಬಸವಣ್ಣನೆಂಬ ಜ್ಯೋತಿಯ ಮುಟ್ಟಿಸಲು
ತೊಳಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರ್ದುದಯ್ಯಾ ಶಿವನ ಪ್ರಕಾಶ।
ಆ ಬೆಳಗಿನೊಳಗೆ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರ್ದಯ್ಯ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಗಣಂಗಳೂ
ಶಿವಭಕ್ತನಿಗಿದ್ದ ಕ್ಷೇತ್ರ ಅವಿಮುಕ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂಬುದು ಹುಸಿಯೆ?
ಶಿವಭಕ್ತನಿರ್ದ ದೇಶ ಪಾವನವೆಂಬುದು ಹುಸಿಯೆ?
ಗುಹೇಶ್ವರ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಎನ್ನ ಪರಮಾರಾಧ್ಯ
ಸಂಗನ ಬಸವಣ್ಣನ ಮಹಿಮೆಯ ನೋಡಾ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ'

ಅಲ್ಲಮನು ಬಸವಣ್ಣನ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿರುವ ಕೇವಲ ಪ್ರಸಂಸೆಯಲ್ಲ. ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಾಸ್ತವಿಕ ಪರಿಚಯ. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು 'ಷಟಸ್ಥಲದಂತುವ ಸಂಧಿಸಿ ಒಂದು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿಪ್ಪ ಕರಸ್ಥಲದನುವನು ಗುಹೇಶ್ವರನ ಶರಣ ಸಂಗನ ಬಸವಣ್ಣಬಲ್ಲ, ಬೆಸಗೊಂಬ ಬಾರಾ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ' ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕಲ್ಯಾಣದೆಡೆಗೆ ಸಂಗನ ಬಸವನ ಶ್ರೀಪಾದ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಮ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬರುವ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಬಸವಣ್ಣನ ಕೀರ್ತಿ ದಶದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಪಸರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಕಾಶ್ಮೀರದಿಂದ ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿಯವರೆಗಿನ ಜನರನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣ ಆಕರ್ಷಿಸಿದೆ. ಬಸವನ ಕಾರಣವಾಗಿ ಅಂಗದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ, ಆಚಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣ, ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗ, ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಜಂಗಮ, ಜಂಗಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದ, ಪ್ರಸಾದದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ, ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಸೋಹವ ಸ್ವಾಯತವ ಮಾಡಿ ದಾಸೋಹದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನೇ ಮಾಡುವ ನಿಶ್ಚಿಂತ ನಿವಾಸಿಯಾದ ಬಸವನೆಂದು ಪ್ರಭು ಹೊಗಳುತ್ತಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ'[೧೧] ಎಂದು ಡಾ. ಸಂಗಮೇಶ ಸವದತ್ತಿಮಠ ಅವರು ಈ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿದ್ದು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಇದೆ.

ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ದರ್ಶನವು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಮತ್ತು ಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಕಾಯದೊಳಗೆ ಕರಣವಿಲ್ಲ ಪ್ರಾಣದೊಳಗೆ ಭಾವವಿಲ್ಲ
ಭಾವದೊಳಗೆ ಭ್ರಮೆಯಿಲ್ಲ ನವನಾಳದೊಳಗೆ ಸುಳುಹು ಮುನ್ನಿಲ್ಲ
ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಅರಿವರಿತ ಶಿವಯೋಗಿ
ಗುಹೇಶ್ವರ ಶರಣ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ
ನಿನ್ನ ಕಂಡೆನ್ನ ಭವ ನಾಸ್ತಿಯಿತ್ತು ಕೇಳಾ।

ಅಲ್ಲಮನು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ 'ಹನ್ನೆರಡನೆ ಶತಮಾನದ ಯುಗಪುರುಷರಲ್ಲೊಬ್ಬನಾದ ಶ್ರೀ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಶುದ್ಧ ಸಾತ್ವಿಕವೆ ಜಗಹಿತಾರ್ಥವಾಗಿ, ಮರ್ತಕ್ಕವತರಿಸಿ, ಸಿದ್ಧರಾಮನೆಂಬಭಿದಾನ ಮಹಾಮಾನವ, ಕಾಯಕಯೋಗಿ, ಕರ್ಮನಿಷ್ಠ ಶಿವ ಸಾಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ, ನಿರಾಕಾರದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ನಂಬಿ ಲಕ್ಷದ ಮೇಲೆ ತೊಂಬತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಶಿವಾಲಯ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಕೆರೆಯ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಸಕಲ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದವ ಕ್ರಿಯಾಜ್ಞಾನಗಳ ಸಂಗಮ ಕರ್ಮಯೋಗದ ಮಹಾನ್ ಶಿವಯೋಗಿ'[೧೧] ಎಂಬ ಸಂಗಮೇಶ ಸವದತ್ತಿಮಠ ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ ಅಡಗಿದೆ.

ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸನ್ನವೇಶ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾಗಿ ಒಡಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ. ಶಿವಯೋಗ, ಕರ್ಮಯೋಗ, ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗ, ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವವು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬುದರ ಬಗೆಗೆ ಅಲ್ಲಮ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಮಧ್ಯ ನಡೆಯುವ ಸುಧೀರ್ಘವಾದ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ತನ್ನ ಮನದ ಸಂಶಯಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಬಿಚ್ಚು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಮನ ಎದುರು ಹೊರಹಾಕುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಮನು ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಉತ್ತರಗಳನ್ನೇ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಇವರಿಬ್ಬರ ನಡುವಿನ ವಿಚಾರಧಾರೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ದ್ಯೋತಕವೆನಿಸಿದೆ.

'ಆಕಾಶದಲಾಡುವ ಪಟಕ್ಕಾದರೂ ಮೂಲ ಸೂತ್ರವಿರಬೇಕು
ಕಲಿಯಾದಡೂ ಕಜ್ಜವಿಲ್ಲದೆಯಾಗದು
ಭೂಮಿ ಇಲ್ಲದೆ ಬಂಡಿ ನಡೆವುದೇ? ... ಪ್ರಭುವೆ'
'..... ಕೂಡಲ ಚೆನ್ನಸಂಗನ ಶರಣರು ಮೆಚ್ಚರಯ್ಯಾ ಪ್ರಭುವೆ'

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಇಂತಹ ಹಲವು ನುಡಿಗಳಲ್ಲದೆ, 'ಮನವುಂಟೆ ಮರಳಿ ಶಿವಯೋಗಿಗೆ? ಗುಹೇಶ್ವರನನರಿದ ಶರಣಂಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ ಅಡಗಲಿಲ್ಲ ಕೇಳಾ' '..... ಮರೆದು ಕೋಪದುರಿಯನಗುಳಿ ಅರಿಗುಬಂದೆ ಆಗಿದೆಂಬ ನುಡಿಗೆ ಒಲಿವನೆ? ನಮ್ಮ ಗುಹೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವು?' ಗತಿಗೆಟ್ಟು, ಧೃತಿಗೆಟ್ಟು,

ಮತಿಗೆಟ್ಟವ ನಾನಯ್ಯ .....' ಎಂಬಂತಹ ಅಲ್ಲಮನ ನುಡಿಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಯೆನಿಸಿವೆ. 'ಒಬ್ಬನು ಕರ್ಮಯೋಗದಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಶಿವಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಸಾಧಕನಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದ ಯೋಗಿಗಳು. ತಮ್ಮ ಯೋಗಗಳೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂದು ಸಾಧಿಸುವ ರೀತಿ ಮೆಚ್ಚುವಂತಹದು. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಅವರಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಲಿಂಗ, ಜಂಗಮ, ಭಕ್ತ ಇವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಆದ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾದ, ವಿವಾದ, ಬಸವಣ್ಣ ತನ್ನ ತಪ್ಪನರಿತು ಪರಿತಪಿಸುವ ಬಗೆ, ಅವರ ವಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಪರಿಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತದೆ. ಇಬ್ಬರು ಶರಣರ ವಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಪರಿಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತದೆ. ಇಬ್ಬರು ಶರಣರ ವಾದ ವಿವಾದಕ್ಕಿಳಿದಾಗ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಅನೇಕ ಶರಣರು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ'[೨] ಎಂದು ಡಾ. ಸಂಗಮೇಶ ಸವದತ್ತಿಮಠ ಅವರು ಗುರುತಿಸಿದುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ.

ಕೊನೆಗೆ ಅಲ್ಲಮನು ತಾನು ಅರಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಅದ್ವೈತ ಸತ್ಯದ ಅನುಭವವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

> ಕರ್ಪೂರದ ಗಿರಿಯನುರಿ ಹಿಡಿದ ಬಳಿಕ ಇದ್ದಿಲುಂಟೆ?
> ಮಂಜಿನ ಶಿವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಿಸಿಲ ಕಲಶ ಉಂಟೆ?
> ಕೆಂಡದ ಗಿರಿಯ ಅರಗಿನ ಬಾಣದಲೆಚ್ಚಡೆ ಮರಳಿ ಬಾಣವನರಸಲುಂಟೆ?
> ಗುಹೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವನರಿದ ಬಳಿಕ ದೇವರೆಂದು ಅರಸಲುಂಟೆ?

(ಶೂ.ಸಂ.ಪು.೬೬)

ಎಂದು ಅಲ್ಲಮನು ಹೇಳಿ, ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹ ತೋರುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಂವಾದದ ಅರಿವು ವಿಶಿಷ್ಠವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ವಚನಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರಿಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ

"ನಿಜದ ಅರಿವು"
"ಅರಿವೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮ"
"ತಾನೆ ಪರಬೊಮ್ಮ"
"ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಅರಿತವ ಶಿವಯೋಗಿ"

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಸವದತ್ತಿಮಠ ಸಂಗಮೇಶ, ೧೯೯೫, ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಮುಖಗಳು, ಪು. ೧.

೨. ಗೂಳೂರು ಸಿದ್ಧವೀರಣಾಚಾರ್ಯನ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪದಾದನೆ, ೧೯೮೮, ಪು. ೪.

೩. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಎಂ.ಆರ್., ೧೯೭೭, ವಚನ ಧರ್ಮಸಾರ: ಪು. ೯೦.

೪. ಅದೇ, ಪು. ೯೪.

೫. ಅದೇ, ಪು. ೯೬.

೬. ಗಿರಿರಾಜು ಪಿ.ಎಂ., ೨೦೧೪, ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಮ.ವ.,, ಪು. ೭೪.

೭. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಎಂ.ಆರ್., ೧೯೭೭, ಪೂರ್ವೋತ್ತರ, ಪು. ೯೮.

೮. ಅದೇ, ಪು.೧೦೧.

೯. ಅದೇ, ಪು.೧೦೦.

೧೦. ಸವದತ್ತಿಮಠ ಸಂಗಮೇಶ, ೧೯೯೫, ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಮುಖಗಳು, ಪು. ೪೬.

೧೧. ಅದೇ, ಪು. ೫೦.

೧೨. ಅದೇ, ಪು. ೮೧.

❖❖❖

ಅಧ್ಯಾಯ : ಏಳು

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅನುಭಾವದ ಸ್ತರಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ: ಏಳು

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅನುಭಾವದ ಸ್ತರಗಳು

೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕಲ್ಯಾಣ ಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕೂಡ ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುದೇವ, ಬಸವಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಈ ಮೊದಲಾದ ಶಿವಶರಣರ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿ ಬದುಕಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಅನುಭವಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಇವನ ಬದುಕಿನ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಮ–ಬಸವ–ಚೆನ್ನಬಸವ ಈ ಮೂವರ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯು ಅವನು ರಚಿಸಿದ ವಚನಗಳಲ್ಲೇ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ರಂ.ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿಯವರು 'ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಯೋಗಿಯೂ ಕರ್ಮಿಯೂ ಆಗಿದ್ದು ಪ್ರಭುದೇವ–ಚೆನ್ನಬಸವಾದಿಗಳ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಯಾದನು. ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾದನು. ಅವನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಈ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಿಕಾಸವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಸತ್ಯವೂ ಕೂಡ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ಅನುಪಮ ಸೇವೆಯಿಂದ ಅಲೌಕಿಕ ಶಕ್ತಿ–ಸಿದ್ಧಿಯ ಉತ್ತುಂಗ ಶಿಖರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಲುಪಿದವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಂತೆಯೇ 'ಯೋಗಿಗಳ ಯೋಗಿ ಶಿವಯೋಗಿ ಸೊಡ್ಡಳ ಸಿದ್ಧರಾಮನೊಬ್ಬನೆ ಯೋಗಿ' ಎಂದು ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡವನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಭಕ್ತನಾದಡೆ ಬಸವಣ್ಣನಂತಾಗಬೇಕು.
ಜಂಗಮನಾದಡೆ ಪ್ರಭುವಿನಂತಾಗಬೇಕು.
ಭೋಗಿಯಾದಡೆ ನಮ್ಮ ಗುರು ಬಸವಣ್ಣನಂತಾಗಬೇಕು.
ಯೋಗಿಯಾದಡೆ ನನ್ನಂತಾಗಬೇಕು ನೋಡಯ್ಯಾ.
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ.ಪು.೨೪೯)

ಎಂಬ ಆತನ ವಚನವು ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಸನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ. ಅಂದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕು ವಿವಿಧ ಹಂತದ ಸಾಧನೆ–ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟಲ್ಲದೇ ಬಸವ–ಅಲ್ಲಮ–ಚೆನ್ನಬಸವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಶೇಷದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲೂ ಈ ವಚನ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಅನುಭಾವದ ಸ್ತರಗಳು

೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖನಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯಲು ಅವನು ರಚಿಸಿದ ವಚನಗಳೆ ಪ್ರಮುಖ ಆಕರಗಳಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. 'ಆದರೂ, ಅವನ ಬದುಕಿನ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ವಚನಗಳು ತಿಳಿಯ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ವಚನಗಳು ಅಂದಂದಿನ ಅನುಭವ ಅನುಭಾವಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿದವೆಂಬುದನ್ನು ಅಕ್ಷರ ಮಾಧ್ಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಇತಿಮಿತಿಯಿಂದಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಶರಣನ ಸಮಗ್ರ ಬದುಕಿನ ವಿವರಗಳನ್ನು ಅವನು ಬರೆದಿರಬಹುದಾದ ವಚನಗಳು ಹೇಳಲಾರವು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಶರಣರನ್ನು ಕುರಿತು ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿದ ಕವಿಗಳ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕನ್ನು ಕುರಿತು ಹರಿಹರ ರಗಳೆಯೊಂದನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ (ಆದರೆ, ಅದು ಇದುವರೆಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ). ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುವಂತೆ ರಗಳೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಬಹುಶಃ ರಾಘವಾಂಕನು 'ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಚಾರಿತ್ರ'ವನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದು. ಹರಿಹರನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬಗೆಗೆ ಬರೆದಿರಬಹುದಾದ ರಗಳೆಯ ಕೃತಿ, ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಅನೇಕ ಕತೆಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ವತಃ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಬರೆದಿರುವ ವಚನಗಳು ಈ ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಘವಾಂಕನು 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ' ಗ್ರಂಥ ರಚನೆ ಮಾಡಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ.'[೧] ಈ ನಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಆಲೋಚಿಸಿದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ರಚಿಸಿದ ವಚನಗಳು ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಆತನ ಅನುಭಾವ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆಂಬ ಅಂಶವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮ ರಚಿಸಿದ ಕೆಲ ವಚನಗಳನ್ನು ಆಕರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನ ಬದುಕಿನ ಅನುಭಾವದ ಸ್ತರಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಹುಟ್ಟೇ ಪವಾಡ ಸದೃಶವಾಗಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹುಟ್ಟುವ ಮುನ್ನವೇ ಜಂಗಮ ರೂಪಿಗಳಾದ ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶ್ವರರ ಕೃಪಾಶೀರ್ವಾದಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಸಂಗತಿಯು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. 'ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸುಗ್ಗೆವ್ವೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವಾಗ ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶ್ವರರು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಆ ಗ್ರಾಮದ ಹೊರಗೆ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಿಂದಿಳಿದು ಕಾಲುನಡುಗೆಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ದುಗೌಡ-ಸುಗ್ಗೆವ್ವೆಯರ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಶಿಷ್ಯರು ಗುರುಗಳ ಈ ವಿಚಿತ್ರ ವರ್ತನೆಗೆ ಕಾರಣ ಕೇಳಿದರು. ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಯೋಗಿಯೊಬ್ಬನ ಜನನವಾಗುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶ್ವರರು ಹೇಳಿದರು. ಮುದ್ದುಗೌಡ ಊರ ಹೊರಗೆ ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶ್ವರರನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದನು. ಊರ ಹೊರಗಿನ ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನು 'ಗುರುಭೇಟ್' ಎಂದು ಈಗಲೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆಯೆಂದೂ, ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಹೊಲವನ್ನು 'ಮಾರ್ಡಿ ಮುದ್ದುಗೌಡನ ಹೊಲ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದೂ ಬೆಲ್ದಾಳ ಶರಣರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುವರು'[೨] ಎಂಬ ಹೊಸ ಶೋಧದ ಮಾತುಗಳನ್ನು

ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಹುಟ್ಟು ದೈವಾಂಶ ಸಂಭೂತವಾಗಿರುವ ಸಂಗತಿ ಇದರಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಹಂತಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಒಂದು, ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮುನ್ನ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಲೋಕೋದ್ಧಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು. ಎರಡು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಸವಾದಿ ಶರಣರ ಜೊತೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ತಾನು ಹಿಂದೆ ಕೈಗೊಂಡ ಲೋಕೋದ್ಧಾರ ಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಅತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಮೊದಲ ಹಂತವು ಲೋಕೋಪಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಸರ್ವಜೀವ ದಯಾಪರ ಗುಣಧರ್ಮದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ, ಎರಡನೆಯ ಹಂತದ ಬದುಕು 'ಅನುಭಾವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ' ರೀತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಂತ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮೊದಲ ಹಂತದ ಬದುಕಲ್ಲಿ ಅನುಭವ–ಅನುಭಾವವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಈಗಾಗಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜನನವೇ ಶಿವಾಂಶ ಸಂಭೂತವಾಗಿರುವಂತಹದ್ದು. ಅಲ್ಲದೆ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಬದುಕಿನ ಕಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಿತವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ರಚಿಸಿರುವ ವನಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಎರಡು ಹಂತದ ಬದುಕಿನಲ್ಲೂ ಅವನ ಅನುಭಾವದ ಸ್ತರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ವಿಭಿನ್ನ ವಚನಾಂಕಿತಗಳ ಮೂಲಕ ಅವನು ರಚಿಸಿದ ವಚನಗಳು ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಠಿ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಇವು ಅವನ ನಿರಂತರ ಸಾಧನೆಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿಯೂ ಕಂಡಿವೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ, 'ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ 'ವಚನ'ವು ಕೇವಲ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿಲ್ಲ. ಅದು ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುವ ಸಾಧನ. ವಚನವು ಅವನ ಪಾಲಿಗೆ 'ಆದ್ಯರ ಆಜ್ಞೆ' 'ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಬೆಳಗುವ ಜ್ಯೋತಿ', ಮಾತಿಗಿಂತ ನಡೆಗೆ, ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ನೀಡುವ ಅವನು 'ಅನುಭಾವವೆಂಬುದು ಅನುಭಾವಿಕಗಲ್ಲದೆ ಹೊತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ ನೋಡಾ ಎಂದಿರುವನು.'[೩] ಈ ಧೋರಣೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ವಚನವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು,

ವಚನಾನುಭವ ವಾಗ್ರರಚನೆಯಲ್ಲ ಮನವೆ,
ವಚನಾನುಭವ ವಾಗ್ರರಚೆಯಲ್ಲ,
'ವಚನಾನುಭವೋ ವಚೋನ' ಎಂಬುದು ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧ ನೋಡ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೫೬)

ವಚನ ರಚನೆಯೆಂಬುದು ಬರಿ ಮಾತಿನ ರಚನೆಯಲ್ಲ, ಅದು ಸತ್ಯಶುದ್ಧ ಬದುಕಿನ ಅನುಭವದ ಅಂತರಂಗ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಪರಿಭಾವನೆಯು ವಿಶೇಷವಾದುದು.

ಹಾಗೆಯೇ ವಿದ್ಯೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೃದಯದ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಮಹತ್ವ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ ಅಂಶವಾಗಿದೆ.

ವಿದ್ಯೆ ಎಂದರೆ ಭಾರತ-ರಾಮಾಯಣವಲ್ಲ.
ಭಾರತವೆಂದಡೆ ಭರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ,
ಕಾಮಿನಿಯರ ಸೋಗುಹಾಕಿ, ಆದೇಶಕ್ಕಧಿಪತಿಯಾದ ಕಥೆಯೆ ಭರತವಯ್ಯಾ,
ರಾಮಾಯಣವೆಂದಡೆ, ಆದಿನಾರಾಯಣನು ಪೃಥ್ವಿಯೊಳು ಹುಟ್ಟಿ,
ರಾಮನೆಂಬಭಿಧಾನವ ಧರಿಸಿ, ಸರ್ವರಂತೆ ಪ್ರಪಂಚವ ಮಾಡಿ,
ರಾಕ್ಷಸರ ಗರ್ವವನಳಿದುದೆ ರಾಮಾಯಣ
ಮಾಡಿ ಉದ್ಧಟವಾದಲ್ಲಿ ಕಾಲಾಂತರದಲಾದರೂ ಕರುಹಿನೊಳಗಾದವಯ್ಯಾ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೬೪)

ವಚಿಸಿ ಅನುಭಾವಿಯಾಗದವ ಪಿಶಾಚಿಯಯ್ಯಾ:
ವಚಿಸಿ ಅನುಭವಿಯಾದವ ಪಂಡಿತನಯ್ಯಾ
ವಿದ್ಯೆ ಎಂಬುದು ಅಭ್ಯಾಸಿಕನ ಕೈವಶ
ಅವಿದ್ಯೆಯೆಂಬುದು ಸರ್ವರಲ್ಲಿ ವಶ.
ವಿದ್ಯಾವಿದ್ಯೆಯನರಿತು ಜಗದ್ವೇದ್ಯನಾಗಬಲ್ಲಡೆ,
ಮಹಾಪಂಡಿತ ನೋಡಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೬೧)

ಎಂಬಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಈ ಎರಡು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆ-ಅವಿದ್ಯೆಗಳ ಅಂತರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನಲ್ಲದೆ ನಿಜವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಪುಸ್ತಕ ವಿದ್ಯೆಯ ಪಾರಂಪರಿಕ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಅವನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿ ಮಾನವೀಯತೆಗೆ ಗೌರವ ನೀಡಬೇಕೆಂಬ ಅವನ ವಚನಗಳ ಆಶಯ ಪ್ರಮುಖವಾದದ್ದಾಗಿದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮೊದಲ ಘಟ್ಟದ ವಚನಗಳು ಸಾಕಾರ ರೂಪವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಭಾವನೆಯಲ್ಲೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅದು ಅವನಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯವೂ ಅಗತ್ಯವೂ ಆದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಸಾಕಾರ ರೂಪದಿಂದ ನಿರಾಕರ ಸ್ವರೂಪದೆಡೆಗೆ ಸಾಗುವ ಅವನ ಬದುಕಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ತನ್ನ ನಿರಂತರವಾದ ಸಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಆದರ್ಶಗಳಿಗೆ, ಕನಸುಗಳಿಗೆ

ಒಂದು ರೂಪ ಕೊಟ್ಟವನು. ಅವನ ಈ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಅಂಶ. ಈ ನಿಷ್ಠೆ ಸಾಕಾರದ ಬಗೆಗೆ ಆತ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡ ತೀವ್ರತರವಾದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಬಂದುದು. ಆ ಭಾವ ಅಚಲವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಇಂಬುಗೊಂಡುದು. ಭಾವವು ಸಂಕೀರ್ಣದ ಸಂಕೇತ. ಭಾವಕ್ಕೆ ಗಟ್ಟಿತನ ಹಾಗೂ ಟೊಳ್ಳುತನ ಎರಡೂ ಸಾಧ್ಯ.'[೪] ಈ ಒಂದು ಸತ್ಯ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲೇ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಿದರ್ಶನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಈ ವಚನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

'ಯಥಾ ಭಾವಸ್ತಥಾ ದೇವ;' ಎಂದ ಬಳಿಕ
ದೇವರ ಬಯಲ ಭಾವ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಇಂಬುಗೊಂಡಡೆ ಮುಕ್ತಿ
ದೇವ ರೀತಿಯೊಂದು, ತನ್ನ ರೀತಿಯೊಂದಾದ ಬಳಿಕ
ಘಟಿಸದು ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಐಕ್ಯವು.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪೩೫)

ಸಾಕಾರದ ಲಕ್ಷ್ಯವದು ನಿರಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಲೀನವಲ್ಲದೆ,
ಸಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಬಾರದು.
ಕೀಟ-ಭ್ರಮರ ನ್ಯಾಯದಂತೆ ಚರಿಸಬಲ್ಲಡವನೆ
ನಿರ್ದೇಹ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನಯ್ಯಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪೩೫)

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವ-ನಿರ್ಭಾವಗಳ ವಿವೇಚನೆಯಿದೆ. ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವನ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿತನವಿರುತ್ತದೆಂದಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಚಂಚಲಭಾವವು ಇರಬಹುದೆಂಬ ಅನಿಸಿಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನದು. ಅಂದರೆ ಅವನ ನಂಬಿಕೆಯಂತೆ ಭಾವವು ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಈಡಾದರೆ, ನಿರ್ಭಾವವು ಕಾಡ್ಗಿಚ್ಚಿಗೆ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಬದುಕಿನ ಅನುಭಾವವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ನಿಜಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಂಡಿರಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಸಾಧನೆಯ ನಿರಂತರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆಕಾರ ಕಳೆದುಹೋಗಿ ನಿರಾಕಾರವೇ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ, ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತದೆಂಬ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ನಿಲುವು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೆಳಗಿನ ವಚನಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ನಿರಾಕಾರಮೂರ್ತಿ ನೀನಾಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದೆ ಎನಲಾರೆ,
ಆಕಾರಮೂರ್ತಿ ನಿರಾಕಾರಕ್ಕೆ ಹೋಹುದೆಂದೆನಲಾರೆ.
ನಿಂತಡೆ ನೆರಳಿಲ್ಲ. ನೋಡಿದಡೆ ರೂಹಿಲ್ಲ;
ಮುಟ್ಟಿದಡೆ ಸ್ಪರ್ಶವಿಲ್ಲ, ನಡೆದಡೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಲ್ಲ,
ನೀನೊಡೆಯ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಲ್ಲೆನಬಹುದೆ? (ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪೧೬)

ಆಕಾರವಿಲ್ಲದ ಮೂರ್ತಿಯ ಆಕಾರಕ್ಕೆ ತಂದು
ಪೂಜಿಸಿದೆ ನೋಡಾ, ಮನವೆ.
ಆಕಾರದ ಮೂರ್ತಿಯ ನಿರಾಕಾರಕ್ಕೆ ತಂದು
ಪೂಜಿಸಲರಿಯೆ ನೋಡಾ, ಮನವೆ
'ಯದ್ದೃಷ್ಟಂ ತನ್ನಷ್ಟಂ' ಎಂದ ಬಳಿಕ,
ನಿರಾಕಾರ ನಿಜನಿರ್ವಯಲವೆ ಸ್ಥಿರವೆಂದು ನಂಬು ಮನವೆ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಲ್ಲಿ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪೩೫)

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ನಿರಾಕಾರ ಭಾವನೆಯ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಾನೆ. ಮೊದಲ ವಚನದಲ್ಲಿ ಈ ಕುರಿತಾಗಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನ ಕಾಡಿದರೂ ಎರಡನೆಯ ವಚನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ.

ಸಾಕಾರ–ನಿರಾಕಾರ, ಆಚಾರ–ವಿಚಾರ, ಅನುಭವ–ಅನುಭಾವಗಳ ನಡುವಿನ ಚರ್ಚೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಅವನ ಅನುಭಾವದ ಸ್ತರಗಳಿಂದಲೂ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವಂಥದ್ದಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಸಾಕಾರ–ನಿರಾಕಾರಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕೆಲ ನಿದರ್ಶನಗಳ ಮೂಲಕ ವಿವೇಚಿಸುವ ರೀತಿಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೆಳಗಿನ ವಚನವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಕುಂಬಾರನ ಆವಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಂಬಾರನಿಲ್ಲ;
ಕಂಬಾರನ ಕಲಶಂಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಬಾರನಿಲ್ಲ
ಆವಿಗೆ ಕಲಶಂಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಉಂಟಾಗಿಹ
ಕುಂಬಾರ ಕಂಬಾರನಂತಿಪ್ಪ ನೋಡಾ,
ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪೩೩)

ವಚನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕುಂಬಾರ ಮತ್ತು ಕಂಬಾರರ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಿಯೆಯ ಮೂಲಕ ಸಾಕಾರ ಮತ್ತು ನಿರಾಕಾರಗಳ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. 'ಕುಂಬಾರನ ಆವಿಗೆಯ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಕುಂಬಾರನಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕುಂಬಾರ ತನ್ನ ವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿರಾಕಾರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಆಕಾರ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಕಂಬಾರನದೂ (ಲೋಹದ ಮೂರ್ತಿ ನಿರ್ಮಿಸುವವ) ಅದೇ ಬಗೆಯ ವರ್ತನೆ. ಒಬ್ಬ ಮಣ್ಣಿಗೆ ಆಕಾರ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಲೋಹಕ್ಕೆ ಆಕಾರ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಕ್ರಿಯೆಯ ಮೂಲಕ ಅವರು ಆ ವಸ್ತುಗಳ ನಿರ್ಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವರು. ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ

ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಕುಂಬಾರ, ಕಂಬಾರನಂತಿರುವವನು.'[೫] ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಈ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಗೋಚರ ಶಕ್ತಿಯ ಮಹಿಮೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಾಕಾರ ಮತ್ತು ನಿರಾಕಾರಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮೊದಲ ಹಂತದ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಕಾರನಿಷ್ಠೆಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ-ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ಶ್ರೀಶೈಲ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಿಂದ ಎಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದದ ಮಾತು. ಇದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಅವನ ವಚನಗಳಲ್ಲೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಕಾಣಸಿಗುತ್ತವೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೂ ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೂ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧವಿದೆ.

ಎನ್ನ ತನುಮನದೊಡೆಯ ನೀನೆ ಕಂಡಯ್ಯಾ
ಮನದ ಮಹಾದೇವ ನೀನಾದ ಬಳಿಕ
ಇನ್ನು ನಾ ಮನವ ಕದ್ದಲ್ಲಿ ಬೈವೆನಯ್ಯಾ?
ಎನ್ನ ಮನೋವಾಕ್ಕಾಯದೊಡೆಯ ನೀನೆ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ, ಶರಣು ಶರಣು!

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೬೬)

ಎನ್ನ ನೀ ಒಲುವೆ, ಒಲ್ದೆ ಎಂಬುದನು
ಅರಿಯಲು ಬಾರದು ಹಾ। ಹಾ। ಅಯ್ಯಾ।
ನೀನೊಲಿವಂತೆ ಗೆಯ್ವೆ ನಾನು.
ಒಲ್ಲದಂತೆ ಬಿರುವೆ ನೀನಯ್ಯಾ
ಎನ್ನ ನೀ ಕರಕೇಡ ಕಾಡದಿರಯ್ಯಾ,
ಎನ್ನ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವರ ದೇವಯ್ಯಾ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೬೬)

ಶ್ರೀಶೈಲದ ಮಹಿಮೆಯದು ಕರ್ಣಾಭರಣ
ಶ್ರೀಶೈಲದ ಮಹಿಮೆಯದು ಸಾಧಿಸುವಡೆ ಬಹುವೈಪರ್ಣ್ಯ.
ಶ್ರೀಶೈಲದ ಮಹಿಮೆಯದು ಶ್ರೀಶೈಲದಲ್ಲಿ.
ನಿಮ್ಮ ಮಹಿಮೆ ಮೂಲೋಕವೆಲ್ಲ ಇಂಬುಗೊಂಡಿತ್ತು ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪೩೬)

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶ್ರೀಶೈಲ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುವುದರೊಂದಿಗೆ, ತಾನು ಅವನೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಅರಹುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಲಿಂಗವನ್ನೇ (ಪರಮಾತ್ಮ) ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡ ಸಿದ್ಧರಾಮನು, ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾಂಗಿಯ ತನುವನ್ನು

ಕುರುಹಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾಗಮಯ ಮನವನ್ನು ಅರುಹಾಗಿರಿಸಿ ಕೊಂಡು ನಡೆದಿದ್ದಾನೆ. ಆಗ ಆ ಲಿಂಗವೇ ಅವನ ಸಂಗದಂತೆ ಕಂಡಿದೆ.

ಕೆಳಗಿನ ವಚನವೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶ್ರೀಶೈಲ ಮಹಿಮೆಯ ಬಗೆಗೆ ಆತನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡ ಸಂಬಂಧದ ದ್ಯೋತಕದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಜನ್ಮವನೊಮ್ಮೆ ಧರಿಸಿದ ಬಳಿಕ,
ಜನನವಿನಾಶ ವಿಗ್ರಹಮೂರ್ತಿಯ ಪೂಜಿಸಲೇಬೇಕು.
ಜನ್ಮವನೊಮ್ಮೆ ಧರಿಸಿದ ಬಳಿಕ,
ಶ್ರೀಶೈಲ ಮಹಿಮೆಯ ಸಾಧಿಸಿ ನೋಡಲೇಬೇಕು ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪೩೭)

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶ್ರೀಶೈಲ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬದುಕಿದವನು. ತನ್ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಅನುಭಾವಿಕ ಬದುಕಿನ ವಿವಿಧ ಹಂತದ ಶಿಖರಗಳನ್ನೇರಿ ಉತ್ತುಂಗ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಲುಪಿದವನು. ಅಷ್ಟೇಕೆ 'ಮಹಾಶಿವಯೋಗಿ'ಯಾಗಿ ಕಂಡವನು. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬದುಕಿನ ಸಂಗತಿಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. 'ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ನವಣೆಯ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಬಾಲಕ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮೊಸರವಲಕ್ಕಿ ತರಲು ಹೇಳಿ ಬಯಲಾದ ಘಟನೆಯನ್ನು 'ದೇವ ನಿಂತವನೆಂದು ನಂಬಲಾಗದಯ್ಯಾ; ಬಾ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಯಲಾದ ದೇವನೊಳ್ಳಿದನೆ?.....?' ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ವಚನವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಶ್ರೀಶೈಲದ ರುದ್ರಗಮ್ಮರಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಈಡಾಡಹೊರಟಾಗ ಬಾಲಕ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತು ಲೋಕಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುವಂತೆ ಹೇಳಿ, ಅವನಿಗೆ ಸಾಕಾರನಿಷ್ಠೆಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ತಾನೇ ಲಿಂಗಾಕಾರವಾಗಿ ಬಂದು, ಪೂಜೆಯನ್ನು ಅವನಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದವನು ಮಲ್ಲಯ್ಯನೆ'[೬] ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ವಚನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ನಟ್ಟಡವಿಯೊಳಗೆ ಇರುಳು-ಹಗಲೆನ್ನದೆ
'ಅಪ್ಪಾ! ಅಯ್ಯಾ!' ಎಂದು ನಾನರಸುತ್ತ ಹೋದಡೆ
'ನಾನಿದ್ದೇನೆ, ಬಾ ಮನಗೆ' ಎಂದು ಕರೆದು, ಎನ್ನ ಕಂಬನಿದೊಡೆದು,
ತನ್ನ ನಿಜವ ತೋರಿದ ಪಾದವಿಂದೆನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ನಡೆದುಬಂದಡೆ
ನಾನರಿಯದೆ ಮರುಳುಗೊಂಡೆಹೆನೆಂದು ಎನ್ನ ಮನದೊಳಗೆಚ್ಚರ ಮಾಡಿದ
ಆತನನರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದೆನ್ನ ಹೃದಯಲಿಂಬಿಟ್ಟುಕೊಂಬೆ,
ಎನ್ನ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ. (ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೧೪೦)

ಸಕಲಲಿಂಗವ ಹಿಡಿದು ಅಗಲದೆ ನಡೆ ಎಂದಿರಾಗಿ ನಡೆವುತ್ತಿರ್ದೆನು
ಲಿಂಗಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಮಾಡೆಂದು ಎನಗೆ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿರ್ದಕಾರಣ.
ಮಾಡುತ್ತಿರ್ದೆನಲ್ಲದೆ ಎನಗೆ ಬೇರೆ ಸ್ವತಂತ್ರವುಂಟೆ?
ಹಿಂದೆ ನೀವು ಕೊಟ್ಟ ನಿರೂಪು ಹುಸಿಯಾದಡೆ
ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಸ್ವಯವಪ್ಪಂತೆ ನಡಿಸಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿನಾಥಯ್ಯಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೨೯೭)

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ವಿಕಾರ ಮುಕ್ತನಾದ ಬಾಲಕ ಸಿದ್ಧರಾಮನು 'ಅಪ್ಪಾ! ಅಯ್ಯಾ!' ಎಂದು ಗುರುಕಾರುಣ್ಯವನ್ನು ಅರಸಿ (ಮಲ್ಲಯ್ಯನನ್ನು) ದಟ್ಟವಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗುವಾಗ ಸದ್ಗುರುವಿನ (ಮಲ್ಲಯ್ಯ) ದರ್ಶನವಾದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಮೊದಲ ವಚನದಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪಿ.ಎಂ. ಗಿರಿರಾಜು ಅವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, 'ಇಂತು ವಿಷಯ ವಿಕಾರಮುಕ್ತನಾದ ಸಜ್ಜೀವನು ದೀಕ್ಷಾರೂಪ ಗುರುಕಾರುಣ್ಯವನ್ನು ಬಯಸಿ ಲಿಂಗ ಜ್ಞಾನ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಸದ್ಗುರುವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ ಗುರೂಪಾಸ್ತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಮರುಜನ್ಮ ನೀಡುವ 'ಜ್ಞಾನ ತಂದೆಯೇ ಕರುಣಿಸು' ಎಂದು ವಂದಿಸಿ ನಿಂದನು. ಆಗ ಆ ಶಿಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರ ಹೇಯತೆ ಮಾಯಾ ನಿರಸನಗಳನ್ನು ದೃಢೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾಂಸ ಪಿಂಡವನಳಿದು ಮಂತ್ರಜಾತನ ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಕರಕಮಲದಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ನೀಡಿ 'ದೀಕ್ಷಾ ಪುತ್ರನೆ! ಇನ್ನು ಅಂಜದಿರು, ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶ ರೂಪದಿಂದ ಸದಾ ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುವೆನು' ಎಂದು ಅಭಯ ವಚನವನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಕಾಯದ ಕಳವಳವೆಂಬ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಜ್ಞಾನ ಹಸ್ತದಿಂದ ತೊಡೆದನು. ಜ್ಞಾನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಿಚ್ಚಳಗೊಳಿಸಿದನು. ಸದ್ಗುರುವು ಶಿಷ್ಯನ ಶಿರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಶಿಶು ಮಹಾಕಳೆಯನ್ನು ಚಿದುಪದೇಶದಿಂದ ತಟ್ಟಿ ಏಳಿಸಿ ಭಾವಸ್ಥಲಭಾವ, ಮನಸ್ಥಲಮಂತ್ರ, ನೇತ್ರಸ್ಥಳ ನೋಟಗಳೆಂಬ ಮಹಾದಿವ್ಯಾವತರಣ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೈಹಿಡಿದು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ ಕರೆತಂದು ಕರಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕರವಶಗೊಳಿಸಿ ತತ್ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಇಷ್ಟಮಹಾಘನ ನಿಜ ಶಿವಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಆ ನಿಜಶಿವಕಳೆಯನ್ನೇ ಘಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಿ ನಿಜ ಪರವಸ್ತುವನ್ನೇ ತೋರಿದನು. ಲಕ್ಷ್ಯಾನು ಸಂಧಾನ ನಿತ್ಯಸಂಬಂಧ ಆರ್ಚನ ಅರ್ಪಣಾದಿ ಮಹಾಸತ್ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗಾಗಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದನು'[೭] ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಹೊಂದುವ ಬಾಲಕ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ನಂತರ ಆಚಾರ ಲಿಂಗ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ ಗುರುಲಿಂಗ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಲಿಂಗಾಂಗಿ ಸದ್ಭಕ್ತನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಲು ಸದ್ಗುರು ಆನಂದರೂಪದ ಜಂಗಮನಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಹತ್ತಿರ ಬರುವನು.

ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಎರಡನೆಯ ವಚನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸದ್ಗುರುವಿನ ಕಾರುಣ್ಯದಂತೆ ಲಿಂಗಾಚಾರ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ನಿಜ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಕಂಡು ಸದ್ಗುರುವಿನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ, ಈ ಸಕಲ ಲಿಂಗವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಅರ್ಚಿಸಿ, ಅರ್ಪಿಸುತ್ತ ಸತಿ ಪತಿಭಾವದೊಂದಿಗೆ ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಸತ್ಕ್ರಿಯಾ ಸುಜ್ಞಾನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಾನೆಂಬ ಭಾವವು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಲಿಂಗವೇಧೆಯಿಂದಾಗಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತ, ಬುದ್ಧಿ, ಅಹಂಕಾರ, ಮನ, ಜ್ಞಾನ ಭಾವಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸುಚಿತ್ತ, ಸುಬುದ್ಧಿ, ನಿರಹಂಕಾರ, ಸುಮನ, ಸುಜ್ಞಾನ, ಸದ್ಭಾವನೆಗಳೆಂಬ ಲಿಂಗಹಸ್ತಗಳಾಗಿ ಕಂಡವು. ಈ ಮುನ್ನಿನ ನಿನ್ನ (ಸದ್ಗುರು) ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ನಡೆದು, ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿ ನಡೆಯುವೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಅನುಭಾವ ಆನಂದ ಸಮರಸಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕರುಣೆ ತೋರೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ.

'ಶಿವಯೋಗಿಯ ಶರೀರಂ ವೃಥಾ ಸವೆಸಲಾಗದು' ಇದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕಿನ ಆದರ್ಶ. ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ಶರಣಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ನಿಂತವನಿಗೆ 'ಸಾಕಾರ'ದ ಅಗತ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಲೋಕದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ 'ಸಾಕಾರ'ದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಲೋಕದ ಜನ ಬದುಕಬೇಕು, ಅವರು ಸತ್ಪಥದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಲಿಂಗವ ಪೂಜಿಸಿ ಮಹಾ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು. ಶರಣಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ 'ಭೂತಾನುಕಂಪೆ' ಅವನ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಯಿತು.[೮] ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು 'ಸಾಕಾರ' 'ನಿರಾಕಾರ' ನಿಷ್ಠೆಯ ಬಗೆಗೆ ಗೊಂದಲಕ್ಕೀಡಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವನ ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಚನವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಮಾಡಿ ಮಾಡಿ ಹೋದವರಿಗೆ ಪದವಿಯಾದಡೆ,
ಅದು ಅನ್ಯಾವಾಯಿತು ದೇವರಲ್ಲಿ,
ಮಾಡಿ ಮಾಡದೆ ಹೋದವರಿಗೆ ಪದವಿಯಾದಡೆ,
ಅದು ನ್ಯಾಯವೇ ದೇವರಲ್ಲಿ.
ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧನಾದೆನೆಂಬುದು ಮನದ ಭ್ರಮೆ,
ಮಾಡದೆ ಶುದ್ಧನಾದೆನೆಂಬುದೂ ಮನದ ಭ್ರಮೆಯದು,
ಗಂಗೆಯ ಮುಳುಗಿದವರೆಲ್ಲಾ ಶುದ್ಧ; ಇದು ಸತ್ಯ, ಇದು ಅಸತ್ಯ.
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೧೮೩)

ಎಂದು ಭಾವಿಸುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು 'ಸಾಕಾರ' ಮತ್ತು 'ನಿರಾಕಾರ' ನಿಷ್ಠೆಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಂಡು ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವನು ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಾರ್ಥವಾಗಿ ತಾನು ಕೈಗೊಂಡ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಪರಮಾತ್ಮನ

ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಈ ವಚನವೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

> ಕೆರೆ ತೊರೆ ದೇಗುಲಂಗಳ ಕಡೆಯಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಕಂಡೆ,
> ಎಡಹುವ ಕಲ್ಲ ತೆಗೆವ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಧಾನವ ಕಂಡಂತೆ,
> ಎನ್ನ ಮರವೆಯ ತಮದ ಅದ್ರಿಗೆ ದಿನಮಣಿ ಜನಿಸಿದಂತೆ,
> ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಲಿಂಗವೆಂಬ ಭ್ರಾಂತು ಸ್ವಯವಾಯಿತ್ತು.
> ಪ್ರಭುದೇವರ ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೦೩)

ಕೆರೆ, ತೊರೆ, ದೇವಾಲಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದೊಂದಿಗೆ ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಬಯಸಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅದುವೇ 'ದೈವೀಕಾರ್ಯ'ವೆಂದು ಮೊದಲು ಬಲವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದವನು. ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಕಾಣಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. 'ಕೆರೆ, ತೊರೆ, ದೇಗುಲಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದ ಹಿಂದೆ ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣದ ಸಂಕಲ್ಪವಿದೆ. ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ ಕೆರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣದ ಮೂಲಕ ಲೋಕದ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಬೀಜ ಬಿತ್ತಬಹುದು. ನಿರ್ಗತಿಕರಿಗೆ ಧನದ ನೆರವು ನೀಡಿ, ಬಡವರ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಧನದ ನೆರವು ನೀಡಿ, ಸಾಲಗಾರರ ಋಣ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಧನದ ನೆರವು ನೀಡಿ ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮಾಡಿದನು'[೬] ಎಂಬ ಮಾತುಗಳೂ ಮೇಲೆ ಸೂಚಿಸಿದ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಸ್ಫುರಿಸುತ್ತವೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನು 'ತನ್ನ ಸಾಕಾರ ಹಾಗೂ ನಿರಾಕಾರ ನಿಷ್ಠೆಗೆ 'ಭೂತಾನುಕಂಪೆ'ಯೂ ಕಾರಣವಾಗಿದೆಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಇಂಥ ದ್ವಂದ್ವ ಮನೋಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಇರಬೇಕಾದರೆ ಅವನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವನ ದರುಶನವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಪ್ರಭುದೇವರ ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ ಶರಣಸ್ಥಲದ ಸಿದ್ಧಿಗೇರಲು ಅವನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕಿನ ಎರಡನೇ ಘಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ-ಸಿದ್ಧಿಯ ಅನುಭಾವಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ಭೇಟಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಎರಡನೇ ಹಂತದ ಬದುಕು ಪ್ರಾರಂಭ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಾರ್ಥ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಅಲ್ಲಮನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಕರೆತರುತ್ತಾನೆ. ಇದರ ಹಿಂದಿನ ಉದ್ದೇಶ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಈಗಾಗಲೇ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಂಡ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಬಸವಾದಿ ಪ್ರಮಥರ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದು ಅವರ ಗೌರವವನ್ನು ಶಿವಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಂಪಾದಿಸುವಂತಾಗಲಿ ಎಂಬುದಾಗಿತ್ತು. ಲೋಕೋದ್ಧಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ಬದುಕಿನ ದಿನಗಳು ಕಳೆದು ಹೋಗುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ, ಲೌಕಿಕ ಬಂಧನಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸಿ ಅಲೌಕಿಕ

ಬದುಕಿನ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ದಾರಿ ತೋರಿಸಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿತ್ತು. ಇದು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವೆಂಬ ಬಲವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಪ್ರಭುವಿನದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಮನು ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಕರೆತರುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಬಸವಾದಿ ಪ್ರಮಥರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮನಸ್ಸೂ ಕೂಡ ಲೌಕಿಕ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಅಲೌಕಿಕ ಪ್ರಪಂಚದ ಕಡೆಗೆ ವಾಲುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅವನು ರಚಿಸಿದ ವಚನಗಳೇ ಜೀವಂತ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಚನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಹಿಂದೆ ಬಯಸಿದೆ ಕಾಳುತನದಲ್ಲಿ,
ಎನ್ನ ಮಂದಮತಿಯ ನೋಡದಿರಯ್ಯಾ!
ಕೆರೆ ಭಾವಿ ಹೂದೋಟ ಚೌಕ ಛತ್ರಂಗಳ ಮಾಡ,
ಜೀವಂಗಳ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆಯುಂಟೆಂದು ಎನ್ನ ದಾನಿಯೆಂಬರು.
ಆನುದಾನಿಯಲ್ಲವಯ್ಯಾ, ನೀ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾ ಮಾಡಿದೆನು.
ನೀ ಬರಹೇಳಿದಲ್ಲಿ ಬಂದೆನು; ನೀ ಇರಿಸಿದಂತೆ ಇದ್ದೆನು.
ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛಾಮಾತ್ರವ ಮೀರಿದೆನಾಯಿತ್ತಾದಡೆ
ಫಲಪದ ಜನನವ ಬಯಸಿದೆನಾದಡೆ ನಿಮ್ಮಾಣೆ!
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ,
ಭವಕ್ಕೆ ಬರಿಸದಿರಯ್ಯಾ ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮ।

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೨೬೮)

ಮಾಡಿಸಯ್ಯಾ, ಎನಗೆ ನಿಮ್ಮವರ ಸಂಗವ,
ಮಾಡಿಸಯ್ಯಾ, ಎನಗೆ ನಿಮ್ಮವರಾನಂದವ,
ಆಗಿಸಯ್ಯಾ, ನಿಮ್ಮವರಂತೆ,
ನೋಡಿಸಯ್ಯಾ, ನಿಮ್ಮವರ ಕೂಡೆ ಸಂಗವ ಮಾಡಿಸಯ್ಯಾ,
ಎನಗೆ ಬಚ್ಚಬರಿಯ ಭಕ್ತಿಯ ಕೊಡಿಸಯ್ಯಾ,
ಎನಗೆ ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದವನೊಚ್ಚತವ ಸಲಿಸಯ್ಯಾ,
ನಿಮ್ಮವನ ಕೂಡೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಇರಿಸಯ್ಯಾ,
ನಿಮ್ಮವರ ಪಾದದ ಕೆಳಗೆ ನಿತ್ಯವಾಗಿ ಬರಿಸಯ್ಯಾ, ಎನ್ನ ಭವಭವದಲ್ಲಿ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ,
ನೀನಿಂತು ಕೆಡಿಸಯ್ಯಾ, ಎನ್ನ ಭವ ಭವದ ಹುಟ್ಟು. (ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೨೬೮)

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಬಸವಾದಿ ಪ್ರಥಮರ ಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಹಾತೊರೆಯುವ ರೀತಿಯು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಈ ಮೊದಲು ತಾನು ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಕೆರೆ, ಭಾವಿ, ಛತ್ರ, ಹೂದೋಟಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದಾಗ ನನ್ನನು ದಾನಿಯೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ನಾನು ದಾನಿಯಲ್ಲ. ನಿನ್ನ (ಪರಮಾತ್ಮ) ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಾನು ಮಾಡಿದೆನೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶಿವನಿಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಾನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟೇಕೆ ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಭವದ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬಯಸದೆ ಬದುಕುವೆನೆಂದು ಸಾರಿ ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಎರಡನೆಯ ಸಿದ್ಧರಾಮ.– 'ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಬಸವಣ್ಣ, ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾನ್ ಶರಣರ ಜೀವನ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ದೀಕ್ಷೆಯಾಗಿ 'ತನ್ನೊಳಗೆ ಲಿಂಗವ ಕಂಡು, ಲಿಂಗದೊಳಗೆ ತನ್ನ ಕಂಡು ತನ್ನೊಳಗೆ ಸಮಸ್ತ ವಿಸ್ತಾರವನೆಲ್ಲವ ಕಂಡು, ಜಂಗಮ ಮುಖ ಲಿಂಗವೆಂಬ ಭೇದವನು, ಅಂಗದೊಳಗೆ ಲಿಂಗವೆ ಆಚಾರವಾಗಿ ಆಳವಟ್ಟ ವಿವರವನು, ಲಿಂಗಾಂಗ ಸ್ಥಲಸಂಬಂಧ ಸ್ಥಲಕುಲಂಗಳ ವಿವರವಾಗಿ ಇದ್ದಿತೆಂಬುದನು, ಕಂಗಳ ನೋಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದ ಲಿಂಗವೆ ಅಂಗವನೊಳಕೊಂಬ ಭೇದವನು' ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು'[೧೦] ಎಂಬ ಡಾ. ಎಸ್. ವಿದ್ಯಾಶಂಕರ ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಂಶವಿದೆ.

ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಜ್ಞಾನನಿಧಿ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಗುರುದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅವನ ವಿಚಾರಸರಣಿಯಲ್ಲೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ನಂತರ ಅವನು ರಚಿಸಿದ ಸಾಕಷ್ಟು ವಚನಗಳು ನಿದರ್ಶನಗಳಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಗುರು–ಸ್ಥಾನ–ಮಾನ ಕುರಿತಾಗಿ ಅವನು ರಚಿಸಿದ ಈ ವಚನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

> ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಗುರುಗಳ ನೋಡಿ ನೋಡಿ
> ನಾನು ಬೇಸರಗೊಂಡೆನೆಯ್ಯಾ,
> ವಿತ್ತಾಪಹಾರಿ ಗುರುಗಳೂ ನೂರಾರು;
> ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ಹೇಳುವ ಗುರುಗಳು ನೂರಾರು;
> ಸದ್ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನರುಹಿ
> ಸ್ವರ್ಗಮರ್ತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಖವೀವ ಗುರುಗಳು ನೂರಾರು:
> ವಿಚಾರಮುಖದಿಂದ ಷಟ್ಸಾಧನೆಯನರುಹುವ ಗುರುಗಳು ನೂರಾರು;
> ವಿಷಯಂಗಳೆಲ್ಲ ಮಿಥ್ಯಂಗಳೆಂದರುಹಿ
> ಆತ್ಮಾನುರಾಗತ್ವನೀವ ಗುರುಗಳು ನೂರಾರು;

ಶಿವಜೀವರ ಏಕತ್ವನರುಹಿ ನಿರ್ಮಲಜ್ಞಾನವೀವ ಗುರುಗಳು ಪ್ರಮಥರು.
ಸಂಶಯಾಳಿಗಳನೆಲ್ಲ ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಯಿಂದ ದಹಿಸಿ
ಮುಕ್ತಿಯ ಹಂಗೆಂಬುದ ಅರುಹಿನ ಬಂಧನದಲ್ಲಿರಿಸಿದ ಗುರು
ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೋರ್ವನ ಕಾಣೆ ನೋಡಾ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪೫೩)

ಮಣಿಗಳಿಗೆ ಎಜ್ಜ ಹಿಡಿಯುವರಲ್ಲದೆ
ಮನಕ್ಕೆ ಎಜ್ಜ ಹಿಡಿಯುವವರಾರೂ ಇಲ್ಲ
ವ್ಯಾಧಿಗೆ ಔಷಧವ ಕೊಡುವರಲ್ಲದೆ
ಮರಣಕ್ಕೆ ಔಷಧವ ಕೊಡುವವರಾರೂ ಇಲ್ಲ
ನಮ್ಮ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಗರ್ಭದೊಳು
ಪ್ರಮಥ ಚಿಂತಾಮಣಿ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೨೫೭)

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುವಿನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಗೌರವವು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. 'ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ಸಾಧಕಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಗುರುಗಳನ್ನು ಕಂಡಿರುವನು. ಅವರಲ್ಲೂ ಹಲವು ಬಗೆ. ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಿಂದ ಲಭ್ಯವಾಗುವ ಫಲಪದಗಳೂ ಭಿನ್ನರೂಪದವು. ತನ್ನ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಇವರೆಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಿನ್ನನು. ಅವನು ನನ್ನ ಸಂಶಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಯಿಂದ ದಹಿಸಿ, ಮುಕ್ತಿಯ ಹಂಗೆಂಬುದನ್ನು ಅರುಹಿನ ಬಂಧನದಲ್ಲಿಸಿದ ಅತ್ಯಪೂರ್ವ ಗುರುವೆಂಬುದನ್ನು ಆರ್ದ್ರಮನದಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವನು.'[೧೧] ಅದೇನೆ ಇರಲಿ, ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ನಂತರ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಬದುಕಿನ ನಿಲುವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುವುದಂತೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಇದುವರೆಗೆ ತಾನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಸ್ಥಾವರ ಲಿಂಗಾರಾಧನೆ ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವೆಂಬ ಭಾವನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನಲ್ಲಿ ಒಡಮೂಡಿತು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವನು ಒಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಒಂದು ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಲುಪುತ್ತಾನೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಹಿಂದಿನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗೂ ಈಗಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗೂ ಅರ್ಥಸ್ಪಷ್ಟತೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಾಣಿಸಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವನ ಕೆಳಗಿನ ವಚನವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು.

ಆಧ್ಯಾತ್ಮ–ಆಧ್ಯಾತ್ಮವೆಂದೆಂಬಿರಿ!
ಆಧ್ಯಾತ್ಮವಾರಿಗೆ?
ಶ್ರೀಗುರುಸ್ವಾಮಿ ಬಹಳವಪ್ಪ ಶಿವಲಿಂಗವ ಸೂಕ್ಷ್ಮವ ಮಾಡಿ
ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಬಳಿಕ
ಬೇರೆ ಯೋಗವುಂಟೆ?
ತನ್ನ ಹಸ್ತವ ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿಟ್ಟು,
ವಾಯು ಪ್ರಾಣಿಯಾಗಿದ್ದುದು ಕೊಂಡು,
ಲಿಂಗ ಪ್ರಾಣಿಯ ಮಾಡಿದ ಬಳಕ,
ಅಕ್ಷರ ಐದರಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತವ ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ,
ಮರಳಿ ಯೋಗವುಂಟೆ? ಶಿವಯೋಗವಲ್ಲದೆ।
ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯ ಮಾಡಿ ಜಂಗಮ ಪ್ರಸಾದವ ಕೊಂಡಬಳಿಕ,
ಮರಳಿ ಬರಿಯ ಯೋಗಕ್ಕೆ ಒಡಂಬಡುವುದೆ ಅರಿವು?
ಇಂತಪ್ಪವನತಿಗಳೆದು ಶುದ್ಧಶಿವಯೋಗಿಯ ಮಾಡಿದಾತ –ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ.
ಮಹಾಲೋಕದಲ್ಲಿಪ್ಪ ಆದ್ಯಕ್ಷರವ ಭೇದಿಸಿ ತಂದು
ಕರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ ಇದು ಉರುತರಪವೆಂದು ತೋರಿಕೊಟ್ಟು
ಎನ್ನ ತನ್ನಂತೆ ಮಾಡಿದ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ
ಆನು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಕರುಣದಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸಯೋಗವನತಿಗಳೆದು
ಶಿವಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯನಾಗಿ
ಭಕ್ತ ಮಾಹೇಶ್ವರ–ಪ್ರಸಾದ–ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿ–ಶರಣ–ಐಕ್ಯವೆಂಬ
ಷಡುಸ್ಥಲಕ್ಕಧಿಕಾರಿಯಾದೆ।
ನಿನ್ನವರ ಸಲುಗೆಗೆ ಸಂದೆನು
ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಕೃಪೆ ಎನ್ನನಿಂತು ಮಾಡಿತ್ತು ಕಾಣ।
ಶ್ರೀ ಗುರುವೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ।

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೨೭೪)

ಎಂಬ ವಚನವು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಎರಡನೇ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಮನ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ದ್ಯೋತಕದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ದೀಕ್ಷಾ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತೆಂಬ ನಿಲುವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಇಲ್ಲಿ ತಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಅಂದರೆ ಸದ್ಭಕ್ತ ವಿರಕ್ತರ ಒಡನಾಟ, ಅವರ ಮಹಾಕೂಟದಿಂದ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಂಬಂಧದ ಶುಭ ಸಂಯೋಗವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಶಿವಯೋಗಿಯೆನಿಸಲು ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯಿತೆಂದು

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಿ.ಎಂ. ಗಿರಿರಾಜು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. 'ಅಂಗದ ಮೇಲೆ ಲಿಂಗಸ್ಥಾಪ್ಯವಾಗಿ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿದರೂ ಹೀನಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಅಳಿಮನದವರು ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮ ಭ್ರಮೆಯುಳ್ಳವರು ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣಿದ್ದೂ ಕೊಂಬೆಯನ್ನೇರಿ ಹೀಚನ್ನು ಕೊಯ್ಯಲು ಹಂಬಲಿಸುವ ಹುಂಬರು ಪ್ರಾಕೃತ ಯೋಗಿಗಳ ಶಬ್ದ ಜಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ 'ಆಧ್ಯಾತ್ಮ-ಆಧ್ಯಾತ್ಮ' ಎಂದು ಪಲುಕುತ್ತಾ ಪ್ರಾಕೃತ ಕರ್ಮಾಷ್ಟಾಂಗದ ಭ್ರಷ್ಟ ಯೋಗಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹಂಬಲಿಸುವರು। ಬಲ್ಲಿದನಾದ ಸದ್ಗುರುಸ್ವಾಮಿಯು ನಿತ್ಯಲಿಂಗಾಂಗ-ಸಂಬಂಧ-ನಿತ್ಯ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆ- ನಿತ್ಯಲಿಂಗಾರ್ಪಣವೆಂಬ ಸತ್ಯಶುದ್ಧ ಮಹಾಶಿವಯೋಗ ಚಿತ್ಕೂಟಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ನಿಜಶಿಷ್ಯನ ಕರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು........ ನಾನು ಆ ತಿರುಜ್ಞಾನ ಸುಂದರವಾದ ಧರ್ಮರೂಪಿ ವೃಷಭನೆನಸಿದ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಸದ್ಬೋಧ ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ ಮನ್ನಿನ ಜಡಾಷ್ಟಾಂಗ ಕರ್ಮ ಯೋಗವನ್ನು ತೊರೆದು ಮುನ್ನೆಡೆದು ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯವೆಂಬ ಮಹಾ ಚಿತ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯನಾದೆ. ಭಕ್ತ-ಮಹೇಶ್ವರ-ಪ್ರಸಾದಿ-ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ-ಶರಣ-ಐಕ್ಯನೆಂಬ ಆರು ಮುಖಗಳುಳ್ಳ ಸತ್ಯಶುದ್ಧ ಸಹಜ ಸಣ್ಮುಖನೆನ್ನಿಸಿ, ಷಟ್‌ಸ್ಥಲ ಮಹಾ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ವರ್ತಿಸಿ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆನ್ನಿಸಿದೆನು'[೧೨] ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದುದರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯೇನಿಲ್ಲ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ವಚನಗಳು ಕೂಡ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕಿನ ಎರಡನೇ ಹಂತದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ನಿಲುವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗುತ್ತವೆ.

ಶುದ್ಧಗುರು ಬಸವಣ್ಣ, ಸಿದ್ಧಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ
ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗುರು ಪ್ರಭುರಾಯ,
ತನುತ್ರಯ ಮಲತ್ರಯ ಆರನತಿಗಳೆದು,
ಲಿಂಗತ್ರಯ ಪ್ರಸಾದ ಮೂರನು ಪರಭವಿಸಿ ವಶಮಾಡಿ
ಎನ್ನ ರಕ್ಷಿಸಿದ ಬಸವ, ಚೆನ್ನಬಸವ, ಪ್ರಭು ಶರಣೆಂದು
ಬದುಕಿದೆನಯ್ಯಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ (ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೨೧)

ಶುದ್ಧವನರಿದೆ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣಾ ನಿಮ್ಮಿಂದ;
ಸಿದ್ಧವನರಿದೆ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣಾ ನಿಮ್ಮಿಂದ;
ಪ್ರಸಿದ್ಧವನರಿದೆ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣಾ ನಿಮ್ಮಿಂದ;
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ,
ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಗುರುವಾಗಿ ಬಂದು
ಎನ್ನ ಜನ್ಮಕರ್ಮವ ನಿವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿದನಯ್ಯಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೨೭೫)

ವಚನಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅನುಭಾವಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಮುಖವಾಗುತ್ತವೆ. ಬಸವ, ಚೆನ್ನಬಸವ, ಅಲ್ಲಮರನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅವರೆಲ್ಲರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ ತನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾದ ಸಿದ್ಧಿಯೊಂದು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತೆಂಬುದು ಅವನ ಅಂಬೋಣವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ "ಶುದ್ಧಗುರು ಬಸವಣ್ಣ, ಸಿದ್ಧಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಗುರು ಪ್ರಭುರಾಯ' ಎಂಬಂತೆ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ತನ್ನ ದೀಕ್ಷಾ ಗುರುವಾದ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಅವನು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಗೌರವವೂ ವಿಶೇಷವಾದುದು. 'ನೀನು ಕೃಪೆಗೈದು ಸದ್ಗುರು ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿಂದು ತಿರುಜ್ಞಾನ ಸುಂದರ ಧರ್ಮ ವೃಷಭವೆನ್ನಿಸಿ ತ್ರಿವಿಧಿ ದೀಕ್ಷೆಗೈಯ್ಯಲಾಗಿ ಗುರು ಲಿಂಗಕೃಪಾರೂಪ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನನ್ನ ಅಂತರಗಂಗವು ತೊಲಗಿ ಲಿಂಗನುವೆನ್ನಿಸಿ ಶುದ್ಧವೆಂದೆನ್ನಿಸಿತು। ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಕೃಪಾರೂಪ ಪ್ರಾಣ ಲಿಂಗ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನನ್ನ ಅಂಗಮನವು ಕಳೆದು ಲಿಂಗಮನವೆನ್ನಿಸಿ ಸಿದ್ಧವೆಂದನ್ನಿಸಿತು। ಜಂಗಮಲಿಂಗ ಕೃಪಾರೂಪ ಭಾವಲಿಂಗ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನನ್ನ ಅಂಗ ಪ್ರಾಣವು ಹಿಂಗಿ ಲಿಂಗ ಪ್ರಾಣವೆನ್ನಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವೆಂದೆನ್ನಿಸಿತು'[೧೩] ಎಂಬ ಪಿ.ಎಂ. ಗಿರಿರಾಜು ಅವರು ಲಿಂಗವಂತ ಧರ್ಮ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿರುವುದು ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬದುಕು ಎರಡು ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ನಿರಂತರ ಸಾಧನಾ-ಸಿದ್ಧಿಯ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅವನ ಅನುಭಾವಿಕ ಆಲೋಚನೆಗಳಲ್ಲೂ ಸಾಕಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಎರಡು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ವಚನಗಳನ್ನು ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನ ಬದುಕಿನ ಅನುಭಾವಿಕ ಸ್ತರಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೭.೧. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಮತಾ ದೃಷ್ಟಿ

ಸಮಾಜದ ಜನತೆಯ ನೋವಿಗೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸಿದವನು ಸಿದ್ಧರಾಮ. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲೇ ತನ್ನನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅವರು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶರಣರಲ್ಲೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಪಡೆದವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಷ್ಟೇಕೆ ತನ್ನ ಕರ್ಮಸಾಧನೆಯಿಂದ 'ಕರ್ಮಯೋಗಿ' ಎಂದೇ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದವನು ಸದಾಕಾಲ ಜೀವಪರ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅವನು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದಿದ್ದು ಅವರ ಬದುಕಿನ ವಿಶೇಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆನಿಸಿದೆ. ಒಂದೆಡೆ ಕರ್ಮಯೋಗಿ, ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಶಿವಯೋಗಿಯಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದು ಬಹಳ. ಅವನ ಸಾಧನಾವಸ್ಥೆಯ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸಮತಾಗುಣವೆಂಬುದು ನಿರಂತರ ಸಾಧನೆಯಂತೆ

ಕಂಡಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅವನು ರಚಿಸಿದ ವಚನಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಈಗ ಅವನ ಕೆಲ ವಚನಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಸಮತಾಗುಣದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯಬಹುದು.

ಆರೇನೆಂದರೂ ಓರಂತಿಪ್ಪುದೇ ಸಮತೆ;
ಆರು ಜರಿದರೂ ಅವರೆನ್ನ ಮನದ ಕಾಳಿಕೆಯ
ಕಳೆದರೆಂಬುದೇ ಸಮತೆ;
ಆರುಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದರೂ ಅವರನ್ನ ಜನ್ಮ ಜನ್ಮದ
ಹಗೆಗಳೆಂಬುದೇ ಸಮತೆ;
ಇಂತಿದು ಗುರುಕಾರುಣ್ಯ, ಮನ ವಚನ
ಕಾಯದಲ್ಲಿ ಅವಿತತವಿಲ್ಲದಿರ್ದಡೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ
ನಿನ್ನವರ ನೀವೆಂಬುದೇ ಸಮತೆ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪೯)

ಈ ವಚನವು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸಮತೆಯ ಗುಣವನ್ನು ಆದರ್ಶವಾಗಿರಿಸಿ ಕೊಂಡ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮನ ವಚನ–ಕಾಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಬದುಕುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗುವ ಹತ್ತುಹಲವು ರೀತಿಯ ತೊಂದರೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೂ ಸಮತಾಗುಣವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದು ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟಕರ. ಇಂತಹ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೂ ಸಮತೆಯ ಸಾಮ್ಯತೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಗುಣ.

ಈ ರೀತಿಯ ಸಮತಾಗುಣದ ಸಾಮ್ಯತೆಯು ಸಿದ್ಧಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಿದ್ಧಿಸಿತ್ತೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಕೆಳಗಿನ ವಚನಗಳೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ.

ಅವನಾಗಿ ಒಬ್ಬನು ಅವಿಚಾರದಿಂದ ಪಿಡಿಹೊಯ್ದು
ಸರಿಯ ಮೇಲುಕ್ಕುಗೆ ಮೇಣು ಹಾಸಿನ ಮೇಲಿಕ್ಕುಗೆ,
ಇಕ್ಕಿದಡೆ ಮನವಿಚ್ಚಂದವಾಗದೊಂದೆಯಂದದಲ್ಲಿಪ್ಪಂತಪ್ಪಾ
ನಿಮ್ಮದೊಂದು ಸಮತಾಗುಣ ಎನ್ನನೆಂದು
ಬಂದು ಪೊದ್ದಿರ್ಪುದು ಹೇಳಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೫೦)

ಅವನಾಗಿ ಒಬ್ಬನು ಅವಿಚಾರದಿಂದ
ಶಿರಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಕೈದುವಿಕ್ಕುಗೆಯ,
ಮೇಣು ಗಂಧಾಕ್ಷತೆ ಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುಗೆಯ;
ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದಡೆ ಮನ
ವಿಚ್ಚಂದವಾಗದೊಂದೆಯಂದದಲ್ಲಿಪ್ಪಂತಪ್ಪ
ನಿಮ್ಮದೊಂದು ಸಮತಾಗುಣ ಎನ್ನನೆಂದು
ಬಂದು ಪೊದ್ದಿಪ್ಪುದು ಹೇಳಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೫೦)

ಅವನಾಗಿ ಒಬ್ಬನು ಕರವ ಪಿಡಿದು ಒಡಗೊಂಡು ಒಯ್ದು
ಒಳ್ಳಿತ್ತನಾದರೂ ನೀಡುಗೆಯ, ಮೇಣು ಮಣ್ಣನಾದಡೂ ನೀಡುಗೆಯ;
ನೀಡಿದಡೆ ಮನವಿಚ್ಚಂದವಾಗದೊಂದೆಯಂದದಲ್ಲಿಪ್ಪಂತಪ್ಪ
ನಿಮ್ಮದೊಂದು ಸಮತಾಗುಣ ಎನ್ನನೆಂದು
ಬಂದು ಪೊದ್ದಿಪ್ಪುದು ಹೇಳಾ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೫೦)

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಮತಾಗುಣದ ದೃಷ್ಟಿಯು ವಿಶೇವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವೇಚನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕವಾಗಿಯೇ ಹೊರ ಹಾಕುವುದು. ಅಷ್ಟೇಕೆ ತನ್ನ ಆತ್ಮಶೋಧನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಸಂಗತಿಯೊಂದರ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುವ ರೀತಿಯು ಅವನಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. ಈ ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸಮತಾಗುಣದ ಮಹತ್ವ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ದುರ್ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ತೊಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ತೋರಿದರೆ ಅವನ ಮನವು ಬದಲಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವೇ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು 'ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದಡೆ ಮನ ವಿಸ್ಕಂದವಾಗುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಯಾರಾದರೂ ನಾಸ್ತಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ತನ್ನ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪರಿಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದರೆ ಮನವು ವಿಸ್ಕಂದವಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅದು ಅಸಾಧ್ಯದ ಮಾತೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅನ್ನ ನೀಡುವೆನೆಂದು ಮಣ್ಣ ನೀಡಿದರೆ ಮನವೇನಾದರೂ ವಿಸ್ಕಂದ ವಾಗುವುದೇ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ, ಅದು ಕೂಡ ಅಸಾಧ್ಯದ ಮಾತು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ವಚನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಅವನಾಗಿ ಒಬ್ಬನು ನಿಡುಮುಳ್ಳಿನ ಮೇಲೆ ಪೊರಳ್ಚುಗೆಯ,
ಮೇಣು ಹಂಸೆಯ ಹಾಸಿನ ಮೇಲೆ ಪೊರಳ್ಚುಗೆಯ,
ಪೊರಳ್ಚಿದಡೆ ಮನ ವಿಸ್ಕಂದವಾಗದೊಂದೆಯಂದದಲ್ಲಿಪ್ಪಂತಪ್ಪ
ನಿಮ್ಮದೊಂದು ಸಮತಾಗುಣ ಎನ್ನನೆಂದು
ಬಂದು ಪೊದ್ದಿಪ್ಪುದು ಹೇಳಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೫೧)

ಸಿರಿಯಾಯಿತ್ತೆಂದು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದುಬ್ಬದೆ
ಕೆಟ್ಟಿತ್ತೆಂದು ಮನನೊಂದು ಖಿನ್ನವಾಗದಂತೆ
ಇರಬೇಡಾ, ಹಿರಿಯರ ಮನ?
ಮನ ವಿಚ್ಚಂದವಾಗದೊಂದೆಯಂದದಲ್ಲಿಪ್ಪಂತಪ್ಪ
ನಿಮ್ಮದೊಂದು ಸಮತಾಗುಣ ಎನ್ನನೆಂದು ಪೊದ್ದಿಪ್ಪುದು ಹೇಳಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೨೨೩)

ಇದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಮತಾಗುಣ. ಅದಕ್ಕೆ ಎಣೆಯಿಲ್ಲ. ಸಮತೆಯನ್ನೇ ಹಾರೈಸಿ, ಸಮತೆಯನ್ನೇ ಅರಸಿ ಸಮತೆಯನ್ನೇ ಹೊದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದನು–ಸಿದ್ಧರಾಮನು. ಸಮತೆಯ ಸಾಕಾರದಂತಿದ್ದ ಅವನಿಗೆ ಸಿರಿಕೆಟ್ಟಿತೆಂದೇನಾದರೂ ಮನವು ವಿಸ್ಕಂದವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಕರುಣಿಸಬೇಕೆಂದು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯೂ ಅವನ ಈ ಸಮತಾಗುಣದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಪ್ರಮುಖ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಇದರ ಹಿಂದಿನ ಆಶಯ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮನದ ಕೋಪ–ತಾಪಗಳಿಂದ ಕಾವೇರದೆ, ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ಉಬ್ಬದೆ, ತೆಗಳಿಕೆಯಿಂದ ಕುಗ್ಗದೆ ಸದಾಕಾಲ ಸಮತೆಯಿಂದ ಇರಬೇಕೆಂಬುದೇ ಆಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಸಮತಾಗುಣದಿಂದ ಬದುಕಲು ಬಯಸಿದವನು ಸಿದ್ಧರಾಮ.

'ಸಮತಾಗುಣ ಯಾರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಾಗಲಿ ಬರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಸ್ವಂತ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಜಯಿಸಿಕೊಂಡು ಪಡೆಯಬೇಕಾದದ್ದು ಎಂದು ಪ್ರಭು ಹೇಳಿದನು. ಇದಲ್ಲದೆ ಬಡವರು, ಭಾಗ್ಯವಂತರು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಇತರರು ಎಂದು ಭೇದಭಾವವನ್ನಿಡದೆ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಸಮತಾಭಾವದಿಂದ ಕಾಣಬೇಕೆಂದೂ ಪ್ರಭು ತಿಳಿಸಿದನು. ತಾನು ಬಡಜಂಗಮನನಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಪಂಚವಕ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ದಶಭುಜಂಗಳಿಂದಲೂ, ಗೌರಿಸಮೇತನಾಗಿ, ನಂದಿವಾಹನವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಬಹಳ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆದರಿಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬುದು ಗೊತ್ತು.

ಆದರೆ ಜ್ಞಾನಿ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಪರವಸ್ತುವಿನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಕಾಣಬೇಕಲ್ಲದೆ ಹೀಗೆ ಭೇದದಿಂದ ವರ್ತಿಸುವುದಂಟೆ? ಆದುದರಿಂದ ಬರಿಯ ಕರ್ಮದಿಂದ ಫಲವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಸಾಕಾರ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ತಾನು ಪರಬ್ರಹ್ಮವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ದೊರೆಯದು. ದೇಹ ಗುಣಗಳೂ, ಜೀವ ಗುಣಗಳೂ, ನಷ್ಟವಾಗಿ, ಜ್ಞಾನ ತಲೆದೋರಿ, ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಭಿನ್ನತೆ ಹೋಗಿ, ಮುಸುಕಿರುವ ಮಾಯೆ ಕಳಚಿ ಬೀಳಲು ಗುಹೇಶ್ವರ ಲಿಂಗ ತಾನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ.'[೧೪] ಯಾಕೆಂದರೆ, ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ಸಮತಾ ಗುಣದ ಸಾಧನೆ ನಿರಂತರ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲದಂತಿದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವನ ಜೀವನ ಎಂಬುದು ನಿತ್ಯ ನಿರಂತರ ಸಾಧನೆಯ ಕಾವ್ಯದಂತೆ, ಕಂಡಿದೆ.

ಇಷ್ಟಲ್ಲದೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಮತಾವಾದದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಚನಗಳ ಅರ್ಥವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ,

ಕುಂಜರ ಮೇಲಾಯ್ದು ಸೀಳುಗೆ ಮೇಣ್ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಗೆ
ಎತ್ತಿಕೊಂಡದೆ, ಮನವಿಚ್ಚಂದವಾಗದೊಂದೆಯಂದದಲ್ಲಿಪ್ಪಂತಪ್ಪ
ನಿಮ್ಮದೊಂದು ಸಮತಾಗುಣ ಎನ್ನನೆಂದು ಬಂದು ಪೊದ್ದಿಪ್ಪುದು ಹೇಳಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೯೮)

ಸಮತೆಯೇ ಭಕ್ತಿ, ಸತ್ಯವೆ ಲಿಂಗ
ಅಸತ್ಯವೆ ಅನ್ಯದೈವ, (ರೋಷವಿಲ್ಲದಿ) ಹುದೆ ಪೂಜೆ
ಆಸೆಯಿಲ್ಲದಿಹುದೆ ಪ್ರಸಾದ
ಇಷ್ಟಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದಡೆ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವರ ದೇವಾ।

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೨೧೯)

ಸಮನಿಸದಯ್ಯಾ ಭವಿಸಂಗ ಭಕ್ತಂಗೆ,
ಸಮನಿಸದಯ್ಯಾ, ಲಿಂಗಪ್ರಾಣಿಗೆ ಅನರ್ಪಿತ,
ಸಮನಿಸದಯ್ಯಾ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಸಂಬಂಧಿಗೆ ಬಹುಲಿಂಗ ಪ್ರಸಾದ,
ಇಂತೀ ಮೂರಕ್ಕಳುಕದಿದ್ದೆನಾದಡೆ, ನಾಯಕನರಕದಲ್ಲಿಕ್ಕುವ
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೨೧೯೧)

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಮತಾಗುಣದ ವಿವೇಚನೆ ಇದೆ. ಅದು ಅವನಲ್ಲಿ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಕೈಗೂಡಿದ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲ. ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ, ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸುರಿಸಿದ ಬೆವರಿನ ಪ್ರತಿಫಲದಂತಿದೆ. ಈ ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಮೊದಲ ವಚನದಲ್ಲಿ ಅವನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಭಾವಸಾರವು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. ಅಂದರೆ ಅಹಂಕಾರವಿಡಿದು ಆನೆ ಆನೆಯೆಂದ ಮದಗಜದಂತೆ ತೆಗಳಿ, ನಿಂದಿಸಿ ಸೀಳಲಿ ಆಗಲೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ವಿಸ್ಕಂದವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಜ್ಞಾನಾಂಕುಶವಿಟ್ಟ ಶಾಂತಗಜದಂತೆ ವಂದಿಸಿ ಅಡಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬೀಳಲಿ, ಆಗಲೂ ಮನಸ್ಸು ವಿಸ್ಕಂದವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸಮತಾಗುಣಶೀಲನಾದ ನಿಜಲಿಂಗಾಂಗಿಯು ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ವಿಚಲಿತನಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಮುಂದಿನ ವಚನಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸದ್ಭಕ್ತನ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಗುಣ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಮತೆಯೇ ಪ್ರಮುಖ ಗುಣವಾಗಿ 'ಅರಿವು-ಆಚಾರ-ಅನುಭಾವ'ಗಳನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುವುದೇ ಲಿಂಗನಿಷ್ಠೆಯಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮೋಹ ಭ್ರಾಂತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದು, ಅನ್ಯದೈವ ಸಂಗವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ದ್ವೇಷರೋಷಾದಿ, ಹೀನಮನ, ದು:ಖಿ ಸಂಕಲ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಹೊರತಾದುದೆ, ನಿಜವಾದ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅಂಗದಿಚ್ಛೆಯಂತೆ ಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯ ತೋರದಿರುವುದೆ ಪ್ರಸಾದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಗುಣಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ.

ಸಮತಾಗುಣದ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಸಾರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ವಚನವನ್ನು ನೋಡಿ,

> ಸಮದೃಷ್ಟಿಯಾಗದವನ ಭಕ್ತನೆಂತೆಂಬೆ?
> ವಿಷಯಂಗಳಳಿಯದವನ ಮಹೇಶನೆಂತೆಂಬೆ?
> ಶಿವಶರಣವಿಡಿಯದನ್ನಕ್ಕ ಪ್ರಸಾದಿ ಎಂತೆಂಬೆ?
> ಅಂಗೇಂದ್ರಿಯಂಗಳಳಿಯದವನ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿ ಎಂತೆಂಬೆ?
> ಸಂಕಲ್ಪ ಹರಿಯದನ್ನಕ್ಕ ಶರಣನೆಂತೆಂಬೆ?
> ನಮ್ಮ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲೇಶನ ಕೂಟವನರಿಯದವನ ಐಕ್ಯನೆಂತೆಂಬೆ?

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೨೪೫)

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮತಾಗುಣದ ಮಹತ್ವ ಅಡಗಿದೆ. ಸಮತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡ ಭಕ್ತನು ಮಾತ್ರ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಸಾಧಕ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಏರಬಲ್ಲ. 'ಪಂಚಾಚಾರ' ಗಳನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ಪರಿಪಾಲಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಬದುಕಿಗೊಂದು ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲನೆಂಬ ಭಾವ ಸ್ವಾರಸ್ಯವೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಮತಾಗುಣದ ದೃಷ್ಟಿಯು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ನಿರ್ಲಿಪ್ತ, ನಿರ್ಮುಕ್ತ, ನಿರ್ವಿಕಾರಿಯಾದ ಭಕ್ತನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಸಮತೆಯ ಗುಣವನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಸಾದ್ಯ. ಅಷ್ಟೇಕೆ ಬಹುಮಾನ ಅವಮಾನಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಭೇದವರಿಯದೆ ಸಮತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡ ಶರಣನೇ ನಿಜಲಿಂಗಿಯಾಗಿ ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬ ಭಾವವು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಮತಾಗುಣದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. 'ಸಮತೆಯನೆ ಹಾರೈಸಿ, ಸಮತೆಯನೆ ಅರಸಿ, ಸಮತೆಯನೆ ಸಾಧಿಸಿ, ಸಮತೆಯೇ ಸಾಕಾರವಾದಂತಿದ್ದ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ ಶರಣ ಸಂದೋಹದಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಿಂದ ಬೆಳಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಮತೆ ಯಾರದೋ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಾಗಲಿ ಸುಲಭವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ. ಅದು 'ಸತತ' ಸಾಧನೆಯ ಫಲ' ಎಂದು ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು ಹೇಳಿದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ.

೭.೨. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರಿವು–ವೈಚಾರಿಕತೆ

ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ 'ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರಿವು' ಎಂಬುದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆಗೆ ಸಮನಾದ ಗುಣವಾಗಿದೆ. 'ಅರಿವು' ಅಥವಾ 'ಪ್ರಜ್ಞೆ' ಇರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತಾನು ಬದುಕುವ ಸಮಾಜವನ್ನು ತೆರೆದ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಕೆಟ್ಟದ್ದಕ್ಕೆ ಅವನು ತಲೆಬಾಗದೆ ನಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಶರಣರು ಭಕ್ತ ಕವಿಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ 'ಚಿಂತನೆ, ಕಳಕಳಿ, ಅರಿವು' ಈ ಮೂರು ಗುಣಗಳು ಮುಪ್ಪುರಿಗೊಂಡು ಒಂದು ಆರೋಗ್ಯವಂತೆ ಸುಂದರ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ವಚನಕಾರರು ಮೊದಲು ತಂತಮ್ಮ ಆತ್ಮ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಕೂಡ, ಅಷ್ಟೇ ಗಮನಾರ್ಹ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳದೆ ಅಥವಾ ಆತ್ಮಶೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕನ್ನು ತಿದ್ದಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅರಿವು ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿದ್ದುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಇದು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಾರಣವಾದಂತೆ ಕಂಡರೂ ಪೂರಕವಾಗಿ ಸಮಾಜದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ದಾರಿಯಾದಂತೆ ಕಂಡಿದೆ–ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ. ಆದುದರಿಂದಲೇ 'ವ್ಯಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯಲಾರದೆ, ಸಮಾಜ ಬೆಳೆಯಲಾರದು' ಎಂಬ ಮಾತು ಯತಾರ್ಥವಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಮೊದಲು ವ್ಯಕ್ತಿ ವಿಮರ್ಶೆಯು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಶಿವಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕೂಡ ಹೊರತಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಅವನು ರಚಿಸಿದ ಎಷ್ಟೋ ವಚನಗಳು ನಿದರ್ಶನಗಳಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ.

'ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತವರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರು ಬಸವಣ್ಣ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರು. ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಧಾನಿಯಾದ ಬಸವಣ್ಣನಿಗೆ ರಾಜಕೀಯದ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯೂ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು. ಅದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿದವನು

ಬಸವಣ್ಣ. ಇವರು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯ ಬಗೆಗೆ ನಾವು ಅವನ ವಚನಗಳ ಮೂಲಕ ಅರಿಯಬಹುದು. ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರಿಗೂ ಪ್ರಮುಖವಾದುದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ. 'ಮರ್ತ್ಯ ಲೋಕವು ಕರ್ತಾರನ ಕಮ್ಮಟ'ವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ 'ಇಹ'ವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದು, ಬದುಕನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾದುದು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯ ಅರಿವು ಬರಬೇಕಾದರೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ನಡುವೆ ಬೆರೆಯುವ, ಅವರ ಬದುಕು ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವ ಮನೋಭಾವಬೇಕು; ಹೊಗಳಿಕೆ ತೆಗಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಮನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಗಟ್ಟಿ ಮನಸ್ಸುಬೇಕು; ಎಷ್ಟೇ ಕಷ್ಟ ಬಂದರೂ ತನ್ನ ಗುರಿ ಮುಟ್ಟಿಯೇ ಮುಟ್ಟುತ್ತೇನೆನ್ನುವ ಛಲಬೇಕು; ಮೇಲಾಗಿ, ಮಾನವೀಯತೆ ಸದಾ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಿಡಿಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರು ಕೈಗೊಂಡ ಕೆರೆ, ಬಾವಿ, ಹೂದೋಟ, ಚೌಕ, ಛತ್ರ, ಸಾವಿರ ಮದುವೆಗಳು, ಬಡವರ ನಿರ್ಗತಿಕರ ಋಣ ಪರಿಹಾರ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಬಿಲ್ಲೇಶ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯನ ಪ್ರಸಂಗ, ಏಲೇಶನಿಗೆ ಪ್ರಾಣವಿತ್ತ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ (ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ) ಮಾನವೀಯತೆಯ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು' (ಸಿ.ವ.ಸಂ. ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ) ಎಂಬ ಡಾ. ಎಸ್.ವಿದ್ಯಾಶಂಕರ ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ ಅಡಗಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ ಶರಣರಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ. ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಬಸವಣ್ಣನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾಳಜಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿಯಾಗಿ ಕಂಡಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲೇ ಇದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು.

ಬಸವಣ್ಣನೇ ತಾಯಿ, ಬಸವಣ್ಣನೇ ತಂದೆ,
ಬಸವಣ್ಣನೇ ಪರಮಬಂಧುವೆನಗೆ,
ವಸುಧೀಶ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,
ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರಿಟ್ಟ ಗುರು ಬಸವಣ್ಣನಯ್ಯಾ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೧೬೪)

ಬಸವಣ್ಣನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ಬಣ್ಣಿಸುವ, ಗೌರವಿಸುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವುದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇಕೆ ವಚನಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲೂ ಬಸವಣ್ಣನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಾಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸತ್ಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಅದೇನೆ ಇರಲಿ, ಈಗ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರಿವಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕೆಲ ವಚನಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಅದರ ಸತ್ವಸಾರವನ್ನು ಅರಿಯಬಹುದು.

ಕುಲವೆಂದು ಹೋರಾಡುವ ಅಣ್ಣಗಳಿರಾ, ಕೇಳಿರೊ;
ಕುಲವೇ ಡೋಹರನ? ಕುಲವೇ ಮಾದಾರನ? ಕುಲವೇ ದೂರ್ವಾಸನ?
ಕುಲವೇ ವ್ಯಾಸನ? ಕುಲವೇ ವಾಲ್ಮೀಕನ? ಕುಲವೇ ಕೌಂಡಿಲ್ಯನ?
ಕುಲವ ನೋಳ್ಪಡೆ ಹುರುಳಿಲ್ಲ;
ಅವರ ನಡೆಯ ನೋಳ್ಪಡೆ ನಡೆಯುವರು ತ್ರಿಲೋಕದಲಿಲ್ಲ ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೪೧)

ವಾಲ್ಮೀಕನ ಶೇಷಪ್ರಸಾದವೆಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕೃತಮಯವಾಯಿತ್ತು. ಮರ್ತ್ಯಕ್ಕೆ
ದೂರ್ವಾಸನ ಉಪದೇಶವೆಲ್ಲ ಚಂಡಾಲರ ಮುನಿಗಳ ಮಾಡಿತ್ತು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ
ಕಾಲವೆಂದಡೆ ಮಲತ್ರಯವು ಬಿಡವು ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೪೧)

ಕುಲಾಕುಲ ಅನುಭವಕ್ಕಲ್ಲದೆ ಸಮರಸಕ್ಕೇನೋ ಅಯ್ಯಾ?
ವಾದವಿವಾದವೆಂಬುದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಲ್ಲದೆ ಸಭೆಯಲ್ಲೇನೋ ಅಯ್ಯಾ?
ಹಾಸ್ಯಾಹಾಸ್ಯ ನುಡಿಗಡಣದಲ್ಲಲ್ಲದೆ
ನುಡಿಯುವ ಕಾಯದಲ್ಲೇನೋ ಅಯ್ಯಾ?
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೪೧)

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕುಲದ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾ, ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಗೆಳೆಯುವ ಪರಿಯು ಇಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಕುಲಾಕುಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅವನ ನಡೆ–ನುಡಿಗಳಿಗೆ ಗೌರವ ಸಿಗಬೇಕು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುರುಳಿಲ್ಲ. ನಡೆ–ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಬದುಕು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆಂಬ ಪರಿಭಾವನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನದಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟಲ್ಲದೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅವನ ಗುಣವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವ ವಿಚಾರಧಾರೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹೊಂದಿದ್ದನು. ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಮೊದಲ ವಚನದಲ್ಲಿ ಅವನ ಈ ಭಾವನೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಡೋಹಾರಕಕ್ಕಯ್ಯ, ಮಾದಾರ ಚೆನ್ನಯ್ಯ, ದೂರ್ವಾಸ ಮುನಿಗಳು, ಕವಿ ವ್ಯಾಸ, ಕವಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ಕೌಂಡಿಲ್ಲ ಮುಂತಾದವರ ಗುಣಧರ್ಮ ಮುಖ್ಯ ಹೊರತು ಅವರ ಕುಲವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕುಲದ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಅಲ್ಲಗೆಳೆಯುತ್ತಾನೆ. 'ಕುಲದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರನಾದಡೇನು, ಮನದಲ್ಲಿ ಮಹದೇವ ನೆಲೆಗೊಂಡವನೇ ವೀರಶೈವ'. ಜೊತೆಗೆ 'ಕುಲಾಕುಲ ಅನುಭವಕ್ಕಲ್ಲದೆ ಸಮರಸಕ್ಕೇನೋ ಅಯ್ಯಾ?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು

ಕುಲವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ 'ಕುಲದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರನಾದಡೇನು? ಮನದಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವ ನೆಲೆಗೊಂಡವನೆ ವೀರಶೈವ ನೋಡಾ'-ಎಂದು ನುಡಿಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಕುಲದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಒಂದು ತಾರ್ಕಿಕ ಅಂತ್ಯವನ್ನು ಹಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಿಚಾರಧಾರೆಯನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ವಚನದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

> ಕುಲಜನಾಗಿ ನಾನೇವೆನಯ್ಯಾ?
> ಕುಲದ ಬಳಿಯ ದೇವನಲ್ಲ, ಮನದ ಬಳಿಯ ದೇವನೈಸೆ,
> ಆವ ಯೋನಿಜನಾದಡೇನು?
> ನೀನೊಲಿದವನೆ ಕುಲಜನಯ್ಯಾ,
> ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೯೯)

ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಒಣ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಜಾತಿ ವರ್ಣ, ವರ್ಗ, ಕುಲ ಗೋತ್ರಗಳ ಹಂಗು 'ಲಿಂಗವಂತ'ರಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ದೈವತ್ವವನ್ನು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ದೈವಾಂಶವು ಮನದ ನಡೆ-ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಹೊರ ಹಾಕುತ್ತಾನೆ. 'ಆದಿಪ್ರಮಥ ಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವರಿಂದ ತೊಡಗಿ ಅವರ ಬಳಿವಿಡಿದು ನುಡಿದ ನಡೆದ ನೋಡಿದ ದೇವಸಂಜ್ಞೆಕರಪ್ಪ ಸರ್ವಶರಣರು ಕುಲ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಕೃತಕವೆಂದು ಕಡೆಗಣಿಸಿಯೆ ಸ್ವಯಂ ದೇವತ್ವವನ್ನು ಗಳಿಸಿದರು. ಅಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಬಸಿರು ನನ್ನದೆಂದು ಬಾಯಿಬಡಿದಲ್ಲಿ ಹುರುಳಿಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಯಾರೂ ದೇವರಾಗಲಿಲ್ಲ. ದಿವ್ಯವಾದ ನಡೆ-ನುಡಿ-ನೋಟಗಳನ್ನು ತನು ಮನ ಪ್ರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ನೆನೆದು ನಡೆದು ನೋಡಿಯೆ ಶರಣ ದೇವರೆನ್ನಿಸಿದರು. ಶರಣಸದ್ಬೋಧೆಯೆಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಮನನಗೈದು ಆ ಮನವನ್ನೇ ಅರಿವೆಂಬ ಲಿಂಗಸದೃಶವನ್ನಾಗಿಸಿದ ದಿವ್ಯ ಶರಣರೆ ಕುಲೋತ್ತುಂಗರು'[೧೫] ಎಂದು ಪಿ.ಎಂ.ಗಿರಿರಾಜು ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದು ಕೂಡ ಯತಾರ್ಥವಾಗಿದೆ.

ವೈಚಾರಿಕ ಮನೋಭಾವ

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರಿವಿನೊಂದಿಗೆ ವೈಚಾರಿಕ ಮನೋಭಾವವು ಹೇರಳವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸ್ವತಃ ಶಿವಶರಣರು ವೈಚಾರಿಕ ಮನೋಭಾವದೊಂದಿಗೆ ಬದುಕುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಮೌಢ್ಯ ಗುಣವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧನೆಗೆ ಶರಣರು ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಶೋಧನೆ ಅಥವಾ ಆತ್ಮವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಅಷ್ಟೇ ಗಮನಾರ್ಹ ವಿಚಾರ ಯೆನಿಸಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಸವಣ್ಣನವರು 'ಎನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಅತ್ತಿಯ ಹಣ್ಣು ನೋಡಯ್ಯಾ, ವಿಚಾರಿಸಿದಡೆ ಏನೂ ಹುರುಳಿಲ್ಲವಯ್ಯಾ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಯಾಕೆಂದರೆ ಆತ್ಮಶೋಧನೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಕ್ರಿಯೆ, ಕನ್ನಡಿಯಂತೆ ತನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಂದಿಟ್ಟು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ತನ್ನಲ್ಲೇ ತಾನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡರೆ, ಯಾವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು ಯಾವುದು ಕೆಟ್ಟದ್ದು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನೂ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ವಿಮರ್ಶಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ಸಮಾಜವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸುವ ಅಗತ್ಯವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಒಂದು ಅಮೂಲ್ಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಬಸವಣ್ಣ ಆತ್ಮಶೋಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕಂಡರಿಸಿದ್ದು ಇತರ ಶರಣರಿಗೂ ಮಾದರಿಯಾಗಿ ಕಂಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಬಸವಣ್ಣನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋದ ಸಿದ್ಧರಾಮನಲ್ಲೂ ಈ ಮಾದರಿಯ ಗುಣ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಆತ್ಮ ವಿಮರ್ಶೆ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ವಿಮರ್ಶೆಗಳೆರಡೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪೂರಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ವ್ಯಕ್ತಿ ಬೆಳೆದರೆ ಸಮಾಜ ತನ್ನಿಂದ ತಾನೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆಂಬ ಬಲವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಶರಣರಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರಿವಿನೊಂದಿಗೆ ವಚನಕಾರರು ವೈಚಾರಿಕ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಬಸವಣ್ಣನಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ವೈಚಾರಿಕ ಬದುಕಿನೊಂದಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಿವಶರಣರಲ್ಲೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. 'ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಪಾತ್ರ ಅಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಕ್ಕೆ ತಹತಹಿಸುವ ವೈಚಾರಿಕ ಮನೋಭಾವದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕ್ರೀಯಾಶೀಲನಾಗುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮನ ವಚನ ಕಾಯ ಶುದ್ಧವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಜನತೆಯ ನಡುವೆ ನಿಂತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ತೊಡಗಿದಾಗ ಜನ ಸಹಜವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ಪಂದಿಸುವರು. ಇದು ಎಲ್ಲ ಕಾಲದ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ವಾಸ್ತವ ಸತ್ಯ. ಸಾಮಾಜಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆ ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಗುವಂತಹದ್ದಲ್ಲ. ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಜಡ್ಡುಗಟ್ಟಿದ ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿದ್ದಬೇಕು. ಮಾನಸಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ನಡೆಸಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ತಾಳ್ಮೆ ಬೇಕು; ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹಿತವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸಿ ತಿದ್ದಬೇಕು; ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ ಜಾಣ್ಮೆ, ಪ್ರಭಾವ ಶಾಲಿ ಮಾತುಗಾರಿಕೆಬೇಕು'(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ) ಡಾ. ಎಸ್.ವಿದ್ಯಾಶಂಕರ ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹುರುಳಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ವೈಚಾರಿಕ ಮನೋಭಾವನೆಯೊಂದಿಗೆ ಬದುಕುವುದರ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಬದುಕಿನ ಸಾಧನೆ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಕಂಡುಕೊಂಡವರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಪ್ರಮುಖನೆನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸಾಮಾಜಿಕತ್ವ, ಸಂತೃಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಧಾನಗಳು ಅವನ ಅನುಭಾವಿಕ ಬದುಕನ್ನು ಉತ್ತುಂಗಕ್ಕೇರಿಸಿದವು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವೈಚಾರಿಕ ಮನೋಭಾವನೆಯನ್ನು ಅವನು ರಚಿಸಿದ ಕೆಲ ವಚನಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಅದರ ಸತ್ವಸಾರವನ್ನು ಅರಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಸ್ವರ್ಗವೆಂದಡೆ ಸುಖಕ್ಕೆ ನಾಮ, ನರಕವೆಂದಡೆ ಬಾಧೆಗೆ ನಾಮ.
ಸುಖವೆಂದಡೆ ಪುಣ್ಯ ನೋವೆಂದಡೆ ದು:ಖ.
ಸುಖವಿಯೋಗವಾದಲ್ಲಿ ದು:ಖವೆನಿಸಿತ್ತು,
ದು:ಖವಿಯೋಗವಾದಲ್ಲಿ ಸುಖವೆನಿಸಿತ್ತು,
ಸುಖಾಸುಖವೆಂದರಿಯಬಾರದು, ಮೊದಲ ಹಿಡಿದ ಸಂಗತಿಯಿಂದ;
ಸುಖಸಂಗದಿಂದ ದು:ಖನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪೫೬)

ಸುಖಕ್ಕೆ ದೈವವೆಂದು, ಸುಖಕ್ಕೆ ವಿಧಿಲಿಪಿಯೆಂದು,
ಸುಖಕ್ಕೆ ಪುಣ್ಯವೆಂದು, ಸುಖಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಬ್ಧವೆಂದು,
ನುಡಿವರಯ್ಯಾ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು,
ಸುಖವೆ ದೈವವೆನಲಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲರಿಯಬಂದಿತ್ತು.
ಸುಖವು ದೈವವಲ್ಲ;
ದೈವವದು ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಲ್ಲಿ ಕೂಡುವ ಕೂಟವು.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪೫೬)

ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ವಲ್ಲಭನಿದ್ದಾನೆಂದು ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತಾರೆ ನೋಡಾ,
ಅಲ್ಲಯ್ಯಾ, ಈ ಖುಲ್ಲಮನುಜರು,
ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ವಲ್ಲಭನ ಕಂಡನೆಂದು ಬಡಿದಾಡುತ್ತಾರೆ ನೋಡಾ,
ಅಲ್ಲಯ್ಯಾ, ಈ ಹೊಲ್ಲಮನುಜರು,
ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲುಂಟು, ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದೆಂಬಡೆ,
ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವ ಭಂಗವಹುದಯ್ಯಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೧೫೭)

ವಚನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವೈಚಾರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಅರಿವು ತಿಳಿಯದೆ ಇರಲಾರದು. ಸ್ವರ್ಗ–ನರಕ ಕುರಿತಾಗಿ ಭಾರತೀಯರಲ್ಲಿ ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ಬೇರೂರಿದ ನಂಬಿಕೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಳೆಯುವ ನಿಲುವು ಈ ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಮೊದಲ ವಚನದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದ ಸ್ವರ್ಗ–ನರಕವನ್ನು ಕುರಿತು ಪರಿತಪಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ನಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲಗಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ತಪಸ್ಸಾಚರಣೆಯ ಮೂಲಕ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತೇನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜನರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವನಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನೇ

'ಸ್ವರ್ಗವೆಂದರೆ ಸುಖಕ್ಕೆ ನಾಮ, ನರಕವೆಂದರೆ ಬಾಧೆಗೆ ನಾಮ'ವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ದೈವತ್ವದ ಕಲ್ಪನೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ಅವನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಪರಿಭಾವನೆಯು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದಾಗಿದೆ. 'ಸುಖಕ್ಕೆ ದೈವವೆಂದು, ಸುಖಕ್ಕೆ ವಿಧಿಲಿಪಿಯೆಂದು...' ಭಾವಿಸಿ, ಹಂಬಲಿಸುವ ಜನರ ಮೂಢ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸುಖ ಬಂದರೆ ದೈವಕೃಪೆಯಂದೂ ದು:ಖಬಂದರೆ ದೈವದ ಅವಕೃಪೆಯೆಂದೂ ನಂಬಿರುವ ಜನರ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಅವನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. 'ಸುಖವು ಮಾಡುವ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಹೊರತು, ದೈವದಲ್ಲಲ್ಲ; ಎಂದು ತಿಳಿಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಜೊತೆಗೆ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ದೇವನಿದ್ದಾನೆಂದು ಅಲೆದಾಡುವ ಜನರನ್ನು ಕುರಿತು ಕೂಡ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಟೀಕಿಸಿದ್ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ 'ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ವಲ್ಲಭನಿದ್ದಾನೆಂದು ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತಾರೆ ನೋಡಾ, ಅಲ್ಲಯ್ಯಾ, ಈ ಖುಲ್ಲಮನುಜರು' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ ವಿಚಾರವಾಗಿದೆ.

ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕೆಳಗಿನ ವಚನಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವೆನಿಸುತ್ತವೆ.

ಕೈಲಾಸ ಕೈಲಾಸವೆಂದು ಬಡಿದಾಡುವ ಅಣ್ಣಗಳಿರಾ, ಕೇಳಿರಯ್ಯಾ,
ಕೈಲಾಸವೆಂಬುದೊಂದು ಭೂಮಿಯೊಳಿರುವ ಹಾಳುಬೆಟ್ಟ.
ಅಲ್ಲಿರುವ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲ ಜೀವಗಳ್ಳರು,
ಅಲ್ಲಿರ್ದ ಚಂದ್ರಶೇಖರನು ಬಹು ಎಡ್ಡ.
ಇದರಾಡಂಬರವೇಕಯ್ಯಾ?
ಎಮ್ಮ ಪುರಾತರಿಗೆ ಸದಾಚಾರದಿಂದ ವರ್ತಿಸಿ,
ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯವ ತಿಳಿದು,
ನಿಮ್ಮ ಪಾದಪದ್ಮದೊಳು ಬಯಲಾದ ಪದವೆ ಕೈಲಾಸವಯ್ಯಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೩೧)

'ಸರ್ವಂ ಶಿವಮಯಂ ಜಗತ್' ಎಂಬದ ತಿಳಿಯದೆ
ನುಡಿದವರ ನುಡಿಯಂತೆ ನಡೆಯದಿರಾ ಮನವೆ,
'ಸರ್ವಂ ಶಿವಮಯಂ ಜಗತ್' ಎಂದು ತಿಳಿದು ತಿಳಿದು
ಸುಖಿಯಾಗಾ ಮನವೆ,
ಪಿಂಡ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೆ
'ತಿಲ ಷೋಡಶಭಾಗೇನ ಭೇದೋ ನಾಸ್ತಿ ವರಾನನೇ'
ಎಂಬುದು ಪುಸಿಯಲ್ಲ ನೋಡಾ ಮನವೆ.

ಈಶ್ವರನ ಪಂಚಮುಖದಿಂದ ಪಂಚತತ್ವಂಗಳುದಯಿಸಿದವು.
ತತ್ವಂಗಳೊಂದೊಂದು ಕೂಡಿ ತನ್ನ ಚೈತನ್ಯ ಬೆರೆಸಿದಲ್ಲಿ,
ಪಿಂಡ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆನಿಸಿತ್ತು ನೋಡಾ ಮನವೆ,
ತನ್ನ ತಾನರಿದು ನೋಡಿದಡೆ,
'ಸರ್ವ ಶಿವಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಮಯಂ ಜಗತ್'
ಎಂದರಿದು ಬಂದಿತ್ತು ನೋಡಾ ಮನವೆ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೫೭)

ಮನದಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪ-ವಿಕಲ್ಪಂಗಳು ನೋಡಯ್ಯಾ
ಮನಸಿನ ಕಾರ್ಯವೆ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪ ನೋಡಯ್ಯಾ
ಮನಃಕಾರ್ಯಂ ಜಗದ್ಭೇದಂ' ಎಂಬುದು ಹುಸಿಯಲ್ಲ ನೋಡಾ.
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೫೭)

ಗಂಗೆಯ ಮುಳುಗಿ ಬಂದವರೆಲ್ಲಾ ಪಾಪವ ಮಾಡಿ ಸತ್ತಡೆ,
ಅವರಿಗೆ ಪುಣ್ಯದ ಪದವಿಯುಂಟಾದಡೆ, ಗಂಗೆ ಘನವೆಂಬೆ,
ಮುಳುಗಿ ಪಾಪವ ಮಾಡದೆ ಸತ್ತ ಹೋದಡೆ,
ಪುಣ್ಯದ ಪದವಿಯವರಿಗುಂಟಾದಡೆ ಘನವೆಂಬೆ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೧೦೪)

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವೈಚಾರಿಕ ಮನೋಭಾವ ಮಡುಗಟ್ಟಿ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಮೊದಲ ವಚನವು ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿದ ಕೈಲಾಸ ಕಲ್ಪನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕೈಲಾಸ ಸೇರುವುದೇ ಶಿವಭಕ್ತರ ಪರಮ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ. ಇಂಥದೊಂದು ನಂಬಿಕೆ ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವನು 'ಕೈಲಾಸ ಕೈಲಾಸವೆಂದು ಬಡಿದಾಡುವ ಅಣ್ಣಗಳಿರಾ, ಕೇಳಿರಯ್ಯಾ, ಕೈಲಾಸವೆಂಬುದೊಂದು ಭೂಮಿ ಯೊಳಿರುವ ಹಾಳುಬೆಟ್ಟ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ನಂಬುಗೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಟೀಕಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಸದಾಚಾರದಿಂದ ಪುರಾತನರನ್ನು ಕಂಡು ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯದಿಂದ ಬದುಕಬೇಕೆಂಬ ವಾಸ್ತವ ಸತ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬದುಕುವ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಬೇಕೆಂಬ ವಿವೇಚನೆಯು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ವಚನದ ಹಿಂದೆ ಇರುವಂತಿದೆ. ಹಾಗೆಯೆ ಮುಂದಿನ ವಚನದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶಿವನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಅರಿತು ಬದುಕಬೇಕೆಂಬ ಆಲೋಚನೆಯೂ ಇದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ 'ಸರ್ವಂ

ಶಿವಮಯಂ ಜಗತ್' ಎಂದು ತಿಳಿದು ತಿಳಿದು ಸುಖಿಯಾಗು ಮನವೆ' ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ನುಡಿದದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲದೆ ಸಂಕಲ್ಪ-ವಿಕಲ್ಪಗಳು ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆವರಿಸಿದ ಭಾವನೆಗಳಾಗಿವೆ. ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯವೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಕಾರ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು 'ಮನ: ಕಾರ್ಯಂ ಜಗದ್ಭೇದಂ ಎಂಬುದು ಹುಸಿಯಲ್ಲ ನೋಡಾ' ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಕೊನೆಯ ವಚನದಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಬಂದವರಿಗೆ ಪಾಪನಿವಾರಣೆಯಾಗುತ್ತದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಟೀಕಿಸಿದ್ದು ಅಷ್ಟೇ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ನಿತ್ಯ ನಿರಂತರವೆಂಬಂತೆ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧನೆಗೈದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನೇ ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕಿದವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಲೌಕಿಕ ಕಾರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಅಲೌಕಿಕ ಕಾರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದವನು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ 'ಬದುಕು ತೆರೆದ ಪುಸ್ತಕದಂತೆ' ಕಂಡಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ಆತ್ಮವಿಮರ್ಶೆಯ ಮೂಲಕ ರಚಿಸಿದ ಎಷ್ಟೋ ವಚನಗಳು ನಿದರ್ಶನಗಳಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಅದೇನೆ ಇರಲಿ, ಅವನ ವೈಚಾರಿಕ ಭಾವನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ವಚನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ವೇದಂಗಳು ದೈವವಾದಡೆ ಕುಕ್ಕುರ ಕುದುರೆಗಳಾಗಲೇಕೋ?
ಶಾಸ್ತ್ರಂಗಳೂ ದೈವವಾದಡೆ ಹೊರಜು ಕಣ್ಣಿಗಳಾಗಲೇಕೋ?
ಆಗಮಂಗಳು ದೈವವಾದಡೆ ಕೀಲು ಗುಣಿಕೆಗಳಾಗಲೇಕೋ?
ಪುರಾಣಂಗಳು ದೈವವಾದಡೆ ಅಚ್ಚು ಹೊರಜೆಯಾಗಲೇಕೋ?
ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರು ದೈವವಾದಡೆ ಗಾಲಿಗಳಾಗಲೇಕೋ?
ಇವ ಹಿಡಿದಾಡಿ ಭಜಿಸಿ ಪೂಜಿ ಮಾಡಿದವರು ದೈವವಾದಡೆ,
ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಕ್ಕೀಡಾಗಲೇಕೋ?
ಇದು ಕಾರಣ, ವೇದಂಗಳು ದೈವವಲ್ಲ, ಶಾಸ್ತ್ರಂಗಳು ದೈವವಲ್ಲ,
ಆಗಮಂಗಳು ದೈವವಲ್ಲ, ಪುರಾಣಂಗಳು ದೈವವಲ್ಲ,
ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರು ದೈವವಲ್ಲ, ಆತ್ಮನು ದೈವವಲ್ಲ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ, ನೀನೊಬ್ಬನೇ ದೈವ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೨೦೦)

ಕಟಿದ ಕಲ್ಲ ಲಿಂಗವ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಾತ ಗುರುವೆಂಬರು;
ಆ ಲಿಂಗವ ಧರಿಸಿದಾತ ಶಿಷ್ಯನೆಂಬರು,
ಕೊಟ್ಟ ಗುರು ದೇಶಪಾಲಾದ; ಕೊಟ್ಟ ಕಲ್ಲು ಲಿಂಗವೊ?
ಕಲ್ಲಿನ ಕಲ್ಲು ಕಲ್ಲೆಂಬಡೆ, ಲಿಂಗವ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ;
ಲಿಂಗವೆಂದಡೆ ಪೂಜಾವಿರಹಿತವಾಯಿತ್ತು.
ಪೂಜೆಯಿಲ್ಲದ ಲಿಂಗ ಪಾಷಾಣ.
ಹೋದ ಗುರುವಿನ ಲಿಂಗ ಪಾಷಾಣಭೇದಿ;
ಭೇದಿಸಿದಡೆ ಹುರುಳಿಲ್ಲ.
ನದಿಯ ದಾಟುವಲ್ಲಿ ಭೈತ್ರವ ಹಿಡಿದು,
ದಾಂಟಿದಂತ್ಯದಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದರು,
ಬಿಟ್ಟ ನಾವೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಲೇಸು,
ಈ ಲಿಂಗ ಬರದು ಆರಿಗೆ ನೋಡ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೪೧)

ಲಿಂಗ ಹೋಯಿತ್ತೆಂದು ಅಂಗವ ಬಿಡುವವನ ನೋಡಿ,
ಎನ್ನಂಗ ನಡುಗಿತ್ತಯ್ಯಾ,
ಲಿಂಗ ಹೋದಡೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣಂಗಳುಳಿವವೆ?
ಲಿಂಗಪ್ರಾಣಿ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿ ಎಂಬುದು ಹುಸಿಯೆ,
ಅಯ್ಯಾ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೪೨)

ಜ್ಯೊತಿಷ್ಯವದು ಜ್ಯೋತಿಯಂತಯ್ಯಾ;
ಕೂಡುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ, ಪ್ರಕಾಶಮಯವು; ಕೂಡದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ದಗ್ಧಮಯವು,
ಇದರಂತುವನರಿದವ ಪರರುಚಿಯಲ್ಲದೆ,
ಮತ್ತೊರ್ವನ ಕಾಣೆ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ, (ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೪೪)

ಕಟ್ಟಿದ ಲಿಂಗವ ಬಿಟ್ಟು, ನಟ್ಟಿದ ಲಿಂಗವನಟ್ಟಿ,
ಮೊಟ್ಟೆ ಮೊಟ್ಟೆ ತಾವರೆ ಮೊದಲಾದ ಪುಷ್ಪವ ಧರಿಸುವಾತನಿರವು
ಚಾಂಡಲನ ಇರವು ನೋಡಾ;
ಆತನ ಸಂಗ ಮಾದಿಗರ ಸಂಗ ನೋಡ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೬೪೫)

ದುಡ್ಡಿನ ಲಿಂಗವು ಮೋಕ್ಷವ ಕೊಡಬಲ್ಲದೆ,
ಅಡ್ಡಬೀಳುವುದೇಕಯ್ಯಾ ಗುರುವಿಗೆ?
ಜಡ್ಡಳಿದ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ಜಡ್ಡು ಏಕಯ್ಯಾ ಗುರುವೆ
ದುಡ್ಡು ಡಿಂಡಿಮನಾದಪ್ರಿಯ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೪೩೩)

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕ ಮನೋಧರ್ಮದ ಧೀಮಂತಿಕೆ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ವಚನದಲ್ಲಿ ವೇದ, ಆಗಮ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಹಾಗೂ ಪುರಾಣಗಳ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ರೀತಿಯು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. 'ಶ್ರುತಿ ಜ್ಞಾನ ಮಹತ್ತಾದಡೆ ಶ್ರುತಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ನಾಯಂತೆ ಕುದುರೆಯಂತೆ ಶ್ರುತಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಊಲಿಡಲೇಕೆ, ಹೊರಲೇಕೆ? ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವೆ ಮಹತ್ತಾದಡೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ತರ್ಕಿಗಳು ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರದ ಹಗ್ಗದಿಂದ ಸ್ವಯಂ ಬಂಧಿತರಾದುದೇಕೆ? ಆಗಮಜ್ಞಾನವೆ ಮಹತ್ತಾದಡೆ ಕರ್ಮಿ ಆಗಮಜ್ಞರು ಆಗಮಾಚಾರ್ಯ ದಾಸತ್ವದಿಂದ ಕೀಲು ಕುಣಿಕೆಗಳಾಗಿ ತಾವೆ ತಮ್ಮನ್ನು ನೇಣುಗೊಂಡುದೇಕೆ? ಪುರಾಣ ಜಲ್ಪನ ಕಥೆಗಳೇ ಮಹತ್ತಾದಡೆ ಪುರಾಣಜ್ಞ ಭಕ್ತರು ಪುರಾಣದ ಭಾರವನ್ನು ಹೊರುವ ಅಚ್ಚು ಪಹರಿಗಳಾದುದೇಕೆ? ಮನಶ್ಚಂದ್ರ ದೃಷ್ಟಿ ಸೂರ್ಯರೆ ಮಹತ್ತಾದಡೆ ಆ ಮತಿಜ್ಞಾನಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಆ ಮನ ನೋಟಗಳು ಸಂಕಲ್ಪ ಸೂತಕವಿಡಿದು ಗರಗರನೆ ಚಕ್ರದಂತೆ ಸುತ್ತಿಸುಳಿದು ಘಾಸಿಗೊಂಡುವೇಕೆ? ಈ ಶ್ರುತಿ ಜ್ಞಾನ ಆಗಮ ಜ್ಞಾನ ಪುರಾಣಗಳನೆ ಹಿಡಿದು ಬಳಲುವ ಪ್ರಾಕೃತಜ್ಞಾನಿ ತರ್ಕಿ–ಕರ್ಮಿ–ಭಕ್ತರು ಪಾರುಗಾಣದೆ ಪುಣ್ಯ ಪಾಪಗಳಲ್ಲಿ ಭಂಗಬಡುವದೇಕೆ? ಆದಕಾರಣ ಪ್ರಾಕೃತ ಶ್ರುತಿ–ತರ್ಕ–ಕರ್ಮ–ಭಕ್ತಿ–ಮತಿ–ದೃಷ್ಟಿಗಳು ಮಹತ್ತಲ್ಲವು! ಆ ಪರವಸ್ತುವಿನ ಅನುಭಾವ ಸ್ವರೂಪದಪ್ಪ ಸದ್ಭಕ್ತನ ನಿಲವೆ ಮಹತ್ವವೆನಿಸಿತು'[೧೬] ಎಂಬ ಪಿ.ಎಂ. ಗಿರಿರಾಜು ಅವರ ಮಾತುಗಳು ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿವೆ.

ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯ ಮಹತ್ತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ. ಲಿಂಗದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿತು ಪೂಜಿಸದಿದ್ದರೆ ಅದು ಪಾಷಾಣವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವನ್ನು ಕಟಿದುಕೊಟ್ಟ ಗುರುವಿಗೆ, ಅದನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಮಹತ್ವ ಬರಲಾರದೆಂಬ ನಿಲುವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಳೆದದು ಪ್ರಮುಖ ಸಂಗತಿಯೆನಿಸಿದೆ. ಅದರೊಂದಿಗೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಕಳೆದು ಹೋದರೆ ಆತ್ಮಘಾತುಕ ಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಭಕ್ತರ ಮೌಢ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಮರಗುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೆ ಅಂತಹ ಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುವವರನ್ನು ನಯವಾಗಿಯೇ ಟೀಕಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ 'ಲಿಂಗ ಹೋಯಿತ್ತೆಂದು ಅಂಗವ ಬಿಡುವವನ ನೋಡಿ, ಎನ್ನಂಗ ನಡುಗಿತ್ತಯ್ಯ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇನ್ನು ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಕುರಿತಾಗಿಯೂ ಅವನಾಡುವ ಮಾತುಗಳು ಅಷ್ಟೇ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ. ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯವು ಕೂಡುವ

ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸುಖಮಯವಾಗಿ ಕಂಡರೆ, ಕೂಡದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅದು ದುಃಖಮಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯವನ್ನು ನಂಬಿ ಬದುಕುವುದು ಅನರ್ಥವೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಸಿದ್ಧರಾಮನದಾಗಿದೆ.

ಇಷ್ಟಲಿಂಗಧಾರಿಯಾದ ಭಕ್ತನು ಮತ್ತು ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗವನ್ನು ಅರಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಇಷ್ಟಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಅವಮಾನದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಭಕ್ತರನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ವ್ಯಂಗವಾಡಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಂಥವರ 'ಸಂಗ ಮಾದಿಗರ ಸಂಗ ನೋಡಾ' ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕುಟುಕಿದ್ದಾನೆ. ಅದರೊಂದಿಗೆ ಮೇಲಿನ ಕೊನೆಯ ವಚನದಲ್ಲಿ ದುಡ್ಡಿನಾಸೆಯ ಗುರುವಿನಿಂದ ಹಣಕೊಟ್ಟು ಲಿಂಗಧರಿಸಿದ ಭಕ್ತರು, ಸಿದ್ಧರಾಮನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವೇಷಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ 'ದುಡ್ಡಿನ ಲಿಂಗವು ಮೋಕ್ಷವ ಕೊಡಬಲ್ಲಡೆ, ಅಡ್ಡಬೀಳುವುದೇಕಯ್ಯಾ ಗುರುವಿಗೆ?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ವೈಚಾರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ವಚನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ದೇಹವೆಂಬುದು ಅವಿದ್ಯೆ ಎಂಬುವರು; ಅದೆಂತಯ್ಯಾ?
ದೇಹ ತಾನಿಲ್ಲದಿರೆ ಆಶ್ರಯಿಸುವ ಪರಿ ಎಂತಯ್ಯಾ?
ಅರಿದಡೆ ಆಶ್ರಯಿಸ; ಮರೆದಡೆ ಆಶ್ರಯಿಸುವ,
'ಅಜ್ಞಾನಾದಧಶ್ಚಲತಿ' ಎಂಬುದು ಅರಿದೆನಯ್ಯಾ,
ದೇಹವದು ಜಡಸಾಕ್ಷಿ!
ಆ ಜಡವೆಂಬ ಭಾವ ವಚನದಲ್ಲಲ್ಲದೆ ಅನುಭಾವದಲ್ಲಿಲ್ಲ ನೋಡಾ,
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೩೭೭)

ವೇಷದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನಾದಡೇನು, ವೇಷದಲ್ಲಿ ಮಹೇಶನಾದಡೇನು,
ಗುಣವಿಲ್ಲದನ್ನಕ್ಕರ?
ಕ್ಷೀರಕ್ಕೂ ತರ್ಕುಕ್ಕೂ ಭೇದವೇನುಂಟು?
ರುಚಿಯಂದಲ್ಲದೆ ರೂಪದಿಂದವೆ? ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೨೫೭)

ವೇಷವ ಧರಿಸಿ ಫಲವೇನಯ್ಯಾ,
ವೇಷದಂತಾರಣೆ ಇಲ್ಲದನ್ನಕ್ಕ?
ವೇದಾಂತವನೋದಿ ಫಲವೇನಯ್ಯಾ,
ಬ್ರಹ್ಮ ತಾವಾಗದನ್ನಕ್ಕ?

ನಾನು ಕೆರೆಯ ತೋಡಿ ಫಲವೇನಯ್ಯಾ,
ಪುಣ್ಯ ತೀರ್ಥಂಗಳು ಬರದನ್ನಕ್ಕ?
ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿನಾಥಾ,

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೨೪೬)

ಕೆರೆಯ ಕಟ್ಟಿಸುವನೆ ಕರ್ಮಿ:
ಅಗ್ರವನೆತ್ತಿಸುವವನೆ ಪಾತಕಿ;
ಶಿವಾಲಯ ಕಟ್ಟಿಸುವವನೆ ದ್ರೋಹಿ;
ಗುರುಹಿರಿಯರ ಕಂಡರೆ ನಮಿಸುವಾತನೆ ಚಾಂಡಾಲ;
ಸತ್ತ್ರೀಯಿಂದ ಶಿವಾರ್ಚನೆಯ ಮಾಡುವಾತನೆ ಅನಾಚಾರಿ;
ಇಂತೀ ಐಯಿವರನೊಳಗೊಂಬನೆ
ನಮ್ಮ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಸಿ.ವ.ಸಂ., ಪು.೧೦೦)

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರಿವು ಮತ್ತು ವೈಚಾರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಗಳೆರಡೂ ಮಡುಗಟ್ಟಿ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಮೇಲಿನ ಮೊದಲ ವಚನವು ಮನುಷ್ಯನ ದೇಹ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಆಶ್ರಯಿಸ ಬಯಸುವ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಚಿಂತಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ವಚನಕಾರರು 'ದೇಹಕ್ಕೆ' ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವರನ್ನು ಒಲಿಸಲು ಬಂದ ಪ್ರಸಾದಕಾಯ ನಮ್ಮದೆಂಬಂತೆ ಶಿವಶರಣರು ಬದುಕಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿ. ಆದುದರಿಂದಲೇ 'ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸ'ವೆಂದು ಆಯ್ದಕ್ಕಿ ಮಾರಯ್ಯ ಹೇಳಿದರೆ, 'ದೇಹವೇ ದೇವಾಲಯ'ವೆಂದು ಬಸವಣ್ಣ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ನುಡಿಗಳು ದೇಹದ ಮಹತ್ತನ್ನು ಸಾರುತ್ತವೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನು 'ದೇಹವೆಂಬುದು ಅವಿದ್ಯೆ'ಎಂದು ಹೇಳುವುವರನ್ನು 'ಅದೆಂತಯ್ಯಾ'? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಲೇ ತರಾಟೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅದು 'ಬ್ರಹ್ಮಸತ್ಯ ಜಗತ್ ಮಿಥ್ಯ' ಎನ್ನುವವರ ಮಾತಷ್ಟೇ. ಆದರೆ ಇದೊಂದು ಭ್ರಮೆ. ಆ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಸಾಧಕ ಹೊರಬರಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕರೆಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಡಾ. ಬಸವರಾಜ ಜಗಜಂಪಿಯವರು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ, 'ಅಜ್ಞಾನವಿದ್ದಾಗ ದೇಹವೇ ನಾನು ಎಂದು ತಿಳಿಯುವರು. ಅಜ್ಞಾನದ ತೆರೆ ಸಂದು ಸುಜ್ಞಾನ ಮೂಡಿದಾಗ ನಾನು ಆತ್ಮನಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಥಟ್ಟನೆ ಅರಿಯುವರು. 'ಅಜ್ಞಾನಾತ್ ಅಧಶ್ಚಲತಿ' ಎಂದರೆ ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆ ಕೆಳಮುಖದಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಸುಜ್ಞಾನ ಮೂಡುತ್ತಲೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆಲೋಚನೆ ಊರ್ಧ್ವಮುಖವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅರಿತೆನು. 'ದೇಹವೇ ತಾನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ದೇಹವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವ ಪರಿ ಎಂತಯ್ಯಾ?' ಅದನ್ನು ಮರೆತವನು ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ದೇಹವನ್ನು

ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಂತೆಯೆ ಅರಿತವ ಶರಣನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮರೆತವ ಮಾನವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಹಂಕಾರ ನಿರಸನಗೊಂಡು ಸುಜ್ಞಾನ ಮೂಡಿದಾಗ ದೇಹಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಬರುತ್ತದೆ. ದೇಹದ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಅರಿತಾಗ, ಆ ದೇಹವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸದೆ ಯಾವ ಸಾಧನೆಯೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಮನವರಿಕೆ ಯಾಗುತ್ತದೆ'[೧೭] ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ದೇಹ, ಕಾಯಕ, ಶರೀರ, ತನು ಎಂಬ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ ಶಿವಶರಣರು, ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ದೇಹದ ಮಹತ್ವವನ್ನೇ ಸಾರಿದ್ದಾರೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹೊರತಲ್ಲ.

ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಎರಡು ಮತ್ತು ಮೂರನೇ ವಚನಗಳು ಮಾನವನ ವೇಷಧಾರಿ ಬದುಕನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ವೇಷಧಾರಿತನವೆಂದರೆ ಮಾನವನ ಸೋಗಲಾಡಿತನದ ಬದುಕೇ ಆಗಿದೆ. 'ಜನಮನ್ನಣೆಗಳಿಸಲು ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಹಿತಸಾಧನೆಗೆ ವೇಷವನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಬೆಳೆದಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಲಯದ ಕಾವಿಧಾರಿಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿರುವಂತಿದೆ. ಕಾವಿವೇಷಧಾರಿಗಳಾದವರು ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗಿಗಳಾಗಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಅದಕ್ಕೆ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ವೇಷದಂತೆ ಆಚರಣೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಂತೂ ಕೆಲವು ಕಾವಿ ವೇಷಧಾರಿಗಳು ಜನಜೀವನವನ್ನು ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಯಾವೊಂದು ಮತಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಜನ ಇಂಥವರನ್ನು ಕಪಟ ವೇಷಧಾರಿಗಳೆಂದೂ, ಗೋಮುಖ ವ್ಯಾಘ್ರರೆಂದೂ ಟೀಕಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದೆ'[೧೮] ಡಾ. ಕೆ.ಆರ್.ದುರ್ಗಾದಾಸ್ ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನು–ವೇಷದಲ್ಲಿ ಮಹೇಶನಾದಡೇನು, ಗುಣವಿಲ್ಲದನ್ನಕ್ಕರ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಹುಸಿ ವೇಷ, ಹುಸಿ ಓದು, ಹುಸಿ ಕರ್ಮದಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನೀ ವಚನಗಳ ಮೂಲಕ ಹೊರಹಾಕುತ್ತಾನೆ.

ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಕೊನೆಯ ವಚನವಂತೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವೈಚಾರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಮಾರ್ಮಿಕ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸ್ಥಾವರ ಗುಣವನ್ನು ಖಂಡಿಸುವ ರೀತಿಯೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. ಬಸವಣ್ಣನ ಸ್ಥಾವರ ಗುಣವನ್ನು ಖಂಡಿಸುವ ರೀತಿಯೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. ಬಸವಣ್ಣ ಪಡಿನೆಳಲಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಆತನ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವುದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಈ ವಚನದ ರಚನೆಯೂ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಡಾ. ಕರೀಗೌಡ ಬೀಚನಹಳ್ಳಿವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ, 'ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ವೈಚಾರಿಕ ಚಿಂತನೆ ವಿಚಾರಪರವಾದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಅಂತರಂಗ ಮತ್ತು ಬಹಿರಂಗ ಇವುಗಳ ಸಮತೋಲನ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರವಾದುದು. ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗಿಂತ

ಅವನ ವಚನವೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಬಸವಣ್ಣ 'ಉಳ್ಳವರು ಶಿವಾಲಯವ ಮಾಡುವರು ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ ಬಡವನಯ್ಯಾ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ ವಚನ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಬಸವಣ್ಣ 'ಉಳ್ಳವನಲ್ಲವೆ? ಬಿಜ್ಜಳನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಿತ್ತಸಚಿವನಲ್ಲವೇ?' ಎಂದು ಕುಹಕಿಗಳೂ ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಕರ್ಮಿ, ಪಾತಕಿ, ದ್ರೋಹಿ, ಚಾಂಡಾಲ, ಅನಾಚಾರಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಆತ ತನ್ನ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವ ಇಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು 'ಒಳಗೊಂಬನೆ' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಇತ್ಯಾತ್ಮಕ ಹಾಗೂ ನೇತ್ಯಾತ್ಮಕ ಬಗೆಯ ಎರಡೂ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಮಾಜದ ಹೊರಗಿನವರನೆಲ್ಲಾ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಆಶಯ ಅವನದು. 'ಶಿವಾಲಯ ಕಟ್ಟಿಸುವವನೆ ದ್ರೋಹಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಅವನ ಎದೆಗಾರಿಕೆ ಮೆಚ್ಚು ವಂತಹದ್ದು. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದು, ಮಠ ಕಟ್ಟಿದ್ದು ಅವನಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ; ಆದರೆ ಈ ವೈರುಧ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಅವನ ವಚನಗಳಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ. ಬಸವಣ್ಣನ ಚಿಂತನೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ, ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕವಾದ ನಿಲುವೂ ಅವನಲ್ಲಿದೆ'೧೯ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾಗಿದೆ. ಅದೇನೆ ಇರಲಿ, ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳ ಶಕ್ತಿ ಅಗಾಧವಾದುದು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅವು ಇಂದಿಗೂ ಕೂಡ ಪ್ರಸ್ತುತಯೆನಿಸಿವೆ. ಮಾನವನ ಬದುಕನ್ನು ತಿದ್ದುವಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಪಾತ್ರ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನ ಅರಿವು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಅವನ ವೈಚಾರಿಕ ಮನೋಧರ್ಮವು ಹರುಳುಗಟ್ಟಿ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವ, ಬಸವಣ್ಣ ಹಾಗೂ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣವರ ಸಮಕಾಲೀನನಾಗಿ ಬದುಕಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಲೋಕೋದ್ಧಾರ ಕಾರ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವನು. ಅಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಮನ ಶೂನ್ಯಪೀಠವನ್ನೇರಿದ ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ ಇವನು ಒಬ್ಬನೆನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ, ಅವನ ಬದುಕು ಸಮಾಜಮುಖಿಯಾದ ಕರ್ಮಯೋಗದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ಬದುಕನ್ನು ವಚನಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರ್ವಚನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿ ಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡು ಜನೋಪಕಾರಿಯಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದರು. ಅವನ ಈ 'ಅಸ್ಮಿತೆ'ಯಿಂದಾಗಿ ಸೊನ್ನಲಾಪುರವು ಸಿದ್ಧಿಪುರುಷರ ನಾಡಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸಿತು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸೊಲ್ಲಾಪುರ ಪಟ್ಟಣವು ನೀರಿನ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದ ಬಳಲು ತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ನೇತೃತ್ವದ ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಶರಣರ ದಂಡು ಕೆರೆ ಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿತೆಂದು ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಪ್ರಧಾನ ಗಮನವಿದ್ದದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಕಷ್ಟಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅವರನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕದ ಅನುಭಾವದೆಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವುದಾಗಿತ್ತು.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., ೨೦೧೬, ಬಸವಯುಗದ ವಚನ ಸಂಪುಟ ೧ ಪು. ೫೨೮.

೨. ಅದೇ, ಪು. ೫೩೦.

೩. ಅದೇ, ಪು. ೫೩೦.

೪. ಅದೇ, ಪು. ೫೩೨.

೫. ಅದೇ, ಪು. ೫೩೩.

೬. ಅದೇ, ಪು. ೫೩೩.

೭. ಗಿರಿರಾಜ ಪಿ.ಎಂ., ೨೦೧೪, ಸಿ.ಸ.ಶು.ಟೀ.ಮ.ವ., ಪು. ೩೩.

೮. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., ೨೦೧೬, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೫೩೫.

೯. ಅದೇ, ಪು. ೩೩೫.

೧೦. ಅದೇ, ಪು. ೩೩೬.

೧೧. ಅದೇ, ಪು. ೩೩೬.

೧೨. ಗಿರಿರಾಜ ಪಿ.ಎಂ., ೨೦೧೪, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೩೩.

೧೩. ಅದೇ, ಪು. ೧೩೩.

೧೪. ವಚನ ಧರ್ಮಸಾರ, ಪು. ೧೦೨.

೧೫. ಗಿರಿರಾಜ ಪಿ.ಎಂ., ೨೦೧೪, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೭೪೮.

೧೬. ಅದೇ, ಪು. ೪೨೯.

೧೭. ಪತ್ರಿಕೆಗಳು, ಮಹಾಮನೆ, ಸಂ.೨೦: ಪು. ೪೦.

೧೮. ಅದೇ, ಪು. ೩೮.

೧೯. ಅದೇ, ಪು. ೩೬.

❖❖❖

ಅಧ್ಯಾಯ : ಎಂಟು

ಸಮಾರೋಪ

ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲಿತಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ: ಎಂಟು

ಸಮಾರೋಪ

"ಅರಿವೇ ಗುರು"-ಅರಿವೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮ-ಯೋಗಿಯಾದರೆ ನನ್ನಂತಾಗಬೇಕು ಎಂಬಂತೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ 'ವಚನ' ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಅದರದೇ ಆದ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆಂದೋಲನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆ ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ ಹತ್ತು-ಹಲವು ರೀತಿಯ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳಿಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಶಿವಶರಣರು ಬರಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸಬೇಕೆಂಬ ಮನೋಭಾವನೆಯಿಂದ ಬದುಕಿದವರಲ್ಲ. ಅದು ಅವರ ಉದ್ದೇಶವೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಭಕ್ತಿಯ ಆವಿರ್ಭಾವದೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಅಂಕು-ಡೊಂಕುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುವುದರ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂಬ ಧ್ಯೇಯೋದ್ದೇಶದಿಂದ ಬದುಕಿದವರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಶೋಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ತದನಂತರ ಆಂದೋಲನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವನ್ನು ಓರಣಗೊಳಿಸಿದರು, ಶರಣರ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಮಾತುಗಳೇ ವಚನಗಳಾದವು. ಶಿವಶರಣರ 'ಮಾತು' ಬರಿ ಮಾತಾಗಿ ಉಳಿಯದೇ ಅದು 'ಸತ್ಯ'ದ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ 'ಅಸ್ಮಿತೆ'ಯನ್ನು ಪಡೆದು ಜನಮಾನಸದಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿತು.

ಲೌಕಿಕದಲ್ಲೇ ಅಲೌಕಿಕತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಶರಣರು ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶರಣಾಗಿ ಬದುಕಿದವರು. ಅವರಿಗೆ ಮರ್ತ್ಯ ಲೋಕವೆಂಬುದು ಕರ್ತಾರನ ಕಮ್ಮಟವಾಗಿತ್ತು. 'ಆಚಾರವೇ ಸ್ವರ್ಗ, ಅನಾಚಾರವೇ ನರಕ' ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಸಾಧನೆ-ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ಅಷ್ಟಲ್ಲದೇ ನಿಜವಾದ ಮಾನವನಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದ ಮೌಲ್ಯಗಳಾದ ಸತ್ಯ, ಸಮತೆ, ತ್ಯಾಗ, ದಾನ, ಶಾಂತಿ, ದಯೆ ಇವುಗಳನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ತಳಹದಿಯನ್ನಾಗಿಸಿ ಕೊಂಡರು. 'ಸತ್ಯ ವಚನವ ನುಡಿಯಬಲ್ಲರೆ ಶರಣರೆಂಬೆನು,' 'ಸದಾಚಾರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬಲ್ಲರೆ ಶರಣರೆಂಬೆನು', 'ಪುಣ್ಯದಂತೆ ಬಪ್ಪರು, ಜ್ಞಾನದಂತೆ ಇಪ್ಪರು' ಎಂಬಂತಹ ಮಾತುಗಳಂತೆ ಶಿವಶರಣರ ಬದುಕಿನ ನಿಲುವಾಗಿತ್ತು. ಇವರ ಕಾಯಕ ಕೈಲಾಸವಾಗಿ, ಮನವು ಮಹಾಲಿಂಗವಾಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಈ ಹನ್ನೆರಡನೇ ಶತಮಾನದ ಶಿವಶರಣರ ಬದುಕಿನ ಹೋರಾಟ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲ ಭಕ್ತ ಕವಿಗಳ ಆಂದೋಲನಯೆನಿಸಿದೆ. ಅಷ್ಟೇಕೆ ಅವರ ಬದುಕು ಅವರ

ಸಾಹಿತ್ಯ (ವಚನ)ದಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸಿರುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ, ಅರಿವು, ಅನುಭಾವ ಹಾಗೂ ಭಕ್ತಿಗಳೆಂಬ ತ್ರಿಕರಣ ಗುಣಗಳಿಂದ ಮುಪ್ಪುರಿಗೊಂಡ ಶಿವಶರಣರ ಬದುಕು ಸರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ.

ಮಧ್ಯಯುಗೀನ ಭಾರತದ ಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಅನುಭಾವಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ೧೨ನೇ ಶತಮಾನ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾಲಘಟ್ಟ. ಸಾಮಾಜಿಕ, ವೈಚಾರಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ, ಬಸವಣ್ಣನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಚನ ಕ್ರಾಂತಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ಜಾತಿ ಮತ್ತು ವರ್ಗರಹಿತ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಶ್ರಮಿಸಿದ ಬಸವಣ್ಣ ಈ ದೇಶದ ವೈರುಧ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಲೇ ಸಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು ಆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನಿಜವಾದ ವಾರಸು ದಾರನಾದನೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಜೀವನ ವಿಧಾನದ ಅನೇಕ ಮಜಲುಗಳನ್ನು ಸಮಾನತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸರಳೀಕೃತಗೊಳಿಸಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮೂಡಿ ಬರಲು ಬಸವಣ್ಣ ಕಾರಣನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸಮಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಜ್ವಲಂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಬಲವಾದ ನಂಬಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಅಂದಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತು-ಹಲವು ರೀತಿಯ ಐತಿಹಾಸಿಕವೆಂಬಂತಹ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

'ಯಾವ ವೇದ-ಶಾಸ್ತ್ರ-ಆಗಮಗಳು ಈ ದೇಶವನ್ನು ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿಸಿದ್ದವೋ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಸವಣ್ಣ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಿದ. ಅವತಾರಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತು ಹಾಕಿದ. ವರ್ಣ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತಳ್ಳಿಹಾಕಿದ. ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸವೆಂದು ಹೇಳಿದ. ಸ್ವರ್ಗ-ನರಕಗಳು ಬೇರಿಲ್ಲ ಅವೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇವೆಯೆಂದು ತೋರಿಸಿದ. ಅನೇಕ ದೇವರುಗಳ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ದೇವೋಪಾಸನೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದ. ಸುಲಿಗೆಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ದೇಹವೇ ದೇಗುಲವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಪರಿಯನ್ನು ಕಲಿಸಿದ. ದ್ವೇಷ-ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಬದಲು, ದಯೆ-ಮಾನವೀಯತೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದ, ಮೃದು ವಚನವೇ ಜಪ-ತಪಗಳೆಂದು ಹೇಳಿದ. ಸದುವಿನಯವೇ ಸದಾಶಿವನ ಒಲುಮೆಯೆಂದು ಸಾರಿದ. ಬಸವಣ್ಣನ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಅಮೂಲ್ಯ ವಿಚಾರಗಳು ಇಂದಿನ ಬದುಕಿಗೆ ತುಂಬಾ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿವೆ.' ಎಂಬ ಬಸವರಾಜ ಸಬರದ ಅವರ ಮಾತುಗಳು ಬಸವಣ್ಣನ ಕಾರ್ಯವೈಖರಿಯ ಮನೋಭಾವದ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರುತ್ತವೆ. ಅಷ್ಟೇಕೆ ಬಸವಣ್ಣನ ಈ ವಿಚಾರಧಾರೆ ಅಂದಿನ ಕಾಲದ ಇನ್ನಿತರ ವಚನಕಾರರ ಮೇಲೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತ್ತೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಮೌಢ್ಯತೆಯ ನಿವಾರಣೆ, ಮಹಿಳಾ ವಿಮೋಚನೆ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತಾ ನಿವಾರಣೆ, ದುಡಿಯುವ ಹಕ್ಕು, ಸಮತಾವಾದ ಹಾಗೂ ರಾಜಸತ್ತೆಯ ನಿರಾಕರಣೆ ಇಂತಹ ಜ್ವಲಂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನಿರಿಸಿ

ಕೊಂಡು ಬಸವಣ್ಣ ನಡೆಸಿದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲದ ಶಿವಶರಣರೆಲ್ಲರೂ ಭಾಗಿಯಾಗಿ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಮುಖವಾದ ವಿಚಾರವಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಶರಣರ ಸಂಖ್ಯೆ ಲಕ್ಷಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕಿದ್ದೆಂಬ ವಿಚಾರ ವಚನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅದೇನೆ ಇರಲಿ, ವಚನಕಾರರ ಬದುಕು ವಿಭಿನ್ನ ನೆಲೆ, ಕಾಯಕ (ವೃತ್ತಿ) ಹಾಗೂ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತಾದರೂ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಉದ್ದೇಶ ಮಾತ್ರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗಿತ್ತೆಂಬ ಆಶಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನ ಸಮಕಾಲೀನ ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಒಬ್ಬ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ವಚನಕಾರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಷ್ಟೇನೆ ಯೋಗಿಗಳ ಯೋಗಿ ಶಿವಯೋಗಿಯಾಗಿ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲ ತಾರೆಯಾಗಿ ಬೆಳಗಿದ ಶಿವಶರಣನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಹಾಗೂ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿಯೂ ಕಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸನ್ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾದ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ತನ್ನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಹರಿಹರ, ರಾಘವಾಂಕ ಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಉದಾತ್ತವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ರಾಘವಾಂಕ ಬರೆದ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ'ವಂತೂ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಕಾವ್ಯವೆನಿಸಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕಿನ ಚರಿತ್ರೆ ಹಲವು ಪವಾಡ ಹಾಗೂ ಪೌರಾಣಿಕತೆಯಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ್ದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾಲದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಒಬ್ಬ ಕಾರಣಿಕ ಪುರುಷನಾಗಿಯೂ, ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾಗಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ. ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ, ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಜನಪದ ಐತಿಹ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕುರಿತಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಕರಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಪುನಾರಚಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅದೇನೆ ಇರಲಿ, ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕೇ ಪವಾಡ ಸದೃಶ ಕಥೆಯಂತೆ ಕಂಡಿದೆ ಎಂಬುದಂತೂ ಸತ್ಯ.

'ಕರ್ಮ ಮಾಡಬೇಕು, ಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯಬೇಕು. ವೈರಾಗ್ಯ ಗಳಿಸಬೇಕು, ಮುಕ್ತಿ ದೊರೆಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಕರ್ಮ ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಮರಸ್ಯದಿಂದ ಹೊಂದಿಸಿ, ಲಿಂಗತಮ ಲಿಂಗಮನ ಲಿಂಕರ್ಮಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಗೊಳಿಸುವುದು ವಚನ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಧ್ಯೇಯ. ಈ ಧ್ಯೇಯ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ತೊಡಕುಗಳು ಬರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ದಾಟಬಹುದೆಂಬುದನ್ನೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.' ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿದ್ದು ಸಾಕಷ್ಟಿದೆ. 'ಸಾಕಾರನಿಷ್ಠೆ ಭೂತಂಗಳೊಳಗನುಕಂಪೆ ತಾನೆ ಪರಬೊಮ್ಮ' ಎಂಬಂತೆ ಅವನು ಬದುಕಿದ್ದನು. ಬದುಕಿನ ಈ ನಿಷ್ಠೆಯೇ ಅವನ 'ಸಮತಾ ಗುಣದ' ಸಾಧನೆಗೆ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಪುರಾಣಿಕರು,

'ಸಮತೆಯನೆ ಹಾರೈಸಿ, ಸಮತೆಯನೆ ಅರಿಸಿ, ಸಮತೆಯನೆ ಸಾಧಿಸಿ, ಸಮತೆಯೇ ಸಾಕಾರವಾದಂತಿದ್ದ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ ಶರಣ ಸಂದೋಹದಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಠ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಿಂದ ಬೆಳಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಮತೆ ಯಾರದೇ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಾಗಲಿ, ಸುಲಭವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ. ಅದು ಸತತ ಸಾಧನೆಯ ಫಲ. ಅವನ ಜೀವನವೊಂದು ನಿರಂತರ ಸಾಧನೆಯ ಸುಂದರ ಕಾವ್ಯ ಸಮತೆಯೇ ಆ ಕಾವ್ಯದ ನಾಂದಿ, ಪೀಠಿಕೆ, ಭರತವಾಕ್ಯ! ಅದರ ಸಾರ ಸರ್ವಸ್ವ' (ಸಮತೆಯ ಗಾರುಡಿಗ ಸಿದ್ಧರಾಮ) ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಮತಾಗುಣವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ನಿದರ್ಶನಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತವೆ.

ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನೊಂದಿಗೆ ನಡೆಸುವ ಸಂವಾದವೂ ಕೂಡ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅರಿವಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ, 'ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ'ಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಇದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅನುಭಾವಿಕ ಸ್ತರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವಂತದ್ದು. ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಎತ್ತುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಹೊರ ಹಾಕುವ ಸಂಶಯಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಮನು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಉತ್ತರಿಸುವ ರೀತಿಯು ವಿಶಿಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಸ್ಥಾವರದಿಂದ ಜಂಗಮದ ಕಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಮೆರುಗನ್ನು ತರುತ್ತಾನೆ. 'ಶಿವಯೋಗಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು ಸಿದ್ಧರಾಮ. ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾಗಿದ್ದ ಇವನನ್ನು ಶಿವಯೋಗಿಯನ್ನಾಗಿ ಅವನ ಮಹದ್ವಿಭೂತಿ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿದಾತ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು. ಅಂಗದ ಮೇಲೆ ಲಾಂಛನರೂಪಿಯಾದ ಲಿಂಗವಿದ್ದರೂ ಸರಿ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರದೆ ಸರಿ, ಆ ಸ್ವಯಂ ಲಿಂಗಜ್ಞಾನಿಯೇ ಆಗಿರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಲಿಂಗವಿಹೀನನ್ನಾಗಿಯೂ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಅಲ್ಲಮ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮಾನವತಾವಾದಿ. ಆದರೇನು? ಕೆರೆ, ಕಟ್ಟೆ, ಗುಡಿ, ಗೋಪುರಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷದ ಮೇಲೆ ತೊಂಬತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ಶಿವಲಿಂಗ ಶಿವಾಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಗುತ್ತಾನೆ. 'ಬಯಲೇ ಬತ್ತಲಾಗಿದೆ'ಯೆಂದು ಅದಕ್ಕೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೊಡಿಸಲು ಹೋಗುತ್ತಿರುವನಲ್ಲಾ ಸಿದ್ಧರಾಮನೆಂದು ಅವನ ಲೋಕೋಪಕಾರದ ವ್ಯಾಮೋಹಕ್ಕೆ ಮರುಗುತ್ತಾನೆ. ಭ್ರಮೆಯ ಬೇತಾಳ ಹಿಡಿದು ಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದೂ ಅಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಸ್ಥಾವರದಿಂದ ಜಂಗಮಕ್ಕೆ ಜಗ್ಗಿ ತರುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಮ ಅಮನಿಗೆ ಉರಿಯುಂಡ ಕರ್ಪೂರವಾಗುವ ದಿವ್ಯಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಲುಪಿದಾಗ ಅಲ್ಲಮನಿಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದವಾಗುತ್ತದೆ.' ಎಂಬ ಸಂಗಮೇಶ ಸವದತ್ತಿಮಠ ಅವರ ಮಾತುಗಳೂ ಯತಾರ್ಥವಾಗಿವೆ.

ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲಿತಗಳು

- **ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ವಚನಗಳ ಮಹತ್ವ**

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿ ಬದುಕಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಯೋಗ ಮತ್ತು ಕರ್ಮ ಗುಣಗಳಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದವನು. ಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವ ಮತ್ತು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ತನ್ನ ಬದುಕಿನ ಸಾಧನೆ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಮಹಾನ್ ವಚನಕಾರ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಸಂಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಶೂನ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಏರಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವ, ನಂತರ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರು ಈ ಪೀಠಕ್ಕೆ ಬರುವರು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಈ ಶೂನ್ಯಪೀಠವನ್ನೇ ಕಲ್ಯಾಣದಿಂದ ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ (ಸೊನ್ನಲಿಗೆ) ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ತರುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಶೂನ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೂರನೆಯ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ'ನು ಶರಣ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕಿನ ಒಂದು ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯಾಗಿಯೂ ಕಂಡಿದೆ. ಸಾವಿರಾರು ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ಬದುಕಿನ ಹೋರಾಟದೊಂದಿಗೆ ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಬಯಸಿದವನು. ಧರ್ಮ, ದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಗುಣ ಧರ್ಮದೊಂದಿಗೆ ಅವನು ರಚಿಸಿದ ವಚನಗಳು ಓದುಗರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ-ಸಿದ್ಧಾಂತ, ತತ್ವಾದರ್ಶಗಳ ಅನಾವರಣವು ಅವನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಗೋಚರಿಸುವ ಸಂಗತಿ. ಅದೇನಿದ್ದರೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ 'ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ' ಒಡಮೂಡಿರುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಸಂಶೋಧನ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅರಿವೆಂದರೆ ಅದು ಸಾಮಾನ್ಯ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಾಗದೆ. ಜ್ಞಾನದ ಸಂಕೇತವೂ (Self Realization) ಆಗಿದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ರಚಿಸಿದ ವಚನಗಳು ವಿಶಾಲ ಅರ್ಥದ ದ್ಯೋತಕಗಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ.

- **ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರದ ಜೊತೆಗೆ ಲೋಕೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯ**

ಸಿದ್ಧರಾಮರು ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರದ ಜೊತೆಗೆ ಲೋಕೋದ್ಧಾರವನ್ನು ಬಯಸಿದ ವಚನಕಾರರು ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದರು. ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು-ಗಂಡುಗಳೆಂಬ ಭೇದ ಹೇಗಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಆತ್ಮ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಈ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡುಗಳೆಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಸರ್ವರೂ ಮೋಕ್ಷ ಸಾಧಕರೆಂಬ ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವನೆಯೊಂದಿಗೆ ವಚನಕಾರರು ಜನರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ್ದು ವಿಶೇಷ. 'ಮೊಲೆ ಮೂಡಿ ಬಂದರೆ ಹೆಣ್ಣೆಂಬರು; ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆ ಬಂದರೆ ಗಂಡೆಂಬರು, ನಡುವೆ ಸುಳಿವಾತ್ಮನು ಗಂಡೂ ಅಲ್ಲ, ಹೆಣ್ಣು ಅಲ್ಲ ಕಾಣಾ ರಾಮನಾಥಾ' ಎಂಬ ವಚನಕಾರ ಜೇಡರ ದಾಸಿಮಯ್ಯನ ವಚನದ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಈ ಭಾವನೆಯಿಂದಾಗಿ ವೇದಗಳ ಕಾಲದ ಶಾಂಡಲಿ, ಗಾರ್ಗಿ ಮೊದಲಾದವರಂತೆ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಇನ್ನಿತರ ವಚನಕಾರ್ತಿಯರು ತಮ್ಮನ್ನು ಆತ್ಮ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

- **ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವದ ಶೋಧನೆ**

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸ್ವರೂಪವೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಭಕ್ತಿಯ ಭಾವಾವೇಶ ದಿಂದ ತಲ್ಲೀನರಾದ ಶಿವಶರಣರ ಹೃದಯದಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಈ ವಚನಗಳು ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿವೆ. ಅಂತರಂಗದ ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಕವಿ ಹೃದಯವು ಕಾತುರಗೊಂಡಾಗ ಹೊರಬಂದ ದಿವ್ಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಕಾವ್ಯಗಳಂತೆ ಇವು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತುಂಬುವ ವಚನಕಾರರ, ಬಾಣದಂತೆ, ನೇರವಾಗಿ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಗಲುವ ಅವರ ಮಾತಿನ ಸರಣಿ, ತಿಳಿಯಾದ ದೇಸಿಗನ್ನಡದ ಬೆಡಗುಗಳು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಹಕವಾಗಿವೆ. ಈ ಮುಂಚೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಯಂತೆ ತೋರುವ ಸಾಹಿತ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ವಚನಗಳು ಅವರವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ ಇದು ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು.

ಕಾವ್ಯವು ಕವಿಯ ದಿವ್ಯ ದರ್ಶನದ, ಅನುಭವದ ವಾಣಿಯಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಮಾತು ವಚನಗಳಿಗೆ ಅಕ್ಷರಶ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಚೆನ್ನಬಸವನ ಜ್ಞಾನ, ಬಸವೇಶ್ವರನ ಭಕ್ತಿಯ ಉತ್ಕಟತೆ, ಪ್ರಭುದೇವರ ವೈರಾಗ್ಯ ಭಾವ, ಚೌಡಯ್ಯನ ಕಟುವಿಡಂಬನೆಗಳ ವರ್ಣನೆಗಳು ರೋಮಾಂಚನವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವ ಸಾತ್ತ್ವಿಕತೆ ಪಡೆದಿವೆ. ಉಪದೇಶ ಮಾಡುವ ರೀತಿ, ವರ್ಣನೆ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಮಾತಿನ ಸರಣಿ, ಅಲಂಕಾರಗಳು, ಶಬ್ದಗಳ ಸಂಪತ್ತು, ಔಚಿತ್ಯಗಳು ವರ್ಣನಾತೀತವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಜಾನಪದದ ನಾಣ್ನುಡಿಗಳು ಕಾವ್ಯ ಗುಣಕ್ಕೆ ಕಾಂತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಅರಿವು ಮತ್ತು ಅಷ್ಟಾವರಣ ಸಂಬಂಧ

ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಮೂಲ ಅಡಿಪಾಯವೇ ಅರಿವು. ಮಾನವನ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ಅರಿವು-ಆಚಾರ-ಅನುಭಾವದ ಸಾಧನೆಗೆ ಬಸವಾದಿ ಶರಣರು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಅಂತ:ಶಕ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗವೇ 'ಅಷ್ಟಾವರಣ'ವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. 'ಅಷ್ಟ' ಎಂದರೆ ಎಂಟು 'ಆವರಣ'ಎಂದರೆ ಹೊದಿಕೆ. ಮಾನವನಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಬಗೆಯ ಅರಿವಿನ ಹೊದಿಕೆಯಿದೆ ಎಂಬುದು ಇದರರ್ಥ. ಈ ಅಜ್ಞಾನದ ಅಷ್ಟವಿಧ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ತತ್ವ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಶರಣರು ಕಂಡುಕೊಂಡ ದಾರಿಯೇ 'ಅಷ್ಟಾವರಣ' ಸಿದ್ದಾಂತ. ಗುರು, ಲಿಂಗ, ಜಂಗಮ, ವಿಭೂತಿ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಮಂತ್ರ ಪಾದೋದಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಾದ ಈ ಗುಣಗಳೇ

ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳಾಗಿವೆ. ಇದು ಜೀವಿಯ ಒಳಗಣ ಅರಿವಿನ ಹೊದಿಕೆಯೆಂದು ಶರಣರು ಸಾರಿಸಾರಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

- **ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜನನವೇ ಒಂದು ಪವಾಡ**

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜನನವೇ ಒಂದು ಪವಾಡ ಸದೃಶ ಗುಣದಂತೆ ಕಂಡಿದೆ. ಸುಮಾರು ಎಂಟುನೂರು ವರ್ಷಗಳಾಚೆಗೆ ಶಿವಸಿದ್ಧ ಕುಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಗುರು ರೇವಣ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರರು ಸೊನ್ನಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಪಾದಚಾರಿಗಳಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದಾರೆ. ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಗಲ್ಲ, ಗುರುಮನೆಗಲ್ಲ, ಗುರುವರ ಮನೆಗಲ್ಲ, ಮುದ್ದುಗೌಡನೆಂಬ ವೃದ್ಧ ಭಕ್ತನ ಮನೆಗೆ. ಆ ಮುದ್ದುಗೌಡ ಒಬ್ಬ ಬಡಭಕ್ತ. ಸತಿ ಸುಗ್ಗವ್ವೆಯೊಡನೆ ಶಿವನು ಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದೆ ಮುಪ್ಪನ್ನು ಅಪ್ಪಿದ್ದ ಬಡಭಕ್ತ. ಇಂಥ ಬಡ ಭಕ್ತನ ಮನೆಗೆ ಗುರು ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶ್ವರರು ಪಾದಚಾರಿಯಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕೆ? ಎಂದು ರಾಣಿಯಾದ ಚಾಮಲದೇವಿ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಕೇಳಿದಳಂತೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ರೇವಣಸಿದ್ಧೇಶ್ವರರು, ಮುದ್ದುಗೌಡ-ಸುಗ್ಗವ್ವೆಯರಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿವಸ್ವರೂಪನಾದ ಶಿವಯೋಗಿಯೊಬ್ಬನು ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಲಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕಾಲ್ನಡಿಗೆಯಿಂದ ಹೊರಟಿರುವೆ ವತ್ಸೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರಂತೆ. ನಂತರ ಮುದ್ದುಗೌಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜನ್ಮ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿದರು.

- **ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕರ್ಮಯೋಗ**

ಶ್ರೀಶೈಲದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು 'ಶಿವತತ್ವ ರಹಸ್ಯ'ವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಅದರಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಶ್ರೀಶೈಲದಿಂದ ಸೊನ್ನಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಸಾಧಕರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವ ಕರ್ಮಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿವನೇ ಲಿಂಗರೂಪದಿಂದ ಬಂದು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುತ್ತಾನೆ. ನಾನಾ ಕಡೆಗಳಿಂದ ನೆರವು ಬಂದೊದಗಿ ಭವ್ಯವಾದ ಶಿವಾಲಯ ಮೇಲೆಳುತ್ತದೆ. ಹದಿನೇಳು ಯೋಗ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ.

- **ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಲೋಕೋದ್ಧಾರ ಕಾರ್ಯಕ್ಷಮತೆ**

ಸಂಸಾರ ಯೋಗವೂ ಸದ್ಗತಿಗೆ ಸಾಧಕವೆಂಬುದನ್ನು ನಂಬಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸಂದೇಶ ಸಾರಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿ. 'ಹೆಣ್ಣು, ಹೊನ್ನು, ಮಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಹಳಿಯದಿರು, ನಿನ್ನ ಮನ ಅವುಗಳಿಗೆ ಬಳಲಿಯಾದರೂ ದೊರಕಿಸಿ ಸುಖಿಯಾಗು' ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ಸಂದೇಶಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಅವನ ಸನ್ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾದ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವನು ಒಂದು ಉತ್ತಮ ತಳಹದಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರು 'ಸ್ವರ್ಗವೆಂದರೆ ಸುಖಕ್ಕೆ ನಾಮ, ನರಕವೆಂದರೆ ಬಾಧೆಗೆ ನಾಮ-ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪರಂಪರೆಯ ನಂಬುಗೆಯನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ನಿರಾಕರಿಸುವರು.

ಇಂತಹ ವೈಚಾರಿಕ ಮನೋಭಾವನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಾಕಷ್ಟು ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

- **ಅಲ್ಲಮನಿಂದ ನಿಜಯೋಗಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವ ಸಿದ್ಧರಾಮ**

ಸೊನ್ನಲಾಪುರವನ್ನು ಅಭಿನವ ಶ್ರೀಶೈಲವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಾನು ಅಂದುಕೊಂಡಂತೆ ತನ್ನ ಕರ್ಮ ಕಾಯಕಗಳೊಂದಿಗೆ ಲೋಕದ ಗಮನ ಸೆಳೆದಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಿದ್ಧತನದ ಬಿಮ್ಮನ್ನು ಅಳಿಸಿ ಹಾಕಲೆಂಬಂತೆ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವರು ಸೊನ್ನಲಾಪುರದ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮನೋವ್ಯಥೆಯ ಅರಿವು ಅವರಿಗಾಗುತ್ತದೆ. 'ಮಂಡೆ ಬೋಳಾದರೇನು ಮನ ಬೋಳಾಗದನ್ನಕ್ಕ' ಎಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಜಯೋಗಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಅರುಹಲು ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುದೇವರು ಮುಂದಾಗುತ್ತಾರೆ.

- **ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಶರಣ ಸತಿ ಭಾವದ ಉತ್ಕಟತೆ.**

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಶರಣ ಸತಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವನಾದ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧನನ್ನು (ಲಿಂಗಪತಿ) ತನ್ನ ಹೃದಯ ಮತ್ತು ಮನಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ. 'ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕರುಣೆ ತೋರಿ, ನನ್ನನು ಸ್ವೀಕರಿಸು' ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸತಿ-ಪತಿ ಭಾವನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಕಷ್ಟು ವಚನಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ರಚಿಸಿದ್ದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಜಭಕ್ತನ ಗುಣಧರ್ಮ ಅಡಕವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

- **ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಮತಾ ಭಾವದ ಸಾಧನೆ**

'ಆರೇನೆಂದರೂ ಓರಂತಿಪ್ಪುದೇ ಸಮತೆ' ಎಂಬಂತೆ ಸಮತಾ ಗುಣವನ್ನೇ ತನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡವನು ಸಿದ್ಧರಾಮ. ಅದರಲ್ಲೂ ಅವನ ಸಮತೆಯ ಸ್ವರೂಪವೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದ್ದಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಕಾವ್ಯಾನಂದರು ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು 'ಸಮತೆಯ ಗಾರುಡಿಗ'ನೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಸಮತಾದೃಷ್ಟಿಯು ಅನುಪಮವಾದದ್ದಾಗಿದೆ ತನಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡದಿದ್ದಾಗ ಮನ ವಚನಕಾಯದಲ್ಲಿ ಅಹಿತವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಶಿವಾಂಶಿಕರೆಂದು ಕಾಣುವುದು ಕಷ್ಟವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಜಗತ್ತಿನ ರೀತಿ-ನೀತಿಗಳು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿವೆ. ಸುಮ್ಮನೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ತಣ್ಣಗಿರುವೆವೆಂದರೂ, ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನೇ ಕೋರುತ್ತಾ ಇರುವೆವೆಂದರೂ ಕೆಲವರು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ- ಕಾಡುತ್ತಾರೆ, ಪೀಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ 'ಸಮತೆ'ಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ. ಅದು ಸಾಮಾನ್ಯರ ತುತ್ತಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಾಮ್ಯಯೋಗ ಸಿದ್ಧರಿಗೆ ಅದು ಹೊಸತಲ್ಲ.

• **ಅರಿವು ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಶೋಧಿಸಲಾಗಿದೆ**

ಶರಣ ತತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಕಾರ 'ಅರಿವು' ಎಂಬುದು 'ಅಷ್ಟಾವರಣ' ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಗುರು, ಲಿಂಗ, ಜಂಗಮ, ವಿಭೂತಿ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಮಂತ್ರ, ಪಾದೋದಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಾದಗಳೆಂಬ ಈ ಅಷ್ಟಾವರಣ ಗುಣಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜೀವಿಯು ಭಕ್ತನಾಗಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತವೆ.

• **ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮದ ಮಹತ್ವ**

ಗುರುವಿನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದವನು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಜ್ಞಾನದ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಬೇಕು. ಶಿಷ್ಯನು ತಪ್ಪುದಾರಿಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರವಹಿಸಿ, ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಕಾಪಾಡಬೇಕು. ದೀಕ್ಷಾಗುರು, ಶಿಕ್ಷಾಗುರು, ಮೋಕ್ಷಗುರುಗಳೆಂದು ಗುರುವಿನ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸುವುದುಂಟು. ಅದೇನೆ ಇರಲಿ ಗುರುಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಈಶ್ವರನೆಂದು ಭಾವಿಸಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಶಿವಾಂಶ ಸಂಭೂತನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಅವನು, ಶ್ರೀಶೈಲ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಅಣತಿಯಂತೆ ಸೊನ್ನಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಆಶ್ರಮವೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ್ದು ಇದೆ.

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ಸನ್ಮಾರ್ಗದೊಂದಿಗೆ ಅಲೌಕಿಕ ಬದುಕಿನ ಅನುಭವದ ಕಡೆಗೆ ವಾಲುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಗುರುವನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಅವನಿಂದ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಬಸವ, ಅಲ್ಲಮ ಮತ್ತು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣರ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅನುಭಾವಿಕ ಬದುಕಿನ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ. ಈ ಗುರುಸ್ಥಾನ ಕುರಿತಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಸಂಶಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಟ್ಟುಹಾಕಿ ಮುಕ್ತಿಯ ಹಂಗೆಂಬುದನ್ನು ಅರುವಿನ ಬಂಧನದಲ್ಲಿರಿಸಿದ ಅಪರೂಪದ ಅದಮ್ಯ ಚೇತನವೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಕುರಿತಾಗಿ ತಳೆದದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಯೋಗ್ಯ ಶಿಷ್ಯನು ಗುರುವಿನ ಮಹಾ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಗುರುವಿನಲ್ಲೆ ಪರಶಿವಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹೇಳಿದ್ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಲಿಂಗವನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಭಕ್ತನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಲಿಂಗದಿಂದಲೇ ಫಲಪದಂಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಫಲಪದಗಳಿಂದ ಫಲಪದಂಗಳು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಜಂಗಮದಿಂದ ಮೋಕ್ಷಸಿಗುತ್ತದೆ. ಮೋಕ್ಷದಿಂದ ಮೋಕ್ಷ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಲಿಂಗವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಭಕ್ತನು ಭವಿ ಅಂಗನೆಯರಿಂದ ದೂರವಿರಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಮಾಯಾಜಾಲದಿಂದ ಕಳಚಿಕೊಂಡು 'ನ ಸತೀ' ಶ್ರುತಿಗೆ ಹೆಸರು

ವಾಸಿಯಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಲಿಂಗದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿತು ಬದುಕುವವನು ನಿಜವಾದ ಜಂಗಮನಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಜೊತೆಗೆ ಜಂಗಮನೆನಿಸಿದವನು. ಕುಲಸೂತಕಗಳಿಂದ ದೂರವಿದ್ದು, ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿನ ದುರ್ವ್ಯಸನಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸದಾಕಾಲ ಶೀಲ ಸತ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸದಾಚಾರಗಳನ್ನು ಮೆರೆಯುವವನು ನಿಜಜಂಗಮನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಕೋಟ್ಯಾನು ಕೋಟಿಗೆ ಸಮನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅದುವೇ ಪರಶಿವನ ಜಂಗಮ ಸ್ವರೂಪನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆಂಬ-ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಿವೇಚನೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭೂತಿ ಮತ್ತು ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಧಾರಣೆಯ ಮಹತ್ವ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟ-ಪ್ರಾಣ-ಭವಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಗೊಳಿಸಿ, ಮಂತ್ರೋಪದೇಶದಿಂದ ಲಿಂಗತನುವನ್ನಾಗಿ, ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ನನ್ನ ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸವಾಯಿತೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಇಲ್ಲಿ ತಳೆಯುತ್ತಾನೆ.

- **ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭೂತಿ-ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ-ಮಂತ್ರದ ಮಹತ್ವ**

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳು ವಿಭೂತಿ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯು ಜ್ಞಾನಪರ ಕ್ರಿಯಾಗುಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಧರಿಸಿದರೆ ಫಲವಿಲ್ಲ. ಸದ್ಗುರುವಿನ ಅರಿವಿನಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಂಡರೆ ಅದರಿಂದ ಫಲಸಿಗುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಶಿಷ್ಯನಿಂದ ಗುರುವಿಗೆ ಮಹತ್ವ, ಅರ್ಚಕನಿಂದ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ, ಭಕ್ತನಿಂದ ಜಂಗಮಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವವೆಂಬ ವಿವೇಚನೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮ ಸ್ಫುರಿತವಾದ ವಿಭೂತಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆತನ ಆತ್ಮಶೋಧನೆ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟಲ್ಲದೇ ಜ್ಞಾನಧಾರಣದ ಕುರುಹಾಗಿ ನೊಸಲಿನಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚುವ ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ತತ್ತ್ವಧಾರಣದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುವ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ಮಂತ್ರಧಾರಣದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ಮಂತ್ರವನ್ನು ಧಾರಣಗೈದು ಅರಿವು-ಆಚಾರ-ಅನುಭವ ಸಂಪನ್ನರೆಂದು ಗುರುತಿಸುವ ಲಿಂಗಾಂಗಿ ಸಹಜ ಭಕ್ತರನ್ನು ಹೃದಯ-ಮನ-ಬಾಯಿ ತುಂಬಿ ಸದಾ ಸ್ಮರಿಸುವ ಮಂತ್ರದಂತೆ ಶರಣರ ಗುಣವಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಆಶಯವಾಗಿದೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನು 'ಮಂತ್ರವ ಜಪಿಸಿ ಫಲವೇನಯ್ಯ, ಮಂತ್ರ-ಮೂರ್ತಿ ಕಾಣದನ್ನಕ್ಕ?" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅಂತರಂಗ ಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಂತ್ರವು ಯಂತ್ರದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಫಲವನ್ನು ಬಯಸಲಿಕ್ಕೆ, ಬಾರದು ಹೀಗಾದಾಗ ಶರಣನಾಗಿಯೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ಲಿಂಗ ಜಂಗಮದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿತು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂಬ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಿವೇಚನೆ ಇಂತಹ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುವ ಸದ್ಭಕ್ತನು ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತು, ಧ್ಯಾನಸ್ಥನಾಗಿರಬೇಕು. ಅಂದರೆ

ಮಂತ್ರ-ಮನಸ್ಸು ಒಂದಾಗಿರಬೇಕು ಜೊತೆಗೆ ಅರಿವಿನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. 'ತಿಳಿದೊಮ್ಮೆ ಜಪಿಸಿದ ಜಪವದು ಜಪ' ಎಂಬ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

- **ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಪಾದೋದಕ-ಪ್ರಸಾದದ ಮಹತ್ವ**

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಪಾದೋದಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾದದ ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುವಂತಹದ್ದಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಪರಶಿವನ ಪಾದೋದಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ನಾನು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಿಜ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಕರುಣಿಸು ತಂದೆ, ಶಾಂತಿಯನ್ನು ನೀಡು ತಂದೆಯೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಬೇಡುವ ರೀತಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳು ಪಾದೋದಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾದದ ತಾತ್ವಿಕ ವಿವೇಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ನಿಜ ಶರಣರ ದರ್ಶನ ದೃಷ್ಟಿಯ ನೆರವಿನಿಂದ ಜ್ಞಾನ ಕಲಾತ್ಮಕನು ಪರವಸ್ತುವಿನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರಸಾದತ್ರಯ ಮರ್ಮವನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಾನೆ. ಹತ್ತು ಹನ್ನೊಂದನ್ನು ಸಮುಚಿತವಾಗಿ ಅರಿತು, ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯನ್ನೇ ಮೆರೆಯಲು ಅವಕಾಶ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ದಾಸೋಹ ಭಾವದಿಂದ ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮಕ್ಕೆ ಶರಣುಯೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ನೆಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಈ ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಮೊದಲ ವಚನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ನಿಜಶರಣರ ದಾರ್ಶನಿಕ ಗುಣ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಇಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಬಾವಿಸಿ, ಅದನ್ನು ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಆಡಂಬರದಿಂದ ಮೆರೆಯುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಅಪಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥವರನ್ನು ಪರಶಿವನು ಎಂದಿಗೂ ಮೆಚ್ಚಲಾರನೆಂಬ ಭಾವನೆಯೂ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಪ್ರಸಾದ ತತ್ವದ ಮಹತ್ವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಾರುತ್ತಾನೆ.

- **ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳ ಮಹತ್ವ**

ಬಸವಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿಯ ಆರಂಭಿಕ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಬಸವಣ್ಣನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಅನುಭಾವಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವುದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಬಸವಣ್ಣನು ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು. ಅವನು ಜಗದ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಅತೀತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಭಕ್ತ ದೈಹಿಕ ದೇವನೆನಿಸಿದ ಅವನು ಅರಿವು ಶುದ್ಧ ಆಚಾರಶುದ್ಧ ಅನುಭಾವ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಲಿಂಗಾಂಗಿ ಸದ್ಭಕ್ತರಿಗೆ, ಸದ್ಭೋಧೆಗೈದು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ ಕರುಣಾಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ. 'ಗುರು, ಲಿಂಗ, ಜಂಗಮ' ಈ ತ್ರಿಕರಣ ಗುಣಗಳ ಮಹಿಮಾತೀತನಾದ ಬಸವಣ್ಣನ ಪಾದಕ್ಕೆ ವಂದಿಸಿ ನಾನು ಆತ್ಮ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವೆನೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಈ ಮೇಲಿನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

'ಮಿಶ್ರಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ'ಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೀಕ್ಷಾಗುರು ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಕುರಿತಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಆದರ ಅಭಿಮಾನ ತಳೆದು ಸ್ತುತಿಸುವ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇನ್ನಿತರ ಶಿವಶರಣರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಹೋಗುವುದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂಗ-ಮನ-ಭಾವಗಳಿಗೆ, ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ, ಅರಿವು-ಅನುಭಾವಗಳನ್ನು ನೀಡಿ, ಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮ ಈ ಪ್ರಕರಣ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಮೂಲಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಸದ್ಗುರು ತೋರುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹ ಗುರು ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಹೇಳಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ 'ಅಷ್ಟಾವರಣ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿ'ಯು ಒಂದು. ಇದು ಸುಧೀರ್ಘವಾದ ತ್ರಿವಿಧಿ. ಸರಿ ಸುಮಾರು ೧೪೫ ಯೋಗಿನಾಥಾಂಕಿತದ ವಚನಗಳನ್ನು ಇದು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಅಷ್ಟಾವರಣ ತತ್ವಾಚರಣೆಗಳ ಬಣ್ಣನೆಯೇ ಈ ತ್ರಿವಿಧಿಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

- **ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಅನುಭಾವ ಸ್ತರದ ಎರಡು ಹಂತಗಳು**

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಹಂತಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಒಂದು, ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮುನ್ನ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಲೋಕೋದ್ಧಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು. ಎರಡು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಸವಾದಿ ಶರಣರ ಜೊತೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ತಾನು ಹಿಂದೆ ಕೈಗೊಂಡ ಲೋಕೋದ್ಧಾರ ಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಅತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಮೊದಲ ಹಂತವು ಲೋಕೋಪಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಸರ್ವಜೀವ ದಯಾಪರ ಗುಣಧರ್ಮದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ, ಎರಡನೆಯ ಹಂತದ ಬದುಕು 'ಅನುಭಾವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ' ರೀತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಂತ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮೊದಲ ಹಂತದ ಬದುಕಲ್ಲಿ ಅನುಭವ-ಅನುಭಾವವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಈಗಾಗಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜನನವೇ ಶಿವಾಂಶ ಸಂಭೂತವಾಗಿರುವಂತಹದ್ದು. ಅಲ್ಲದೆ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಬದುಕಿನ ಕಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಿತವಾಗಿರುವುದಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ರಚಿಸಿರುವ ವಚನಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ.

- **ಸಾಕಾರ - ನಿರಾಕಾರ ಸ್ವರೂಪದ ವಚನಗಳ ರಚನೆ**

ಸಾಕಾರ-ನಿರಾಕಾರ, ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ, ಅನುಭವ-ಅನುಭಾವಗಳ ನಡುವಿನ ಚರ್ಚೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಅವನ ಅನುಭಾವದ ಸ್ತರಗಳಿಂದಲೂ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವಂಥದ್ದಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಸಾಕಾರ - ನಿರಾಕಾರಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕೆಲ ನಿದರ್ಶನಗಳ ಮೂಲಕ ವಿವೇಚಿಸುವ ರೀತಿಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮೊದಲ ಹಂತದ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಕಾರನಿಷ್ಠೆಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ-ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ಶ್ರೀಶೈಲ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಿಂದ ಎಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದದ ಮಾತು. ಇದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಅವನ ವಚನಗಳಲ್ಲೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಕಾಣಸಿಗುತ್ತವೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಎರಡನೇ ಹಂತದ ಬದುಕಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ಪ್ರಭಾವ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ಭೇಟಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಎರಡನೇ ಹಂತದ ಬದುಕು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ ಲೋಕೋದ್ಧಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ಬದುಕಿನ ದಿನಗಳು ಕಳೆದುಹೋಗುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ, ಲೌಕಿಕ ಬಂಧನಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸಿ ಅಲೌಕಿಕ ಬದುಕಿನ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ದಾರಿತೋರಿಸಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿತ್ತು. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಮನು ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಕರೆತರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಬಸವಾದಿ ಪ್ರಮಥರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮನಸ್ಸೂ ಕೂಡ ಲೌಕಿಕ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಅಲೌಕಿಕ ಪ್ರಪಂಚದ ಕಡೆಗೆ ವಾಲುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅವನು ರಚಿಸಿದ ವಚನಗಳೇ ಜೀವಂತ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಜ್ಞಾನನಿಧಿ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಗುರುದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅವನ ವಿಚಾರಸರಣಿಯಲ್ಲೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

- **ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಮತಾ ಗುಣ**

ಸಮಾಜದ ಜನತೆಯ ನೋವಿಗೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸಿದವನು ಸಿದ್ಧರಾಮ. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲೇ ತನ್ನನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅವರು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶರಣರಲ್ಲೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಪಡೆದವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಕರ್ಮಸಾಧನೆಯಿಂದ 'ಕರ್ಮಯೋಗಿ' ಎಂದೇ ಹೆಸರು ವಾಸಿಯಾದವನು ಸದಾಕಾಲ ಜೀವ ಪರ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅವರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದಿದ್ದು ಅವರ ಬದುಕಿನ ವಿಶೇಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆನಿಸಿದೆ. ಒಂದೆಡೆ ಕರ್ಮಯೋಗಿ, ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಶಿವಯೋಗಿಯಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದು ಬಹಳ. ಅವರ ಸಾಧನಾವಸ್ಥೆಯ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸಮತಾ ಗುಣವೆಂಬುದು ನಿರಂತರ ಸಾಧನೆಯಂತೆ ಕಂಡಿದೆ.

- **ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರಿವಿನ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಲಾಗಿದೆ**

'ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತವರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರು ಬಸವಣ್ಣ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರು. ಮರ್ತ್ಯ ಲೋಕವು ಕರ್ತಾರನ ಕಮ್ಮಟ'ವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ 'ಇಹ'ವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದು, ಬದುಕನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದು, ಇವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾದುದು. ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರು ಕೈಗೊಂಡ ಕೆರೆ, ಬಾವಿ, ಹೂದೋಟ, ಚೌಕ, ಛತ್ರ, ಸಾವಿರ ಮದುವೆಗಳು, ಬಡವರ ನಿರ್ಗತಿಕರ, ಋಣ ಪರಿಹಾರ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮನುಷ್ಯನ ಕುಲಾಕುಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅವನ ನಡೆ-ನುಡಿಗಳಿಗೆ ಗೌರವ ಸಿಗಬೇಕು. ಡೋಹಾರ ಕಕ್ಕಯ್ಯ, ಮಾದಾರ ಚೆನ್ನಯ್ಯ, ದೂರ್ವಾಸ ಮುನಿಗಳು, ಕವಿ ವ್ಯಾಸ, ಕವಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ಕೌಂಡಿಲ್ಲ ಮುಂತಾದವರ ಗುಣಧರ್ಮ ಮುಖ್ಯ ಹೊರತು ಅವರ ಕುಲವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಕುಲದ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಅಲ್ಲಗೆಳೆಯುತ್ತಾನೆ. 'ಕುಲದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರನಾದಡೇನು? ಮನದಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವ ನೆಲೆಗೊಂಡವನೆ ವೀರಶೈವ ನೋಡಾ'-ಎಂದು ನುಡಿಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಕುಲದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಒಂದು ತಾರ್ಕಿಕ ಅಂತ್ಯವನ್ನು ಹಾಡಿದ್ದಾನೆ.

- **ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವೈಚಾರಿಕ ಮನೋಭಾವ**

ಬಸವಣ್ಣನಂತೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ವೈಚಾರಿಕ ಬದುಕಿನೊಂದಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಿವಶರಣರಲ್ಲೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದ ಸ್ವರ್ಗ-ನರಕವನ್ನು ಕುರಿತು ಪರಿತಪಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ನಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲಗಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ತಪಸ್ಸಾಚರಣೆಯ ಮೂಲಕ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತೇನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜನರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವನಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನೇ 'ಸ್ವರ್ಗವೆಂದರೆ ಸುಖಕ್ಕೆ ನಾಮ, ನರಕವೆಂದರೆ ಬಾಧೆಗೆ ನಾಮ'ವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ದೈವತ್ವದ ಕಲ್ಪನೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ಅವನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಪರಿಭಾವನೆಯು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದಾಗಿದೆ. 'ಸುಖಕ್ಕೆ ದೈವವೆಂದು, ಸುಖಕ್ಕೆ ವಿಧಿಲಿಪಿಯೆಂದ' ಭಾವಿಸಿ, ಹಂಬಲಿಸುವ ಜನರ ಮೂಢಭಾವನೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸುಖ ಬಂದರೆ ದೈವಕೃಪೆಯಂದೂ ದು:ಖಬಂದರೆ ದೈವದ ಅವಕೃಪೆಯೆಂದೂ ನಂಬಿರುವ ಜನರ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಅವನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. 'ಸುಖವು ಮಾಡುವ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ ಹೊರತು, ದೈವದಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಜೊತೆಗೆ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ದೇವನಿದ್ದಾನೆಂದು ಅಲೆದಾಡುವ ಜನರನ್ನು ಕುರಿತು ಕೂಡ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಟೀಕಿಸಿದ್ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ 'ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ವಲ್ಲಭನಿದ್ದಾನೆಂದು ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತಾರೆ ನೋಡಾ, ಅಲ್ಲಯ್ಯಾ, ಈ ಕುಲ್ಲಮನುಜರು' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ ವಿಚಾರವಾಗಿದೆ.

- **ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಂವಾದದ ಅರಿವಿನ ಮಹತ್ವ**

ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಪಾತ್ರ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ದೀಕ್ಷಾ ಪ್ರಸಂಗ ಹಾಗೂ "ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅಲ್ಲಮನೊಂದಿಗೆ ನಡೆಸಿದ ಸಂವಾದದ ಪ್ರಸಂಗಗಳು" ಇದಕ್ಕೆ ಜೀವಂತ ನಿದರ್ಶನಗಳಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಮನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಾವರದಿಂದ ಜಂಗಮಶೀಲತೆಯ ಕಡೆಗೆ ವಾಲುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಒಂದು ಕ್ರಿಯೆ ಇಬ್ಬರ ಅರಿವಿನ ಸಂವಾದದ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ದರ್ಶನವು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಮತ್ತು ಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ

ಶಿವಯೋಗ, ಕರ್ಮಯೋಗ, ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗ, ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವವು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬುದರ ಬಗೆಗೆ ಅಲ್ಲಮ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಮಧ್ಯ ನಡೆಯುವ ಸುಧೀರ್ಘವಾದ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ತನ್ನ ಮನದ ಸಂಶಯಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಮನ ಎದುರು ಹೊರ ಹಾಕುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಮನು ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಉತ್ತರಗಳನ್ನೇ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಇವರಿಬ್ಬರ ನಡುವಿನ ವಿಚಾರಧಾರೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ದ್ಯೋತಕವೆನಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕುರಿತು ಅಲ್ಲಮನು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವುದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅರಿವೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮ

- ಅರಿವೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಶರಣ ಶ್ರೀಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿವಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮಹಾ ಪ್ರಬಂಧ ಎಂಟು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಣೆಗೊಂಡಿದೆ. ಸರಳ ಬೋಧನೆಯ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ ಸಿದ್ಧಗೊಂಡಿದೆ.
- ಬಸವಣ್ಣ, ಚನ್ನಬಸವ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶರಣರು (ಐದು ನವ್ಯರತ್ನ ಗಳನ್ನರಿತು).
- ಕರ್ಮಯೊಗಿ ಶಿವಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಜೀವನ ಸಾಧನೆ ಗುರುತಿಸುವುದು.
- ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಶಿವಯೋಗ ಚರ್ಚೆ.
- ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗವಂತ, ಲಿಂಗಾಯತ ಸಮಾಜದ ತತ್ವಗಳ ದರ್ಶನ.
- ಶಿವಯೋಗ ಲೀಲೆ.
- ಸಿದ್ಧರಾಮ ಮೂರನೇ ಶೂನ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ಅಧಿಪತಿ.
- ಸಿದ್ಧರಾಮ ಕರ್ಮಯೋಗಿ ಜ್ಞಾನಯೋಗಿ-ಶಿವಯೋಗಿ
- ಸಿದ್ಧರಾಮ ಕೃಷಿಕ
- ವಿಶ್ವ ಕುಟುಂಬಿಯಾಗಿ ಕೆರೆ, ತೋಟ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದವ ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಗಿರಿ.
- ಭೂತದಯೆ ಅನುಕಂಪೆ ಉಳ್ಳವ, ಪವಾಡ ಪುರುಷ ಸಿದ್ಧರಾಮ.
- ಸತ್ಯ ಸಮಾನ ತ್ಯಾಗ, ಪ್ರೀತಿ ಶಾಂತಿ ದಯೆ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದವರು.
- ಯೋಗವು ಸದ್ಗತಿಗೆ ಸಾಧಕ ಸಿದ್ಧರಾಮ.
- ಅರಿವೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮ.
- ವ್ಯಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯಲಾರದೆ ಸಮಾಜ ಬೆಳೆಯಲಾರದು.

- ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತವರಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣ, ಸಿದ್ಧರಾಮರು ಪ್ರಮುಖರು.
- ಅಷ್ಟಾವರಣ ಪಂಚಾಚಾರರ ಷಟಸ್ಥಲ, ವಿವೇಚನೆ.
- ಅರಿವು-ಆಚಾರ ಅನುಭಾವದಿಂದ ದೇವರು ಪ್ರಕಟ ಎಂಬ ವಿವರ.
- ದೇವನೊಬ್ಬ (One God) ಮನುಕುಲ ಒಂದು (One Humanity). ಜಗತ್ತು ಒಂದು (One World) ಎಂಬ ಸಂದೇಶ.
- ವಿಶ್ವತತ್ವಗಳ ನಿರೂಪಣೆ.
- ಪರತತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರ, ನೀತಿ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಅನುಭಾವ ಶಾಸ್ತ್ರ.
- ಸೊಲ್ಲಾಪುರ ಶರಣ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಂದೇಶ.
- ಲಿಂಗ, ಜಾತಿ, ವರ್ಣಬೇಧವಿಲ್ಲದ ಜಾತ್ಯಾತೀತ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಣ.

❖❖❖

ಅನುಬಂಧಗಳು

೧. ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

೨. ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಪ್ರಥಮ ಆಕರಗಳು

೧. ಅಪರಾಜ ಆರ್.ಪಿ., ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶಿವಯೋಗಿ ನಿಜ ವೃತ್ತಾಂತ, ಲಿಂಗಾಯತ ಅಕಾಡೆಮಿ, ನಾಗನೂರು ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಮಠ, ಬೆಳಗಾವಿ, ೨೦೦೯.

೨. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ.(ಪ್ರ.ಸಂ), ಬಸವಯುಗದ ವಚನ ಸಂಪುಟ-೧, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೧೬.

೩. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ.(ಸಂ), ವಚನ ಶಿವಶರಣ ವಚನಗಳ ಸಂಕಲನ, ಬಸವ ಸಮಿತಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೧೩.

೪. ಕೊಟ್ರಶೆಟ್ಟಿ ಎಂ.ಬಿ., ಶಿವಯೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ.

೫. ಕೊಟ್ರಶೆಟ್ಟಿ ಎಂ.ಬಿ.(ಸಂ), ಗಿರಿರಾಜು ಪಿ.ಎಂ., ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸತ್ಯ ಶುದ್ಧ ಟೀಕಿನ ಸಮಗ್ರ ಮಹಾವಚನಾಗಮ, ಕಾಯಕ ಸಂಜೀವಿನಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ರಾಮದುರ್ಗ, ೨೦೧೪.

೬. ಕೊಟ್ರಶೆಟ್ಟಿ ಎಂ.ಬಿ.(ಸಂ), ಉತ್ತಂಗಿ ಚೆನ್ನಪ್ಪ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ.

೭. ಭೂಸನೂರಮಠ ಎಸ್.ಎಸ್.(ಸಂ), ಗೂಳೂರು ಸಿದ್ಧವೀರಣ್ಣೊಡೆಯರ ಪ್ರಭುದೇವರ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೫೮.

೮. ಭೂಸನೂರಮಠ ಎಸ್.ಎಸ್.(ಸಂ), ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ, ವಚನ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ ನಾಗನೂರು ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಮಠ, ಬೆಳಗಾವಿ, ೨೦೧೭.

೯. ರಾಮರಾವ್ ಆರ್.ಎಸ್., ರಾಘವಾಂಕ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ, ಗದ್ಯಾನುವಾದ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೧೩.

೧೦. ವಿದ್ಯಾಶಂಕರ ಎಸ್.(ಸಂ), ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ವಚನ ಸಂಪುಟ ೪, ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೩.

೧೧. ವಿದ್ಯಾಶಂಕರ ಎಸ್.(ಸಂ), ವೀರಶೈವ ಕೋಶ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು.

೧೨. ಹಿರೇಮಠ ಆರ್.ಸಿ.(ಸಂ), ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರರ ವಚನಗಳು, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೬೮.

೧೩. ಹಿರೇಮಠ ಆರ್.ಸಿ.(ಸಂ), ವಿಶೇಷಾನುಭವ ಷಟ್‌ಸ್ಥಳ, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೧.

೧೪. ಹಿರೇಮಠ ಆರ್.ಸಿ.(ಸಂ), ಮಹಾಕವಿ ರಾಘವಾಂಕ, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೪೧.

ದ್ವಿತೀಯ ಆಕರಗಳು

೧. ಅಮರೇಶ ನುಗಡೋಣಿ(ಸಂ), ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನೆ ವೈಧಾನಿಕತೆಗಳು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೮.

೨. ಅಮರೇಶ ನುಗಡೋಣಿ(ಸಂ), ನಾನೇಕೆ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೯.

೩. ಅಯ್ಯನಗೌಡರ ಎಸ್.ವ್ಹಿ. ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮತಿ ಶಕುಂತಲಾ, ಆಧುನಿಕ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರ ಹೊಸ ಸಂದೇಶ, ಅನುಗ್ರಹ ಪ್ರಕಾಶನ, ಧಾರವಾಡ, ೨೦೧೪.

೪. ಅಯ್ಯನಗೌಡರ ಎಸ್.ವ್ಹಿ. ದೇವರ ಆರುಮುಖ: ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಎರಡು ವಚನಗಳು, ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥ. ವಿಜಯಪುರ.

೫. ಅಯ್ಯನಗೌಡರ ಎಸ್.ವ್ಹಿ., ವಚನ ತಾಂಬೂಲ, ಅನುಗ್ರಹ ಪ್ರಕಾಶನ, ಧಾರವಾಡ, ೨೦೧೭.

೬ ಗಿರಿರಾಜು ಪಿ.ಎಂ., ಶರಣಮತದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು, ಕಾಯಕ ಸಂಜೀವಿನಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ರಾಮದುರ್ಗ, ೨೦೧೨

೭ ಗೋರವರ ಬಸವಣ್ಣೆಪ್ಪ, ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೮೦.

೮. ಕುಂದಗೋಳ ಸಿ.ಎಂ., ವೀರಶೈವ ಕವಿಗಳ ಮೇಲೆ ವಚನಕಾರರ ಪ್ರಭಾವ, ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ.

೯. ಚಾಮರಸ, ಪ್ರಭುಲಿಂಗ ಲೀಲೆ, ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೫.

೧೦. ಚೌಧರಿ ವಿ.ಆರ್. ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ ವೀರಶೈವ ಪರಂಪರೆ; ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ, ೨೦೦೯

೧೧. ತಳಕೋಡ ಗೋವಿಂದರಾಜ, ಮನವ ಕಾಡುವ ಮಾತು, ಕಕ್ಕೇರಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೧೪.

೧೨. ನರಸಿಂಹಚಾರ್ಯ ಡಿ.ಎಲ್.(ಸಂ), ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚರಿತ್ರೆಯ ಸಂಗ್ರಹ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು.

೧೩. ನಾವಲಗಿ ಸಿ.ಕೆ., ಶರಣ ಸಂಗಾತ, ಪ್ರಭು ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್ ಆಂಡ್ ಪಬ್ಲಿಸಿಂಗ್ ಹೌಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೨.

೧೪. ಬಸವರಾಜು ಎಲ್.(ಸಂ), ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ ಸಂತ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ನಿಜವಚನಗಳು, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು.

೧೫. ಮಾಳವಾಡ ಸ.ಸ.(ಸಂ), ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನ, ಶರಣ ಪ್ರಕಾಶನ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೮೦.

೧೬. ಮಾತೆ ವಾಗ್ದೇವಿ, ಯುವ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಶರಣರ ಸಂದೇಶ, ಬಸವ ತತ್ತ್ವ ಅನುಭಾವ ಕೇಂದ್ರ, ಬೆಳಗಾವಿ, ೧೯೮೯.

೧೭. ಮುಗಳಿ ರಂ.ಶ್ರೀ., ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಗೀತಾ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಮೈಸೂರು, ೧೯೯೦.

೧೮. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮೂರ್ತಿ ಎಂ.ಆರ್., ವಚನಧರ್ಮಸಾರ: ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೭.

೧೯. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮೂರ್ತಿ ಎಂ.ಆರ್.(ಸಂ), ಸಕಲ ಪುರಾತನರ ವಚನಗಳು, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಪೀಠ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೬.

೨೦. ಶಾಮರಾಯ ತ.ಸು., ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ತಳುಕಿನ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ ಸ್ಮಾರಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೧.

೨೧. ಶಿವಾಜಿ ಜ್ಯೋಗಿ, ಕಾಯಕ ಜೀವಿಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆ, ಬರೆಹ ಪಬ್ಲಿಸಿಂಗ್ ಹೌಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೧೧.

೨೨. ಶ್ರೀ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವರು, ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಶರಣರ ಸಂದೇಶ, ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ ಮಾಲೆ, ಬೈಲೂರು, ೨೦೦೯.

೨೩. ಸವದತ್ತಿಮಠ ಸಂಗಮೇಶ, ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಮುಖಗಳು, ಶ್ರೀ ಚೆನ್ನಬಸವೇಶ್ವರ ಸಂಸ್ಥಾನ ಹಿರೇಮಠ, ಹಾರಕೂಡ, ೧೯೯೫.

೨೪. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ ಎಸ್., ವಚನ ವಾಕ್ಯ ಮಾಣಿಕ್ಯ ಕೋಶ, ಬಸವ ಸಮಿತಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೮.

೨೫. ಸಬರದ ಬಸವರಾಜ, ಬಸವಣ್ಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಗುಲಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಗುಲಬರ್ಗಾ, ೧೯೯೨.

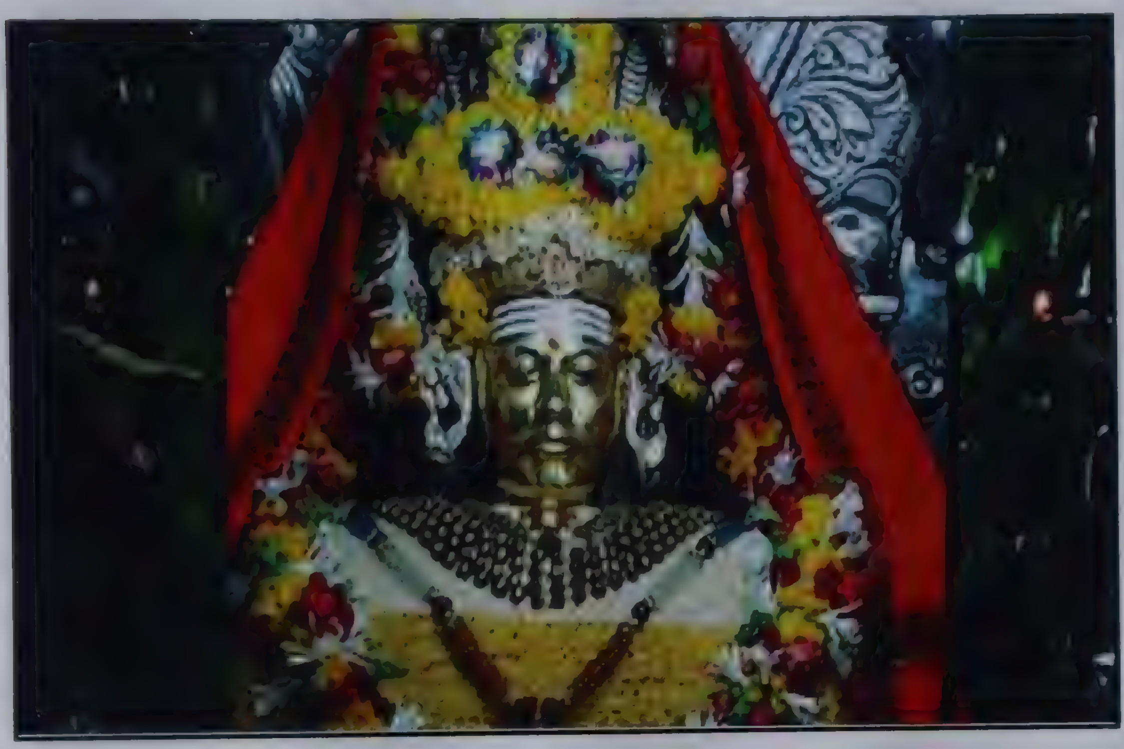
೨೬. ಹೂಗಾರ ಎಂ.ಬಿ., ಶರಣರ ಆಂದೋಲನ ಹಾಗೂ ಹೊಸ ಸಮಾಜದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ವಿಮೋಚನಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಅಥಣಿ, ೧೯೯೫.

ಪತ್ರಿಕೆ

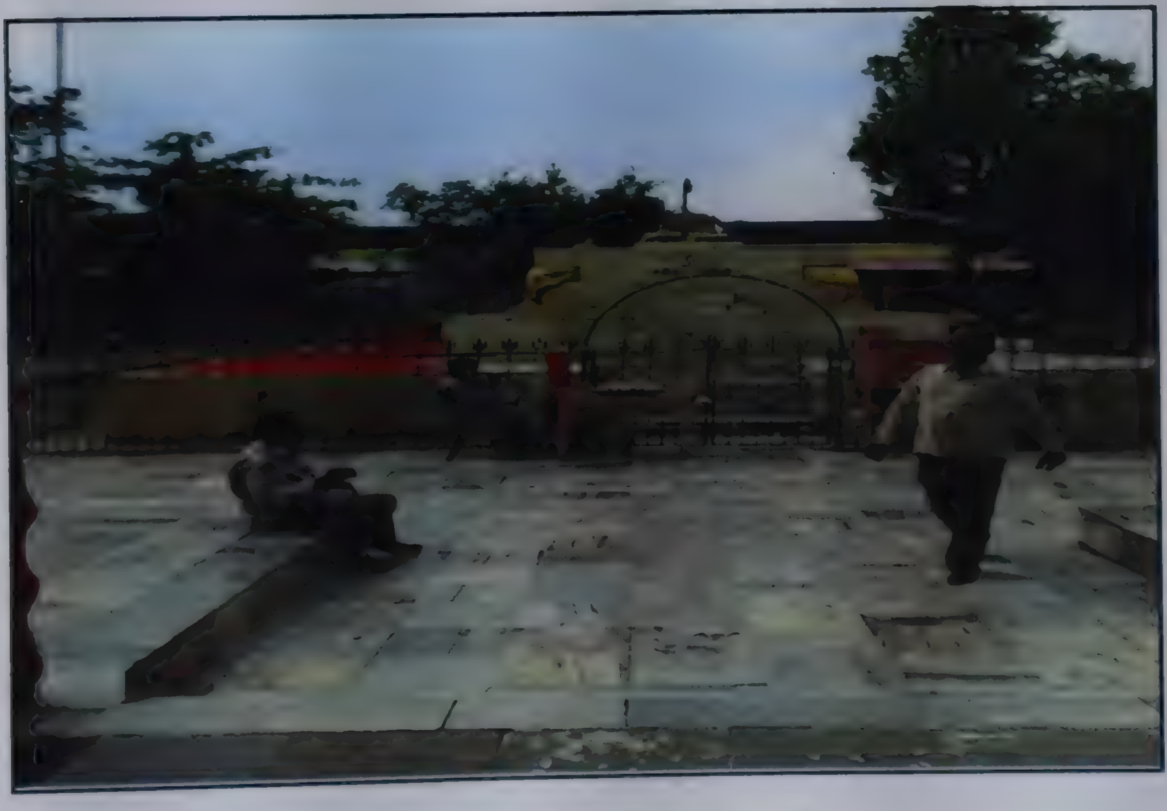
೧. ಬಸವ ಪಥ.

೨. ಮಹಾಮನೆ.

ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು

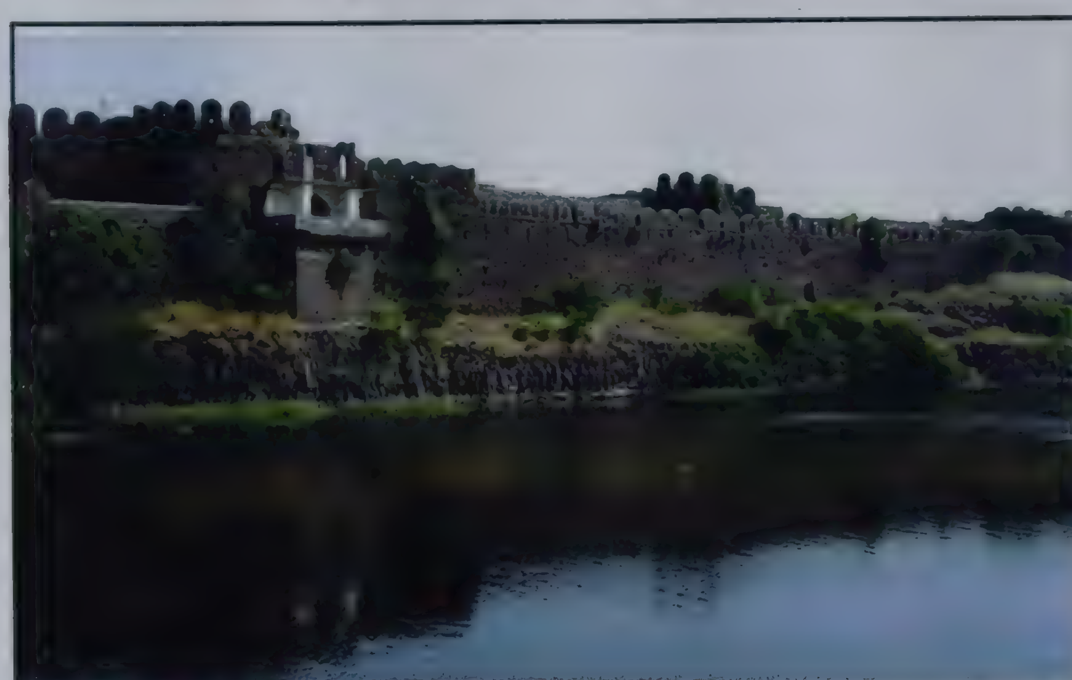
ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವರು

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಯೋಗಿನಾಥರ ಗದ್ದುಗೆ

ಕೆರೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ

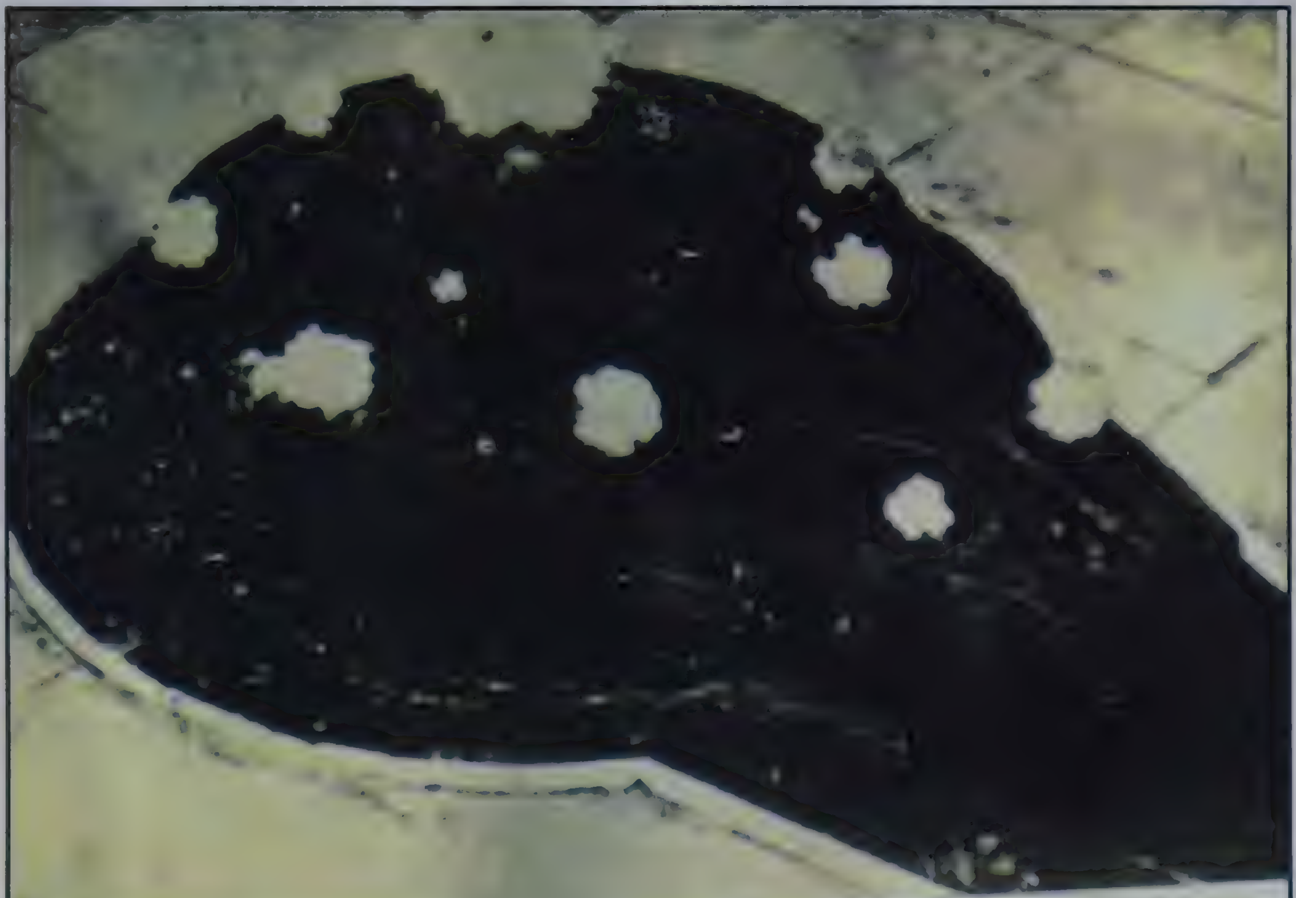
ಕೆರೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಪುರಾತನ ಕೋಟೆ

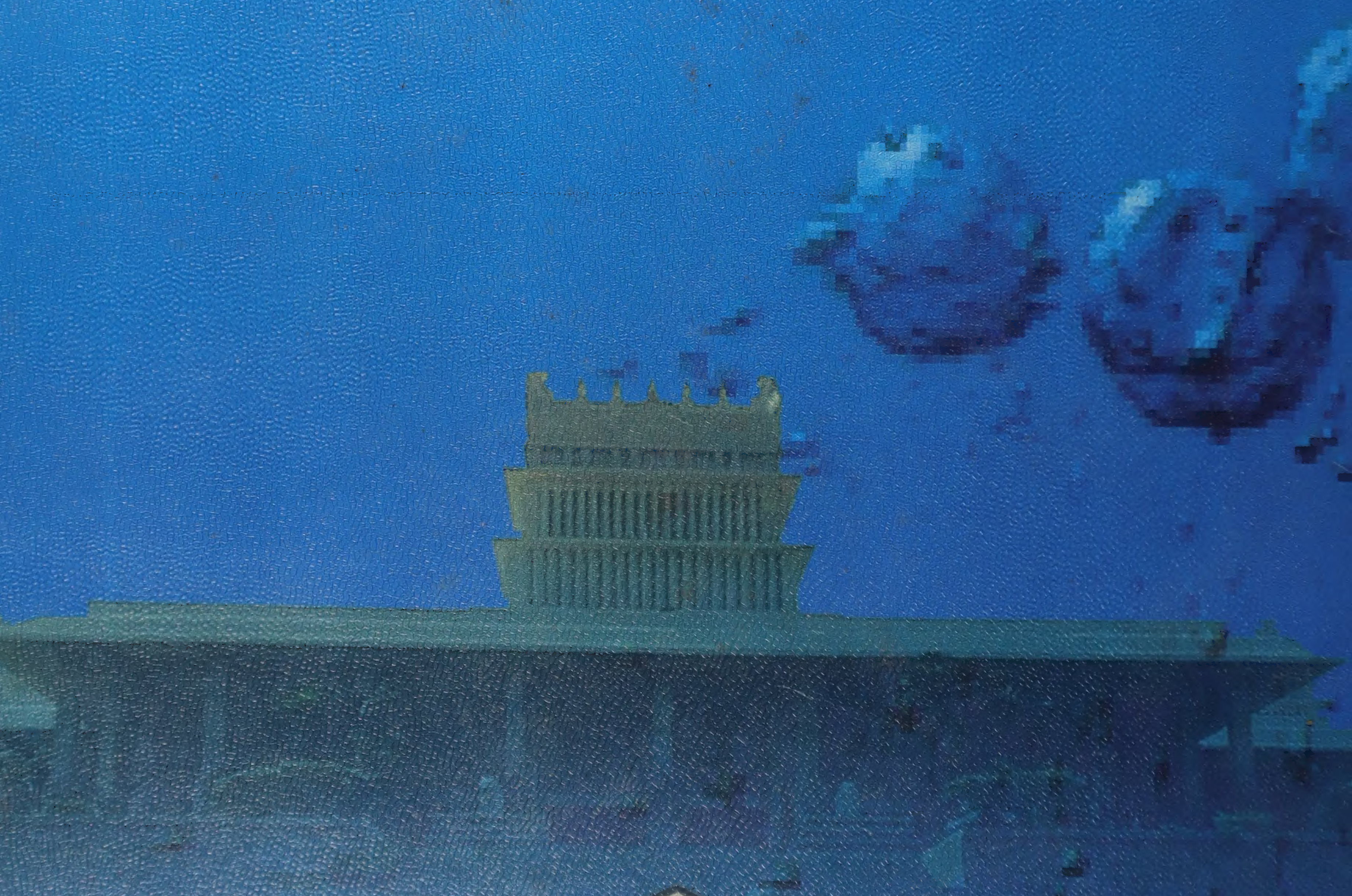
ಸಿದ್ಧರಾಮರ ಹಳೆಯ ಮನೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವ ಸ್ಮಾರಕ (ನವೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ)

ಕೆರೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ

ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಲಿಂಗ (ಕೃಪೆ ಬಸವ ಪಥ)

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

ಮಾತೆಂಬುದು ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ